

HUMANIZAM

Filozofsko etičko političko ekonomska
studija razvoja društva

Aleksandar Šarović

Sadržaj:

1	Analiza prirodnog stanja	2
1.1	Čovjek	3
1.2	Društvo	5
2	Proces otuđenja	8
2.1	Psihologija otuđenja	9
2.2	Sociologija otuđenja	12
2.2.1	Kapitalizam	17
2.2.2	Socijalizam	29
3	Humanizam	32
3.1	Studija procesa razotuđenja komune	33
3.1.1	Osnove politike humanizma	36
3.1.2	Osnova ekonomije humanizma	45
3.1.2.1	Cijena rada	53
3.1.2.2	Raspodjela rada	61
3.1.2.3	Cijena robe	76
3.1.2.4	Novac	81
3.1.2.5	Obrtna novčana sredstva	88
3.1.2.6	Razvoj privrede	92
3.1.2.7	Raspodjela dohodaka	98
3.1.2.8	Upotreba nekretnina	107
3.1.2.9	Zajednička potrošnja	111
3.2	Razotuđenje udruženih komuna	115
3.2.1	Udruživanje politike	115
3.2.2	Udruživanje ekonomije	121
3.2.3	Udruživanje država	127
3.3	Očekivanja novog sistema	134
	Tumač pojmova	144

1. Analiza prirodnog stanja

1.1 Čovjek

Priroda sadrži beskonačnu količinu materije sa energetske nabojem što stvara neograničeno mnoštvo sila, akcija i reakcija, napetosti i ravnoteža. Čovjek je živi dio prirode koji posjeduje osjetilnost, misaonost i sposobnost svjesnog djelovanja. Priroda svojim kretanjem čovjeku stvara osjetilne pogodnosti i nepogodnosti. Osjetilna razlika između pogodnosti i nepogodnosti formira čovjekove potrebe.

Čovjek svoje potrebe definira mislima. Pomoću misli čovjek stvara i akumulira svijest o pogodnostima i nepogodnostima odnošenja sa prirodom. Misli u različitim uvjetima formiraju različita emotivna stanja. Kada stanje prirode ne odgovara čovjekovoj prirodi u njemu se javlja nepogodna osjetilna ili emocionalna napetost koja koncentrira energiju na nalaženje pogodnog stanja.

Čovjek uglavnom zadovoljava svoje potrebe svjesnim djelovanjem. Intenzitet djelovanja direktno ovisi o stupnju nepogodnosti. Male nepogodnosti induciraju malu energiju za kretanje, dok velike nepogodnosti koje dovode u pitanje i njegovu egzistenciju akumuliraju svu čovjekovu energiju u borbi za opstanak. Proces djelovanja traje dok čovjek ne zadovolji svoje potrebe.

Zadovoljenje potreba donosi pogodnosti koje su proporcionalne intenzitetu prevladanih nepogodnosti. Pogodnosti se javljaju u obliku opuštanja od nepogodne napetosti, u osjetilnom i emocionalnom zadovoljstvu koje rezultira zasićenjem. Odnos potreba i zasićenja mijenja se periodično sa periodama ovisnim o prirodi potreba. Period zasićenja oslobađa čovjeka potreba.

Čovjek je ovisan o prirodi i stoga nije u potpunosti slobodan. Sloboda u najširem smislu predstavlja stanje potpune neovisnosti i stoga ne dozvoljava ni formiranje potreba. Čovjek koji ima životne potrebe, slobodu u najširem smislu ne treba. U užem smislu slobodu treba prihvatiti kao stanje koje omogućava zadovoljenje potreba jer čovjek koji ne može zadovoljiti svoje potrebe nije slobodan. Takva sloboda je uvjet ostvarenja čovjekove egzistencije, razvoja njegovih sposobnosti, moći, spoznaje i zato takvu slobodu čovjek može i treba imati.

Priroda posjeduje neograničenu moć u odnosu na čovjeka ali se on svojim biološkim razvojem prilagođava kretanju prirode i razvija svoje sposobnosti tako da u normalnim prirodnim uvjetima može zadovoljiti svoje prirodne potrebe. Čovjek u prirodi može biti slobodan. Čovjekova sloboda se zasniva na njegovoj sposobnosti da može ono što želi, ali ta sloboda ovisi o njegovoj spoznaji da želi ono što može.

Tokom svog života čovjek stječe mnoštvo pogodnih i nepogodnih osjetilnih i emotivnih stanja proizašlih iz odnošenja sa prirodom. Kontrolom i sređivanjem misaonih određenja o osjetilnosti i emotivnosti životne prakse stvara znanje o uvjetima koji donose pogodnosti i nepogodnosti u prirodi. Formiranje znanja je čovjekova najveća sposobnost. Znanje podrazumijeva formiranje objektivnih određenja o zakonitosti

kretanja u prirodi, određenja koja pod jednakim uvjetima formiraju jednake reakcije bez obzira na stupanj pogodnosti ili nepogodnosti koje takva određenja stvaraju. Objektivna određenja prikazuju zakonitost kretanja u prirodi onako kakva ona zaista i jesu.

Znanje čovjeku daje moć da zadovoljava svoje potrebe svjesnim i organiziranim radom. Radom se čovjek suprostavlja nepogodnostima u prirodi, proizvodi sredstva za vlastiti opstanak i ostvarenje većih pogodnosti. Radna sposobnost daje čovjeku veliku moć u prirodi.

Ono što stvara pogodnosti ima svoju vrijednost. Čovjek prihvaća vrijednost tamo gdje mogu postojati razlike između pogodnosti i nepogodnosti, tamo gdje potrebe nisu zadovoljene ili mogu biti nezadovoljene. Vrijednost je upravo proporcionalna sa potrebnošću.

Proizvod rada ima svoju upotrebnu odnosno prirodnu vrijednost. Prirodna vrijednost proizvoda zadovoljava čovjekove prirodne potrebe vezane uz egzistenciju i životni standard. U mjeri u kojoj rad neposredno sam po sebi donosi pogodnosti, u toj mjeri također ima svoju upotrebnu vrijednost. Čovjekova svijetla budućnost leži u nalaženju rada koji donosi veće pogodnosti u svom trajanju jer tako doseže bivstvene pogodnosti. Takve pogodnosti su u pravilu dugotrajnije a mogu biti i intenzivnije od pogodnosti proizašlih iz konzumacije rezultata rada.

Čovjek znanjem definira zakonitost kretanja u prirodi i što ih dublje otkriva to šire može primjeniti njihovu zakonitost. Znanje čovjeku daje moć koja je u svom obliku neograničena u odnosu na prirodu. Što čovjek više ovlada znanjem to može formirati veće potrebe jer ih može i zadovoljiti, to više ima kontrolu nad uvjetima koji formiraju njegova osjetilna i emotivna stanja. "Čovjek koji zna" je sposoban da otkrije i formira vlastitu progresivnu orijentaciju, da živi u skladu sa vlastitom prirodom, da se oslanja na vlastite snage, da vjeruje u svoju moć, u sebe. Takav čovjek je sposoban da razumije vlastiti odnos sa prirodom, da razvija konstruktivan odnos sa prirodom, da razvija ljubav prema prirodi, da nalazi zadovoljstvo u odnosu sa prirodom. Takav čovjek nužno živi u harmoniji sa prirodom. Što čovjek više zna, to više zadovoljava svoje prirodne potrebe, to više vjeruje u pogodnosti, to više gradi optimizam prema životu, to je uravnoteženiji, to je opušteniji, zadovoljniji, radosniji što živi. Generalno govoreći, ovo je opis čovjeka koji živi prirodnim produktivnim životom i kao takav se lako prepoznaje.

Najveći oblik znanja je mudrost a stječe se samo iskustvom normalnog prirodnog življenja. Mudar čovjek konstantno zadovoljava svoje prirodne potrebe i stoga doživljava široko zasićenje. On ima sve što mu treba bez obzira koliko to kvantitativno i kvalitativno bilo i stoga je zadovoljan. Prevladavanjem nepogodnosti i pogodnosti gube značaj, odnosno tamo gdje se smanjuju razlike između mogućih pogodnosti i nepogodnosti smanjuju se i potrebe. Što čovjek više zna to ima manje potrebe a to znači da se življenjem približava slobodi u najširem smislu.

1.2 Društvo

Čovjek je po svojoj prirodi slobodna biološka jedinka i istovremeno društveno biće. "Čovjek koji zna" svjestan je da će u većoj mjeri zadovoljiti svoje prirodne potrebe udruživanjem sa drugim čovjekom. Udruživanjem čovjek ostvaruje veću moć u prirodi pa tako i veću mogućnost zadovoljenja prirodnih potreba. Udruživanje ljudi predstavlja zajednicu individuuma sa posebnim i zajedničkim potrebama.

Čovjek je čovjeku prirodna potreba pa tako i vrijednost. U "društvu koje zna" svaki čovjek ima respekta prema svim članovima društva bez obzira na razlike u stupnju sposobnosti ili moći. U takvom društvu svaki čovjek ima pravo da participira u odlučivanju o pravilima zajedničkog djelovanja u prirodi. Na taj način, skup svih individualnih potreba formira optimalne zajedničke potrebe društva koje određuju pravila društvenog odnošenja.

Takva pravila podrazumjevaju prava ali i obaveze pojedinca. Prava utvrđuju čovjekove slobode a obaveze ih umanjuju jer je čovjek prisiljen da se odnosi prema prirodi i društvu onako kako to odgovara društvu u cjelini. "Društvo koje zna" regulira pravila zajedničkog djelovanja na taj način da u što većoj mjeri smanji individualne nepogodnosti i poveća zajedničke pogodnosti društva. Takva pravila u najvećoj mogućoj mjeri odgovaraju svim članovima društva.

Društvo ima istovjetne reakcije u odnosu sa prirodom kao i čovjek. "Društvo koje zna" formira potrebe u skladu sa vlastitom prirodom u granicama prirodne moći realizacije i tako zadovoljava svoje potrebe i ostvaruje pogodnosti.

Može se reći da čovjek tokom svog života prolazi putevima razvoja društva. Dijete nema nikakvo znanje ni sposobnost da zadovolji svoje prirodne potrebe. Roditelji koji znaju živjeti u skladu sa vlastitom prirodom su zadovoljni i kao takvi razvijaju ljubav prema djeci. Oni preuzimaju aktivnu brigu oko zadovoljenja prirodnih dječih potreba. Takav odnos donosi toplinu i radost što je uvjet prosperiteta djeteta pa tako i društva. Osobe koje nisu prikraćene u mladosti mogu kasnije lako postati zdravi nosioci društva.

"Čovjek koji zna" donosi pogodnosti sebi i društvu u cjelini i zato "društvo koje zna" ima interes da svakog člana upozna sa fondom znanja koje posjeduje. "Društvo koje zna" formira objektivno saznanje o zakonitostima kretanja u prirodi i obrazuje mlade članove o pravima, dužnostima i odgovornostima koje podnosi za svoju egzistenciju u društvu i prirodi. Mladi koji vide aktivne i zadovoljne odrasle članove "društva koje zna" formiraju vjeru u pogodnu budućnost i zato prihvaćaju prava, dužnosti i odgovornost zajednice sa zadovoljstvom. "Društvo koje zna" formira obrazovanje koje slijedi interes učenika i društva jer na taj način čin obrazovanja u svom trajanju zadovoljava potrebe učenika i donosi pogodnosti društvu u cjelini.

Društvo zadovoljava svoje potrebe radom. "Društvo koje zna" zajedničkim dogovorom utvrđuje potrebe a zatim zajedničkim radom pristupa zadovoljenju potreba i tako ostvaruje pogodnosti. Veće pogodnosti društvo doseže kada usmjerava rad tamo gdje

je potrebniji i kada svaku radnu dužnost obavlja produktivniji radnik. "Društvo koje zna" organizira raspodjelu rada prvenstveno u funkciji individualnih radnih sposobnosti radnika jer se tako ostvaruju veće pogodnosti u društvu. U takvom društvu svaki radnik ima ravnopravan pristup do svakog radnog mjesta a svako radno mjesto zauzima najproduktivniji zainteresirani radnik. Tako se ostvaruje najveća produktivnost pa tako i najveća vrijednost u rezultatima rada dok sloboda izbora radnog mjesta omogućava radu da postane vrijednost za sebe.

"Društvo koje zna" raspoređuje rad tako da radna mjesta formiraju ujednačene pogodnosti u svom trajanju kao i rezultatima rada što donosi ujednačeni interes prema obavljanju svih poslova. Takav društveni stav prema radu omogućava pokrivenost svih radnih potreba radnicima koji svoj rad obavljaju u skladu sa vlastitim prirodnim potrebama i sposobnostima.

Samostalni radnik radi samo ukoliko ima neposredni interes, dok ako ga izgubi, tada gubi radnu potrebu i prestaje raditi. U udruženom radu radnik je prisiljen da radi kada je to kolektivna potreba bez obzira da li to njemu odgovara ili ne. Udruženi rad može biti nepogodan i zato u "društvu koje zna" svaki čovjek može ostvariti pravo na rad koji mu donosi manje nepogodnosti.

Samostalni radnik sam podnosi odgovornost za svoj rad vlastitim radnim ostvarenjima. U udruženom radu jedan neodgovoran radnik može zbog povezanosti radnih procesa nanijeti velike nepogodnosti kolektivu. Stoga "društvo koje zna" zajedničkim dogovorom formira efikasne principe odgovornosti za neizvršenje radnih obaveza i za sve postupke koji ne odgovaraju društvu. Zato se svaki član takvog društva odnosi odgovorno prema prirodi, društvu, radu i rezultatima rada. U takvom radnom kolektivu slobodni radnik ima mogućnost da spozna granice svoje moći. Svjestan vlastite odgovornosti, on formira radne potrebe u skladu sa vlastitom prirodom i mogućnosti realizacije. Takva orijentacija je uvijek zadovoljenja potreba i osnova konstruktivne orijentacije društva.

U "društvu koje zna" proizvodi zajedničkog rada se raspoređuju prema ukupnom doprinosu svakog pojedinca u procesu proizvodnje. Rad koji proizvodi veću vrijednost donosi veće pogodnosti društvu pa zaslužuje i veću nagradu u rezultatu rada. Raspodjela rezultata rada se vrši i prema stupnju nepogodnosti nastalih u trajanju rada. Nepogodniji rad zahtjeva veću kompenzaciju u pogodnostima rezultata rada. Uključuju se i doprinosi predaka radnika jer je u svakom rezultatu rada sadržana ogromna količina minulog rada.

"Društvo koje zna" uvijek formira i solidarni elemenat raspodjele kojom se ostvaruju proizvodi namijenjeni individualnoj potrošnji cijelog stanovništva bez obzira da li neposredno učestvuju u proizvodnji. Na taj način u društvu se razvija stav da je čovjek čovjeku vrijednost. Solidarna davanja direktno stvaraju društvenu stabilnost i pomažu razvoj novih snaga u društvu koje reproduciraju takvu orijentaciju što društvu dugoročno donosi pogodnosti.

Društvo koje konstantno uspjeva zadovoljiti svoje potrebe je zadovoljno, moćno i

plemenito društvo. Društvo sa plemenitim članovima nužno se međusobno ispomaže i razvija zajedništvo što donosi prosperitet. Ono ima vjeru u vlastite snage i vjeru u pogodnosti. Kao posljedica takve vjere javlja se ljubav među članovima društva, ravnoteža i harmonija sa prirodom.

U takvom društvu svaki član pomaže razvoj svakog pojedinca jer time doprinosi i vlastitom razvitku. Davanje je izvor ispoljavanja životne moći koja donosi velike pogodnosti. "Društvo koje zna" osigurava reprodukciju konstruktivne orijentacije i u stanju je da planira vlastiti razvoj i prosperitet. Takvo društvo je zdravo društvo.

2. Proces otuđenja

2.1 Psihologija otuđenja

Čovjek je svjestan ograničenja vlastitog znanja i vlastite nemoći pred prirodom. Nepoznavanje prirode čovjeku donosi osjetilne i emocionalne nepogodnosti. Osjetilne nepogodnosti su proizvod neposrednog bolnog odnosa sa prirodom. Emocionalne nepogodnosti su proizvod misaonog odnosa sa prirodom. Najizrazitije emocionalno stanje je strah koji je posljedica nedovoljnog znanja odnosno nemoći čovjeka da se suprotstavi prirodnim nepogodnostima. Čovjek se oslobađa nepogodnosti u granicama vlastitih mogućnosti.

Ukoliko čovjek ne prihvati vlastitu nemoć tamo gdje je objektivno ne može prevladavati, tada formira potrebe veće od vlastite mogućnosti realizacije. Obzirom da su misli slobodne i mogu djelovati neovisno od prirode, čovjek pod pritiskom nepogodnosti uzrokovanih vlastitom nemoći i potrebom da je prevlada, formira subjektivnu ideju o prirodi i zakonitosti kretanja u njoj u obliku koji mu pogoduje. Ukoliko takva subjektivna određenja preskoče prepreke u odnosu sa prirodom, što je moguće jer često nikakva nepogodnost ne postoji u neposrednom odnosu čovjeka i njemu nepoznate prirode, čovjek se oslobađa nepogodne napetosti i prihvaća takva određenja kao stvarna.

Subjektivna vizija čovjeku daje privid moći u prirodi što brzo i lako donosi pogodnosti koje su po svom intenzitetu identične pogodnostima proizašlim stvarnim prevladavanjem čovjekove nemoći u prirodi. Putevi prijenosa stvarnosti i iluzija su lagani i pogodni što ohrabruje čovjeka da u potrazi za većim pogodnostima nalazi izvore u svakom trenutku života. Može se reći da "čovjek koji ne zna", odnosno nemoćan čovjek tokom svog života u nepoznatoj nadmoćnoj ili nepogodnoj prirodi stvara neograničeni broj određenja prirode, njenih djelova i prirodnih pojava u oblicima koji mu pogoduju. Takva priroda nije više nepoznata jer ju je čovjek "upoznao", nije više nadmoćna jer ju je čovjek "pobijedio", nije više strana jer ju je čovjek "prisvojio". Tako je čovjek svojom subjektivnom vizijom prilagodio prirodu određenjima koja mu pogoduju, međutim takva određenja su otuđena od svoje objektivne biti.

Otuđena određenja formiraju u čovjeku otuđenu predodžbu o pogodnostima i nepogodnostima, što stvara otuđeni respekt prema moćima u prirodi, otuđena emotivna stanja, otuđene potrebe, otuđeno djelovanje. Tako se razvija subjektivna svijest koja stvara otuđeno znanje. Otuđeno znanje je lažno i stoga formira otuđeni način čovjekovog življenja. Otuđeni način života otuđuje čovjeka od svoje prirode i tako se proces ciklički razvija.

Može se reći da se čovjek otuđuje od vlastite prirode kada nije u mogućnosti da prihvati ograničenja vlastite prirode. Čovjek koji u većoj mjeri ne može prihvatiti vlastitu nemoć tamo gdje je objektivno ne može prevladati u većoj mjeri se otuđuje od objektivne stvarnosti.

Subjektivnost stvara otuđenje. Međutim, subjektivna vizija uvijek nosi u sebi i objektivna određenja. Apsolutna subjektivnost formirala bi apsolutno otuđenu svijest a čovjek kao nosilac takve svijesti bi izgubio mogućnost egzistencije. Apsolutna objektivnost formirala bi apsolutnu prirodnost što predstavlja ideal čovjekovog življenja. Odnos objektivnosti i

subjektivnosti predstavlja odnos prirodnosti i njenog otuđenja.

Otuđeno znanje koje prividno riješava pitanje čovjekove nemoći pred nepoznatom prirodom može naći opravdanje ukoliko u velikoj mjeri sadrži objektivna određenja zakonitosti kretanja prirode. Takvo znanje iako nije istinsko ne mora doći u neposredan konflikt sa prirodnim moćima pa oslobađa čovjeka nepogodne napetosti odnosa sa nepoznatom prirodom.

Otuđeno znanje gubi svoju opravdanost kada skreće čovjeka sa njegovog prirodnog puta. Otuđene potrebe čovjek ne može nikad u potpunosti zadovoljiti jer nikakvo djelovanje ne može zahvatiti prirodu nastanka takvih potreba. Čovjek naprosto ne može prevladati moć prirode.

Kako otuđene potrebe ne mogu ostvariti zadovoljenje one su u pravilu nezasićene. Takvo otuđenje razvija egoistične osobine karaktera a manifestira se u obliku pohlepe, ambicije, zanesenosti, fanatizma u polju čovjekova otuđenog interesa. Otuđene potrebe mogu objektivno biti potpuno nepotrebne čovjekovoj prirodi ali u njegovoj otuđenoj svijesti one formiraju veliku važnost. One tada usmjeravaju čovjeka tako da djeluje suprotno vlastitoj prirodi.

Ukoliko čovjekova otuđena svijest uspije naći prividnu potvrdu svoje otuđene moći tada čovjek razvija viši stupanj subjektivizma koji formira narcisoidnu osobinu karaktera. Narcisoidnost značajno potiskuje i potcjenjuje objektivnu, nepoznatu, neprihvatljivu stvarnost a veliča otuđenu viziju vlastite moći u prirodi što stvara veliku iluziju životnih pogodnosti. Kada čovjek svojom subjektivnom vizijom definira vlastitu moć daleko veću nego što je objektivno može imati, lako nailazi na proturječnost u realnom životu što donosi velike napetosti i nepogodnosti. Narcisoidne potrebe su objektivno nepotrebne čovjekovoj prirodi ali u njegovoj subjektivnoj svijesti lako postaju uvjet za osiguranje egzistencije. Takav čovjek ulaže veliku energiju u borbi za otuđeni opstanak.

Što je čovjek više otuđen od svoje prirode to u pravilu manje može zadovoljiti svoje potrebe i tako naći opuštanje i pogodnosti. Generalno rečeno, otuđeni čovjek se može prepoznati po tome što je gotovo permanentno pod stresom, on je svakako više nervozan nego opušten, više mrzovoljan nego zadovoljan, depresivan nego radostan bez obzira kakva su njegova djelatna ostvarenja. Čovjekova priroda ne može podnijeti trajnu napetost i nepogodnost i stoga njegov organizam nalazi izlaz u izopačenju vlastite osjetilnosti i emocionalnosti.

Otuđeni čovjek se oslobađa nepogodne napetosti i nalazi prividno opuštanje i pogodnosti u izopačenju vlastite prirode. Kako prirodan čovjek nalazi opuštanje i pogodnosti u ljubavi, u konstruktivnom odnosu prema prirodi, tako otuđeni čovjek nalazi prividne pogodnosti i opuštanje u mržnji i destruktivnom odnosu prema prirodi. Takvom čovjeku destrukcija postaje potreba. Destruktivna napetost koja se tada javlja može u potpunosti onemogućiti čovjekovu sposobnost da uoči objektivne uzroke nepogodnosti.

Ukoliko čovjek svojom subjektivnošću precjenjuje uvjete u prirodi koji mu donosi

nepogodnosti, tada nalazi uzroke nemoći u sebi, tada se orijentira destruktivno prema sebi samome. Ovisno o stupnju nemoći, autodestruktivnost poprima obilježja od pasivnosti pred prirodnim silama i tamo gdje čovjek ima moć da prevlada nepogodnost pa do potrebe za samouništenjem. Čovjek ne teži samouništenju zbog objektivne nemoći kao što je siromaštvo ili glad, već samo ukoliko izgubi otuđeni oblik moći u prirodi. Autodestruktivnost čovjek prima kao potrebu bijega od stvarnosti i ona se može razvijati od na primjer; alkoholizma pa do potpuno otuđene svijesti, ludila. Takav čovjek samo tako može naći opuštanje od nepogodne napetosti.

Ukoliko čovjek svojom subjektivnom vizijom precjenjuje svoju moć, tada nalazi izlaz iz nepogodnosti kao i prividno opuštanje od napetosti u destruktivnom odnosu prema prirodi. Nikada čovjek nije toliko destruktivan kao kada je povređena njegova narcisoidnost, njegova lažna ljudska veličina. Destruktivnost se ovisno o stupnju nemoći i nedostatku respekta prema prirodi manifestira u obliku agresije koja se može razvijati do čina uništavanja prirode.

Čovjek koji živi u skladu sa vlastitom prirodom vlastitu nemoć prevladava postepeno i konstruktivno. Takav čovjek ostvaruje prirodne pogodnosti. Kada se čovjek otuđi od vlastite prirode ne može zadovoljiti svoje potrebe, pa se u njemu javljaju napetosti koje ga tjeraju u destrukciju. Otuđeni čovjek živi biološki nepogodan život.

Dobro, cijela ova knjiga govori o otuđenju ali šta bi to bilo u jednoj rečenici? Otuđenje je stanje u kojem čovjek ne prepoznaje vrijednosti tamo gdje one stvarno jesu. Otuđen čovjek misli da je vrijednost ono što u stvarnosti to nije.

Čovjek misli kako osjeća, osjeća kako živi a živi kako misli. Obzirom da čovjek upravlja svojim mislima pomoću znanja, obzirom da misli određuju potrebe i tako usmjeravaju djelovanje, čovjek sam snosi odgovornost za ostvarenje vlastitih osjetilnih i emocionalnih stanja. Može se reći da je čovjek ono što misli odnosno ono što zna.

2.2 Sociologija otuđenja

Diktatura autokracije

Svaki čovjek po svojoj prirodi teži većoj moći za ostvarenje većih pogodnosti. Čovjek postaje svjestan svoje moći uspoređujući se sa drugim čovjekom. Taj čin je vjerojatno otuđen ali on kao takav oduvijek postoji i zato ga treba prihvatiti sve dok društvo ne pronađe orijentaciju koja će ga prevladati. Na putu dosezanja veće moći otuđeni čovjek može lako koristiti svoje sposobnosti za ostvarenje nadmoći nad drugim čovjekom. Uspješan pojedinac ostvaruje veća prava od drugih pojedinaca, nameće društvu svoju volju ili ukratko ostvaruje vlast u društvu.

Vlast donosi velike otuđene pogodnosti i zato se među ljudima vodi bespoštedna borba za ostvarenje prava na vlast na svim poljima. Ni za šta se u povijesti čovječanstva nije protilo toliko krvi kao u borbi za vlast. U toj borbi jači, spretniji, lukaviji ili pametniji pobjeđuje i vlada društvom. Silom uspostavljena vlast je neprikosnoveno autokratska i predstavlja diktaturu. Diktatori organiziraju sprovođenje vlasti u društvu na određenom teritoriju formiranjem ili preuređenjem države. Oni potpuno samostalno utvrđuju državno uređenje, zakone, propise i pravila reguliranja društvenih odnosa. Oni imaju neprikosnovenu zakonodavnu, izvršnu i pravosudnu vlast u državi i osiguravaju sprovođenje svojih odluka upotrebom fizičke sile i proklamiranim ideologijama.

Diktatori formiraju ili koriste ideologije kao sredstvo nametanja subjektivne vizije o pravilima kretanja u prirodi. Ideologije često daju otuđene odgovore na sva pitanja koja "društvo koje ne zna" može postaviti u strahu pred nepoznatom prirodom. One također često određuju pravila čovjekova djelovanja u društvu i prirodi koja u cjelini donose pogodnosti i stabilnost društvu. "Društvo koje ne zna" prihvaća svaku ideju koja ga oslobađa nepogodne napetosti postojanja u prirodi. Tako ideologije donose velike pogodnosti društvu ali isto tako postaju temelj otuđenja društva.

Pod utjecajem ideologija sljedbenici uvažavaju diktatore sa velikim otuđenim respektom pa i strahopoštovanjem. Takvo društvo može biti izrazito stabilno i homogeno. Karakteristika odnosa vlasti i sljedbenika je nadopunjavanje u nemoći što obostrano donosi veliku otuđenu moć koja je u stanju ostvariti impozantna djela, veliku stabilnost društva i prividne pogodnosti. Zbog snažne povezanosti, odnos vlasti i sljedbenika može nalikovati na ljubav, ali to nije. Ljubav je proizvod čovjekove slobode, znanja, moći i vjere u pogodnosti. Odnos vlasti i sljedbenika je upravo suprotan. Karakterizira ga velika obostrana ovisnost, neznanje i nemoć i stoga predstavlja uvijek neku nijansu sadističko mazohističkog odnosa i nužno ga razvija.

Diktator na putu ostvarenja većih pogodnosti eksploatira društvo. On oduzima slobodu izjašnjavanja, odlučivanja i djelovanja sljedbenika. Ovaj oblik eksploatacije je izrazito nepogodan po sljedbenike jer zadire u osnovnu čovjekovu bit, u ono po čemu je on po svojoj prirodi čovjek. Taj oblik eksploatacije omogućava neometanu materijalnu eksploataciju društva, odnosno oduzimanje pogodnosti proizašlih iz proizvoda društvenog rada.

Autoritativna vlast je privilegirana. Privilegije daju umjetnu potvrdu prevladavanja nemoći koja formira narcisoidnu osobinu karaktera. Narcisoidni diktator smanjuje mogućnost doseganja pogodnosti u prirodnom odnosu ljudi i nastoji doseći veće pogodnosti u većoj eksploataciji društva. Naravno veća eksploatacija ne može rezultirati zadovoljenjem potreba jer su otuđene potrebe u pravilu nezasićene. Nezadovoljene otuđene potrebe stvaraju nepogodnu napetost koje se čovjek ne može osloboditi prirodnim putem i stoga čovjekov organizam nalazi prividno zadovoljenje pa tako i opuštanje u izopačenju potreba. Tada autoritativna vlast nalazi pogodnosti u nasilnom odnosu prema sljedbenicima.

Ukoliko je otuđenje u društvu veće sljedbenici nalaze pogodnosti u žrtvovanju u korist diktatora što svakako razvija bolest društva. U izrazito autoritativnom društvu konstruktivno djelovanje ne može donijeti pogodnosti. U takvom društvu mogu se ostvariti samo prividne pogodnosti, u stvari, društvo živi biološki nepogodan život.

Autokrati nikada ne nalaze izvore nepogodnosti u vlastitom odnosu prema društvu već ih prenose na potčinjene članove a još više im odgovara da ih prenesu na druge društvene grupe. Lažni uzroci nepogodnosti i nemoć društva da ostvari pogodnosti razvija grupno-narcisoidni oblik otuđenja.

Takva orijentacija po definiciji veliča vlastitu društvenu grupu u odnosu na druge. Kako je takav prikaz lažan on lako razvija netrpeljivost prema drugim društvima što stvara nacionalizme, šovinizme, rasizme, fašizme i ostale nepogodne pojave. Takve pojave uz veliku destruktivnu energiju nezadovoljnog otuđenog društva, kreiraju program za agresiju i sve društvene sukobe.

Nezadovoljno društvo nalazi prividno oslobođenje od nepogodne napetosti, pa tako i pogodnosti u destrukcijom ostvarenoj nadmoći. Kako grupna narcisoidnost do krajnosti razvija subjektivnost kojom precjenjuje moć vlastite društvene grupe, tako uvijek previđa objektivne moći koje je okružuju, što završava pogubno po vlastitu društvenu grupu.

Što je društveno znanje manje to formira veću autoritativnost, to je otuđenje veće, to su prirodne potrebe u društvu manje zadovoljene, to je u društvu veća potreba za destrukcijom, to je uništenje društva i društvenih ostvarenja veće. Destruktivnost u društvu traje dok se ne unište nosioci destruktivnih potreba jer takvo društvo jako teško spoznaje put vlastite konstruktivne orijentacije.

Društvo sa većim znanjem traži veću slobodu jer samo tako nalazi mogućnost ostvarenja većih pogodnosti i traži udio u odlučivanju o pravilima zajedničkog djelovanja. Diktator takve zahtjeve ne dozvoljava jer oni predstavljaju gubitak njihove vizije pogodnosti. Zadržavanje vlasti, u otuđenoj svijesti diktatora poistovjećuje se sa vizijom opstanka.

Kada se zahtjevi autokrata znatno protive prirodi društva, u društvu se razvija napetost koja ga prisiljava da se buni protiv vlasti jer postoje granice koje "društvo koje zna" ne

može trpjeti. Tada ono usmjerava svoju energiju u rušenju autoritativne vladajuće klase i njegovih ideologija. Ukoliko se u društvu dovoljno razviju nove snage, a vlast dovoljno uspava svoju moć, nove snage preuzimaju vlast i formiraju nova pravila društvenog odnošenja koja donose veće pogodnosti društvu.

Demokracija

Društvo na višem stupnju znanja, svjesno destruktivnosti koje donosi autokratski oblik vlasti, formira promjene društvenih odnosa mirnim putem, obostranim ustupcima vlasti i sljedbenika. U takvom društvu, autokratska vlast prihvaća da daje veće slobode i veća prava podređenim članovima. Za uzvrat, autokratska vlast dobija kompenzacijske ustupke u nekim drugim oblicima pogodnosti koje su proporcionalne pogodnostima vladanja.

Monarhije u Evropi koje su se odrekle apsolutne vlasti u korist parlamentarne demokracije, zadržale su svoj privilegirani status, titule, posjede i nerijetko utječu na kreiranje državne politike. Monarsi koji se nisu dobrovoljno odrekli vlasti u korist parlamentarne demokracije izgubili su svoje privilegije, posjede pa često i život.

Društvo je još u antičko doba postalo svjesno značaja participacije ljudi u odlučivanju o pitanjima od zajedničkog interesa. Tu su se razvili počeci demokracije. Idealan oblik demokracije se sprovodi međusobnim dogovorom svih članova zajednice dok se ne uspostavi koncenzus o pravilima zajedničkog djelovanja. Koncenzus je uglavnom jako teško ostvariti zbog različitih interesa ljudi. Ali ukoliko se ostvari takva demokracija omogućava optimalno usmjeravanje djelovanja društva u skladu sa njegovim potrebama. Ona može omogućiti formiranje homogene produktivne društvene orijentacije, stabilnost i prosperitet.

Delegativna demokracija

Međutim, u većim društvenim zajednicama kao što je to država, ravnopravan dogovor o zajedničkom djelovanju se ne može ostvariti zbog velikog broja subjekata sa velikim brojem različitih potreba. Stoga društvo izabire delegate koji zastupaju njihove potrebe na državnom nivou. Delegati su dužni zastupati interese svoje izborne baze pri formiranju pravila društvenog odnošenja u organima uprave na državnom nivou.

Delegatski sistem odlučivanja o zajedničkom djelovanju društva zahtjeva široku raspravu o svakom problemu u svakom segmentu društva gdje se donose odluke a zatim se putem delegata sprovode u organe uprave koji formiraju zakonodavnu, izvršnu i pravosudnu vlast. Na taj način se može formirati društveno uređenje koje optimalno zadovoljava društvene potrebe.

U povijesti je bilo pokušaja stvaranja demokratskog delegatskog sistema ali su se uvijek pojavljivali problemi teškoće usaglašavanja različitih interesa velikog broja subjekata sa

moogućnostima društva i naravno potrebe autoriteta da ostvare vlast nad društvom. Tako da su takvi pokušaji propadali pa su autoriteti ponovo pruzimali moć u društvu.

Representativna demokracija

Taj problem je na donekle zadovoljavajući način riješila reprezentativna demokracija. U takvoj demokraciji ljudi više ne sudjeluju direktno u procesu odlučivanja već biraju partije čiji programi na najbolji način zadovoljavaju njihove interese. Slobodno organizirani pojedinci u partijama formiraju programe društvenih odnosa i proklamiraju ih društvu. Glasači na izborima odabiru program partije koji im ponudi najveće pogodnosti. Stranka koja dobije najviše glasova na izborima preuzima vlast u društvu. Takvi izbori vlasti su danas poznati pod imenom liberalna demokracija.

Vlast u višepartijskom sistemu nastoji formirati i sprovesti pravila društvenog djelovanja tako da ista u što većoj mjeri odgovaraju društvu. Rukovodstvo koje ne uspije zadovoljiti potrebe društva gubi njegovo povjerenje pa tako i vlast na slijedećim izborima. Višepartijski oblik vlasti osigurava smjenjivanje rukovodstva mirnim putem, bez destruktivnih pojava u društvu što je velika prednost sistema.

Veliki nedostatak višepartijskog sistema leži u činjenici da uspješne partije u praksi prvenstveno slijede interese moćnih ljudi. U razvijenom svijetu veliki donatori financiraju sve utjecajne partije i zato imaju utjecaj na donošenje odluka unutar takvih partija. Političari koji vode političke partije su prolazni i zato su vrlo skloni korupciji. Nije nužno u pitanju novac, moguće ih je korumpirati primamljivim radnim mjestom, karijerom, zaradom ili čak samo prijateljstvom. U nemoralnom društvu korupcija može poprimiti oblik priznanja i tada gotovo da nema čovjeka koji joj se može suprotstaviti. Moćni bogati ljudi lukavo nameću svoje interese i tradicionalno lijevim radničkim partijama. Kao rezultat, sve manje utjecajnih partija podržava interese radnika, obespravljenih, siromašnih.

Ako se poneki političar pokuša suprotstaviti interesima bogataša, nailaziti će na prepreke na svakom koraku. Navodno slobodna, utjecajna sredstva javnog informiranja u razvijenom svijetu se nalaze pod kontrolom vrlo dobro organiziranih vlasnika i tako naravno zastupaju njihove interese. Ta sredstva javnog informiranja će neposlušnog političara optužiti da ne radi dobro svoj posao, naći će mu neki porok, splesti intrigu. Političar koji se pokuša suprotstaviti bogatašima naprosto mora odustati ili je njegova karijera završena. Koliko god programi utjecajnih partija imaju javni interes na kraju oni provode politiku u korist bogataša.

Bogati vlasnici kapitala su pomoću političkih partija kreirali politički sistem u kojem imaju kontrolu nad društvom. Oni nastoje staviti pod svoju kontrolu sve utjecajne faktore u društvu i silno se trude da ne ostave ništa slučajnosti. Sistem je glorificiran kroz obrazovanje, rad, kulturu, sredstva javnog informiranja, društvenu zabavu, sport. Obzirom da je "društvo koje ne zna" povodljivo, ono prihvaća sugestivna otuđena opredjeljenja takvog sistema.

U takvom sistemu čovjek kao pojedinac nema drugog izbora nego prihvatiti otuđena pravila koja određuju njegovo djelovanje i mišljenje. Pod utjecajem enormne suptilne propagande on prihvaća ono što je u društvu dobro, smiješno, lijepo, ukusno. On postaje ono što društvo očekuje od njega da bude, a ne ono što bi po svojoj prirodi trebao da bude, tim više jer otuđeno društvo odbacuje svakog člana koji ne prihvaća usvojene forme mišljenja i djelovanja. Čovjek prolazi studiozno ispiranje mozga praktično kroz čitav život i na kraju on ne sumnja u ispravnost takvog sistema. Takav čovjek u pravilu izabire partije koje podržavaju programe bogatih vlasnika kapitala i tu se krug demokratske farse zatvara. Iako liberalna demokracija danas oscilira između siromašne i nikakve demokracije ona ipak predstavlja najuspješniji oblik demokracije danas.

***

Čovječanstvo je kroz vlastitu povijest doživjelo mnoštvo autoritativnih i demokratskih prevrata. Njihovo uzajamno djelovanje je unaprijedilo društvo u dva sistema koje danas postoje. Kapitalizam koji prevladava zemljama svijeta i socijalizam, manje uspješan sistem koji se održao u nekoliko država. Iako je kapitalizam uspješniji od socijalizma on je još uvijek daleko od dobrog sistema. Sa druge strane iako je socijalizam neuspješniji sistem mi ipak možemo nešto dobro naučiti od njega. U slijedećim poglavljima ću prikazati prednosti i mane oba sistema.

2.2.1 Kapitalizam

Kapitalistička ekonomija

Kapitalizam je društveno ekonomski sistem u kojem se sredstva za proizvodnju nalaze u privatnom vlasništvu. Otac moderne kapitalističke ekonomije je Adam Smith. On je tržišnu ekonomiju kapitalizma prikazao kao "nevidljivu ruku" koja navodi privatne proizvođače da promoviraju društveni interes kroz realizaciju vlastitog interesa. Tržište ima princip u kojem potrošači slobodno kupuju robu koja im više odgovara a proizvođači se trude da proizvode robu koja više odgovara potrošačima. Tako društvo u cjelini ostvaruje veće kupovne pogodnosti. Ali nije baš sve lijepo u kapitalizmu. Bolji proizvođači profitiraju na tržištu a slabiji propadaju i ne mogu samostalno osigurati vlastitu egzistenciju. Oni su prisiljeni prodavati svoj rad kapitalistima.

Vlasnici kapitala su prisiljeni da odgovorno usmjeravaju proizvodnju jer za svaki neuspjeh podnose odgovornost gubitkom vlastitog kapitala. Radnici su prisiljeni da rade odgovorno jer u suprotnom gube posao. Kapitalistički oblik proizvodnje stvara sistemsku prisilu koja donosi veliku produktivnost

Velika tehnološka otkrića u povijesti čovječanstva kao što su parni stroj, električna energija ili informacijska tehnologija, uvijek donose velik porast produktivnosti privrede što omogućava znatno povećanje potrošnje.

Veća produktivnost donosi veću dobit proizvođača, koji onda više kupuju i proces se progresivno obnavlja. Tada privreda doživljava ekspanziju proizvodnje. U ekspanziji proizvodnje javlja se velika potražnja za osposobljenom radnom snagom. Ukoliko potražnja za radnom snagom postane veća od ponude radne snage, tada radnici mogu birati radna mjesta i zahtijevati veći dohodak. Društvo u cjelini ekonomski prosperira.

Svaki rast ima svoj kraj. Velika produkcija tržišne privrede prije ili kasnije zasiti tržište i smanjuje potražnju za proizvodima rada. Smanjena potražnja donosi probleme privredi jer otežava plasman proizvoda. Iz tog razloga tržišna privreda je prisiljena da razvija potrošački mentalitet društva. Ukoliko privreda ne uspije pronaći nove tokove potražnje mora smanjiti produktivnost da izbjegne gubitke. Tada privreda doživljava recesiju. Recesija proizvodnje u tržišnom obliku privređivanja donosi smanjenu novčanu dobit poduzeća što smanjuje profite vlasnicima i dohotke radnika. Tada opada kupovna moć društva pa se smanjuje i potražnja za proizvodima rada što obnavlja nepogodne procese u proizvodnji.

Kapitalizam nikad nije dozvolio punu zaposlenost radnika zato jer su nezaposleni radnici prisiljeni prihvatiti niske plaće kako bi mogli prehraniti svoje porodice. Tako nastaje eksploatacija radnika. Osnovni problem kapitalizma leži u tome što više cijeni profit nego ljude.

U recesiji proizvodnje tržišne privrede se javljaju daleko veće razlike u raspodjeli pogodnosti u društvu nego što društvo koje teži vlastitom prosperitetu treba dozvoliti. Sa

jedne strane postoje ljudi koji nemaju osnovna prava a sa druge su bogati moćnici koji odlučuju o sudbini svih. To svakako nije dobra osnova za formiranje dobre budućnosti.

Tržišna privreda kapitalizma nema zadovoljavajuću kontrolu prelaza između stanja ekspanzije i recesije proizvodnje. Tržište takve poremećaje rješava bolnom uspostavom ravnoteže u kojoj obespravljani radnici najviše stradavaju. Tržišna privreda kapitalizma ne može osigurati stabilnu zaposlenost radnika, stabilnu proizvodnju i raspodjelu. Ona ne može ostvariti stabilno društvo.

***

Pobjednici na slobodnom tržištu se bogate a gubitnici propadaju. Pobjednici uz pomoć novonastalog bogatstva ostvaruju veću moć i potiskuju nove gubitnike sa tržišta. Tako velike korporacije polako ali sigurno preuzimaju kontrolu nad tržištem a mala poduzeća propadaju. Velike banke rastu a male propadaju. Vlasnici korporacija se sve više bogate a narod je sve siromašniji.

Vlasnici korporacija podržavaju liberalnu demokraciju jer ona daje privid pravednosti u društvu. Ali nema tu pravde. Vlasnici korporacija financiraju političke partije koje im odgovaraju. Velike donacije omogućavaju tim partijama da pobjeđuju na izborima. Tako vlasnici korporacija ostvaruju kontrolu nad vladama zemalja. Oni kontroliraju i medije tako da političke partije koje nemaju njihovu podršku ne mogu pobjediti na izborima. Oni preko politike kontroliraju nauku, kulturu, i praktično donose sve značajne odluke u društvu. Preko medija također definiraju vrijednost i potrebe ljudi. Preko medija kontroliraju misli ljudi i tako ih usmjeravaju kamo god žele. Ono što im ne odgovara, kao na primjer moja filozofija, nema pristup do medija pa tako ni do ljudi.

Vlade pod kontrolom bogataša propagiraju privatizaciju kao najbolje ekonomsko rješenje. Tako su vlasnici korporacija uspjeli privatizirati čak i američku centralnu banku, Američke federalne rezerve. Tako da kad vlada SAD treba novac ona ga posuđuje od federalne banke koja je u privatnom vlasništvu. Federalna banka nema dovoljno novca za potrebe američke vlade pa mora štampati novac da bi ga posudila. Bogataši stvarno proizvode novac. Američka vlada vraća taj novac pod uvjetima koji vlasnici kapitala određuju. Nema sigurnijeg investiranja nego u državu. Nema ni veće moći od one koja proizlazi iz toga. Nema ni sigurnije eksploatacije društva od toga. Najbogatija zemlja svijeta Amerika, je uz intervenciju krupnog kapitala, postala najzaduženija zemlja svijeta. Njen dug uveliko prelazi bruto nacionalan dohodak

***

Kapitalisti su u svrhu stimuliranja radnih aktivnosti građana iz koje neosporno vuku korist, potisnuli principe kooperacije među ljudima i nametnuli sistem konkurencije. Iz toga proizlazi strah i egoizam u kojem čovjek čovjeku postaje vuk koji se bori za opstanak. Iz toga proizlazi destruktivnost praktično na svim poljima društvenog odnošenja.

Kapitalistička propaganda propovijeda sistem liberalnog kapitalizma kao sistem koji daje svakome podjednaku šansu što naravno nije istina jer se bogataši nalaze u izrazito povlaštenom položaju u svakom pogledu. Privilegije se baziraju na enormnom kapitalu sa kojim lako mogu potisnuti konkurenciju. Sistem je okrutan prema gubitnicima i to se vidi na primjeru Amerike.

Amerika je najbogatija zemlja u svijetu ali u njoj ljudi i gladuju. U njoj postoje milioni beskućnika. U njoj prosječni stanovnik živi skromno. On dobija osnovno obrazovanje koje mu omogućava da radi samo najjednostavnije poslove, koje ima zadatak da ga učini poslušnim konzumentom. Radi vrlo teško po cijele dane za malu nadnicu i još je u stalnom strahu od gubitka posla. On u pravilu nema zadovoljavajuće zdravstveno osiguranje jer je skupo (Okolo 20% Amerikanaca nema nikakvo zdravstveno osiguranje). U 1993 godini, radnik sa minimalnim dohotkom u Americi, kakvih ima vrlo velik broj, zaradio je 60.000 puta manji dohodak od Predsjednika i CEO Walt Disney korporacije. Da, dobro ste pročitali.

Ogromne socijalne razlike razvijaju kriminal u Americi. Građani Amerike često ne izlaze iz kuća kad padne mrak jer se osjećaju nesigurnim. Gotovo 1% stanovnika Amerike se nalazi u zatvoru i još toliko se vodi u kaznenim postupcima. Tu se radi o gotovo 5 miliona ljudi i zato se ne može govoriti samo o kriminalu nego o političkom problemu nezdravog sistema.

Prosječni Amerikanac je moderni rob bogataša a propaganda ga je uvjerila da je slobodan. On je toliko indoktriniran propagandom da i ne zna da može biti bolje. Amerika je vjerojatno najotuđenija zemlja svijeta, puna stresa, psihičkih bolesnika, zemlja sa velikom stopom alkoholizma, narkomanije i kriminala, zemlja rasturenih brakova, samotnjaka, čudaka. Godišnje jedan od 10.000 stanovnika SAD izvrši samoubistvo. Više o tome je pisao Michael Parenti.¹

Ne treba veći dokaz od ovoga da je liberalna demokracija nedemokratska jer suštinski predstavlja prikrivenu diktaturu. Tako je i u višepartijskom sistemu stvarno odlučivanje otuđeno od stanovništva pa isti doprinosi otuđenju društva. Čovjek nema nikakav uticaj na formiranje pravila zajedničkog djelovanja. Čovjek ostaje nemoćan.

Kapitalistička politika - Neoimperijalizam

Bogataši su u Americi kreirali majstorski proizvod svojih interesa i nastoje da nametnu takav sistem cijelom svijetu. Pomoću bogatstva koji posjeduju oni kontroliraju vlade zapadnih zemalja. Naročito su utjecajni u SAD i Velikoj Britaniji a odatle vrše pritiske na cijeli svijet. Oni nameću svoju volju u Savjetu sigurnosti UN. Oni nameću EU svoju volju. Pa čak i Arapska liga donosi odluke po njihovoj želji. Oni preko Amerike i Velike Britanije imaju najveći utjecaj na MMF i na Svjetsku banku preko koje kreditiraju cijeli svijet. Tako mogu postavljati uvjete za dodjelu kredita svim zemljama i tako nameću svoju volju praktično svim zemljama svijeta.

---

¹ Dirty Truths, Michael Parenti, <http://www.michaelparenti.org/DirtyTruths.html>

Njihova organiziranost se vidi u načinu kako su nametnuli svoj poredak u zemljama istočne Evrope. Nije sporno da su socijalistički sistemi bili u velikoj krizi, niti da je pokrenut ogroman propagandni mehanizam koji je ugrožavao poretke u tim zemljama. Malo je teže dokazati činjenicu da su oni direktno pokretali revolucije u svim tim zemljama. Bogataš George Soroš koji sebe naziva filantropom je poklonio milijardu dolara zemljama istočne Evrope u svrhu razvoja "otvorenog društva". Tko dobro poznaje kapitalistički sistem, vrlo dobro zna da tu nema nikakve filantropije niti humanizma, tu se radi samo i isključivo o ekonomskom interesu. Količina novca bespovratno dodijeljena zemljama istočne Evrope ne može potjecati samo od Geoga Soroša. Ona ukazuje na visoki stupanj organizacije svjetskih bogataša.

Velike donacije su dale zapadnim bogatašima mogućnost da vrše utjecaj na kreiranje unutrašnje politike u zemljama istočne Evrope. Ubrzo je uslijedio zahtijev za uvođenjem liberalne demokracije, zatim brzo i drastično uvođenje tržišne privrede koja je rezultirala zatvaranjem pogona, nezaposlenošću radnika i znatno većim radnim opterećenjem zaposlenih radnika. Krupni kapital jeste investirao dosta novca u bivšim socijalističkim zemljama zato jer je tamo rad znatno jeftiniji nego na zapadu. Tako je mnogim radnicima porastao životni standard, ali rekao bih da većini nije, a nezaposlenim radnicima koji praktično nisu postojali u socijalizmu se smanjio..

Poslije degradacije inače loše socijalističke privrede, istočno evropske zemalje su neophodno trebale nove kredite a specijalni uvjeti za dodjelu kredita im neće dozvoliti da se izvuku iz nepovoljnog položaja. Sve što u tim zemljama vrijedi svjetski bogataši su jeftino otkupili ili će pod pritiskom jeftino otkupiti. Tako su zemlje istočne Evrope postale ekonomske kolonije. Tako je novac uložen za potrebe "otvorenog društva" bio višestruko povraćen eksploatacijom tih zemalja. Dozvoliti ulaz Sorošovom "otvorenom društvu" u zemlju, značilo je defakto dozvoliti ulaz neprijatelju. Ne treba biti oštrouman pa pretpostaviti da u tim zemljama planiraju lošiji život nepriviligiranog stanovništva nego u Americi gdje je život već dovoljno neprihvatljiv.

Naravno, otuđenje nagoni bogataše da povećavaju svoju moć. Kad ne mogu ostvariti svoje ciljeve diplomacijom, zavjerama, lukavstvom onda koriste silu koju posjeduju i tu se ne razlikuju mnogo od osvajanja Napoleona ili Hitlera. Zapadni izrazito autokratski sistem je pokazao na primjeru agresije na Jugoslaviju da nastupa lukavije ali se nije ništa razvio u odnosu na prethodne diktatorske sisteme.

Teorija zavjere

Agresija na Jugoslaviju je započela krajem osamdesetih godina kada je Međunarodni Monetarni Fond postavio političke zahtjeve za odobravanje kredita.

Pod pritiskom MMF-a jugoslavenski BDP potonuo je u 1990 godini za 7,5 posto, i još 15 posto u 1991. Industrijska proizvodnja pala 21 posto. MMF je zahtijevao potpunu privatizaciju javnih poduzeća. Kao rezultat toga bankrotiralo je više od 1.100 poduzeća

do 1991 godine a nezaposlenost je iznosila 20%. Ekonomski pritisci u različitim regijama u zemlji predstavljali su opasnu eksplozivnu smjesu. Predvidivo, zbog rastućeg ekonomskog kaosa, svaka republika se borila za svoj opstanak protiv svojih susjeda. Ne ostavljajući ništa slučaju, MMF-a naredio da se sve plaće zamrznu na razini 1989 godien dok je inflacija porasla dramatično što je dovelo do pada realnih prihoda od 41 posto u prvih šest mjeseci 1990 godine. Do 1991 godine inflacija je narasla preko 140 posto. U toj situaciji MMF je naredio punu konvertibilnost dinara i oslobodio kamatne stope. To zamrzavanje je de facto stvorilo ekonomsko odcjepljenje puno prije formalnog proglašenja odcjepljenja Hrvatske i Slovenije u junu 1991.²

Pod vanjskim pritiskom održani su izbori u svim republikama. U zapadnim republikama na vlast su došle prozapadno orjentirane partije dok su u Srbiji socijalisti ostali na vlasti. Zapadne su republike prihvatile brzu privatizacije preduzeća. Srbija je također prihvatila privatizaciju ali postepenu i ograničenu. Ja sam uvjeren da je to bio glavni razlog zašto je Srbija optužena za sve zlo koje se kasnije događalo. Kao odgovor na srpski otpor zapad je podržao prozapadno orjentirane republike koje su tražile samostalnost. Svjetski su imperijalisti na primjeru Jugoslavije majstorski realizirali staru provjerenu formulu: "zavadi pa vladaj". Tako je na kraju srušena Jugoslavija. Jugoslavija je dobila krvave građanske ratove koji su unazadili sve narode decenijama. Ako izuzmemo privilegirane članove društva, svi narodi danas žive gore ili puno gore nego što su živjeli u Jugoslaviji. Profitirali su samo svjetski imperijalisti i njihovi poslušnici.

Svjetska sredstava javnog informiranja su jednoglasno obmanjivali svijet o tokovima nastanka krize u Jugoslaviji što je naravno bio još jedan oblik agresije an Jugoslaviju i podrška secesionistima. Pod utjecajem sredstava javnog informiranja i pod pritiskom svjetskih imperijalista sve države svijeta su priznale nasilnu secesiju jugoslavenskih republika u suprotnosti sa međunarodnim zakonima. Helsinška konvencija je izričito zabranjivala nasilnu promjenu granica u Evropi.

Republika Srbija je proglašena za krivca za rat pa su joj nametnute ekonomske sankcije UN. Moram naglasiti da je to bilo potpuno nepravedno. Američkoj administraciji je toliko smetala nepopustivost Srbije pa je 1999 godine dala ultimativan zahtjev Jugoslaviji da odustane od svog suvereniteta. Jugoslavija to nije mogla prihvatiti i zato je bila napadnuta. Agresiju na Jugoslaviju je izvršena u suprotnosti sa međunarodnim zakonima i poveljom UN, u suprotnosti sa konstitucijom Amerike i NATO pakta. Napad na Jugoslaviju je bila fašistička agresija provedena u djelo uglavnom od strane lijevih, radničkih, demokratskih partija koje su bila na vlasti u NATO državama. NATO je definitivno vojska koja provodi interese najbogatijih ljudi na svijetu i oni su vlasnici te vojske. Napadom na Jugoslaviju NATO je postao teroristička kriminalna organizacija. Jugoslavija je popustila ali nije kapitulirala. Ona je na prevaru kolonizirana i tek tada je uspostavljen mir.

Ja sam bio svjedok zbivanja u Jugoslaviji i ona su mi nedvojbeno ukazivala da mora postojati zavjera protiv Jugoslavije ali nisam znao tko stoji iza nje. Formalno je agresiju na Jugoslaviju pokrenuo predsjednik SAD Bill Clinton. On nije mogao imati nikakav

---

² Stoljeće rata, s 238, William Engdahl, Pluto Press, 2004

interes niti razlog za agresiju. Pa zašto ju je učinio? Sjećate li se afere Monika Levinsky u kojoj se ustanovilo da je američki predsjednik Clinton lagao pa je čak zbog toga trebao biti smijenjen? Ta afera se svakodnevno prikazivala u medijima skoro dvije godine dok predsjednik Bill Clinton nije popustio pod pritiscima da napadne Jugoslaviju. U trenutku kad je izvršio agresiju slučaj je potpuno zaboravljen. Postavio sam sebi pitanje tko je u stanju natjerati predsjednika Amerika da počini zločin? Posvuda se može čuti da su vlasnici korporacija najmoćniji ljudi. Da li to znači da je neki moćni vlasnik korporacije došao kod Clintona i naredio mu da napadne Jugoslaviju? Ne to nije moguće. Iza agresije na Jugoslaviju je stajala jaka organizacija.

Organizacija koja je prisilila predsjednika Clintona da izvrši kriminal mora sastavljena od najmoćnijih ljudi svijeta. Da li bi članovi te organizacije mogli biti ravnopravni? Udruživanje na ravnopravnim osnovama podrazumijeva međusobni dogovor udruženih strana a to implicira i mogućnost izostanka dogovora i svađe oko plijena a to se nije dogodilo. Meni to govori da je organizacijska struktura tog udruženja hijerarhijska sa neprikosnovenim autoritetom na čelu. To znači da imamo tajnog gospodara koji vlada svijetom. Taj čovjek raspoređuje svojim agentima zadatke i određuje raspodjelu profita poslije čega više nema pogovora ni svađa. Istraživanjem sam došao do zaključka da zapadnim svijetom a to u velikoj mjeri znači i cijelim svijetom, vlada glava porodice Rothschild. Njegovo ime je Jacob. Svoje sam nalaze prikazao u člancima „Da li je Antikrist stigao?“³ i „Moj dug Jugoslaviji?“⁴

Jacob Rothschild je najpoznatiji po ljubavi prema umjetninama zato jer krije svoju moć. Zašto? Zato što na taj način vlada svijetom a nitko ga ne može prozvati na odgovornost za zlo koje čini. Ja pretpostavljam da Jacob Rothschild krije svoju moć toliko da čak njegovi najbliži suradnici nemaju uvid koliku ukupnu moć ima.

***

Porodica Rothschild je početkom 18 stoljeća organizirala bankarske poslove po Evropi da bi se uskoro proširila na cijeli svijet. U to doba oni su bili daleko najbogatija porodica svijeta⁵. Poslije toga je uslijedila industrijaska revolucija i kolonizacija svijeta u kojoj su se oni zasigurno još više obogatili. Ali u tom periodu oni su se povukli pretvarajući se da nisu toliko bogati ni utjecajni. To je bio jako lukav trik. Danas porodice Rothschild nema nigdje na popisu najbogatijih porodica svijeta. Danas oni sebe predstavljaju kao skromnu bankarsku porodicu. Ja sam uvjeren da su oni i dalje daleko najbogatija i najmoćnija porodica svijeta koja vlada svijetom tajno i tako je praktično nesmjnjiva sa vlasti

Porodica Rothschild povećava svoje bogatstvo i utjecaje u svijetu a ipak ostaje nevidljiva za javnost. Kako to ostvaruje? Porodica Rothschild nudi velike količine novca ljudima da vode poslove za njih. Oni postaju njihovi agenti. Oni sklapaju tajne ugovore pomoću kojih agenti ostvaruju mali udio u kaptalu kojim upravljaju a za uzvrat se jako

³ Da li je Antkrist stigao?, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/antikrist_je_stigao.htm

⁴ Moj dug Jugoslaviji, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/moj_dug_jugoslaviji.htm

⁵ Rothschild Family, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Rothschild_family

trude da zarade novac za porodicu Rothschild. Porodica Rothschild često bira agente među ljudima koji imaju problema da sastave kraj sa krajem. Takvi ljudi rado prihvaćaju novčane ponude od Rothschilda i jako su im zahvalni i odani. Kad ti agenti uspostave profitabilne poslove oni na isti način daju novac novim agentima. Porodica Rothschild, uz pomoć svojih agenata, također daje ljudima utjecajne nagrade i pozicije u svijetu. Onda oni brbljaju nešto na televiziji podržavajući politiku porodice Rothschild, zarađuju puno novca, i zauzvrat su vrlo odani ljudima koji su im dali priliku da to čine. Tako je porodica Rothschild izgradila tajnu hijerarhijsku strukturu agenata pomoću koje vlada svijetom.

Pri vrhu te strukture se najvjerojatnije nalaze porodice kao što su Rockefeller, Morgan, Wartburg ali ni jedna se ne može povezati sa porodicom Rothschild iako to one i te kako jesu. Negdje dosta niže na hijerarhijskoj ljestvici su ne tako davno postavljeni Warren Buffet i George Soros. Neke porodice su eksponirane a mnoge su potpuno povučene. Na dnu te strukture se najvjerojatnije nalaze novonastali ruski bogataši kao što su Abramovič, Guzinski, Khodorkovski i cijela armija neeksponiranih bogatih ljudi. Kako su se oni obogatili? Neki agent porodice Rothschild je tim ljudima prišao i ponudio veliki novac da vode poslove u njihovo ime i to je sve. Mnogi od njih propadaju ali to ne zabrinjava Rothschilde jer će oni koji uspiju spriječiti nastup bilo kakve konkurencije. Tako je izgrađena tajna organizacija koja vlada svijetom. Neki tu organizaciju zovu Masoni a njen vrh Illuminati.

Predsjednici država su dio te strukture iako to oni ne moraju znati. Oni dobijaju velike donacije i medijsku podršku od strane agenata porodice Rothschild bez čije pomoći ne mogu biti izabrani za predsjednike. Oni su zato jako zahvalni. Pomoću njih porodica Rothschild vlada nad svim važnim svjetskim organizacijama uključujući UN. Porodica Rothschild je u stanju provesti gotovo sve što hoće u Savjetu Sigurnosti zato što je većina država članica pod njenom kontrolom. Tako Rothschildi vladaju svijetom. Ipak još im se mogu suprotstaviti Rusija i Kina sa pravom veta koji imaju u UN.

Porodica Rothschild preko svojih agenata drži pod kontrolom većinu vlada i korporacija zapadnog svijeta. Ali to im nije dovoljno. Oni žele sve kompanije i države staviti pod vlastitu kontrolu. Oni pomoću svoje ekonomske i političke moći vrše pritiske na nezavisne države svijeta da se pokore njenim zahtjevima. Ukoliko se neka država suprotstavi volji Rothschilda ona dolazi na crnu listu i tada trpi ekonomske i političke napade koji imaju cilj da je destabiliziraju. Ukoliko nisu uspješni u tome tada slijede vojni napadi preko NATO pakta. NATO je njihova privatna vojska.

***

Teroristički napad na Svjetski trgovački centar 9-11 u New Yorku je posljedica američke agresivne politike u svijetu. Neki teoretičari zavjere za taj teroristički čin optužuju Američku vladu. Neki vjeruju da je Američka vlada postavila eksploziv u Svjetski trgovački centar u slučaju da udar aviona ne bi bio dovoljan da ih poruši. To je glupost. Kad se o gluposti radi odmah se proizvode filmovi koji imaju zadatak da zavedu ljude na pogrešnu stranu. Američka vlada je optužena zato što predstavlja simbol moći i

nepravde u svijetu i nije to bez razloga tako. Osim toga ljudi ne mogu ništa učiniti protiv Američke vlade što daje legitimitet nepravdi u svijetu. To je jedan od nevidljivih ciljeva zavjere. Ukoliko bi se ipak otvorila istraga o tome da li je Američka vlada postavila eksploziv u Svjetskom trgovačkom centru, uspostavilo bi se da je Američka vlada nepravedno optužena. To ne znači da porodica Rothschild nije sudjelovala u napadu na Svjetski trgovački centar preko svojih arapskih partnera ali nju nitko ne optužuje.

Amerika pod kontrolom Rothschilda, je iskoristila taj napad u interesu krupnog kapitala. Odmah poslije tog terorističkog čina predsjednik SAD George Bush je smanjio civilna prava i slobode Amerikanaca i kao odmazdu planirao je napad na Afganistan, Irak, Siriju, Libanon, Libiju, Somaliju, Sudan i Iran. To je izjavio američki general Wesley Clark u emisiji Democracy Now 2.3.2007.⁶ Izjava generala američke vojske nije probudila nikakav interes američkog pravosuđa ni medija. Zašto? Zato što su američko pravosuđe i mediji pod kontrolom porodice Rothschild. Veliki utjecaj na organe vlasti u Americi dolazi od strane Američko Izraelskog odbora za javne poslove AIPAC.⁷ Predsjedniku Bushu nije bila važna činjenica da je većina terorista bila saudijskog porijekla. Njemu nije palo na pamet da napadne Saudijsku Arabiju jer je ona pod kontrolom porodice Rothschild, on je napao države koje nisu pod kontrolom porodice Rothschild.

Agresija na Irak⁸ je bila čisti kriminal prema bilo kojem zakonu koji se bavi sa agresijama na zemlje. Agresiju su započeli predsjednik SAD George W. Bush i premijer Velike Britanije Tony Blair pod optužbom da Irački predsjednik Sadam Husain proizvodi oružje za masovne destrukcije (WMD). Istraga je poslije pokazala da su sve optužbe bile izmišljotine. Svakome ko se bar malo potruži da objektivno sagleda zbivanja u svijetu je jasno da je agresija na Irak provedena zbog kontrole nad iračkom naftom. Na čelo Iraka mogu doći samo poslušni ljudi koji će osigurati povoljnu eksploataciju nafte porodici Rothschild. Predsjednik SAD George W. Bush je agresijom na Irak, ubio stotine hiljada Iračana i više od 4000 vlastitih vojnika uz 30.000 ranjenih. Uz to George Bush je za potrebe rata potrošio jedan trilion američkih dolara koje mora vratiti američki narod. Zbog agresije na Irak, svaki stanovnik Amerike sada duguje 3.000 dolara više američkoj federalnoj banci.

Libiji su nametnute ekonomske sankcije od strane Ujedinjenih nacija zbog navodnog Libijskog organiziranja afere Lockheed u kojoj je eksplodirao putnički avion kojom prilikom su poginuli svi putnici. Iznemena ekonomske sankcije Libiji su ukinute. Zatim je u ime pomirenja sa Zapadom pukovnik Gadafi pozivan u goste. To je učinjeno sa idejom da ga uspavaju dok su iza njegovih leđa organizirali oružanu bunu u istočnom dijelu Libije. Oni su znali da će Gadafi krenuti u gušenje pobune pa su unaprijed pripremili i jako brzo progurali u UN zabranu leta libijske avijacije. Ta zabrana leta je dala NATO paktu pravo da leti iznad Libije ali mu nije dozvolila da se stavi u službu libijskih pobunjenika. Ali NATO, privatna vojska porodice Rothschild je to ipak učinila zato što je iznad zakona. Libijski pobunjenici su pobijedili zato što su dobili uređaje za navodjenje NATO bombi. Gdje god su se pobunjenici i regularna libijska vojska sukobile laserski navođene bombe NATO pakta su uništile regularnu vojsku Libije. Libijski

---

⁶ The Plan, Wesley Clark, Democracy Now, Youtube, <http://www.youtube.com/watch?v=SXS3vW47mOE>

⁷ AIPAC, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/American_Israel_Public_Affairs_Committee

⁸ Rat u Iraku, Wikipedija, http://en.wikipedia.org/wiki/Iraq_War

pobunjenici u suprotnom ne bi mogli pobijediti regularnu libijsku vojsku a pogotove ne u tako kratkom periodu. Gadafi je ubijen a na čelo Libije će doći poslušni ljudi koji će slijediti intarese porodice Rothschild. U svakom drugom slučaju ti ljudi neće moći biti na vlasti. Interesantno je spomenuti da je sin Jacoba Rothschilda, Nathanel, prijatelj Saif al-Islama, sina Moamera Gadafija. Jacob Rothschild je monstrum koji krije svoju narav prikazujući sebe kao filantropa.

Sredstva javnog informiranja u svijetu sve više pišu kako je napad na Libiju bio pogreška. To jest bila velika pogreška prema narodu Libije zato što sada živi puno gore. To je greška i za zapadne vlade jer nisu ništa pozitivno ostvarile sa intervencijom. Proizveli su veliki broj izbjeglica iz Libije koje traže spas u Evropi. Ali za porodicu Rothschild to nije bila pogreška. Dapače oni su ostvarili svoje ciljeve u potpunosti. Oni su svjesno proizveli kaos u Libiji da bi smijenili Gadafija koji im se suprotstavljao. Neko bi mogao reći da sada libijska nafta ne pripada nikome ali to nije istina. Ona je samo uskladištena za buduću upotrebu i pripada porodici Rothschild, samo što to nitko ne zna. Jednog dana će se uspostaviti neka vlast u Libiji poslije ko zna koliko godina iscrpljujućih borbi. Ona neće imati nikakvog izbora nego da bude kooperativna sa Rothschildima. Libija će postati kolonija kao što su sve ostale zemlje zapadnog svijeta.

Isto se dogodilo U Siriji. Samo za razliku od Libije i također Jugoslavije, Sirija posjeduje ruske protuavionske rakete novije generacije koje bi mogle rušiti avione NATO pakta. To je jedini razlog zašto NATO ne napada. Sve ostalo je isto. Zapadne zemlje su uspostavile ekonomske sankcije Siriji. Proglasili su pobunjenike u Siriji za legitimne predstavnike države. Oni naoružavaju pobunjenike i tako produžavaju rat i užasnu situaciju u zemlji. Tako su nastali pobunjenici pod nazivom ISIS. Oni su se oteli kontroli zapada i bore se za vlastite interese protiv interesa zapada. Opet zapadna sredstva javnog informiranja spominju pogrešku zapada. Ja nisam siguran u to. Strah od ISISa pomaže razvoj vojne industrije i donosi profite krupnom kapitalu. Njemu odgovaraju izbjeglice koje bježe u Evropu jer stvaraju antagonizam u Evropi koji širi mržnju među narodima. Kaos koji se javlja uvijek pomaže krupnom kapitalu da vlada nad ljudima. Ništa se ne događa slučajno.

Možda niste primijetili ali smjene vlasti na Bliskom istoku se događaju samo u zemljama koje su u ruskoj zoni interesa, koje imaju rusko naoružanje. U zemljama koje su u američkoj zoni interesa, koje imaju američko oružje, u kojima je uspostavljena američka kontrola, nema smjene vlasti. Na bliskom istoku su manje više sve zemlje iste. Zašto se događaju pobune samo u zemljama ruske zone interesa? Zato što su te zemlje nezavisne od zapada i osvajači svijeta ih žele pokoriti. Osvajači svijeta naravno žele pokoriti i Rusiju. Oni su kolonizirali gotovo sve zemlje na putu do Rusije. Sada nastoje politički i ekonomski izolirati Rusiju.

Nedavna revolucija u Ukrajini je imala upravo taj cilj. Opet su kriminalne zapadne vlade pokrenule revoluciju u stranoj zemlji, opet su priznale nasilnu smjenu vlasti u toj zemlji, opet su sredstva javnog informiranja dezinformirala zapadnu javnost šireći laži o svemu šta se tamo događa. Predsjednik Rusije Putin je neosnovano proglašen za agresora u Ukrajni od strane najviših predstavnika zapadnih vlada. Rusija se sa pravom suprotstavila i tako je ušla u politički i ekonomski sukob sa zapadom. Taj sukob će

trajati jer zapad neće odustati od svojih ciljeva niti će Rusija odustati od svoje suverenosti.

Nema nikakve sumnje da je Amerika organizirala pobunu u svim socijalističkim zemljama zato što je to bio prioritet američke hladnoratovske politike. Tako su napali i Kinu na trgu Tijanmen u Pekingu organiziranjem prosvjednika koji su tražili političke promjene u Kini. Kina je odlučno spriječila američko miješanje u njene unutrašnje stvari protjerivanjem prosvjednika. Zahvaljujući gušenju pokušaja prevrata na trgu Tijanmen, Kina se nije raspala, nije u ruševinama građanskog rata ili kolonija svjetskih bogataša. Zanimljivo je spomenuti da su zapadna sredstva javnog informiranja tada izvijestila da je kineska vojska napravila pokolj pucajući na te prosvjednike. Ali ujutro poslije tog „pokolja” jedan prosvjednik je prkosno stao ispred tenka ne dozvoljavajući mu da prođe što se vjerujem, ne bi usudio da je kineska vojska pucala protekle noći. Tenk kineske vojske ga je zaobišao.

U svim sukobima u svijetu predsjednici Amerike javno zastupaju interese krupnog kapitala. Kakve koristi oni od toga može imati? Nikakve, oni čak i ne znaju što se događa u svijetu jer dobijaju vrlo probrane informacije ili čak dezinformacije. Isto kao i vi dragi ljudi. Predsjednik Obama dobija instrukcije od brojnih savjetnika. On jeste sam birao svoje savjetnike ali samo među ljudima koji podržavaju politiku porodice Rothschild jer drugi ni nemaju pristup do njega. On je lutak na koncu.

***

Porodica Rothschild je osnovala Međunarodni sud pravde u Hagu. Međunarodni sud pravde je i te kako potreban ali on mora suditi svima podjednako koristeći međunarodno prihvaćene zakone i kriterije. To nije slučaj sa sudom u Hagu. Američka vlada je otvoreno izjavila da se taj sud ne može odnositi na američke građane. Formalno taj sud nije ni legalan jer ga nije prihvatila skupština UN nego Savjet sigurnosti u kojem porodica Rothschild kontrolira većinu zemalja članica. Međunarodni sud u Hagu je osnovan sa ciljem da da bi spriječio svaki otpor hegemoniji porodice Rothschild. Taj sud između ostalih financira George Soros nedvojbeno agent porodice Rothschild. Pukovnik Gadafi je optužen u Međunarodnom sudu u Hagu za zločine protiv svog naroda u svojoj zemlji gdje su ga pobunjenici nasilno svrgli sa vlasti. Predsjednik Milošević je optužen u Međunarodnom sudu u Hagu za zločine koje koji mu nisu mogli biti dokazani za četiri godine suđenja. On je ubijen u Hagu pomoću stresa kojemu je bio izložen i pomoću neodgovarajuće medicinske pomoći. Predsjednik Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj je optužen u Međunarodnom sudu u Hagu za zločine počinjene za vrijeme građanskog rata na teritoriji Jugoslavije. Sam se predao sudu. Vojislav Šešelj je ležao više od jedanaest godina u zatvoru bez presude. Pustili su ga iz zatvora pez presude kad se ustanovilo da je teško bolestan od raka. Ovako nešto je moguće samo na Rothschildovom sudu. U Hagu je zločinac dobio legalno pravo da sudi svojim žrtvama.

Porodica Rothschild jako voli liberalnu demokraciju jer joj ona omogućava da financira i medijski podrži stranke koje želi bilo gdje takav oblik demokracije postoji u svijetu. Teško im se itko može suprotstaviti. Rusija je uspješna u tome samo zahvaljujući popularnosti predsjednika Vladimira Putina. Porodica Rothschild naporno radi na rušenju njegove popularnosti. Uslijed pritiska zapada predsjednik Putin može jednog dana izgubiti popularnost i tada na vlast u Rusiji mogu lako doći poslušnici porodice

Rothschild. Rusija bi tako postala dio NATO pakta a svo bogatstvo Rusije bi se u bescjenje otkupilo od agenata porodice Rothschild. Vjerojatno je ista sudbina namjenjena Iranu.

Takozvane jednopartijske komunističke zemlje kao što su Kina, Sjeverna Koreja i Kuba su najveća prepraka porodici Rothschild i zato su one medijaski najviše napadane na zapadu. Ako porodica Rothschild kompletno zavlada svijetom liberalne demokracije tada će se komunističke zemlje ostati izolirane i trpjeti će političke i ekonomske pritiske cijelog svijeta. Hoće li Kina pasti pod tim pritiscima ili će zapadne zemlje prije kolapsirati pod vlastitim problemima ja ne znam. Ono što ja znam jest da društvo u takvim situacijama često nalazilo izlaz u destrukcijama i to se lako može ponoviti. Porodica Rothschild već dugo priprema ljude na to pomoću brutalne stvarnosti, brutalnih filmova i televizijskih emisija.

Ovdje se radi o duboko studiranoj konspiraciji razvijanoj stoljećima i razrađenoj do detalja. Cilj te konspiracije je udruživanje svih država svijeta i formiranje svjetske vlade pod kontrolom koja bi rukovala cijelim svijetom. Naravno porodice Rothschild, planira da ona vlada cijelim svijetom Ta vlada će u najmanju ruku vladati na isti način kao što danas vlada zapadnim svijetom. Porodica Rothschild planira i udruživanje kompanija cijelog svijeta. To će se po svojoj prirodi razvijati do formiranja monopolnih proizvođača na svjetskom nivou. Tu najvjerojatnije leži budućnost ekonomije jer se tako lakše planira i realizira stabilna proizvodnja. Problem leži u tome što bi porodica Rothschild kao većinski vlasnik kompanije svijeta preuzeta na sebe legalno upravljanje nad tom kompanijom a to znači upravljanje nad cijelim svijetom. Oni su već danas većinski vlasnici zapadne ekonomije samo to kriju. Oni namjeravaju princip vlasništva nad privredom pretvoriti u princip odlučivanja u društvu. Drugim rječima oni namjeravaju postati neprikosnoveni autoriteti svijeta a narod bi ostao potpuno obespravljen. Zamislite što bi se dogodilo sa ljudima koji bi bili otpušteni u takvoj kompaniji? Već današnji kapitalizam je vrlo blizak feudalizmu ili čak robovlasništvu.

U svrhu vladanja svijetom porodica Rothschild je osnovala regrutni centar za političare i korporacijske egzekutive u takozvanoj Bilderberg grupi⁹. Službeno njihovi sastanci služe državnim i korporacijskim vođama da se međusobno savjetuju po pitanju međunarodnih odnosa i ekonomije. U realnosti to savjetovanje je jednosmjerno i potiče samo od porodice Rothschild. Svi kandidati za predsjednike značajnih država zapadnog svijeta i velikih korporacija su izabrani prisustvom na tim sastancima a savjeti im pomažu da ne skrenu sa Rothscildova puta. Njihova glavna karakteristika je zahvalnost ljudima koji su im pružili šansu da dobiju visoke pozicije u društvu i zato pružaju takvim ljudama apsolutnu podršku. Jako malo tih ljudi zna da je na vrhu piramide porodica Rothschild.

Moć porodice Rothschild je veća nego bilo kojeg imperatora u povijesti čovječanstva. Oni nemaju apsolutnu moć ali posjeduju nevjerojatne razvijene političke i ekonomske instrumente kojima vrše pritiske svuda u svijetu i tako osiguravaju provođenje svoje volje efikasnije nego što je to mogao sanjati bilo koji imperator u povijesti. O tome sam

---

⁹ Bilderberg Group, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Bilderberg_Group

napisao članak: "Jacob Rothschild je kriv za konspiraciju protiv čovječanstva."¹⁰

Iako se porodica Rothschild daleko bolje pripremila od svojih prethodnika, ona pravi iste greške kao njihovi prethodnici. Ona ne može zavladata cijelim svijetom zato što bi se ljudi pobunili i da dobiju zlatne kaveze. Ljudi na prvom mjestu trebaju slobodu.

***

Kapitalizam ima svoje unutrašnje kontradikcije koje će ga prije ili kasnije uvući u duboku krizu iz koje se ne može izvuci i tada će postati vrlo agresivan. Već danas smo svjedoci prevelikih ekonomskih razlika među ljudima i državama. Tu se naziru veliki problemi u budućnosti, počevši od nekontroliranih migracija sa kriminalom svakojake vrste pa do ratova. Osim toga kapitalizam je izgradio pretjerano veliku proizvodnju koja besmisleno rasipa prirodna bogatstva. Nedostatak prirodnih resursa koji je sa takvim rasipanjem neminovan, će dovesti ljude pred borbu za opstanak. Ako se nešto značajno ne promijeni to će prije ili kasnije nesumnjivo dovesti do ratova u kojima će veliki dio čovječanstva biti izbrisan sa lica zemlje. Mi to moramo spriječiti formiranjem daleko boljeg društva.

Ideologija kapitalističkog liberalizma ne može više doprinosti razvoju društva. Došlo je vrijeme da on ode. Ono što danas najviše čuva kapitalizam je nepostojanje boljeg sistema koji bi ga mogao zamijeniti. Ja sam formirao takav sistem i opisao sam ga u ovoj knjizi. Taj sistem mora biti baziran na jednakim pravima među ljudima. On mora pružiti slobodu svakom članu zajednice. On mora racionalno koristiti prirodne resurse jer nema mogućnosti, pa ni potrebe, za stalan porast produktivnosti. On mora skratiti radno vrijeme da bi se mogla kreirati radna mjesta za sve ljude i da bi se mogla povećati kvaliteta života svih ljudi. To je pretežak zadatak za kapitalizam. Pokraj toga budućnost će zahtijevati uvođenje kooperacije između radnika, kompanija i država. Posljednje je neostvariv zadatak za kapitalizam što znači da su promjene političkog i ekonomskog sistema nužnost ostvarenja bolje budućnosti čovječanstva.

---

¹⁰ "Jacob Rothschild je kriv", Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/jacob_rothschild_je_kriv.htm

2.2.2 Socijalizam

Socijalistička politika

Socijalisti su kao reakciju na tešku obespravljenost ljudi, nastojali formirati društvene odnose koji ostvaruju jednakost među ljudima. Na čelo te skupine se uzdigao Karl Marx. Marx je vjerovao u delegatski oblik demokracije. Pozivao je radničku klasu da se udruži i sama odlučuje o svojoj sudbini. Tu je bio potpuno u pravu. Sa druge strane Marx je tvrdio da se antagonizam između radnika i vlasnika sredstava za proizvodnju može riješiti samo socijalističkom revolucijom. Tu je jako pogriješio. Marx se trebao zalagati za formiranje i jačanje sindikata koji su u pregovorima sa kapitalistima mogli izboriti za prava radnika. Jedna od mjera koje su mogle značajno pomoći društvu je skraćivanje radnog vremena radnika proporcionalno stopi nezaposlenosti. Tada bi tržište uskladilo ponudu i potražnju rada i visine dohodaka u prihvatljive okvire i za radnike i za kapitaliste. To je moglo riješiti problem i donijeti prosperitet društvu.

Nasilno preuzimanje vlasti je nepogodno jer zahtjeva visoki stupanj destruktivnosti. Osim toga nova vlast je zbog organiziranja, sprovođenja i osiguravanja društvenog prevrata, u pravilu autokratska i stoga proširuje otuđenje u društvu sa svim nepogodnim pojavama. Lenjin je koristeći Marxovu filozofiju proveo socijalističku revoluciju u Rusiji. Ali on je potpuno uklonio Marxovu ideju ravnopravnosti ljudi tvrdeći da radnici nemaju dovoljno razvijeno znanje i svijest i zato oni moraju biti vođeni. Na socijalističku scenu su nastupili brbljavci koji su "znali" kako se društvo treba razvijati. Pozivajući se na Marxa, ti brbljavci su u najvećoj mjeri zastupali vlastite interese. Pod utjecajem Lenjina sve socijalističke države su u pravilu imale doživotne predsjednike koji su nametali svoju volju ljudima više nego su to mogli kraljevi. Tako je socijalizam formirao vrlo neefikasnu i nezdravu politiku koja je upropastila socijalizam i kompletnu lijevu političko ekonomsku orijentaciju.

Lenjin je preuzeo direktnu upravu nad društvom nazvavši je po Marxu "diktatura proletarijata". Njegova ideologija je i dalje proklamirala "jednakost, solidarnost, bratstvo i jedinstvo" među ljudima. Međutim, jednakost nije nikada uspostavljena a jedinstvo u stvarnosti nije dozvolilo drugačiju opciju od vladajuće. Delegatski oblik demokracije koji je kao ideja postojao je potpuno uništen. Delegati su se otuđili od društva i nisu prenosili volju naroda prema centru već volju centra prema narodu, podržani represivnim državnim aparatom. Takav sistem je onemogućio društvu da slobodno odlučuje i učvrstio je vlast autokracije. Na taj način se obnavlja diktatorski sistem u društvu u kojem čovjek kao pojedinac postaje nemoćan. Tada se javljaju sve nepogodne pojave otuđenog autokratskog društvenog uređenja.

Revolucija ne može donijeti dobar rezultat jer ni jedno nasilje ne može donijeti dobar rezultat. Osim toga samo većina gladnih ljudi može podići revoluciju a takvih danas na zapadu gotovo da nema. Ipak i danas mnoštvo socijalnih znanstvenika naivno očekuje revoluciju koja će promijeniti zapadni svijet. Meni se čak čini da liberalna demokracija danas podržava marxizam jer navodi političku konkurenciju na pogrešan put.

Socijalistička ekonomija

Socijalistički oblik proizvodnje podrazumijeva društveno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju. Kako društvo nije pronašlo miran način pretvaranja privatnog u društveno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju ono je provodilo prisilno oduzimanje privatnog vlasništva koje ostavlja vlasnike privatnog kapitala duboko nezadovoljnim. Takav čin predstavlja negaciju razlika u produktivnoj moći minulog rada radnika, što bi dosljedno trebalo zahtijevati i negaciju razlika u produktivnoj moći tekućeg i budućeg rada radnika. Takav stav pretpostavlja da su svi radnici jednako produktivni i stoga zaslužuju jednaki udio u raspodjeli rezultata rada. U takvom sistemu raspodjele ne postoji dohodovna stimulacija za rad pa su rezultati rada ispod očekivanja.

Nadalje socijalistički oblik proizvodnje bi trebao podrazumijevati demokratski plan i organizaciju proizvodnje i raspodjele. Demokratska planska privreda treba da stvara upravo onakve proizvode u količini i kvaliteti kakve članovi društva pojedinačno i zajednički trebaju. Ideja planske privrede je ispravna ali samo ako je demokratski formirana jer samo tako može slijediti potrebe ljudi. U prošlosti demokratska planska privreda se nije mogla uspješno realizirati zato jer nije postojala kompjutorska tehnologija koja može brzo registrirati potrebe svih ljudi. Kako društvo nije steklo znanje pa tako ni mogućnost za formiranje demokratske planske privrede ono je formiralo autoritativnu plansku privredu. U takvom sistemu, organi političke vlasti preuzimaju ulogu planiranja i organizacije proizvodnje i raspodjele u ime društva.

Centralizirani oblik planiranja proizvodnje može uspješno slijediti osnovne interese nerazvijenog društva kao što su prehrana, stanovanje, obrazovanje, zdravstvo, kultura ili sport, jer takve potrebe mogu uspješno predvidjeti. U početku, socijalistički sistem donosi veliki napredak društvu jer se kao reakcija na represivne eksploatorske sisteme javlja veliki entuzijazam koji inspirira narod u izgradnji bolje budućnosti. U takvom sistemu organi vlasti uvode jedinstvenu organizaciju proizvodnje koja može ostvariti punu zaposlenost radnika, zadovoljavajuću produktivnost, stabilno poslovanje i zadovoljenje osnovnih društvenih potreba. Narod dobija besplatno obrazovanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, dohodak sa kojim može zadovoljiti sve svoje osnovne prirodne potrebe. Početni radni entuzijazam pridonosi značajnom porastu životnog standarda. Narod je zadovoljan a stopa kriminala je niska.

Međutim, sa vremenom opada entuzijazam u društvu i javljaju se veliki problemi. Planska privreda određena iz jednog centra ne može registrirati pa tako ni planirati posebne potrebe članova društva. Privreda koja nema objektivni prikaz društvenih potreba ne može formirati uspješan program rada. U takvom sistemu potrošač nema mogućnost izbora potrošnje pa zato privredni sistem vrši nasilje nad potrošačima.

Planska privreda ne podliježe tržišnom kriteriju cijene rada pa zapošljava sve radnike i kao reakcija na nemilosrdne eksploatorske sisteme štiti njihova radna mjesta. Zaštićena radna mjesta stvaraju zatvorenu strukturu koja koči proizvodni proces. Posao gubi kreativnost i postaje suhoparan, produktivno destimulativan. Zaštićeni radnici su privilegirani i stoga mogu nanositi nepogodnosti ostalim članovima zajednice u obliku

nedovoljnog radnog angažiranja kada je to potrebno drugim članovima zajednice. Sistem je razvio vrlo jaku političku odgovornost da bi zaštitio sam sebe ali nije uspio kreirati uspješan mehanizam ekonomske odgovornosti. Jednostavno, sistem nije mogao svakog nedovoljno angažiranog radnika poslati u zatvor a realnu ekonomsku stimulaciju praktično nije mogao ponuditi. Povrh svega radnici bez ikakvog prava odlučivanja ne prihvaćaju društveno vlasništvo kao svoje vlasništvo pa se ne odnose odgovorno prema njemu.

Sve to treba zahvaliti Karlu Marxu koji je pogrešno usmjerio lijevu političku opciju. Marx je koristeći "najšire" proučavanje zakonitosti kretanja u društvu kroz dijalektički i povjesni materijalizam, zaključio da slobodno tržište treba ukinuti zbog eksploatacije radnika. To je vjerojatno najveća intelektualna pogreška u povijesti čovječanstva. Ta pogreška je spriječila razvoj društva. Marx je predloživši ukidanje tržišta uklonio mjerilo koje omogućava uspješnost privrede. Ukidanjem tržišta Marx je ukinuo kategorije koje definiraju produktivnog proizvođača, kvalitetnu robu, potražnju, objektivnu cijenu i zaradu. On je tako obezglavio ekonomiju. Marx je toga bio svjestan pa je ponudio zamjenu za tržišnu privredu pomoću planske privrede bazirane na svijesti ljudi. Svijest na koju se Marx pozivao je idealizirana tvorevina koju nije moguće jednoznačno definirati i zato je svako može tumačiti kako želi. Čak i najgori ubojica nalazi u svojoj svijesti opravdanje za zločine koje čini. Ne može se sistem bazirati na idealiziranim vrijednostima. Idealizam je čak u suprotnosti sa Marxovom materijalističkom filozofijom.

Marx nije vidio da ukidanje tržišne ekonomije kapitalizma ne ukida samo eksploataciju radnika već i jedini mogući temelj za uspostavu zdrave ekonomije. Problem tržišne privrede nije previše tržišta već u stvari premalo tržišta zato što je tržište rada potpuno nerazvijeno. Razvijeno tržište rada zahtijeva slobodan pristup svakom radniku do svakog javnog radnog mjesta u bilo kojem trenutku. To je moguće ostvariti samo u javnim poduzećima tako da se na svakom radnom mjestu zaposli radnik koji ponudi najveću produktivnost, najveću vlastitu odgovornost i najmanju cijenu tekućeg rada. Tek tada bi ljudi bili usitinu ravnopravni, tek tada bi to bio pravi socijalizam.

Kako je ova ideja tek u nastajanju, socijalizam nije nikad imao šanse. Autoritativni socijalizam je pokušao sve nedostatke riješiti kontrolom svih odnosa u društvu ne razlikujući se mnogo od ekstremnih diktatorskih režima. Takva kontrola guši društvo i zato je osuđena na propast kao što su propale sve diktature. Bez obzira na početne uspjehe, autoritativna planska privreda je otuđena, neproduktivna, besperspektivna i stoga potencijalno destruktivna što je vidljivo i na primjeru sloma takozvanog "real socijalizma" u svijetu. Tako da je i današnji socijalizam po svojim rezultatima također vrlo blizak feudalizmu i robovlasništvu.

3. Humanizam

3.1 Studija procesa razotuđenja komune

Povijest čovječanstva je povijest nemoći čovjeka i vladavine autoriteta, povijest autoritativnih, nametnutih i stoga otuđenih kategorija vrijednosti, otuđenog djelovanja pa tako i otuđenog znanja. Povijest čovječanstva je povijest otuđenja ili otuđena povijest.

Ako mislite da je razvoj društva učinio situaciju danas nešto drugačijom nego što je bila varate se. Ona je samo donijela nove forme iza kojih se krije vjekovna potreba vladanja čovjeka nad čovjekom. Danas se većina predsjednika država kune u demokraciju a na svakom koraku je uspješno izbjegavaju koliko god je to moguće zato što vole vlast u svojim rukama. Većina popova se moli Bogu da Isus Krist dođe što prije ali u stvarnosti oni bi puno više voljeli zadržati pravo da interpretiraju njegove riječi onako kako im to najbolje odgovara. Većina vlasnika kompanija se kune u slobodno tržište dok se u stvarnosti jako trude da ostvare monopol na tržištu. Većina učitelja je uvjeren da vole prenositi znanje učenicima a u stvari oni vole da vladaju nad učenicima pomoću znanja koji posjeduju. Većina roditelja se kune u vlastitu ljubav prema djeci ali iza te ljubavi se najčešće krije ljubav prema moći koja kontrolira djecu. Svi teže privilegijama ali one su zlo za privilegirane ljude i za cijelo društvo.¹¹

Nema sumnje da svi ti vlastodršci nad čovjekom sputavaju čovjeka u svakom trenutku njegova života. Čovjek kada postane svijestan sebe u takvom društvu već je vezan za utjecaje otuđenih generacija i prisiljen je da prihvati otuđen svijet jer mu je drugi nedostupan, jer ga ne vidi. Ukoliko čovjek pokuša da prevlada nepogodnosti proizašlih iz otuđenja teško može doći do rezultata jer mu je otuđenje oduzelo mogućnost da prepozna svoje prirodne potrebe, jer uveliko razmišlja preko otuđenih premisa sagledavanja uzroka nepogodnosti, jer nailazi na prepreke otuđenog društva.

Otuđeno društvo je zbog nedostatka objektivnog znanja podložno slučajnom izboru opredjeljenja koje vuku korijen u otuđenim vizijama pogodnosti. Takvo društvo je sklono idolatriji, fetišizmu i vrlo površnom izboru životnih opredjeljenja. Čovjek u otuđenom društvu temelji vlastitu vjeru u pogodnosti na otuđenim postavkama i stoga prije ili kasnije doživljava razočarenje. Tada čovjek dolazi u proturiječnost sa vlastitom prirodom što mu donosi velike nepogodnosti. Kada čovjekove otuđene potrebe u realnom životu naiđu na prepreke u njegovoj otuđenoj svijesti ugrožena je i njegova egzistencija. Tada i sama sumnja u ispravnost njegove orijentacije donosi napetost koja ga tjera da se bori za otuđenu viziju opstanka. Ta borba često bez ikakve stvarne potrebe ugrožava drugog čovjeka.

Ugrožavanje čovjekovih otuđenih potreba donosi agresiju po kojoj se otuđenje može i prepoznati. Takav čovjek čeka bilo kakvu priliku ili autoritativni poziv da agresivno nastupi. Ukoliko čovjek formira narcisoidnu viziju svijesti tada inducira veliku destrukciju prema svojoj okolini. Destruktivno orijentirani čovjek uništava uvjete za ostvarenje vlastitih pogodnosti. Takav čovjek umjesto da pročisti svoje misli i izvuče zaključke u granicama mogućnosti i tada krene naprijed, prolazi slijepo sa jakim destruktivnim

¹¹ Privilegije su zlo, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/privilegije_su_zlo.htm

emocijama kroz život i kao takav bori se u korist vlastite nemoći, za vlastite nepogodnosti.

Kada su u čovjekovoj viziji vanjske sile isuviše jake, tada čovjek potiskuje svoje potrebe. Potisnute potrebe čovjek ne može zadovoljiti što kroz svakodnevni život u čovjeku inducira nedefinirani nemir. Odvajanje života od čovjekove prirode donosi neurotične poremećaje i depresivna stanja. Izlaz iz takvih stanja čovjek često nalazi u privremenom potiskivanu emocija pomoću alkohola, droge ili medikamenata.

Što je čovjek otuđeniji od vlastite prirode, veće su devijacije njegove ličnosti, veće protuvrijednosti u čovjeku, teže kontrolira vlastita emotivna stanja pa tako i energiju. Tada je čovjek sklon bilo kojem obliku autodestrukcije. U ekstremnom slučaju otuđenje, nezadovoljenjem potreba, formira napetosti takvih razmjera da čovjek ne može objektivno pojmiti prirodu. Takav čovjek je bolestan čovjek, a takvo društvo je bolesno društvo.

Sve što čovjek u životu radi, radi sa idejom vlastitog prosperiteta. Međutim, u današnjem otuđenom društvu, gdje su formirane subjektivne, pogrešne kategorije vrijednosti, učinak je suprotan. Otušeni čovjek živi po principu vlastite negacije, on djeluje protiv vlastite prirode zato što ne poznaje svoju prirodu.¹²

****

Problem otušenja društva je širok i dubok i stoga mu se treba suprostavljati na sveobuhvatan način. Dosadašnjom analizom se može zaključiti da sve društvene nepogodne pojave proizlaze iz čovjekove nemoći odnosno neznanja i otušenja nastalog autoritativnim ograničenjima. Sa time u vezi može se zaključiti da sve društveno pozitivne pojave mogu proizaći iz znanja stečenog u prirodnom životu baziranom na slobodi i ravnopravnosti svih pojedinaca jer se samo tako razvija čovjekova produktivna moć.

Vlast čovjeka nad čovjekom je svakako glavni problem današnjeg društva. Ona mora biti uklonjena ukoliko želimo riješiti probleme koje imamo. To nije nimalo lako ostvariti ali ova knjiga nudi uvjerljivo rješenje. U tom rješenju mi svi moramo nešto malo žrtvovati ako želimo da dobijemo puno više i da izgradimo daleko bolji svijet.

Društvo treba da formira sistem koji može produktivno egzistirati bez autoriteta i njihovih ideologija u slobodi i ravnopravnosti svih članova. Ono treba omogućiti svakom pojedincu da vlastitom praksom stječe znanje. Čovjek sam kao pojedinac teško može formirati objektivnu predodžbu o zakonitostima kretanja u prirodi jer ga samostalnost lako usmjerava prema subjektivnim određenjima pa tako i prema otušenju. Društvo kao skup subjektivnih individua može ravnopravnim odnosom kroz praksu formirati objektivniju viziju stvarnosti. Što društvo bude više upoznavalo objektivnu zakonitost prirodnih kretanja, kategorija vrijednosti i svoju prirodu, to će manje biti otušeno, to će se više približiti vlastitoj prirodi a to znači i prosperitetu.

---

¹² Otušenje, Aleksandar Šarović, <http://www.sarovic.com/otudjenje.htm>

Ova knjiga prikazuje proces razotuđenja društva. Da bi se razotuđenje moglo provesti mora se uspostaviti sloboda i jednakost među ljudima. Jednaka prava među ljudima i istinska demokracija će oduzeti moć autoritetima i uspostaviti zdravo i dobro društvo. Ova knjiga prikazuje kako se takvo društvo može izgraditi. Naglasak knjige je na političkim i ekonomskim odnosima jer su oni osnovni odnosi u društvu.

3.1.1 Osnove politike humanizma

Neposredna demokracija

Neka osnovna društvena političko ekonomska zajednica bude komuna. Komuna neka zahvaća teritorij najmanje društvene cjeline koja može relativno samostalno egzistirati ili najveće društvene cjeline koja pruža zadovoljavajući uvid u zajedničko djelovanje. Može se pretpostaviti da komuna ima od 100.000 do 1.000.000 stanovnika ali se može odnositi na malu zajednicu sa nekoliko stanovnika teritorijalno udruženih pa do teoretski, udruženih stanovnika cijelog svijeta.

Komuna je dio regije, monarhije, republike ili federacije udruženih republika i stoga je dužna poštivati zajedničke zakone i Ustav. Komuna ima pravo na autonomiju koliko savezni zakoni dozvoljavaju. Ovdje treba pretpostaviti pozitivnu orijentaciju društva, a to znači da će država dozvoliti autonomiju komune u mjeri koja će omogućiti optimalan razvoj društva. Svoje unutarnje uređenje komuna organizira sama. Komuna ima administraciju koja se sastoji od skupštine, pravosudnog i izvršnog organa.

Danas je skupština najviši organ zakonodavne vlasti koju čine predstavnici naroda. U novom sistemu najviši organ zakonodavne vlasti će biti neposredno narod. U uvodnom dijelu sam prikazao da ni jedan oblik predstavničke demokracije, bio on delegatski ili pluralistički, ne zastupa u dovoljnoj mjeri volju naroda. Svi predstavnički sistemi su skloni korupciji autoriteta i ne postoji ni jedan uvjerljivi pokazatelj da se tu može nešto značajno promijeniti u budućnosti. Jedini siguran način da se volja naroda slijedi jest da se ona utvrdi neposredno od strane naroda referendumom. Mi živimo u takvom vremenu kada je po prvi put moguće jednostavno i lako utvrditi volju naroda uz pomoć kompjutorske tehnologije i interneta.

Skupština komune će i dalje ostati. Ona će se i dalje sastojati od predstavnika političkih partija ili delegata izabranih na izborima. Ali skupština više neće donositi odluke u ime društva. Ona će utvrditi pitanja o kojima narod treba da donese odluku neposredno referendumom, te će pripremiti i sprovoditi referendume. Skupština će biti dužna da pitanja koja će biti postavljena na referendumu definira nekakvim koncenzusom političkih partija ili delegata kako bi se štitila volja manjina. Na taj način najviši organ vlasti više ne bi bila skupština nego društvo u cjelini što će svakako predstavljati viši oblik demokracije.

Sve značajne odluke u društvu treba donositi preko referenduma stanovnika komune. Na referendumima se uvijek uspostavlja pravilo da jedan čovjek ima pravo na jedan glas. Takvo pravo može prihvatiti i novi sistem ali postoji i bolje rješenje. Ja mislim da bi glasa trebalo biti bazirano na doprinosu koji svaki čovjek čini u razvoju društva. To u principu znači da će ljudi koji su više doprinijeli razvoju društva imati veće pravo glasa. Ili drugim rječima ja predlažem nejednako pravo glasa bazirano na doprinosu pojedinaca u razvoju društva. Na taj način pravo glasa bi stimuliralo razvoj društva.

Svi današnji demokratski sistemi proklamiraju demokratsku ravnopravnost među ljudima. Praksa pokazuje da mlađi od 18 godina nemaju nikakva demokratska prava, a stariji imaju samo formalno demokratsko pravo jer u praksi ne odlučuju o ničemu. U praksi moćnici u društvu vladaju društvom samostalno.

Formalnu jednakost demokratskih prava treba nadopuniti sistemom koji će formirati faktično demokratsko pravo pojedinca bazirano na vrijednosti minulog rada svakog pojedinca uključujući i njihove pretke. Drugim riječima, neka svaki čovjek dobije pravo odlučivanja u društvu proporcionalno njegovom doprinosu i doprinosu njegovih predaka u izgradnji svih vrijednosti što društvo posjeduje. U kriterije za utvrđivanje moći odlučivanja u društvu uključit će se svi oblici vrijednosti koje današnje društvo prihvaća kao što su vlasništvo nad nekretninama, poduzećima, akcijama, novcem ali i obrazovanje, rad i njegovi rezultati, zatim naučna, kulturna, sportska i druga dostignuća pojedinaca.

Prikažimo vrijednost minulog rada a to znači i glasačku moć pojedinaca brojčanom vrijednošću koja se zove bodovi minulog rada. Sve vrijednosti koje se mogu izraziti u novcu vrlo se lako mogu prikazati i u bodovima minulog rada. Privatni vlasnici materijalnih dobara dobijaju u cjelosti onoliko količinu bodova minulog rada odnosno glasačku moć, koliko njihovo vlasništvo ima vrijednost. Osoba koja ima vrijedniji minuli rad će dobiti više bodova minulog rada i ostvariti će veće pravo glasa i obratno. Vlasništvo nad nekretninama sa većom vrijednošću ostvario je u pravilu veći nepogodan minuli rad koji je u većoj mjeri doprinio razvoju društva pa stoga opravdano zahtjeva veću količinu bodova minulog rada i veću glasačku moć u društvu. Naravno, dio vrijednosti vlasništva nad nekretninama je često nastajao kao proizvod eksploatacije članova društva ali je takvo stanje u većini društvenih sistema legalizirano pa ga stoga kao takvo treba prihvatiti.

Ljudi koji nemaju nikakvo privatno vlasništvo ostvariti će pravo glasa u mjeri u kojoj su doprinijeli stvaranju vrijednosti u zajedničkom vlasništvu stanovnika komune. Svaka komuna posjeduje materijalne vrijednosti u vlasništvu društva kao što su poduzeća, zemljišta, objekti, saobraćajnice, infrastruktura, prirodna bogatstva, radna snaga i ostali resursi. Biti će potrebno procijeniti ukupnu vrijednost zajedničkog vlasništva stanovnika komune i utvrditi njenu protuvrijednost u glasačkim bodovima minulog rada.

Ukupnu vrijednost zajedničkog materijalnog bogatstva izraženu bodovima minulog rada zatim treba rasporediti članovima društvene zajednice po zajednički dogovorenom i prihvaćenom principu. Kriteriji za utvrđivanje moći svakog glasača trebaju se izgraditi kroz široku studiju koja će valorizirati sve moguće vrste doprinosa u izgradnji današnjeg društva. Takav kriterij treba da formira stručna komisija a odobrava ga skupština komune konsenzusom delegata i poslanika. Vjerojatno se takav konsenzus neće lako uspostaviti ali bi mogao uspjeti poslije dugotrajno traženih i usvojenih korekcija optimalno prihvatljivih svima. Na kraju će društvo na referendumu znatnom većinom odlučiti da li će prihvatiti ili ne pravila takve raspodjele. Rješenje koje će se dobiti, koliko god se može činiti pojedincu ili grupi relativno nepogodno, predstavljati će veliki korak

naprijed svakom pojedincu i naravno društvu u cjelini.

Neka se glasačka moć proizašla iz zajedničkog vlasništva rasporedi linearno članovima komune na sljedeći način: neka se određena količina glasačkih bodova minulog rada ostvari rođenjem. Rad koji čovjek obavlja stvarajući sebe donosi najveće savršenstvo koje čovjek može napraviti, donosi najveću vrijednost koju čovjek može stvarati za sebe i za drugog čovjeka. Nadalje bi porast glasačke moći izraženu određenom količinom glasačkih bodova minulog rada trebalo linearno ostvariti godinama radnog staža, obrazovanjem i po svim drugim dogovornim kriterijima koji su trajno unapređivali čovjeka, društvo i prirodu. Raspodjela bodova minulog rada se može tako formirati da stimulatивно djeluje na realizaciju društvenih potreba.

U slučaju pada nataliteta može se roditeljima sa više djece dodijeliti veća količina bodova minulog rada čime bi se stimuliro porast nataliteta i obratno u slučaju prevelikog nataliteta moguće je prekomjerno rađanje djece sankcionirati oduzimanjem određene količine bodova minulog rada roditeljima.

Porast količine bodova minulog rada među stanovništvom komune treba bazirati na djelatnostima pojedinaca koje trajno unapređuju čovjeka i društvo. Ova se mjera prvenstveno odnosi na proizvodnju gdje bi se nagrađivao rad koji unapređuje produktivnost. Određena količina bodova minulog rada može se raspoređivati i samostalnim stvaraocima kao znak priznanja za naučna, kulturna, sportska ili druga dostignuća što bi stimuliralo neprivredni stvaralački rad kao doprinos razvoja društva. Takvu raspodjelu vršile bi ocjenjivački sudovi i arbitražne komisije na temelju valorizacije stvaralačkih dostignuća i koristi koje društvo od njih ima. Sa druge strane ljudi koji čine štetu društvu će od strane istih sudova biti kažnjeni oduzimanjem odgovarajuće količine bodova minulog rada što će biti dopunska mjera za ostvarenje produktivne orijentacije društva.

Nejednako pravo glasa je danas faktično stanje jer bogati ljudi odlučuju uglavnom samostalno u ime društva. To je naravno potpuno neprihvatljivo za narod. Istinski jedan čovjek jedan glas je ideal društva ali današnji vlastodržci ne mogu prihvatiti jer bi tako izgubili moć koju posjeduju. Oni će možda prije započeti treći svjetski rat nego pristati na to. Ipak moguće je formirati kompromis kroz dugotrajne pregovore koji bi prihvatio nejednako pravo glasa. Takvo pravo glasa može naći svoje opravdanje jer će biti vrlo stimulatивно za razvoj društva. Više zaslužni građani za izgradnju svega što društvo danas posjeduje, će imati proporcionalno veću moć odlučivanja. Na primjer, čovjek koji posjeduje deset puta veću količinu bodova minulog rada će imati deset puta veću glasačku moć. Ipak treba naglasiti da će razlike u glasačkim moćima pojedinaca biti u priličnoj mjeri formalne prirode jer koliko god pojedinac imao veliku glasačku moć on neće moći značajno utjecati na rezultat glasanja tamo gdje milioni ljudi odlučuju.

Međutim, sistem će po prvi puta ostaviti prostor svim ljudima da neposredno participiraju u donošenju odluka od zajedničkog interesa. Oni će konačno dobiti neku realnu moć odlučivanja. Udruženi sa ostalim građanima moći će se efikasnije suprotstaviti volji današnjih bogataša.

Sistem će pomoću bodova minulog rada prikazati moć svakog pojedinca što se može tumačiti i kao prihvatljiv oblik priznanja pojedincima u društvu. Sa druge strane će sigurno postojati ljudi koji neće htjeti uspoređivati svoju glasačku moć sa drugim ljudima, niti će htjeti biti uspoređivani sa drugim ljudima pa će imati mogućnost da količinu svojih glasačkih bodova minulog rada drže u tajnosti.

Sistem će trajno osiguravati glasačku moć pojedinaca i stoga može biti prihvatljiv i bogatašima koji će tradicionalno kao privilegirani članovi društva biti glavna kočnica razvoju novog sistema. Kada bogati dobrovoljno prihvate novu raspodjelu moći odlučivanja kao što su je prihvatili neki kraljevi kad se pojavila parlamentarna demokracija, tada će se otvoriti put novom razvoju čovječanstva.

Razvojem kompjutorske tehnologije ostvarena je tehnička mogućnost brzog i lakog provođenja višestrukih referenduma. Referendume je moguće provoditi pomoću internet aplikacija koje bi sadržavale problematiku zajedničkog djelovanja kroz različite točke. Svaka točka bi formirala određena pravila o zajedničkom djelovanju. Sistem referenduma se može postaviti tako da sa što manje odluka zadire u najširu i najdublju problematiku društvenog odnošenja. Osnovu referenduma i dalje treba da čini prihvaćanje ili odbijanje određene odluke od strane većine stanovnika. Međutim, ukoliko se u sistemu odlučivanja mogu pojaviti nijanse ili gradacije, tada sistem treba formirati tako da odluka ima skalu vrijednosti. Svaki stanovnik bi u takvoj skali odabrao veličinu koja mu najviše odgovara a suma iskaza svih stanovnika u funkciji njihovih glasačkih moći bi formirala strategiju zajedničkog djelovanja. Obrada glasova se može jednostavno prikazati formulom koja prikazuje srednju vrijednost glasanja po glasu:

$$\text{Rezultat glasanja} = \frac{\sum (\text{glas pojedinca}) \times (\text{glasacki bodovi pojedinca})}{\text{Ukupna kolicina glasackih bodova svih glasaca}}$$

Na primjer: Potpuno proizvoljno pretpostavimo da je prosječna bruto količina dohodovnih bodova minulog rada 100.000 bodova. Neka glasač koji ima na primjer 50.000 glasačkih bodova iskaže na ponuđenoj skali glasačku vrijednost 10 (deset) a glasač koji ima 150.000 glasačkih bodova neka iskaže vrijednost 20 (dvadeset). Tada će kalkulacija $(10 \times 50.000 + 20 \times 150.000) / (50.000 + 150.000)$ dati rezultat glasanja u vrijednosti 17,5. Rezultat je proporcionalno bliži iskazu glasača sa većom glasačkom moći. Rezultat se se može odnositi na bilo koje jedinice o kojima se glasa (npr \$, %, kg, itd).

Svaki čovjek bez obzira na starost treba da dobije moć odlučivanja u društvu. Ova mjera otvara mogućnost petogodišnjacima da glasaju ukoliko budu znali kako da to učine ili će njihovi roditelji ili staratelji glasati umjesto njih.

Predloženi sistem po prvi put u povijesti čovječanstva otvara mogućnost svim stanovnicima komune da sudjeluju u odlučivanju o svim strateškim potrebama komune.

Sudjelovanje svih stanovnika u odlučivanju o zajedničkom djelovanju predstavlja najrazvijeniji oblik demokracije. Takvo odlučivanje ne znači automatski da će donesene odluke biti najbolje za društvo. Ono samo daje najbolji pristup donošenju odluka a narod će vlastitom praksom nalaziti put koji mu najviše odgovara.

Pravosuđe

Čovjek treba da bude slobodan ali za svoje postupke treba da podnosi odgovornost društvu. Svako društvo ima izgrađen pravosudni sistem kojim se štiti od nepogodnog djelovanja slobodnog čovjeka. Pravosudni organi djeluju u skladu sa zakonima i propisima.

Pravosudni organ komune će na temelju usvojenih zakona definirati stupanj nepogodne djelatnosti odnosno štete koje pojedinac nanosi društvu te vršiti sankcije oduzimanjem određene količine bodova minulog rada. Bodovi minulog rada će imati utjecaja i na raspodjelu dohodaka o čemu će detaljno biti govora kasnije pa će politika bazirana na njima biti visoko respektirana.

Podnošenje odgovornosti pomoću bodova minulog rada je prihvatljivije od nehumane zatvorske kazne jer čovjek zadržava svoju slobodu i produktivnu moć u društvu. Svaki kriminal će biti presuđen pomoću postojećih zakona i zatim preračunat u vrijednost bodova minulog rada. Ukoliko čovjek počini veliko krivično djelo on može izgubiti sve bodove minulog rada i čak upasti u negativnu vrijednost. Predloženi sistem može negativnu vrijednost bodova minulog rada učiniti znatno bolnijim nego što bi to bio zatvor. Na primjer, takvi ljudi mogu biti prisiljeni da nose specijalnu odjeću koja će svima govoriti da su upali u negativnu vrijednost bodova minulog rada. To im može donijeti veće nepogodnosti nego zatvor. Tada zatvori više neće biti potrebni. Ukoliko čovjek ipak upadne u negativnu vrijednost svoje produktivne moći on će jako nastojati da se iz njega izvuče, a to će biti moguće samo pomoću izrazito produktivnog rada i ekstremno dobrog ponašanja kroz duži period. Može se pretpostaviti da će takav oblik sankcioniranja biti i efikasniji jer će svakom čovjeku biti jako stalo da sačuva svoje bodove minulog rada. Čovjek će se kloniti krivičnih djela i prekršaja što današnji sistemi teško može ostvariti, jer dio društva živi na margini tako da nema što izgubiti.

Pravosudni organi mogu na isti način preuzeti funkciju nagrađivanja svakog čovjeka koji društvu donosi znatne pogodnosti čime će se u društvu stimulirati razvoj pogodnosti. Međutim, pravosudni organi imaju veliki nedostatak u tome što je njihov oblik utvrđivanja pravde u društvu autoritativan a to znači u nekoj mjeri otuđen od društva. Osim toga, pravosudni organi i arbitražne komisije ne mogu presuđivati sve sporove u društvu zbog njihovog potencijalno neograničenog broja.

Demokratska anarhija

Demokracija kao oblik vladavine naroda nije sama po sebi dovoljna za uspostavu zdrave društvene orijentacije zato što većina može biti i u krivu. Osim toga princip po kojemu većina preglasava potrebe manjine nije zadovoljavajući. U ekstremnom slučaju većina može demokratski oduzeti manjini slobodu, ljudska i civilna prava. Ako izuzmemo princip koncenzusa koji donekle može umanjiti taj nedostatak ali se na žalost rijetko sreće u današnjem društvu, demokracija do današnjeg dana nije pronašla odgovor kako da riješi taj problem.

U svim demokratskim sistemima postoji veliki problem zaštite slabih pojedinaca od moćnih ljudi u svakodnevnom životu. U današnjem otuđenom društvu čovjek čovjeku može stvarati masu nepogodnosti za koje ne odgovara nikome, čime se stvaraju nepogodni naboji u društvu. Takav odnos je gotovo legaliziran što je moguće vidjeti u svakodnevnom životu društva. Na "razvijenom" zapadu čovjek traži posao razmišljajući kako da proda sebe. Na poslu se očekuje velika podređenost poslodavcu jer se u suprotnom može izgubiti posao. Kao potrošač čovjek je izložen agresivnoj propagandi. U svakodnevnom životu čovjek gotovo da nema mogućnost zaštite od uvreda, podmetanja ili bilo kojeg oblika ponašanja koje mu smeta.

Efikasna odbrana pojedinca od nepogodnog djelovanja drugog pojedinca ili grupe ljudi se može uspostaviti sa neposrednom i ravnopravnom moći ocjenjivanja među ljudima. Neka se svakom čovjeku dodijeli podjednaku moć da pozitivnom ocjenom ocjeni ljude koji su mu donijeli pogodnosti i negativnom ocjenom sve one koji su mu donijeli nepogodnosti. Neka takve ocjene automatski na mali ali zadovoljavajući način utječu na formiranje sistema nagrađivanja i kazni pojedinaca u društvu.

Uvođenjem društveno prihvatljive regulacije, negativne ocjene mogu formirati sankcije počiniocima nepogodnosti u društvu. One bi se automatski manifestirale u jako malom ali ipak uočljivom oduzimanju količine bodova minulog rada pojedinaca što bi u istoj mjeri trajno umanjilo čovjekovu moć u društvu. Kasnije će biti detaljno prikazano kako gubitak bodova minulog rada utječe neposredno i na visinu dohotka.

I obratno, osobe ili udruženje koje bi u većoj mjeri stvarali pogodnosti u društvu, dobivali bi pozitivne ocjene od više članova društva. Dobivanje pozitivne ocjene bi počiniocu ocjenjenom pojedincu donijele veće pogodnosti. Pogodnosti bi se manifestirale u jako malom ali ipak uočljivom porastu količine bodova minulog rada koji bi u istoj mjeri trajno uvećao čovjekovu moć u društvu i dohodak.

Svaki čovjek svojim djelovanjem može donositi društvu pogodnosti i nepogodnosti i stoga će svaki čovjek dobijati i pozitivne i negativne ocjene i to društvo treba prihvatiti. Međutim, osobe koji bi u većoj mjeri stvarale nepogodnosti u društvu dobijale bi od više ljudi kroz duži period negativne ocjene i to će ih prisiliti da mijenjaju svoje ponašanje.

Sistem ocjenjivanja već postoji u društvima kada se ispituje javno mnijenje o uspješnosti pojedinih akcija u društvu ali nigdje takva ocjena nema neposrednu moć. Zato će trebati

dosta hrabrosti u društvu da se takva mjera usvoji ali će poslije toga ostvariti velike pogodnosti.

Tehnički gledano, ocjenjivanje se može vršiti upisom na internet aplikaciju koja bi se automatski a zatim bi se obrađivala u administrativnom centru komune. Ovdje je važno uspostaviti punu ravnopravnost kao osnovu jednakosti ljudskih prava. U predloženom sistemu svi stanovnici bi imali jednaki ograničeni broj mogućnosti ocjenjivanja, a to znači da će svaki čovjek svoje ocjenjivanje usredsrediti na osobe koje mu najviše donose pogodnosti i nepogodnosti.

U takvom društvu ni jedan čovjek više neće biti privilegiran. Nitko više neće moći koristiti slobodu izjašnjavanja i djelovanja ukoliko ta sloboda donosi drugom čovjeku nepogodnosti. Nitko više neće moći nekažnjeno stvarati bilo kakve nepogodnosti bilo kome u društvu. Sistem će sustavno uklanjati sva nepogodna stanja u društvu pa društvo više neće samo sebe sputavati u vlastitom otuđenju.

Svakako treba postaviti pitanje koliko je svaki čovjek sposoban da objektivno ocjeni uzroke nastanka pogodnosti i nepogodnosti, pa stoga, koliko je kompetentan da vrši ocjenjivanje djelovanja drugog čovjeka? U svakom društvu moguća je subjektivna procjena uzroka nepogodnosti pa bi pojedinci svojom ocjenom mogli pogrešno ocjenjivati ljude. U neposrednom odnosu među ljudima svaki čovjek treba da donosi odluke onako kako ih doživljava i društvo je dužno da uvažava osjetilna i emotivna stanja svakog čovjeka bez obzira na nivo razvoja znanja ili svijesti takvog čovjeka. Orientacija koja uvažava svakog pojedinca u društvu je najbolja moguća i najispravnija. Društvo kao skup subjektivnih članova, zajedničkom praksom može formirati najobjektivnije kriterije valoriziranja pogodnosti i nepogodnosti djelovanja u društvu.

U početku djelovanja takvog sistema mogu u društvu postojati destruktivno orijentirani članovi odnosno oni koji imaju izopačenu predodžbu o pogodnostima. Takvi članovi mogu pozitivno ocjeniti negativno djelovanje u društvu i negativno djelovanje u društvu ocjeniti pozitivno, što bi stvaralo teškoće pozitivnoj društvenoj orijentaciji. Sa time u vezi ocjena u početku ne bi smijela donositi značajne pogodnosti i nepogodnosti članovima društva. Sa druge strane izopačeno ocjenjivanje ne može biti prisutno u većoj mjeri jer destruktivno društvo ne može opstati. Osobe koje bi ipak vršile destruktivan način ocjenjivanja ne bi mogle sakriti svoju destruktivnu orijentaciju pa tako ni djelovanje. pa bi od društva u većoj mjeri dobivali negativne ocjene. To bi ih prisililo da posvete veću pažnju vlastitoj orijentaciji, da upoznaju sebe i svoju moć i nađu način ostvarenja konstruktivne orijentacije.

Ocjena pojedinaca neće imati veliki utjecaj na društvo bez obzira kakvu ocjenu davali, dok će društvo kao skup udruženih pojedinaca imati ogroman utjecaj na djelovanje pojedinaca u društvu. Takav sistem bi u korijenu uklonio mogućnost nastanka ekstremno nepogodnih vođa, nacionalista, šovinista, rasista i svih potencijalnih diktatora i sadista koji vrše nepogodan ili destruktivan utjecaj na društvo.

Nadalje sistem omogućava svakom čovjeku da dosegne satisfakciju davanjem

nepogodne ocjene čovjeku koji stvara nepogodnosti u društvu. Takva satisfakcija je povoljnija, konstruktivnija i efikasnija od svih oblika osvete koje otuđeno društvo upražnjava. Naravno da zadovoljstvo donosi i moć nagrađivanja pozitivnom ocjenom kojom svaki čovjek podržava i obogaćuje čovjeka koji mu stvara pogodnosti.

Predloženim sistemom ocjenjivanja svaki član društva faktički dobija ravnopravnu zakonodavnu, pravosudnu i izvršnu vlast u raspodjeli nagrada i kazni u društvu. Dobitnik ocjene nema mogućnost žalbe. Može se očekivati da će Društvo će uvažavati potrebe svakog člana što će doprinjeti formiranju pogodne društvene orijentacije.

Uvođenjem takvog sistema svaki čovjek će se truditi da upozna drugog čovjeka i njegove potrebe kako mu nebi i nehotično nanio nepogodnosti. Čovjek voli više ono što poznaje više. U takvom društvu čovjek će se odnositi prema drugom čovjeku sa respektom i dobronamjerno. Truditi će se da djeluje tako da drugom čovjeku i društvu u cjelini donosi manje nepogodnosti i veće pogodnosti.

Može se pretpostaviti da će sistem međusobnog ocjenjivanja članova društva dovesti do grupiranja ljudi po principu srodnih interesa. Članovi društva sa jednakim interesima će se relativno izolirati tako da bi u međusobnom kontaktu ostvarili veće pogodnosti i da ne bi stvarali nepogodnosti članovima društva sa suprotnim interesima. Na taj način sistem dozvoljava provođenje različitih interesa u društvu i razvoj bogatstva različitih opredeljenja.

U ovakvom sistemu svi stanovnici će stalno nastojati ostvariti što veće pogodnosti pojedincima i društvu u cjelini. Povijesno gledano može se prihvatiti pravilo da tamo gdje je takva društvena orijentacija postojala društvo je prosperiralo i živjelo pogodnim i konstruktivnim životom, kao što je sa druge strane u sistemu gdje su pojedinci nalazili pogodnosti na teret društva nastajala destruktivna orijentacija koja je vodila raspadu društvenog sistema.

Sistem međusobnog ocjenjivanja članova društva može znatno umanjiti potrebu normiranja društvenih odnosa i povećati slobodu društva jer pojedinci a pogotovo lideri neće činiti ono što ne bi željeli da društvo čini njima. Takav sistem će smanjiti potrebu djelovanja pravosudnih organa jer će pojedinci u većoj mjeri izbjegavati nepogodno a pogotovo destruktivno djelovanje. Ipak suci i tužitelji, koji vode postupke protiv pojedinaca kao i organi reda koji štite društvo će svakako još neko vrijeme imati posla i zato moraju imati ocjenjivački imunitet. Njihov rad će ocjenjivati posebne komisije.

Individualno utvrđivanje kriterija pogodnosti u društvu može utjecati dublje i šire na djelovanje u društvu nego što to mogu kruti normativni akti. Takvo ocjenjivanje će formirati nepisana pravila društvenog odnošenja koje će omogućiti pogodne promjene potreba u društvu što normativni akti ne mogu. U razvijenom društvu neposredna ocjena svakog čovjeka o slobodnom djelovanju bilo kojeg drugog čovjeka ili udruženja treba da bude osnovni zakon regulacije društvenog kretanja. U takvom sistemu društveno kretanje mora odgovarati potrebama društva pa bi društveni zakoni i propisi i sa njima pravosudni organi kao otuđeni oblici valoriziranja i normiranja društvenog

kretanja postali suvišni.

Može se reći da referendumom utvrđena pravila zajedničkog djelovanja i ravnopravno ocjenjivanje slobode individualnog djelovanja među pojedincima predstavljaju najviši stupanj demokracije jer se volja naroda neposredno provodi odozgo i odozdo što omogućava najveći prosperitet društva.

Kako taj oblik demokracije u sebi sadrži anarhiju nazvao sam to kontradiktornim imenom demokratska anarhija. Demokratska anarhija predstavlja osnovni ključ za rješavanje problema u društvu koji je dosad nedostajao da bi se prevladale nepogodnosti u društvu. Demokratska anarhija će formirati pravila društvenog odnošenja koja će u najvećoj mjeri odgovarati članovima društva, u najvećoj mjeri zadovoljiti potrebe društva, u najvećoj mjeri donositi prosperitet društvu i zato je treba prihvatiti.

Pravila zajedničkog djelovanja stanovnika komune se više neće formirati u otuđenim centrima političke moći. Politika komune će polaziti od potreba svakog pojedinog stanovnika i zato je možemo nazvati humanistička politika. Ona predstavlja budućnost demokracije¹³. Ja se nadam da će jednom negdje neka politička partija usvojiti djelomično ili u cijelosti program opisan u ovoj knjizi. Da će izaći pred građane sa takvim programom i pobijediti na izborima. To će biti početak velike reforme političkog sistema i velikog razvoja društva u svakom pogledu.

---

¹³ Budućnost demokracije, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/buducnost_demokracije.htm

3.1.2 Osnove ekonomije humanizma

Humanistička reforma ekonomije mora krenuti od uklanjanja nezaposlenosti radnika. Nezaposlenost radnika dovodi do eksploatacije radnika jer su radnici prisiljeni prihvatiti loše plaćene poslove da bi mogli prehraniti svoje porodice.

Nezaposlenost radnika ne može formirati zdravu osnovu za formiranje dobrog društva. Dobro društvo se može uspostaviti samo razvojem jednakih prava među ljudima. U pravednom društvu rad mora biti dostupan svima. U svrhu uspostavljanja odgovarajuće ravnoteže između ponude i potražnje rada, biti će potrebno stvoriti ravnotežu između količine radnih mjesta i broja radnika. Ako stvaranje novih radnih mjesta nije potrebno, puna zaposlenost će se uspostaviti skraćivanjem radnog vremena proporcionalno stopi nezaposlenosti. To je politička mjera koja treba biti prihvaćena od naroda i zatim provedena podjednako u javnim i privatnim poduzećima.

Kada se ukloni nezaposlenost skraćivanjem radnog vremena tada će poslodavci kojima treba više radne snage tu radnu snagu morati oduzimati od drugih poslodavaca jer neće biti drugih radnika na raspolaganju. Oni će povećavati plaće radnika kako bi privukli radnike iz drugih kompanija. To će izazvati lančanu reakciju u kojoj će radnicima rasti plaće. Ukoliko poslodavci ne povećaju plaće radnika oni ih jednostavno neće imati. Tu se u stvari radi samo o fer tržištu rada.

Povećanje cijene rada radnika će ići na trošak poslodavaca. Poslodavci to naravno ne vole ali njima mora biti jasno da oni ne mogu zarađivati više ako ne postoji dovoljno velika kupovna moć potrošača. Njima mora biti jasno da se kupovna moć društva ne može povećati bez veće zarade radnika. Njima treba biti jasno da ne postoji bolja raspodjela i za poslodavce i za radnike od one koju ostvaruje fer tržište rada. Fer raspodjela će osigurati veću kupovnu moć ljudi što će osigurati veći protok robe koja će opet donijeti veće profite vlasnicima kapitala. O tome sam više pisao u članku Uklonimo nezaposlenost¹⁴.

Skraćivanje radnog vremena proporcionalno stopi nezaposlenosti će samo po sebi unaprijediti kapitalizam ali moja namjera je od početka bila da ostvarim puno više.

***

Bolja budućnost zahtijeva rekonstrukciju kompletne ekonomije. Uvodno izlaganje pokazalo je da je planska privreda stabilnija od tržišne, dok je tržišna privreda znatno produktivnija. Nova ekonomija treba da pokupi prednosti oba sistema i da odstrani nedostatke.

Planska privreda se može bazirati isključivo na udruženom vlasništvu nad sredstvima za proizvodnju. Udruživanje privrede će se ostvarivati isključivo dobrovoljno željom

---

¹⁴ Uklonimo nezaposlenost, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/2013_01_18.htm

vlasnika a nikako ne nasilno. Iza privatnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju stoji minuli rad i stoga njeno prisilno podružtavljanje nužno nailazi na otpore i nepogodnosti a praksa je pokazala da su svi takvi pokušaji bili promašaji. Vlasnici kapitala mogu dobrovoljno prepustiti društvu svoj kapital ukoliko društvo formira novi sistem vrijednosti koji će zamijeniti pogodnosti proizašle iz posjeda kapitala. To je moguće ostvariti pomoću bodova minolog rada.

Bodovi minolog rada neće samo predstavljati glasačku moć ljudi nego će biti mješavina državnih obveznica i kapitalističkih akcija u humanističkom okruženju. Takvi bodovi će prvo donositi veliku sigurnost vrijednosnih papira jer iza njih stoji cijela komuna. Drugo, bodovi minolog rada će donositi sigurne dohotke radnicima udružene kompanije komune. Što radnici budu imali vrijedniji minuli rad to će ostvariti više bodova minolog rada i veće dohotke. U tom slučaju društvo u cjelini može naći intertes u zamjeni privatnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i ostalog privatnog vlasništva za ekvivalentnu količinu bodova minolog rada.

Ali vlasnici privatnog kapitala mogu biti i nezainteresirani da prodaju svoje vlasništvo komuni ukoliko njihova privatnu djelatnost ostvaruje zavidan dohodak. Takve kompanije će nastaviti svoju djelatnost isto kako što to rade danas. Da li će to štetiti kompaniji komune? Ne, sistem koji sam predložio se može početi provoditi čak i ako ni jedan privatni poduzetnik ne udruži svoje vlasništvo u komuni. Tada će se sistem bazirati samo na postojećem zajedničkom vlasništvu poduzeća i ustanova. Sistem će već tu pokazati značajan napredak ali će daleko bolji rezultati biti kada se privatni poduzetnici pridruže udruženoj privredi komune.

Vlasnici kapitala koji nebi bili zainteresirani da prepuste svoje vlasništvo komuni u zamjenu za bodove minolog rada će se vjerojatno predomisli kad otkriju da je udružena privreda produktivnija od njihove samostalne djelatnosti o čemu će biti više govora kasnije. Već sam spomenuo da će skraćivanje radnog vremena smanjivati privilegije poslodavaca i povećati prava radnika. To će također smanjivati razlike između zarada poslodavaca i radnika pa će kapital gubiti značaj. Može se pretpostaviti da će sa vremenom kapitalističkim oblicima vrijednosti padati vrijednost i stoga treba očekivati da će vrijednosti utvrđene na burzama biti zamijenjivane za bodove minolog rada.

Komuna treba omogućiti stanovnicima i da prodaju svoje bodove minolog rada u zamjenu za novac. Tako bi bodovi minolog rada mogli postati oblik humanističkih akcija u koje će stanovništvo komune imati povjerenja. U takvom sistemu privatni poduzetnici mogu nalaziti veliki interes u prodaji svog vlasništva komuni. Sa vremenom komuna može postati vlasnik burzovnih akcija, nekretnina i ostalih vrijednosti koje posjeduju stanovnici komune.

Kada vlasnik privatnog vlasništva prepusti svoje vlasništvo društvu njegova količina bodova minolog rada će zamijeniti vrijednosti kapitalističkog sistema i nadopuniti ih novim vrijednostima koje će omogućiti prosperitet društva.

Novi sistem predstavlja udruženo vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju u kojem bi

svi stanovnici bili nazovimo to, humanistički akcionari udruženih poduzeća na teritoriji komune. Sva poduzeća u komuni se udružuju u jednu ekonomsku cjelinu poput velikih korporacija ali se zatim formiraju manje organizacione cjeline u obliku poduzeća zbog lakše organizacije poslovanja i evidencije uspješnosti poslovanja.

Organizacija rada

Ujedinjena komuna će imati jedinstvenu upravu. Izvršni organi uprave više neće formirati društveno ekonomsku politiku i predlagati zakone već će preuzeti neposredno upravljanje na svim poljima privrednih i neprivrednih djelatnosti.

Princip izbora rukovodstva komune se treba temeljiti neposredno na konkurenciji programa kandidata za rukovodeću funkciju. Program definira usmjerenje rada u privredi i dobit koju privreda u određenom periodu treba ostvariti, zatim definira djelatnost neprivrednih poduzeća i pogodnosti koje takva struktura rada treba ostvariti društvu. Programi trebaju imati odgovore na sve tekuće probleme koji nastaju u komune.

Skupština komune ocjenjuje ponude i pravi selekciju za izbor uprave komune. U okviru skupštine može se formirati upravni odbor privrede koji ne bi bio izabran na izborima već bi ga sačinjavali stanovnici komune koji posjeduju najveći broj bodova minulog rada, odnosno humanističkih akcija. Skupština komune odabire između konkurenških prijedloga organizacije djelovanja najbolju ponudu za sastav rukovodećeg izvršnog organa. Obaveze i odgovornosti definiraju se formalnim ugovorom između skupštine komune i izabranog rukovodstva. Rukovodstvo komune ima mandat sve dok se ne pojavi produktivnija ponuda. Produktivnija ponuda će dovesti do smjene rukovodstva ukoliko postojeće rukovodstvo ne može slijediti porast produktivnosti konkurenata.

Proizvodnja je izrazito ovisan proces i stoga joj do određenog nivoa pogoduje koordinacija centraliziranim hijerarhijskim sistemom rukovođenja. Takav oblik odlučivanja omogućava centralno planiranje proizvodnje i sa time stabilnije privređivanje, raspodjelu rada koja omogućava punu zaposlenost radnika uz ujednačena radna opterećenja, efikasnu koordinaciju djelovanja i brzo provođenje odluka.

Komunalni izvršni rukovodeći organ analizira resurse svih djelatnosti a zatim raspoređuje rad tako da komuna ostvari najveću produktivnost. Izabrano rukovodstvo komune uz saglasnost skupštine komune formira resore odnosno sekretarijate u komuni. To mogu biti opća uprava, privreda, građevinarstvo, promet, zdravstvo, obrazovanje, kultura, unutarnji poslovi itd. Vjerojatno će se rukovodioci takvih odjela takmičiti zajedno sa rukovodiocima komune kao grupa. Ali isto tako za rukovodioce takvih odjela mogu trajno otvorenim natječajem konkurirati svi zainteresirani kandidati. Predsjednik izvršnog vijeća komune izabire između tih kandidata osobe koje njegov program najbolje dopunjuju svojom specifičnom djelatnošću.

Viši rukovodioci formiraju poduzeća, njihovu namjenu, utvrđuju pripadajuće resurse kao što su sredstva za proizvodnju i broj radnika, zatim formiraju otvorene natječaje za niže rukovodeće funkcije. Kandidati za rukovodioce preduzeća i ustanova u okviru ovlaštenja koja im daje više rukovodstvo, predlažu najveću produktivnost koju mogu ponuditi. Najbolji predlagač dobija mandat od višeg rukovodstva uz saglasnost upravnog odbora poduzeća i organizira rad u poduzeću ili instituciji. Niži rukovodioci utvrđuju obaveze i prava svakog radnog mjesta u okviru ovlaštenja koja im daju viši rukovodioci a na svako definirano radno mjesto konkurira radnik koji ponudi najveću produktivnost.

Raspodjela ovlaštenja između pojedinih rukovodilaca vršiti će se tako da komuna ostvari najveću moguću produktivnost. Predsjednik izvršnog rukovodećeg organa komune ima ovlaštenja da upravlja cijelom djelatnošću komune. Međutim, takvo rukovođenje bi bilo neefikasno jer ni jedan čovjek ne može donositi toliki broj odluka koje samo jedno složeno poduzeće može zahtijevati. Osim toga ono bi sputavalo niže rukovodstvo pa bi vjerojatno opadala produktivnost kolektiva. Predsjednik izvršnog rukovodećeg organa komune preuzima na sebe ovlaštenja kojima može doprinjeti većoj produktivnosti rada u komuni a ostala ovlaštenja ugovorom prenosi na niža rukovodstva.

Organizacija rada u komuni može slobodno varirati između centralizirane organizacije proizvodnje do potpuno slobodnog poslovanja manjih poduzeća a rukovodstvo komune određuje takvu raspodjelu rada i moći odlučivanja u proizvodnji koja će donijeti najveće pogodnosti komuni.

Ovakva organizacija proizvodnje je već viđena. Pa u čemu je onda veliki napredak takvog ekonomskog modela? Humanistički oblik proizvodnje će donijeti razvoj tržišta rada u centraliziranom sistemu raspodjele rada, pa će se rad koristiti produktivnije, racionalnije i stabilnije nego što to kapitalizam može ostvariti.

Tržište rada

Većina problema današnje tržišne ekonomije je prvenstveno bazirana na nerazvijenosti tržišne ekonomije. Ja ću pokušati prikazati da glavni problem današnje kapitalističke tržišne ekonomije nije previše tržišta nego premalo tržišta. Roba je uvijek na tržištu čak i ako to formalno nije jer će se svaka roba prodati ako se pojavi dovoljno dobra ponuda. Radna mjesta nisu gotovo nikada na tržištu i to je veliki problem današnje ekonomije. Razvijeno tržište rada će donijeti takmičenje radnika za rad na svakom javnom radnom mjestu u bilo kojem trenutku. Radnici će se takmičiti nudeći veću produktivnost. Produktivnost će se mjeriti pomoću zarađenog novca, količine i kvalitete proizvedene robe, ili pomoću ocjena produktivnosti dobijenih od potrošača. Radnik koji ponudi veći profit, više proizvedene robe, bolju, čistiju ili jeftiniju proizvodnju će dobiti željeni posao.

Radna konkurencija kao oblik zapošljavanja na tržištu rada predstavlja kontinuirani otvoreni natječaj za sva radna mjesta. To znači da svaki radnik može u svakom trenutku

zauzeti radno mjesto drugog radnika ukoliko takav posao obavlja na produktivniji način. Naravno, zbog potrebe izbjegavanja mogućih nestabilnosti u takvoj raspodjeli rada, radna konkurencija će se provoditi na visoko reguliran način o čemu će biti više riječi u poglavlju Raspodjela rada. Za sada samo treba naglasiti da će takvi odnosi u proizvodnji potisnuti sve oblike privilegija zatvorenog centraliziranog procesa proizvodnje. Sistem će omogućiti stalan razvoj procesa proizvodnje i bivstvenih snaga u društvu. I na kraju, ne postoji razvijeniji oblik privređivanja od ovog u kojem svako radno mjesto dobija najbolji radnik na raspolaganju. Takva proizvodnja će donositi veću ekonomsku produktivnost nego što ga kapitalistički oblik proizvodnje može ostvariti pa će poslati kapitalizam u povijest.

Naravno da bi takav oblik proizvodnih odnosa mogao egzistirati društvo nužno mora formirati egzaktni i efikasan način podnošenja odgovornosti radnika uključujući rukovodioce za neostvarenu produktivnost na svakom radnom mjestu. Bez toga sistem ne bi mogao opstati. Efikasan sistem podnošenja odgovornosti je moguće ostvariti pomoću bodova minulog rada. Veće pravo na rad na svakom radnom mjestu treba da ostvari radnik koji predloži veću odgovornost za svoj rad uz pretpostavku jednake ponuđene produktivnosti.

Veličina prihvaćene odgovornosti će se utvrditi brojčanom vrijednošću. Veća odgovornost treba osigurati veći porast broja bodova minulog rada kao nagradu za porast produktivnosti i veće oduzimanje bodova minulog rada kao sankcija za nedovoljno ostvarenu produktivnost radnika. I obratno, manja iskazana odgovornost radnika će donositi manje nagrade i kazne sa dohodovnim bodovima minulog rada ali i manju konkurentsku moć za obavljanje željenog posla. Takvim definiranjem odgovornosti bi se definitivno prevladao neodgovoran odnos prema radu kakav je postojao u socijalističkom obliku proizvodnje i osigurao bi se prosperitet privređivanja.

Na kraju, novi sistem će omogućiti svakom radniku uključujući rukovodioce da sami neposredno procjene cijenu vlastitog tekućeg rada prema stupnju pogodnosti i nepogodnosti koji mu rad donosi u odnosu na drugi rad. Da bi cijena tekućeg rada objektivno odgovarala radnom opterećenju ona treba da podlježe radnoj konkurenciji na tržištu rada. Posao će dobiti radnik koji bude zahtijevao manju cijenu tekućeg rada uz pretpostavku jednake ponuđene produktivnosti i odgovornosti. Takav način određivanja cijene tekućeg rada će formirati najobjektivniju vrijednost rada koju autoriteti ili arbitraže sindikata ne mogu ostvariti. U takvom sistemu bi svi radnici bili zadovoljni visinom ostvarenog dohodka zato što su ga sami izabrali.

Proizvodnja roba se više neće razvijati pomoću tržišta roba već pomoću tržišta rada. Unutar komune poduzeća više neće međusobno konkurirati istim proizvodima nego će se kvalitet robe osigurati radnom konkurencijom radnika. Tako će se osigurati visoki kvalitet roba ali ne i prekomjerna proizvodnja. Tako će se racionalnije koristiti prirodna bogatstva. Sistem ocjenjivanja proizvođača od strane potrošača će dati najmanje jednako dobar prikaz uspješnosti proizvodnje kao što ga daje tržište roba.

Ovakav sistem privređivanja postaje moguć po prvi put u povijesti čovječanstva zato što

je razvoj kompjutorske tehnologije omogućio efikasno planiranje, praćenje i obradu produktivnosti rada radnika, vrijednosti njihovog rada i odgovornosti koju podnose za svoj rad u sistemu brzih promjena rada i radnih obaveza. Već danas postoje dovoljno razvijeni ERP sistemi koji to omogućavaju ali njih će trebati prilagoditi novom sistemu poslovanja.

Demokracija u ekonomiji

U predloženom sistemu rukovodioci imaju veliku slobodu odlučivanja u ime društva ali za svoje odluke neposredno podnose odgovornost društvu jer svaki član društva može ocjeniti rukovodioca. Negativna ocjena će rukovodiocu donijeti kaznu a pozitivna nagradu. Čak iako rukovodioci donesu dobre odluke oni ipak mogu biti sankcionirani negativnim ocjenama od velikog broja nezadovoljnih članova društva. U takvim uvjetima ni jedan rukovodilac ne može samostalno preuzeti odgovornost za donošenje odluka koje usmjeravaju cijelo društvo jer ne može sa sigurnošću znati koliko će takve odluke odgovarati članovima društva.

To se u prvom redu odnosi na formiranje makroekonomske politike komune. Rukovodstvo komune će zasigurno uključiti stanovnike komune u proces odlučivanja o fiskalnoj, dohodovnoj i razvojnoj politici komune. Za početak rukovodstvo komune će omogućiti svakom čovjeku da neposredno odluči koliki dio svog dohotka želi izdvojiti za porez. To će se provesti ispunjavanjem internetske aplikacije. Kako porezna politika mora slijediti potrebe ali i mogućnosti društva, delegati u skupštini komune će trebati utvrditi minimalni postotak novca namjenjen za porez koji omogućava funkcioniranje komune.

Obzirom da svi članovi društva nisu podjednako doprinijeli stvaranju zajedničkih materijalnih dobara, ne mogu imati ni jednaku moć odlučivanja o fiskalnoj politici društva. Moć ekonomskog odlučivanja svakog pojedinca se treba bazirati na količini bodova minulog rada koje posjeduje što je ekvivalentno akcionarskoj moći odlučivanja kapitalističkog sistema privređivanja. To znači da će svaki čovjek faktički raspoređivati ukupnu količinu vlastitih bodova minulog rada za potrebe vlastitog dohotka i za porez na dohodak. Čovjek sa većom količinom bodova minulog rada će imati proporcionalno veći utjecaj na formiranje porezne politike.

Suma vrijednosti svih individualnih iskaza raspodjele zajedničkog novca u funkciji moći odlučivanja, obrađena kompjutorskom tehnologijom formirala bi ukupnu količinu novca namjenjenu dohodcima i porezima na dohotke.

Ukupna količina novca namjenjena dohodcima stanovnika komune će se raspoređivati stanovništvu komune proporcionalno vrijednosti uloženog rada i prema vrijednosti minulog rada radnika izraženog bodovima minulog rada.

Društvo treba odrediti i minimalni dohodak pojedinca, koji će regulirati raspon razlika u visini dohodaka. Na taj način će se regulirati odnos solidarnosti i dohodovne

zainteresiranosti za rad. Ukoliko bi radnici bili nezainteresirani da obavljaju nepogodan rad i time smanjili produktivnost komune, društvo može neposrednim iskazom smanjiti minimalni dohodak radnika. Tako bi dohodovno stimulirali radnike na veći rad čime bi ostvarili veću produktivnost i veći udio u raspodjeli rezultata rada. Sa druge strane ukoliko se u društvu ostvari veća produktivnost nego što je potrebna tada će društvo povećavati minimalni dohodak i na taj način smanjiti dohodovnu stimulaciju rada. O tome će biti više riječi u poglavlju Raspodjela dohodaka.

Porez na dohodak će biti linearan na sve dohotke. Linerna jednostavnost je potrebna da bi se porezna politika mogla formirati neposredno demokratski. Današnja regulacija progresivnog poreza koja ima zadatak uspostavljanja socijalne ravnoteže će se ostvariti pomoću nove dohodovne politike komune.

Novac od poreza na dohodak će se koristiti za zajedničku potrošnju. Taj novac će se voljom stanovnika komune raspodijeliti na novac namjenjen razvoju proizvodnje i za zajedničku robnu potrošnju. Kako je količina novca ograničena, veća količina novca namjenjena razvoju proizvodnje će smanjiti količinu novca namjenjenu zajedničkoj potrošnji i obratno.

Novčana sredstva namjenjena razvoju privrede služe za proširenje reprodukcije, za nabavku novih sredstava za proizvodnju ili čitavih postrojenja koji unapređuju proizvodnju. Veća količina novčanih sredstava namjenjenih razvoju privrede će u većoj mjeri angažirati društveni rad u razvoj privrede što bi povećalo količinu i kvalitet sredstva za proizvodnju pa tako i produktivnost. Veće ulaganje u razvoj privrede će osigurati veće društvene pogodnosti u budućnosti ali bi se time smanjila novčana sredstva za tekuću potrošnju pa bi se umanjio individualni i društveni standard. Takav sistem će omogućiti svakoj komuni da se razvija oslanjajući se na vlastite snage.

Novčana sredstva za zajedničku robnu potrošnju služe za zadovoljenje svih zajedničkih materijalnih potreba društva. Ona se koriste za održavanje postojeće strukture i za izgradnju novih objekata društvenog standarda. Ta potrošnja podrazumijeva financiranje robne potrošnje u javnom zdravstvu, obrazovanju, sigurnosti, izgradnju i održavanje infrastrukture, itd. Novčana sredstva za zajedničku potrošnju se mogu u određenoj mjeri raspoređivati neposrednim odlukama stanovništva, a kasniju parcijalnu raspodjelu mogu vršiti neposredno zainteresirani i udruženi članovi društva, dok krajnju raspodjelu najmanjih segmenata potrošnje treba da vrši nadležno rukovodstvo i da za istu podnosi neposrednu odgovornost društvu. Veća sredstva za zajedničku potrošnju omogućila bi viši zajednički standard na teret ostalih oblika potrošnje.

Raspodjela novca usmjerava privredu a to znači da će upravljanje ekonomijom po prvi puta biti planirano neposredno od strane u rukama društva.

Ovakav sistem može ukloniti nedostatke tržišne i planske privrede i osigurati stabilnost i prosperitet. On je ukratko prikazan u mom članku Budućnost ekonomije.¹⁵ Sistem će biti detaljnije opisan u narednim poglavljima.

---

¹⁵ Budućnost ekonomije, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/buducnost_ekonomije.htm

*****

U čemu je poenta novog sistema? Sistem postavlja društvo na zdrave temelje. On daje svakom čovjeku pravo da participira u donošenju odluka od vlastitog interesa u društvu. On omogućava svakom čovjeku da sudi onima koji donose odluke u njegovo ime. On omogućava slobodno djelovanje svakog pojedinaca pa tako i nalaženje puta koji više odgovara čovjekovoj prirodi i društvu u cjelini. Sloboda omogućava sumnju, formiranje kritičnog stava, mogućnost djelovanja koje praksom stvara objektivno znanje. Praksa demistificira kategorije vrijednosti i stoga omogućava rušenje dogmatskog, nekritički prihvaćenog i otuđenog znanja koje je uzrok nepogodnosti u društvu. Praksa je jedini mogući put prema znanju, prema čovjekovoj moći, jedini mogući put otkrivanja ispravnog stava i orijentacije društva u cjelini. Tako će se formirati proces razotuđenja društva.

U ovakvom sistemu čovjek je prisiljen da se oslanja na vlastite snage pri realizaciji potreba. Konstantno oslanjanje na vlastite snage uz definiranu odgovornost, naučilo bi čovjeka da prihvati realnu objektivnu predodžbu o vlastitoj moći, a to znači da prihvati vlastitu nemoć tamo gdje je ne može prevladati. Objektivnom spoznajom vlastite moći čovjek će živjeti u skladu sa vlastitom prirodom. Takav čovjek bi formirao potrebe samo tamo gdje ima moć da ih realizira, što predstavlja osnovu čovjekove ravnoteže i formiranja konstruktivne orijentacije u odnosu sa prirodom i društvom. Ovakav sistem može omogućiti zadovoljenje prirodnih potreba čovjeka i društva, što donosi harmoniju, mir, ljubav i radost življenja.

Novi oblik društveno ekonomskih odnosa zahtjeva formiranje novih elemenata za utvrđivanje: cijene rada, raspodjele rada, odgovornosti, cijene robe, akumulacije novca, kreditno monetarne politike, obrtnih sredstava, razvoja i amortizacije proizvodnje, raspodjele individualne i zajedničke potrošnje kao i korištenja nekretnina. Nova društveno ekonomska politika će u granicama mogućnosti biti detaljno prikazana u slijedećim poglavljima.

3.1.2.1 Cijena rada

Rad ima posrednu i neposrednu vrijednost. Posredna vrijednost rada se izražava pomoću vrijednosti proizvoda rada dok se neposredna vrijednost rada izražava pomoću vrijednosti koje nastaju u samom trajanju rada.

Danas se vrijednost rada prikazuje gotovo isključivo u posrednom obliku pomoću vrijednosti proizvoda rada jer rad sam po sebi uglavnom nije pogodan pa tako nema neposrednu vrijednost. Osim toga ne postoji nikakvo mjerilo koje može prikazati veličinu takve nevrijednosti. Vrijednost proizvoda rada se formira na tržištu, ponudom i potražnjom roba a utvrđuje je cijena robe. Rad nalazi potvrdu svoje posredne vrijednosti prodajom robe na tržištu. Tada cijena robe predstavlja i cijenu rada.

U udruženom radu, cijenu svakog rada utvrđuje radno vrijeme, produktivnost i radna opterećenja sa kojim radnici sudjeluju u proizvodnji roba. Kako je u udruženom radu teško formirati objektivnu mjeru individualnih produktivnosti i radnih nepogodnosti, tako svaki radnik svojom subjektivnom sviješću lako pripisuje svom doprinosu u ostvarenju zajedničke produktivnosti veći udio nego što ga objektivno zaslužuje. Na taj način radnici očekuju i veći udio u raspodjeli dohodka, odnosno veći udio u raspodjeli rezultata zajedničkog rada.

Kako je količina proizvedene robe ograničena, tako se raspodjela rezultata udruženog rada vrši na osnovu otuđenih moći u procesu proizvodnje. Naravno takva raspodjela rezultira nezadovoljstvom među radnicima i krizom u sistemu raspodjele rezultata zajedničkog rada. Društvo do današnjeg dana nije pronašlo demokratski oblik raspodjele rezultata zajedničkog rada koji bi mogao zadovoljiti sve radnike. Sa time u vezi cijena rada predstavlja osnovu nezadovoljstva i napetosti u procesu proizvodnje.

U daljem tekstu prikazano je kako formirati objektivnu cijenu rada u udruženoj javnoj kompaniji komune. Privatna poduzeća će i dalje formirati cijenu rada kao što to i danas čine.

Minuli rad je osnova svega što je društvo stvorilo a tekući rad svega što društvo stvara i stoga se moraju objektivno uvažavati. Takvim uvažavanjem mogu se ostvariti uvjeti za pravednu raspodjelu rezultata rada što će stimulatивно djelovati na rad čovjeka i doprinijeti prosperitetu društva.

U vezi sa navedenim neka se prihvatiti da je posredna vrijednost rada (u daljem tekstu cijena rada) u jedinici vremena jednaka produktu dohodovne vrijednosti minulog rada i cijene tekućeg rada.

$$\text{Cijena rada} = (\text{Vrijedost minulog rada}) \times (\text{Cijena tekućeg rada})$$

Vrijednost minolog rada

Prema radnoj teoriji vrijednosti cijena rada je vezana za prosječnu količinu rada potrebnog za izradu određenog proizvoda. Međutim, svaki proizvod u sebi sadrži milione sati rada utrošenih na otkrivanje i razvoj procesa proizvodnje koje taj proizvod koristi počevši od otkrića vatre, kotača pa do danas. Naravno, problem leži u tome što nikakvo ispitivanje ne može utvrditi količinu rada utrošenog na proizvodnju bilo kojeg proizvoda. Naprosto nije moguće sumirati svu količinu minolog rada svih generacija koje su stvarale materijalne i spoznajne vrijednosti koje društvo danas posjeduje.

Socijalistički sistemi privređivanja su vrijednost minolog rada formalno mjerili godinama radnog staža. Veći radni staž predstavlja veću količinu minolog rada i donosi nešto veći dohodak. Kako je takva mjera vrijednosti formalna jer ne zastupa objektivno individualne doprinose ostvarenoj produktivnosti, tako nije produktivno stimulativna i ne doprinosi prosperitetu privređivanja. Veliki nedostatak leži i u činjenici da sistem nije uzimao u razmatranje vrijednost minolog rada predaka koji su i te kako doprinijeli stvaranju svega što društvo posjeduje.

Kapitalistički sistem privređivanja je na tom polju efikasniji jer vrijednost minolog rada prikazuje tržišnom vrijednošću ostvarenog kapitala. Takav prikaz vrijednosti minolog rada može biti društveno koristan jer se povećanje kapitala postiže porastom produktivnosti privrede. Naravno kapitalizam ima brojne nedostatke ali mi nemamo bolju soluciju nego prihvatiti tržišnu vrijednost rezultata minolog rada kao što ga je usvojio kapitalistički sistem a zatim ga reformirati da zadovolji kriterije humanističkog društva.

Dohodovnu vrijednost minolog rada je moguće izraziti posredno preko rezultata minolog rada koje društvo danas posjeduje. Treba prihvatiti da iza vrijednijih rezultata minolog rada stoji veća vrijednost minolog rada. Veća vrijednost minolog rada treba da ostvari veći dohodak i obratno.

U analizi dohodovne vrijednosti minolog rada potrebno je formirati nekakav brojčani sistem vrijednosti. Jedinična vrijednost minolog rada će zastupati određenu vrijednost rezultata minolog rada. Nazovimo takvu vrijednost bod minolog rada. Kada se utvrdi jedinična vrijednost boda minolog rada tada se može provoditi zamjena privatnog vlasništva u obliku nekretnina, pokretnina, vrijednosnih papira i novca u komuni za ekvivalentnu količinu bodova minolog rada.

Na primjer: Jedinična vrijednost dohodovnog boda minolog rada može biti recimo dvadeset novčanih jedinica. To znači da će kapital vrijedan 1.000.000 novčanih jedinica donijeti vlasniku 50.000 bodova minolog rada. Neka je prosječna količina bodova minolog rada 100.000 jedinica. Ako je vlasnik prije prodaje kapitala imao 100.000 dohodovnih bodova, tada će mu porast bodova minolog rada u iznosu od 50.000 osigurati 50% veći dohodak. Primjer je uzet potpuno proizvoljno da bi približio ideju dok će stvarna vrijednost boda minolog rada zahtijevati široku studiju.

Veća količina bodova minolog rada u vlasništvu pojedinaca će ukazivati na vrijedniji

minuli rad, što će svakom pojedincu davati veću bivstvenu moć djelovanja, veću glasačku moć, veći statusni položaj i veći dohodak, odnosno veći udio u raspodjeli rezultata zajedničkog rada. Komuna treba omogućiti i zamjenu bodova minulog rada za novac kako bi se osiguralo povjerenje stanovnika komune u ovakav oblik akcija komune.

S obzirom da će cijela komuna osigurati vlasništvo nad bodovima minulog to vlasništvo će biti stabilnije i sigurnije nego privatno vlasništvo. Osim toga to vlasništvo će donositi veće pogodnosti nego što to može vlasništvo koje se danas cijeni u društvu. Zato će vlasnici privatnog kapitala dobrovoljno ustupati svoje vlasništvo društvu u zamjenu za bodove minulog rada. To će u zajedništvu sa ostalim predviđenim mjerama donijeti osnovu širokog društvenog prosperiteta. U novom sistemu čovjek više neće prikazivati svoju moć vlasništvom nad materijalnim resursima već bodovima minulog rada koji će ukazivati koliko je svaki čovjek doprineo stvaranju vrijednosti u komuni. Sa druge strane osobe koje ne žele da se zna koliko su doprinijeli stvaranju takvih vrijednosti će biti u mogućnosti da drže u tajnosti količinu bodova minulog rada koje posjeduju.

Količina bodova minulog rada će predstavljati oblik humanističkog akcionarstva jer će osigurati prihode bazirane na minulom radu ali će uvesti i jednu novu humanističko socijalnu notu. Kako je to već opisano u poglavljima Osnove politike i ekonomije humanizma, svi stanovnici komune će ostvarivati bodove minulog rada na temelju obrazovanja, godina radnog staža, i svih dostignuća koja stvaraju vrijednosti u zajedničkom vlasništvu. Tako će svi stanovnici komune bez obzira na godine, spol, zaposlenost ili nezaposlenost ostvarivati dohodak u komuni.

Matematičkom analizom je moguće regulirati vrijednost bodova minulog rada tako da ukupna bruto količina bodova minulog rada svih stanovnika komune bude istovjetna numeričkoj vrijednosti dohotka komune. Sa porastom proizvodnje, raste i količina novih proizvoda što donosi nove vrijednosti koje povećavaju dohodak društva. Sa porastom dohotka raste i količina bodova minulog rada predviđenih za raspodjelu među stanovništvom komune.

Ova se mjera prvenstveno odnosi na proizvodnju gdje bi se nagrađivao rad koji unapređuje produktivnost i na taj način ostvaruje povećanje dohotka. Nosiocima takvog rada ovisno o povećanju njihove produktivnosti i odgovornosti dodijelio bi se posebnim automatskim postupkom određeni broj dohodovnih bodova. Na taj način će se stimulirati porast produktivnosti čime će zajednica ostvariti veći prosperitet.

Sa druge strane kako rad ili bilo kakvo djelovanje može trajno unaprijediti kvalitet života tako ga može i trajno unazaditi. Proizvodnja u društvenom vlasništvu nije do današnjeg dana pronašla zadovoljavajuće rješenje pitanja odgovornosti radnika za svoj rad što znatno umanjuje njenu efikasnost. Osim toga kada čovjek ne podnosi odgovornost za neuspeh vlastitog djelovanja tada mu ni uspjeh ne donosi odgovarajuće pogodnosti. Društvo koje nije odgovorno prema sebi se raspada. Odgovornost u društvenom obliku proizvodnje se može podnositi pomoću bodova minulog rada. Razlika između predviđene i ostvarene produktivnosti ima svoju vrijednost, i ta vrijednost se može

utvrditi i zatim dogovorenim postupkom oduzeti od bruto bodova minulog rada odgovornih radnika. Primjena takvog načina podnošenja odgovornosti može trajno i efikasno riješiti osnovne probleme u proizvodnji sa zajedničkim vlasništvom nad sredstvima za proizvodnju.

Podnošenje odgovornosti dohodovnim bodovima minulog rada je izrazito efikasno jer na taj način čovjek odgovara svojim minulim radom i svojim tekućim i budućim dohotkom.

Naravno sistem se može primijeniti i na svako djelovanje izvan neposrednog radnog odnosa. Današnji sistem sankcioniranja osoba koje donose nepogodnosti društvu je okrutan kada nastaju zatvorske sankcije oduzimanja slobode ili nedovoljno efikasan kada čovjek nema šta izgubiti. Uvođenjem sistema bodova minulog rada moguće je formirati prihvatljiv i efikasan oblik sankcija oduzimanjem zakonom određene količine takvih bodova osobama koje stvaraju velike nepogodnosti u društvu. Današnji sudovi znaju kolika kazna slijedi za svako kriminalno i prekršajno djelo i zato ne bi trebao biti nikakav problem preračunati te kazne u bodove minulog rada. U takvom sistemu kriminalci mogu izgubiti sve bodove minulog rada i čak prijeći u minus. Osoba koja padne u negativne bodove minulog rada može izgubiti neka prava. Formiranjem jake represivne regulacije takav pad u minus može psihološki, sociološki i ekonomski biti izrazito nepogodan. Na primjer, takvi ljudi mogu nositi prepoznatljivu odjeću koja će svima reći da su upali u negativnu vrijednost bodova minulog rada. Oni će se sramiti takve odjeće i to im može donijeti veće nepogodnosti od zatvora. Oni će također primiti minimalni dohodak bez obzira što radili. Tada zatvori više neće biti potrebni. Sa time u vezi, svaki čovjek će jako nastojati da ne uđe u takav minus ili ako uđe, da se izvuče što prije. To će biti moguće isključivo intenzivnim produktivnim djelovanjem u društvu.

Obzirom da svaki čovjek nosi svoje bodove minulog rada sa sobom cijeli život, takav sistem će zahtijevati vrlo odgovorno ponašanje svakog pojedinca prema društvu u cjelini. Takav sistem bi bio prihvatljivo represivan jer u pravilu nebi oduzimao slobodu djelovanja čovjeka ali bi spriječio članove društva da koriste svoju slobodu na taj način da stvaraju bilo kakve nepogodnosti u društvu.

Kako društvo teži porastu demokracije tako treba svakom članu dodijeli moć kojom može sankcionirati nepogodnosti koje čine drugi ljudi u društvu. Svaki čovjek treba dobiti ravnopravnu moć da može ocijeniti djelovanje bilo kojeg drugog čovjeka. Negativna ocjena treba svakom čovjeku oduzeti neki mali dio bodova minulog rada. Uvođenjem ovakve mjere svaki čovjek će nastojati da ne stvara nepogodnost drugom čovjeku ili da ih stvara u što manjoj mjeri na svim razinama složenog društvenog odnošenja. Drugim rječima, svaki čovjek treba da zna što drugom čovjeku ne odgovara i to neće činiti. Ukoliko čovjek ne zna da stvara nepogodnosti drugim članovima zajednice, negativne ocjene i sankcije sa oduzimanjem bodova minulog rada će ga natjerati da se potruži i nauči gdje griješi.

Ovakva mjera može formirati najveći doseg pogodnosti u društvu. Takav način ocjenjivanja kroz dulji period i opsežniju primjenu može u potpunosti zamijeniti posredan oblik ocjenjivanja odgovornosti putem pravosudnih organa, zakona i propisa pa će isti

postati suvišni. Društvo će formirati nepisanu pravdu baziranu na prirodnom znanju o zakonitostima kretanja pa tako i putevima ostvarenja prirodnih pogodnosti. Naravno, sa druge strane svakom članu društvene zajednice treba omogućiti da svojim glasom koji sadrži nekakvu malu ali utjecajnu bodovnu vrijednost nagradi pojedince koji su po njegovom mišljenju doprinijeli stvaranju pogodnosti u društvu.

Takvim pravom svaki čovjek dobija neposrednu i ravnopravnu izvršnu vlast u društvu, što bi na anarhičan način stimuliralo pogodno društveno kretanje na svim nivoima kompleksnog društvenog odnošenja.

Može se uočiti da bi vrijednost minulog rada izražena količinom bodova trebala biti univerzalna mjera čovjekovih bivstvenih moći. Da bi se takva vrijednost u potpunosti mogla usvojiti i formirati ona mora postati neprikosnovena čovjekova svojina. Osim toga, prihvaćanje bodova minulog rada od društva uvjetovano je mogućnošću nasljeđivanja istih i ono se mora osigurati u cjelosti ili u određenom postotku prema odluci društva. Količina bodova minulog rada bila bi mjera vrijednosti rada pojedinaca i društva kroz generacije. Ona će prezentirati moć pojedinaca i kao takva može postati osnovna mjera vrijednosti u društvu. Ta mjera će i dalje biti otuđena ali će također biti znatno prihvatljivija i efikasnija za potrebe izgradnje zdravog društva od svih do sada prihvaćenih mjera vrijednosti.

Cijena tekućeg rada

Cijena tekućeg rada ovisi direktno o neposrednoj vrijednosti tekućeg rada. Neposredna vrijednost tekućeg rada pokazuje odnos svih pogodnosti i nepogodnosti proizašlih iz samog rada nezavisno od vrijednosti rezultata rada.

Pogodnosti vezane za sam rad proizilaze iz zadovoljenja čovjekovih neposrednih radnih potreba, iz nužne razmjene energije sa prirodom, iz oživotvorenja fizičkih i duhovnih potreba, iz potrebe razvoja čovjekovih bivstvenih snaga, iz statusne vrijednosti radnog položaja ili prezentacije produktivne moći pojedinaca u društvu, kao i iz pružanja pomoći drugima, i sudjelovanja u razvoju društva. Pogodnosti proizašle iz samoga rada po svojoj prirodi donose duge periode zadovoljstva i zahvaćaju na široki način čovjekovu ličnost.

Sa druge strane rad donosi i nepogodnosti i kao takav ne može biti prihvaćen kao vrijednost. Nepogodnosti u radu nastaju kao posljedica prisilnog rada u kojem je čovjek sredstvo ostvarenja njemu otuđenih potreba ili prisilnog rada neophodnog za osiguravanje egzistencijalnih potreba. Takav rad nije slobodan i stoga ne može oživotvoriti čovjekove produktivne snage pa tako ni donijeti čovjeku neposredne pogodnosti.

Neposredna vrijednost rada treba da pokazuje odnos između ukupnih pogodnosti i nepogodnosti koje donosi pojedini oblik rada u svom trajanju. Veću vrijednost ostvariti će rad koji više odgovara čovjekovoj prirodi, njegovim individualnim osobinama, koji

ostvaruje više pogodnosti u svom trajanju.

Neka se prihvati da je prosječno pogodan i nepogodan rad ima za neposrednu vrijednost tekućeg rada veličinu 1 (jedan). Ako bi interval između krajnje nepogodnog i krajnje pogodnog rada bio od 0,1 do 10 tada bi matematički, pogodan rad bio sto puta vredniji od nepogodnog.

Neposrednu vrijednost tekućeg rada može na najefikasniji način utvrditi samostalno svaki radnik jer on najbolje zna koliko mu je posao koji obavlja pogodan ili nepogodan. Svaki radnik treba procijeniti odnos veličina svakodnevnog radnog opterećenja i relaksacije sa svim svojim psihofizičkim faktorima i usporediti ih sa drugim radnim obavezama. Rezultat takvog izjašnjavanja će biti veličina između 0,1 i 10 koja će ukazivati odnos pogodnosti i nepogodnosti rada na određenom radnom mjestu u odnosu na prosječan rad.

Manja vrijednost tekućeg rada zastupa veće nepogodnosti u trajanju rada pa sa tog stanovišta treba da ostvari veći udio u raspodjeli dohodaka sa čime će kompenzirati radne nepogodnosti. Veća vrijednost tekućeg rada zastupa veće pogodnosti u trajanju rada u odnosu na prosječan rad i sa tog stanovišta treba da ostvari manji udio u raspodjeli dohodaka pa će ostvariti manje pogodnosti u rezultatima rada.

Udio u raspodjeli rezultata rada se utvrđuje cijenom tekućeg rada. Cijena tekućeg rada je obrnuto proporcionalna od neposredne vrijednosti tekućeg rada. Cijena tekućeg rada će isto imati skalu vrijednosti od 0,1 do 10. Pogodniji rad će ostvariti neposrednu vrijednost tekućeg rada veću od 1 (jedan) pa će cijena tekućeg rada biti manja od 1 (jedan) i sa time će ostvariti manji dohodak od prosječnog. Na primjer: Izrazito nepogodan rad koji neposrednim iskazom radnika dobije neposrednu vrijednost tekućeg rada u veličini 0,2 će biti pet puta nepogodniji od prosječnog rada pa će ostvariti cijenu tekućeg rada u veličini 5 i sa time pet puta veći dohodak od prosječnog rada.

U sistemu zaštićenih radnih mjesta svaki radnik bi svojom subjektivnom sviješću mogao procijeniti svoj rad kao izrazito nepogodan pa bi zahtjevao znatno veći udio u raspodjeli rezultata zajedničkog rada nego što ga objektivno zaslužuje. U novom sistemu će se osigurati objektivno vrednovanje rada uz pomoć radne konkurencije na tržištu rada. To znači da će uz jednaku produktivnost pravo na rad ostvariti radnik kojem tekući rad donosi veću neposrednu prometnu vrijednost, odnosno radnik koji će zahtijevati manju cijenu tekućeg rada, odnosno manji dohodak.

Ukoliko rad postane vrijednost u svom trajanju tada bi i veća ostvarena produktivnost zahtijevala manji udio u raspodjeli dohodaka. Na taj način može se ostvariti novi trend u društvu u kojem bi radu rasla neposredna vrijednost do te mjere da postane potrebniji nego rezultat rada. Takav trend može formirati prekretnicu u razvoju društva.

Društvo treba formirati takvu raspodjelu rada da rad ostvaruje veću neposrednu vrijednost. To je moguće postići automatizacijom proizvodnje, preraspodjelom nepogodnih oblika rada i povećanjem mogućnosti izbora rada u kojima čovjek može

nailaziti na izvore oživotvorenja svojih produktivnih, bivstvenih snaga. Rad kao oblik oživotvorenja čovjekova bića može naći neiscrpu inspiraciju pa tako i potrebu, pogodnost i vrijednost. Takav rad ima svoju upotrebnu vrijednost. U pristupu u kojem rad u svom trajanju postaje vrijednost, u kojem donosi pogodnosti veće ili najmanje jednake pogodnostima provedenim izvan rada leži prosperitet društva.

Rezultat ovakvog pristupa vrednovanja tekućeg rada jest broj koji pokazuje cijenu tekućeg rada svakog radnika zaposlenog u poduzećima, tamo gdje radnici svojim radom neposredno ostvaraju dohodak. Međutim, trebalo bi svako društveno korisno djelovanje proglasiti vrijednim bez obzira da li neposredno sudjeluje u proizvodnji. Čovjek koji nije neposredno u radnom odnosu svakodnevno daje svoj doprinos društvu u nekom obliku. Čovjek je čovjeku vrijednost i taj stav društvo mora da prihvati da bi se takva vrijednost mogla razvijati.

Ova mjera odnosi se na sve nezaposlene, na predškolski uzrast, na učenike, zatim na ostarjele osobe koje više nisu u mogućnosti da rade, na invalide i na sve one koji ne žele da rade. Prihvaćanje vrijednosti tekućeg rada svakog čovjeka znači osigurati svakom čovjeku dohodovnu kompenzaciju u visini priznate cijene tekućeg rada. Cijenu tekućeg rada nezaposlenog stanovništva treba da određuje rukovodstvo komune na temelju potreba i mogućnosti komune a usvaja ih skupština komune. Te vrijednosti mogu biti promjenjive prema ekonomskim mogućnostima i potrebama društvene zajednice. Ukoliko radnici ne bi bili u dovoljnoj mjeri zainteresirani za rad, cijena tekućeg rada kod nezaposlenog dijela stanovništva bi ovisno o kategoriji nezaposlenih padala što bi im smanjilo dohotke pa bi se dohodovno povećao radni interes.

Sa druge strane ukoliko bi radnici bili više zainteresirani za rad nego što je to potrebno, odnosno ukoliko neposredan rad postane vrijednost, cijena tekućeg rada nezaposlenog dijela stanovništva će rasti čime bi im se povećao udio u raspodjeli proizvoda rada što bi smanjilo dohodovni udio radnog interesa.

Takvom regulacijom dohotka između neposredno zaposlenog i nezaposlenog dijela stanovništva doprinositi će se ravnoteži ponude i potražnje za radom a to znači i ravnoteži unutar složenih društvenih odnosa.

Ovakav pristup vrednovanja rada će osigurati ekonomsku a to znači i egzistencijalnu neovisnost odnosno slobodu svakom čovjeku što je osnovni uvjet društvene slobode, stabilnosti i prosperiteta. Svakom čovjeku je nužno osigurati zadovoljenje minimalnih egzistencijalnih potreba jer ugrožena egzistencija pojedinca dovodi do ugrožavanja egzistencije društva. Ova mjera ne predstavlja ništa drugo nego univerzalnu zamjenu za socijalno, mirovinsko i invalidsko osiguranje, za solidarno davanje nezaposlenima, za dječije doplatke odnosno poreske olakšice kod višečlanih obitelji. Ovakav sistem raspodjele stoga ne predstavlja dodatno opterećenje društvu, jer svi i onako troše, već predstavlja jednostavniju, pravedniju, efikasniju, društvenim određenjima prirodniju i mudriju preraspodjelu.

Svaki rad sadrži elemente tekućeg i minulog rada. Minuli rad bez tekućeg koji ga

održava nema vrijednost, dok tekući rad bez minulog ne može postojati.

Kako su tekući i minuli rad međusobno povezani i obzirom da se proizvodnja razvija geometrijskom progresijom cijena svakog rada se može prikazati produktom vrijednosti minulog rada izraženog bodovima minulog rada i cijene tekućeg rada.

$$\text{Cijena rada} = (\text{Bodovi minulog rada}) \times (\text{Cijena tekućeg rada})$$

Ovakva cijena tekućeg rada treba da bude osnova posredne vrijedosti rada. Iz formule je vidljivo da je cijena svakog rada proporcionalna količini bodova minulog rada i cijeni tekućeg rada. Što radnik prikupi više bodova minulog rada to će cijena njegovog rada biti veća pa će i pretpostavljeni neto dohodak biti veći. Sa druge strane što radnik više obavlja produktivniji i teži, odgovorniji, opasniji, složeniji, neugodniji, nezdraviji rad to će neposredna vrijednost tekućeg rada biti manja pa tako će cijena rada biti opravdano veća čime će i dohodak biti veći.

Udruživanjem poduzeća komune radnici ostvaruju pravo na rad na svakom radnom mjestu, a metodom supstitucije posrednih oblika vrijednosti minulog rada ostvaruju dohodak proporcionalan količini bodova minulog rada. Radnik sa većom količinom bodova minulog rada će ostvariti veći dohodak od radnika koji ima manju količinu bodova minulog rada iako oba radnika obavljaju jednako vrijedan rad. Bodovi minulog rada će postati oblik humanističkog kapitala kao zamjene za sve oblike profita, rente, kamate, dividenda kapitalističkog oblika proizvodnje. Veliki dohodak pojedinih radnika neće predstavljati veći dohodovni teret poduzećima jer će se dohodak obračunavati na nivou komune. Ovo će biti bolje objašnjeno u poglavlju Cijena robe.

Cijena tekućeg rada će biti maksimalno objektivna jer će je utvrditi neposredno radna konkurencija na tržištu rada. Neka vas ne zbuni mala vrijednost cijene tekućeg rada u odnosu na vrijednost bodova minulog rada jer će porast cijene tekućeg rada za samo 0,1 zbog produkta vrijednosti može povećati cijenu rada za čitavih 10%.

Cijena rada će biti osnova za formiranje dohodaka. Kako će cijena rada bila objektivno utvrđena društvo će prihvatiti i sistem raspodjele dohodaka kao pravedan. Tako će se prevladati veliki problemi raspodjele dohodaka u društvu koji danas postoji u društvu. Takav sistem raspodjele dohodaka može formirati put kontinuirane produktivne orijentacije u društvu. Naravno cijena rada će naći svoju potvrdu ili negaciju u ostvarenom dohotku koji će ovisiti i o ostvarenoj produktivnosti rada kao i o mnoštvu drugih faktora.

3.1.2.2 Raspodjela rada

Iz predhodnog izlaganja vidljivo je da tržišna privreda nema operativnu mogućnost uspostave dugoročne stabilnosti. Stabilni sistem privređivanja može uspostaviti samo planska privreda. Planska privreda se treba bazirati na poznatim društvenim potrebama. Tada se svi proizvođači udružuju i organiziraju proizvodnju tako da zadovolje društvenu potražnju. U takvom obliku proizvodnje radnici bi trebali zadovoljiti sve svoje radne i potrošačke potrebe.

Nesumljivo je da danas nisu sazreli uvjeti da se takav oblik proizvodnje uspostavi ali je moguće formirati sistem tržišne privrede koji će se orijentirati prema stabilnoj planskoj privredi i na taj način optimalno zadovoljavati društvene potrebe.

To je moguće postići udruživanjem privrede komune otkupom privatnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju pomoću bodova minolog rada. Takvom mjerom svi stanovnici mogu postati humanistički akcionari svih poduzeća u komuni. Takva svojina se može nazivati komunalna, a sistem upravljanja bi približno odgovarao akcionarskom društvu velikih kompanija uz humanističke korekcije. Udružena privreda komune će osigurati najveću moguću stabilnost ekonomskog sistema komune, punu zaposlenost radnika i demokratsko odlučivanje o procesu proizvodnje.

U sistemu raspodjele rada će se uvesti velike promjene. Nedostatak današnje raspodjele rada leži u nedovoljnoj mogućnosti izbora rada. Naime, zauzeta radna mjesta u udruženom radu a to znači gotovo sva radna mjesta, nisu pristupačna drugim kandidatima i nezaposlenim radnicima. Takva radna mjesta su privilegirana čak i u kapitalizmu koji je razvio tržišni takmičarski sistem privređivanja. Osigurana radna mjesta daju ekonomsku sigurnost radnicima ali svakako uspavljaju njihove produktivne snage. Kada čovjek ne može birati svoj posao teško može oživotvoriti svoje kreativne stvaralačke bivstvene snage. Tada rad postaje monoton, prisilan i kao takav sasvim sigurno nedovoljno doprinosi proizvodnji pogodnosti u društvu. Takav rad sam po sebi nije vrijednost što je šteta jer prosječan čovjek veliki dio svog života provodi u radu koji mu ne donosi pogodnosti.

U centariziranim oblicima privrede ti su problemi još veći. Zato novi sistem mora uvesti stalno otvoreni natječaj za svako radno mjesto i na svako radno mjesto zapošljavati radnika koji na istom ostvaruje najveću produktivnost. U takvom sistemu problemi privilegiranih radnih mjesta više neće postojati, rad će postati vrijednost a produktivnoost će biti najveća potrebna.

Sistem zahtjeva ukidanje poslovnih tajni kao uvjet razotuđenja i općeg prosperiteta društva u cjelini. U budućnosti će najveći kapital biti informacija i znanje, i stoga provođenje politike otvorenog uvida u poslovanja poduzeća može nailaziti na prepreke. Novi sistem će takve prepreke odstraniti nagrađivanjem inventivnih radnika. Svaka ideja koja donosi napredak u procesu proizvodnje će se definirati a zatim će se nosiocu takve

ideje dodijeli nagrada odgovarajućom količinom bodava minulog rada prema doprinosu ideje.

***

Udruženi rad zahtjeva organiziranu raspodjelu rada. U složenom procesu proizvodnje rad radnika je izrazito povezan i međusobno ovisan što zahtjeva visoki stupanj preciznosti i disciplinu u proizvodnim odnosima unutar radnog procesa. Takvu organizaciju rada mogu sprovesti rukovodioci u svim djelatnostima komune. Rukovodioci trebaju analizirati radne potencijale radnika, zatim potencijale sredstava za proizvodnju i potrebe tržišta a zatim usmjeriti udruženi rad tako da na najefikasniji način zadovolji društvene potrebe.

Rukovodstvo je dužno rasporediti rad tako da se osigura puna zaposlenost radnika, jer bi u suprotnom konkurencija radnika za radna mjesta formirala nezdrave odnose u proizvodnji. Kako se mijenjaju društvene potrebe, potrebno je mijenjati i rad koji zadovoljava te potrebe. Sa time u vezi rukovodioci trebaju imati ovlaštenja da po svojoj procjeni proširuju ili sužavaju radne obaveze svakog radnog mjesta te da zatvaraju nedovoljno potrebna radna mjesta i da otvaraju nova vodeći računa o ravnoteži ponude i potražnje rada radnika.

Radna mjesta u manje produktivnim poduzećima imaju svoje ugovorene obaveze koje rukovodstvo mora poštovati dokle god postoji potreba za istima. Ukoliko su to poslovi kojima se smanjuje obim jer opada potreba, tada će se smanjiti broj radnika koji ih obavlja do potpunog zatvaranja poduzeća. Radnicima kojima prestaje radni odnos zbog preusmjeravanja privrede priznaje se da su ugovorene obaveze u potpunosti izvršili pa stoga primaju nagrade za rad kao da su svoje obaveze izvršili i traže nova radna mjesta koja im rukovodstvo osigurava.

Sva radna mjesta podliježu radnoj konkurenciji na tržištu rada u okviru operative mogućnosti koje svako radno mjesto ima. Kandidati za rukovodioce komune svoju produktivnu moć iskazuju predloženom produktivnošću komune. Svaki kandidat analizira postojeće resurse i predlaže program ostvarenja veće produktivnosti komune.

Skupština komune izabire najboljeg kandidata za radno mjesto rukovodioca komune. Skupština komune se sastoji od Vijeća građana izabranih na izborima i od Vijeće privrede sastavljeno od akcionara koji posjeduju najveće količine bodova minulog rada u komuni.

Rukovodioci komune će pratiti poslovanje poduzeća, djelovati u skladu sa dogovorenim i utvrđenim ovlaštenjima i usmjeravati rad tamo gdje je najpotrebniji. Rukovodioci komune biraju rukovodioce poduzeća a odluku potvrđuje upravni odbor poduzeća sastavljeno od radnika sa najvećim brojem bodova minulog rada. Niže rukovodstvo odnosno rukovodstvo preduzeća ima na raspolaganju društvena sredstva za proizvodnju i određeni broj radnika. Oni organizirano usmjeravaju rad tako da njihovo

poduzeće ostvari najveću produktivnost.

I na kraju svaki radnik slobodno konkurira za ostvarenje prava na rad na svakom radnom mjestu. Rukovodstvo utvrđuje potrebnu produktivnost i odgovornost za svako radno mjesto. Međutim, svaki radnik može proširivati obaveze svog rada u funkciji količine i kvalitete rada ukoliko isti doprinosi poboljšanju produktivnosti kolektiva što ocjenjuje rukovodstvo.

Radnici su dužni pridržavati se zahtjeva svog rukovodstva i ugovorenih obaveza ali imaju slobodu samostalnog djelovanja koju im dodjeli njihovo rukovodstvo. Isto vrijedi za odnose nižeg i višeg rukovodstva. Kada bi se proizvodnja vršila samo po zahtjevima višeg rukovodstva proizvodnja bi bila isključivo centralizirana. Rukovodstvo privrede ne može organizirati cjelokupnu proizvodnju. Sa time u vezi više rukovodstvo mora nižem rukovodstvu dati odgovarajuću samostalnost u svom radu.

Ukoliko bi za novu proizvodnju trebala veća novčana sredstva ili veći opseg radne angažiranosti, niže rukovodstvo mora tražiti dozvolu od višeg rukovodstva. Niže rukovodstvo može raspolagati manjom količinom novca ili manjom količinom rada za potrebe proširenja proizvodnje potpuno samostalno. Optimalan odnos odluka između višeg i nižeg rukovodstva treba biti takav da privreda ostvari najveću produktivnost.

Viši rukovodilac koji bi premalo prava davao nižem rukovodstvu zatrpavao bi se donošenjem manje važnih odluka dok bi niže rukovodstvo bilo ograničeno u svom poduzetništvu pa bi privreda stagnirala ili nazadovala. Ukoliko bi više rukovodstvo dalo prevelike ovlasti nižem rukovodstvu tada bi se smanjivala mogućnost koordinacije djelovanja. Velika sloboda bi donijela nepogodnosti anarhične tržišne privrede. Sa time u vezi više rukovodstvo treba biti u stalnom kontaktu sa nižim rukovodstvom. Na taj način će dobijati povratne podatke o iskorištenosti rada u pojedinim pogonima, što omogućava stalno prelijevanje rada, odnosno veću radnu iskoristivost.

***

Radnik koji ponudi najveću produktivnost i odgovornost uz najmanju cijenu vlastita tekućeg rada odnosno najniži dohodak jest najpovoljniji za kolektiv i za društvo u cjelini i zato treba da ostvari pravo na rad na željenom radnom mjestu. Svaki rad pa tako i rukovodeći se može definirati u funkciji produktivnosti, odgovornosti i cijene rada. Da bi se navedene različite funkcije rada mogle lakše uspoređivati potrebno je za svako radno mjesto navedene vrijednosti izraziti formulom pomoću koeficijenata:

$$\text{K-radne konkurentnosti} = \frac{\text{K - produktivnosti} \times \text{K - odgovornosti}}{\text{Cijena tekućeg rada}}$$

Formula će zahtijevati usklađivanje moći utjecaja svake varijable. Poslije toga one će dati vrijednost koja ukazuje na konkurentsku sposobnost svakog radnika za željeno

radno mjesto. Svaki radnik sam predlaže veličine koeficienata izražene brojevima prema vlastitim sposobnostima za radno mjesto koje želi obavljati. Radnik koji ponudi veću produktivnost i veću odgovornost rada uz manju cijenu tekućeg rada će izboriti pravo na rad na željenom radnom mjestu. Osim toga veći ostvareni K-radne konkurentnosti omogućava svakom radniku da zauzme radno mjesto drugog radnika uz obavezu da preuzme sve radne obaveze i odgovornosti takvog radnog mjesta.

Produktivnost rada

Svaki rad ima svoju mjeru produktivnosti. Danas se mjera produktivnosti na najlakši, najobuhvatniji i najefikasniji način može utvrditi novčanom dobiti na tržištu. Novčana dobit na slobodnom tržištu u sebi sadrži sve elemente produktivnog poslovanja kao što su količina i kvalitet rada, ekonomičnost, racionalnost, korisnost, uslužnost itd. Novčana dobit je društvena ocjena uspješnosti poslovanja samostalnih radnika i poduzeća. Međutim, unutar poduzeća nema robno novčanih odnosa pa se produktivnost treba iskazati količinom i kvalitetom proizvedene robe i usluga u određenom vremenu.

Tamo gdje nije moguće egzaktno utvrditi produktivnost rada proizvedenom robom ili tamo gdje bi utvrđivanje produktivnosti zahtjevalo isuviše vremena, produktivnost se može iskazati ocjenom vrijednosti rezultata rada. Neka postojeća produktivnost izražena ocjenom za svako radno mjesto ima vrijednost 1 (jedan). Radnik koji misli da može povećati produktivnost na određenom radnom mjestu za 10% će povećati 10% ponudu vlastite produktivnosti pa će njegova predviđena produktivnost imati vrijednost 1,1. Ocjena predviđene produktivnosti rada može zamijeniti sve ostale oblike vrednovanja produktivnosti rada. Svaki radnik može svoj K-produktivnosti prikazati formulom:

$$\text{K-predviđene produktivnosti} = \frac{\text{Predviđena produktivnost}}{\text{Postojeća produktivnost}}$$

Predviđena produktivnost izražena novcem, proizvodima ili ocjenom rada, ukoliko bude identična sa postojećom formirati će koeficijent veličine 1. Koeficijent veći od 1 će ukazivati na produktivniji rad od postojećeg. Radnik koji ponudi veći koeficijent će ostvariti pravo na rad na željenom radnom mjestu.

Po završetku perioda obračuna, potrebno je valorizirati ostvarenu produktivnost da bi se ustanovila uspješnost radne ponude radnika. Ostvarena produktivnost se može prikazati koeficijentom pomoću formule:

$$\text{K-ostvarene produktivnosti} = \frac{\text{Ostvarena produktivnost}}{\text{Predviđena produktivnost}}$$

Ostvarena produktivnost izražena novčanom dobiti na tržištu može efikasno prikazati uspješnost poslovanja pa stoga ostali oblici vrednovanja produktivnosti nisu potrebni. Međutim, navedeni oblik vrednovanja rada primjenjiv je samo za samostalne poduzetnike i rukovodstvo udruženog rada u privredi.

U neposrednoj proizvodnji roba, produktivnost se može utvrditi omjerom ostvarene i predviđene količine proizvoda i usluga. Tamo gdje se produktivnost ne može egzaktno izraziti količinom proizvoda i usluga ili gdje bi utvrđivanje količine zahtjevalo isuviše vremena uvodi se ocjenjivanje posredne vrijednosti rada.

Ocjene vrijednosti rezultata rada radnika mogu donositi rukovodioci, upravni odbor i radnici međusobno. Upravni odbori u poduzećima će pratiti značajna unapređenja rada radnika i poduzeća kao i značajne štete koje radnici i poduzeća mogu formirati. Njihova će ocjena objektivno prikazivati loš rad radnika kao i svako unapređenje rada. Nadalje, radnici među sobom najbolje znaju tko je kakav radnik. Neka svaki radnik dobije pravo da ocjeni rad nekoliko drugih radnika kao odgovor na predviđenu produktivnost svakog radnika.

Dobijena ocjena će biti potvrda ili negacija predviđene ocjene koju je svaki radnik sam sebi dao kao ponudu svoje buduće produktivnosti. Predložena subjektivna ocjena produktivnosti radnika će dobiti svoju objektivnu potvrdu ili negaciju što će utjecati na razvoj objektivnih kategorija vrijednosti u proizvodnji.

Valorizacija rada je nužna ne samo za utvrđivanje odgovornosti radnika za ostvarenu produktivnost, već i kao određenje koje definira priznavanje čovjekove bivstvene moći. Čovjeku treba objektivna skala vrijednosti da bi objektivno mogao spoznati sebe i mogućnost vlastitog usavršavanja.

Koeficijent ostvarene produktivnosti koji ostvari vrijednost veću od 1 (jedan) će predstavljati veću ostvarenu produktivnost od predviđene pa će ostvariti i viši dohodak. I obratno koeficijent ostvarene produktivnosti manji od 1 (jedan) će predstavljati manju ostvarenu produktivnost od predviđene pa će i dohodak biti manji.

Odgovornost radnika

Bez definiranog načina podnošenja odgovornosti, radnici ne bi imali obavezu da ostvare predloženu produktivnost pa bi i njihovo izjašnjavanje u prilog radnoj konkurenciji bilo preuveličano a radni učinci ih ne bi mogli slijediti.

Potrebno je formirati sistem pomoću kojeg će svaki radnik podnositi odgovornost za ostvarenje ponuđene produktivnosti. Ona će se bazirati na koeficijentu ostvarene produktivnosti. Sistem podnošenja odgovornosti treba da bude temeljit, višeslojan i efikasan.

Svaki radnik mora podnositi odgovornost za svoj rad a kako je njegov rad neotuđiv od rada kolektiva tako podnosi odgovornost i za produktivnost kolektiva. Pitanje visine odgovornosti koju radnik preuzima može se riješiti pomoću koeficienta odgovornosti.

Neka prosječni koeficient odgovornosti poprimi vrijednost broja 1 (jedan). Neka interval između minimalne i maksimalne odgovornosti bude od 0.1 do 10. Odgovornost utvrđena vrednošću 0.1 bi bila najmanja odgovornost, a odgovornost utvrđena brojem 10 neka bude maksimalna odgovornost. Poduzeća mogu utvrditi posebni minimalni koeficijent odgovornosti za svako pojedinačno radno mjesto.

Neka svaki radnik sam utvrdi visinu svoje odgovornosti koju može preuzeti za svoj rad i za rad kolektiva izraženu koeficijentom. Ta odgovornost mora biti najmanje ista ili veća od minimalno utvrđene odgovornosti za dotično radno mjesto. Veći koeficijent odgovornosti treba da daje veću radnu konkurentnost na tržištu rada za obavljanje posla na svakom javnom radnom mjestu i obratno.

Koeficijent odgovornosti će imati utjecaj i na raspodjelu dohodaka. Manja preuzeta odgovornost će matematički smanjiti utjecaj ostvarene i predviđene produktivnosti na visinu dohodka. Sa druge strane, radnik koji ponudi veću odgovornost će ostvariti veći dohodak od radnika koji ponudi manju odgovornost u slučaju jednako dobrog poslovanja. I obratno takav radnik će ostvariti manji dohodak od suparnika u slučaju jednako lošeg poslovanja. Obzirom da svaki rad ostavlja u nekakvom obliku trajne posljedice na društvo tako koeficijent odgovornosti treba da utječe i na vrijednost minulog rada preko bodova minulog rada.

Ukupna bruto količina bodova minulog rada svih radnika komune treba da bude jednaka ostvarenoj novčanoj dobiti komune. Sa porastom produktivnosti privrede radnici će ostvariti i veću novčanu dobit a sa time će pridobiti i veću količinu bodova minulog rada za raspodjelu i obratno sa gubicima privrede radnici gube bodove minulog rada.

Privredna poduzeća koja ostvare porast produktivnosti će ostvariti višak novčanih sredstava koja će u obliku bodova minulog rada raspodjeliti radnicima proporcionalno njihovom koeficijentu odgovornosti. Ukoliko predviđena i potrebna produktivnost budu jednake tada radnici po toj osnovi neće ostvariti promjene količine bodova minulog rada. I na kraju, ukoliko razlika navedenih produktivnosti prikaže gubitak novca tada se takva razlika odbija od bodova minulog rada svih radnika poduzeća proporcionalno koeficijentu odgovornosti.

Poduzeća u neprofitnim djelatnostima kao što su uprava, zdravstvo, obrazovanje i u ostalim djelatnostima koje komuna putem rukovodstva i skupštine takvima proglašuje, ne ostvaruju neposredan dohodak na tržištu već ga ostvaruju izdvajanjem iz dohotka komune, odnosno profitne privrede komune.

U neprofitnim poduzećima mjera vrijednosti rezultata rada se treba temeljiti na ostvarenoj produktivnosti u funkciji količine i kvalitete rezultata rada. Kvalitet rada se treba iskazati ocjenom zadovoljstva korisnika usluga. Veća ocjena dobijena od korisnika

usluga će biti ekvivalent većoj novčanoj dobiti profitnih privrednih poduzeća. Na taj način će neprofitna privredna poduzeća dobiti mjeru za produktivnost i odgovornost poslovanja.

Sistem treba da u potpunosti izjednači mjeru uspješnosti poslovanja profitnih i neprofitnih poduzeća. Primjenom matematičkih koeficijenata moguće je uspoređivati novčanu dobit profitnih poduzeća i ostvarenu produktivnost neprofitnih poduzeća izraženih u bilo kojoj veličini pa tako i u ocjeni produktivnosti.

Svi stanovnici koji nisu zaposleni također će imati nekakav minimalni K-odgovornosti koji određuje rukovodstvo a usvaja skupština komune. Po toj osnovi i oni mogu dobijati ili gubiti bodove minulog rada ali u manjoj količini od radnika u komuni. Na taj način će kompletno stanovništvo komune podnositi odgovornost za produktivnost komune.

Obzirom da proizvodnja, odnosno novčana dobit na tržištu može iskazati oscilacije u periodima obračuna, zajedničku odgovornost pomoću bodova minulog rada treba vezati za period u kojem poslovanje poduzeća iskazuje objektivne pokazatelje uspješnosti. Period obračuna može biti različit za različite djelatnosti ali se može uzeti da će u periodu od godinu dana proizvodnja koja u mjesečnom obračunu daje veće ili manja odstupanja dati realni iskaz produktivnosti.

Kada je poznata količina bodova minulog rada koje svako poduzeće u cjelini ostvaruju ili gube, tada se vrši raspodjela ili oduzimanje tih bodova proporcionalno koeficijentima odgovornosti radnika. Primjenom kompjutorske tehnologije u periodu obračuna raspodjela bodova minulog rada kao i njihovo oduzimanje može se brzo i jednostavno izračunati za neograničeni broj radnika pomoću formule:

$$\text{Radnik-1} : \text{Radnik-2} : \text{Radnik-3} : \dots : \text{Radnik-n} = \\ \text{K-odgov.-1} : \text{K-odgov.-2} : \text{K-odgov.-3} : \dots : \text{K-odgov.-n}$$

Tada kompjuteri mogu brzo i lako izbaciti rezultate u obliku:

$$\text{Radnik-1} = +/- \text{ Količina bodova-1} \\ \text{Radnik-2} = +/- \text{ Količina bodova-2} \\ \text{Radnik-3} = +/- \text{ Količina bodova-3} \\ \dots \\ \text{Radnik-n} = +/- \text{ Količina bodova-n}$$

Dobijene vrijednosti su različite bročane veličine koje prikazuju bodove minulog rada koji se dodaju (ili oduzimaju) količinama bodova minulog rada koje radnici posjeduju.

Primjer: Radnik koji je izrazio koeficijent odgovornosti 1.5 ostvariti će po funkciji odgovornosti tri puta veći dobitak bodova minulog rada od radnika koji izjasni koeficijent odgovornosti 0.5 u slučaju porasta dobiti poduzeća i tri puta veći gubitak

bodova minulog rada u slučaju gubitka poduzeća.

U predloženom sistemu svaki radnik podnosi odgovornost za rad kolektiva proporcionalno iskazanoj veličini koeficijenta odgovornosti. Na taj način radnici postaju aktivni kreatori vlastitih pogodnosti i nepogodnosti a nisu više pasivni članovi kolektiva. Takva odgovornost zahtjevati će od radnika da se upoznaju sa zakonitostima poslovanja, što će biti veliki doprinos prevladavanja otuđenja u procesu proizvodnje.

U kapitalističkom obliku proizvodnje, veći profit je u pravilu vezan za veći rizik ulaganja novca. Novi sistem uvodi K-odgovornosti sa kojim radnici mogu po svojoj volji špekulirati o veličini preuzetog rizika za uspješnost zajedničke proizvodnje. Međutim, takva špekulacija je neotuđiva od neposrednog rada radnika što će doprinijeti porastu neposredne odgovornosti u proizvodnji. Veća odgovornost zahtjeva viši stupanj uzajamnog povjerenja, zajedništva što će donijeti veću produktivnost i prosperitet društva. Veći stupanj odgovornosti će formirati radnici koji su u većoj mjeri upoznati sa tokovima privređivanja, koji imaju veće povjerenje u sebe i kolektiv u cjelini.

***

U prethodnom izlaganju opisana je individualna participacija radnika u kolektivnoj odgovornosti. Sada će biti definirana individualna odgovornost radnika u procesu proizvodnje. Radnici pojedinačno mogu napraviti veće koristi ili štete u zajedničkom procesu proizvodnje. U svrhu uspostavljanja produktivne orijentacije društva potrebno je unutar proizvodnog procesa definirati princip nagrađivanja i sankcioniranja radnika pomoću određene količine bodova minulog rada.

Takvo nagrađivanje i kažnjavanje radnika treba da vrši arbitražna komisija poduzeća u skladu sa zajednički usvojenim pravilnikom. Ocjenu korisnosti ili štetnosti pojedinog rada može utvrđivati i rukovodstvo poduzeća. Međutim, možda je nabolji način utvrđivanja pojedinačne odgovornosti međusobnim ocjenjivanjem radnika. Međusobno ocjenjivanje rada bi nagrađivalo dobre radnike a sankcioniralo slabe radnike u vrijednosti predloženog koeficijenta odgovornosti. Neka svaka pozitivna ocjena donese radniku bodove minulog rada u vrijednosti samostalno iskazanog koeficijenta odgovornosti. I obratno, neka svaka negativna ocjena oduzme radniku bodove minulog rada u funkciji samostalno iskazanog koeficijenta odgovornosti.

Ovakav sistem ocjenjivanja vrijednosti rada i podnošenja odgovornosti zastupa u najširem smislu sve utjecaje koje rad donosi. On može nagraditi svaku pogodnost i sankcionirati svaku nepogodnost koju radnik učini drugom radniku ili zajednici u cjelini. Svaki radnik će paziti da svojim djelovanjem ne nanosi ili da nanosi što manje nepogodnosti bilo kom drugom čovjeku i da u što većoj mjeri donosi pogodnosti svakom čovjeku. To će predstavljati suštinu produktivne društvene orijentacije koja će unapređivati međuljudske odnose.

Primjeri: Potpuno proizvoljno pretpostavimo da je prosječan dohodak u komuni 100.000 novčanih jedinica, tada je i prosječna količina bodova minulog rada 100.000 bodova.

Ukoliko radnik ne može preuzeti veliku odgovornost za svoj rad tada će se izjasniti mali koeficijent odgovornosti. Kada bi predložio vlastiti koeficijent odgovornosti u visini 0,1 tada bi mu jedan pozitivan glas donio 0,1 bod, a pet negativnih glasova -0,5 boda. Tada će u prvom slučaju radnik sa prosječnom količinom bodova minulog rada imati 100.000,1 a u drugom slučaju 99.999,5 bodova.

Radnik koji želi povećati svoju radnu konkurentnost mora povećati i koeficijent odgovornosti. Koeficijent odgovornosti u veličini 1,2 donijeti će radniku koji dobije deset pozitivnih glasova 12 bodova. Ukoliko isti radnik posjeduje 100.000 bodova minulog rada, poslije ocjenjivanja će imati 100.012 bodova. Ako umjesto toga dobije 20 negativnih glasova oduzeti će mu se 24 boda pa će imati ukupno 99.976 bodova. Obzirom da se obračun vrši svaki mjesec takav sistem će zahtijevati vrlo odgovoran rad radnika. Moram ponoviti da su primjeri potpuno proizvoljni i da provođenje takvih mjera u praksi zahtijeva široku studiju i društvenu prihvatljivost.

***

U ovakvom sistemu je nesumljivo da će svaki radnik biti oprezan prije nego što izjasni vlastitu produktivnost i stupanj odgovornosti. Taj oprez će spriječiti hitrovito izjašnjavanje i volutarizam. Sistem će omogućiti svakom radniku da spozna vlastitu moć, da djeluje u skladu sa vlastitom moći i tako zadovoljava vlastite potrebe. Taj čin je uvjet konstruktivne orijentacije društva u cjelini.

Odgovornost je neki oblik straha od nepogodnosti. Strah od nepogodnosti daje čovjeku pokretačku snagu koja je uvjet dosezanja pogodnosti. Kada je nepogodnost nedostupna, tada je teško uočiti razlog za pokretanje jer tamo gdje nema mogućnosti nastanka nepogodnosti ne može biti ni pogodnosti.

Sistem ne štiti nikoga od zlonamjernog ocjenjivanja, pa su moguće i anomalije kod glasanja što ne može biti pravilo jer bi takvo društvo težilo vlastitom uništenju. Generalno, radnici koji donose veće pogodnosti društvu će profitirati a oni koji stvaraju veće nepogodnosti će gubiti.

Autoritativni rukovodioci su najviše izloženi i to naročito nepovoljnim izjašnjavanjima i stoga se može očekivati njihovo povlačenje u korist kooperativnih rukovodilaca koji će uvažavati primjedbe radnika, koji će nalaziti najpovoljnija rješenja privređivanja i zajedničkim dogovorom usmjeravati privrednu djelatnost.

Stanovništvo koje nije u radnom odnosu isto podnosi odgovornost za svoje djelovanje ali koeficijent odgovornosti određuje rukovodstvo komune. Taj stupanj odgovornosti neka bude manji od produkcijske odgovornosti ali dovoljan da se svi stanovnici komune odnose sa respektom prema svojoj okolini. To znači da i nezaposleno stanovništvo ukoliko svojim djelovanjem stvara pogodnosti može biti od pojedinog člana zajednice nagrađeno dodavanjem dohodovnih bodova u visini koeficijenta odgovornosti zajednice i obratno. Na taj način cijelo stanovništvo komune uzajamno nagrađuje pogodnosti i sankcionira nepogodnosti.

Po obavljenom godišnjem obračunu, ukupna bruto količina bodova minulog rada svih radnika treba da bude jednaka prosječnoj periodičnoj dobiti privrede u komuni. Poslije svih dodavanja i oduzimanja bodova minulog rada vezanih za individualnu odgovornost svih stanovnika potrebno je izvršiti poravnanje ukupne količine bodova minulog rada svih radnika sa ostvarenom dobiti komune. Konačno poravnanje se može vršiti proporcionalno količini bodova minulog rada stanovnika na isti način kao što se obračunavaju nagrade i kazne u poduzećima.

Cijena tekućeg rada

Na kraju konkurensku snagu u izboru rada formira cijena tekućeg rada. Cijena tekućeg rada ovisi o svim pogodnostima i nepogodnostima koje rad donosi kod ostvarenja potrebne produktivnosti u odnosu na pogodnosti i nepogodnosti drugih oblika rada ili stanja provedenog izvan rada.

Sistem predviđa da radnici sami odrede cijenu tekućeg rada koeficijentom u intervalu vrijednosti dva broja koji mogu biti u rasponu od recimo 0,1 do 10. Cijena prosječnog tekućeg rada će imati vrijednost 1, dvostruko nepogodniji rad imati cijenu u veličini broja 2 a dvostruko pogodniji rad će imati cijenu u veličini broja 0,5.

Veću radnu konkurentnost će ostvariti radnik koji za jednaku produktivnost zahtjeva manju cijenu tekućeg rada na tržištu rada. Sistem radne konkurencije će za svako radno mjesto formirati graničnu vrijednost cijene tekućeg rada koja će od društva biti prihvaćena kao objektivna. Takva cijena tekućeg rada će utjecati na formiranje objektivnog sistema raspodjele dohodaka što će prevladati dosad neriješene probleme raspodjele dohodaka u udruženom radu.

Kada radnik nema mogućnosti izbora rada mora prihvatiti uvjete rada bez obzira koliko mu odgovaraju. Tada je rad prisila koja donosi nepogodnosti društvu. Novi sistem omogućava svakom radniku da nađe posao koji mu donosi veće individualne pogodnosti čime rad u svom trajanju može postati vrijednost koja unapređuje društvo u svakom pogledu.

U slučaju da rad postane vrijednost radnik koji posjeduje veću količinu dohodovnih bodova minulog će u svrhu povećanja konkurentne moći, biti u mogućnosti da više smanji cijenu tekućeg rada jer će mu dohodak još uvijek biti dovoljno visok. Radnik sa manjom vrijednosti minulog rada će se povući jer bi mu dohodak bio isuviše mali.

Sa druge strane ukoliko radnik teži većim pogodnostima u rezultatima rada, tražiti će manje vrijedne oblike rada, odnosno nepogodnije poslove koji će dozvoliti formiranje veće cijene tekućeg rada pa će ostvariti veći dohodak. Nepogodniji oblici poslova će biti prikazani velikom cijenom tekućeg rada. Takva cijena će formirati skupi rad i stoga će ga rukovodstvo postepeno ukidati uvođenjem automatizacije ili preraspodjelom rada.

Očekivani rezultati

Ni jedna ekonomija ne može biti produktivnija od one u kojoj svako radno mjesto dobija najbolji radnik na raspolaganju koji za svoju produktivnost podnosi odgovornost kolektivu. Zato će javna poduzeća postati znatno produktivnija i profitabilnija od privatnih poduzeća. Vlasnici privatnih kompanija će pod pritiskom konkurencije profitabilnijih javnih kompanija pokušati povećati vlastitu produktivnost na sličan način kao i javne kompanije ali neće moći ići dovoljno daleko naprosto zato jer nemaju operativnu mogućnost da se suprotstave javnim kompanijama. Naime privatni poduzetnici neće moći prihvatiti participaciju radnika u procesu odlučivanja i u podjeli profita kompanije jer u tom slučaju oni više ne bi mogli ostvariti prednost u vlastitim kompanijama u odnosu na radnike. Čemu onda privatno vlasništvo? Obzirom da radnici u privatnim kompanijama ne mogu imati slobode kao što to nudi zapošljavanje u društvenim kompanijama i ne mogu sudjelovati u raspodjeli profita, oni će biti manje zainteresirani da rade u privatnim kompanijama.

Ja vjerujem da će već na početku takve implementacije, mnoge privatne kompanije u regiji dobrovoljno pridružiti novom sistemu. Vlasnici privatnih kompanija će u zamjenu za svoje vlasništvo dobiti protuvrijednost u bodovima minulog rada koji će im donijeti proporcionalno veći dohodak. Uz to vlasnici privatnih kompanija će uvidjeti da je velika kompanija stabilnija na promjene konjunktura što će osigurati veću stabilnost privređivanja i vrijednosti koje posjeduju. Kad bi se vlasnici privatnih kompanija danas mogli udružiti u takvu zajedničku kompaniju, oni bi to najvjerojatnije i učinili jer bi tako više sačuvali vrijednost svog kapitala u učestalim krizama kapitalizma

*****

Radna konkurencija omogućava svakom pojedincu da osigura optimalne pogodnosti. U takvom sistemu će sva radna mjesta biti podjednako tražena jer su ujednačene pogodnosti i nepogodnosti koje rad donosi. Ova vrsta ravnoteže uvjet je ravnoteže društva u cjelini.

Sistem daje pravo na rad svakome tko želi da radi a to znači da nepovoljni oblik nezaposlenosti kao što je to moguće u današnjim društveno ekonomskim sistemima, ne može postojati. Društveno nezadovoljstvo radom i raspodjelom dohodka koji se u klasičnom sistemu privređivanja rješava štrajkovima i pojedinačnim pobunama u ovakvom sistemu ne može postojati.

Novi sistem će zahtijevati viši stupanj univerzalnijeg obrazovanja baziranog na razvoju sposobnosti baratanja informacijama. Novi sistem će organizirati tečajeve za svaki oblik djelatnosti čim se pojave zainteresirani kandidati. Isto tako društvo treba da osigura svakome specijalizirano obrazovanje velike složenosti u mjeri u kojoj pojedinac ima potrebu pri obavljanju željene djelatnosti.

Sistem obrazovanja također prikazuje kako velike promjene dolaze. Profesori će slijediti interese studenata na najbolji mogući način jer će studenti ocjenjivati njihov rad. Sa

druge strane više neće biti potrebno da profesori ocjenjuju studente jer će studenti kasnije u radu biti ocjenjivani od strane društva. Škole više neće biti garancija znanja nego samo mjesto stjecanja znanja.¹⁶

U složenijim oblicima rada kao što su rukovodeće funkcije, pravosudne funkcije, specijalistički rad, kandidati će prvo prolaziti selekciju i biti birani od strane upravnih odbora poduzeća ili komune. Na svim ostalim radnim mjestima tehnika zapošljavanja će biti vrlo jednostavna. Rukovodstvo odlučuje dali je na određenom radnom mjestu produktivnost ograničena ili ne i daju minimalni K-radne odgovornosti. Zatim kandidati daju svoje ponude.

Radnik koji ponudi veću produktivnost, veći stupanj odgovornosti i manju cijenu tekućeg rada dobija najveću vrijednost K-radne konkurentnosti i zato ostvaruje pravo na rad na određenom radnom mjestu. To znači da može zauzeti radno mjesto zaposlenog radnika ukoliko isti ne može ili ne želi prihvatiti konkurenske uvjete izražene vrijednošću K-radne konkurentnosti. Zatečeni radnik na takvom radnom mjestu će dobiti neki kratak rok da odgovori dali može i želi preuzeti veću produktivnost, odgovornost ili manju cijenu tekućeg rada. Ako prihvati nastavlja raditi na svom radnom mjestu ali pod novim uvjetima.

Radnik koji ne može prihvatiti konkurenske uvjete rada napušta svoje radno mjesto. Takvom radniku se priznaje da je sve svoje obaveze na tom radnom mjestu ispunio. On ostvaruje pravo na periodičnu raspodjelu bodova minolog rada kao da je ostvario predviđenu produktivnost. Takvom radniku će dohodak postepeno padati jer će mu cijena rada kao nezaposlenom radniku pasti, dok ne pronađe novo radno mjesto kada će dohodak ponovo početi rasti. Dakle, radnik koji napušta svoje radno mjesto je dohodovno zaštićen pa mu privremena nezaposlenost neće donijeti značajne materijalne nepogodnosti. Gubitak posla u ovakvom sistemu ne bi predstavljao ni veliku bivstvenu nepogodnost jer svaki radnik može samostalno, brzo naći novi posao u kojem bi prema vlastitim sposobnostima ostvario veću produktivnost i pogodnost.

U svrhu ostvarenja stabilnog kontinuiranog privređivanja, društvo treba obavezeti radnika koji izgubi radno mjesto nekim oblikom odgovornosti da uputi svog konkurenta u sve radne obaveze. Novopridošli radnik preuzima sve radne obaveze svog prethodnika i dodaje nove. On preuzima odgovornost za ostvarenje postojeće produktivnosti prethodnog radnika kao i za ponuđeni porast produktivnosti ali dobija nagradu dohodovnim bodovima minolog rada samo za vlastiti predloženi porast produktivnosti.

Tu sa strane iza. Sredstva za proizvodnju nalaze svoje najveće opravdanje ukoliko se nalaze u rukama najboljih radnika. Radna konkurencija može osigurati daleko veću produktivnost od kapitalističkog oblika privređivanja što će osigurati obilje roba i usluga.

*****

---

¹⁶ Moj obračun sa naukama, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/obracun_sa_naukama.htm

Pojam moći u današnjem društvu je u znatnoj mjeri otuđen jer je čovjek tokom svog života bio pritisnut autoritativnim silama koje mu donose pojačan osjećaj inferiornosti i kao reakciju stvaraju potrebu za superiornošću. Današnji čovjek ima interes za bilo kojim oblikom potvrđivanja kroz takmičenja u sportu, u kulturi, u posjedovanju novca itd. Biti pobjednik čovjeku predstavlja veliku vrijednost, jer se tu ispoljava i dokazuje njegova moć. Pobjeda kompenzira subjektivni doživljaj nemoći.

Radna konkurencija ukida privilegije u radu a to znači i sve oblike nepogodnosti u društvu koje privilegije stvaraju. Radna konkurencija predstavlja stalnu borbu za ostvarenje veće produktivnosti. To je borba koja omogućava svakom radniku da bude najbolji na svom polju djelovanja. To će biti oblik priznanja, mogućnost da čovjek kompenzira nemoć uzrokovanu autoritativnim utjecajima, da postane svjestan svoje životnosti, svoje bivstvene moći. Takvo priznanje čovjek bi stalno ogledao u očima društva.

Nesumljivo je da je takmičenje u radu prihvatljivije od svih ostalih oblika takmičenja i zato što donosi društveno korisne rezultate rada. Tada će radnici koji budu u većoj mjeri razvili egoističnu crtu karaktera biti pohlepni na polju rada, pa će njihova negativna osobina karaktera doprinjeti većoj produktivnosti pa tako i većem blagostanju društva.

Radna konkurencija neće nikom dozvoliti da spava na lovorikama. Može se sa vremenom očekivati zamor i zasićenje od preintenzivnog djelovanja na širokom društvenom planu pa će posustati i ambicije. Takva orijentacija će formirati prirodnu ravnotežu između čovjekovih prirodnih potreba i mogućnosti. To bi neminovno dovelo do objektivnog prihvatanja vlastitog ograničenja svakog čovjeka, do uvažavanja i respekta svakog čovjeka prema drugom čovjeku.

Radnu konkurenciju ne treba shvatiti kao stihiju u kojoj će radnici ugrožavati radno mjesto drugih radnika više nego što je to produktivno potrebno. Ova tvrdnja temelji se prvenstveno na činjenici da će svima biti osigurana životna egzistencija i pravo na rad. Osim toga radna konkurencija će doprinijeti stvaranju ujednačenog odnosa radnih pogodnosti i nepogodnosti na svim radnim mjestima pa neće postojati prekomjerna potreba za promjenom radnih mjesta.

Već je rečeno da novopridošli radnik preuzima odgovornost i za ostvarenje postojećih radnih obaveza potisnutog radnika što može biti vrlo rizično. On ne može smanjiti svoj K-odgovornosti bez obzira da li njegovo poduzeće posluje dobro ili loše i da li mu isti rad odgovara ili ne. Zatim, radnik se obavezuje da će na novom radnom mjestu ostati određeni period. U tom periodu ne može konkurirati za nova radna mjesta ukoliko ne želi platiti velike penale u dohodovnim bodovima minulog rada za prijevremeno napuštanje radnog mjesta. Osim toga radnik koji samovoljno napusti svoje radno mjesto se ne može osloboditi odgovornosti za predviđeni rad na napuštenom radnom mjestu u određenom periodu.

I na kraju, svaki radnik koji zauzme radno mjesto drugog radnika može pretpostaviti da će to drugom radniku biti nepogodno a moguće i njegovim suradnicima ili mušterijama i

da ga isti mogu u duljem periodu ocjenjivati negativnom ocjenom što će se nepovoljno odraziti na njegov dohodak i količinu bodova minulog rada koji posjeduje. Sa time u vezi svaki će radnik dobro promisliti prije nego se upusti u preuzimanje bilo kojeg tuđeg radnog mjesta.

Ovakve promjene radnih mjesta između radnika će se događati samo u tolikoj mjeri koliko pojedinci i društvo u cjelini ostvaruju optimalne pogodnosti. Ukoliko pojedini radnik odluči da izbori pravo na radno mjesto drugog radnika, to će biti prvenstveno zbog toga što će taj posao obavljati na znatno produktivniji način pa će i društvo ostvariti veće pogodnosti ili će mu rad biti znatno pogodniji i stoga društvu jeftiniji. Manje produktivni radnik će se mirno povući sa respektom i potražiti drugo radno mjesto. Tamo gdje ima respekta nema sukoba jer hrabrost i sposobnost se uvijek poštuju.

Autoritativni odnos u ovakvom obliku proizvodnje bi prije ili kasnije bio izrazito neproduktivan. Produktivan rad će se bazirati na principima uzajamne ravnopravnosti, dogovora i povjerenja među radnicima. Može se pretpostaviti da će se radnici u sistemu radne konkurencije međusobno uvažavati i ispomagati. Odnos između rukovodstva i radnika će biti izgrađen na međusobnom povjerenju i zajedništvu, što će razvijati ravnopravnost i smanjivati razlike između umnog i fizičkog rada.

Može se pretpostaviti da će se u ovakvom sistemu promjena radnih mjesta u najvećoj mjeri provoditi dogovornom zamjenom radnih mjesta među radnicima. To više neće biti dogovor između privilegiranih sila nego dogovor između produktivnih moći radnika. Radnici će međusobno dogovarati produktivnost, cijenu rada i odgovornosti ali to neće više moći učiniti na štetu trećih lica što je vrlo uobičajeno danas, jer će ista biti u mogućnosti da raskinu takav dogovor svojim neposrednim angažiranjem. Tako će sistem osigurati vlastitu produktivnu orijentaciju u svakom segmentu proizvodnih procesa. Osim toga dogovor će potiskivati takmičenje što će doprinijeti razotuđenju društva i formiranju harmoničnih društvenih odnosa.

Radnom konkurencijom se svi radnici nalaze u ravnopravnom položaju pri raspodjeli rada pa tako i pri raspodjeli rezultata rada. Kako niti jedan rad više neće biti privilegirani, sistem radne konkurencije će doprinijeti formiranju objektivnih vrijednosti u proizvodnji. Ukinute privilegije ruše vlast čovjeka nad čovjekom odnosno mehanizam eksploatacije čovjeka nad čovjekom. Ukinute privilegije će potiskivati narcisoidnu osobinu karaktera radnika i time prevladati subjektivnu otuđenu predodžbu o pogodnostima i nepogodnostima u društvu.

Sloboda u sistemu radne konkurencije će omogućiti radnicima da sa interesom prate i kontroliraju radne procese, razvijaju kritički stav i da djeluju oslanjajući se na vlastite snage. Taj put će omogućiti svakom radniku da ispita valjanost premisa koje su ga usmjeravale pri formiranju potreba.

Uz pretpostavku da će radna konkurencija osigurati obilje sredstava potrošnje, koje će zasićenjem gubiti svoju potrebnost, tada rad više ne mora biti osnovno sredstvo za osiguravanje egzistencije već sredstvo oživotvorenja čovjekovih prirodnih i bivstvenih

stvaralačkih snaga.

Takve promjene omogućavaju približavanje čovjeka njegovoj prirodi, nalaženje vrijednosti koje proizilaze iz čovjeka, iz njegove prirodne osjetilnosti i misaonosti. Vrijednosti koje bi čovjeku omogućile da živi prirodnim ritmom, da pronađe vlastitu ravnotežu i pogodnosti. Sistem će doprinijeti razbijanju subjektivno narcisoidne vizije stvarnosti pojedinaca što će omogućiti da se prevlada otuđenje čovjeka od prirode, od drugog čovjeka i od sebe.

U takvom sistemu čovjek će prihvatiti vlastitu nemoć tamo gdje je ne može prevladati i pronalazi će polja na kojima može objektivno ispoljiti svoju moć i tako zadovoljiti svoje potrebe. Čovjek koji uspije konstantno zadovoljavati svoje potrebe nije destruktivan i zato će sistem prevladati destruktivne pojave u društvu. Na taj način kompletno stanovništvo komune je uključeno u sistem odgovornog življenja.

Takav sistem će prevladati čovjekovu destruktivnu orijentaciju usmjerenu prema sebi u obliku depresije, neuroze, psihoze, alkoholizma, narkomanije, mazohizma, samouništenja i sve oblike nepogodnih pojava. Prevladati će i destruktivnost prema prirodi i društvu u obliku sadizma, agresije i bilo kojeg oblika uništenja.

Ovakav sistem će omogućiti konstruktivnu orijentaciju čovjeka, a tada čovjek može vjerovati u prosperitet, baziranom na produktivnosti, solidarnosti, uzajamnosti. Tada čovjek može vjerovati u mir, ljubav, radost življenja.

Tada će društvo formirati konstruktivan odnos prema mladima. Taj odnos više neće biti autoritativan iz razloga što ni jedan čovjek u društvu neće biti potčinjen autoritativnim silama pa neće imati ni uzor za takav odnos prema mladima. Može se pretpostaviti da će takvo društvo formirati prirodan način življenja, sa prirodnim potrebama, a to znači da će stanovništvo odustati od otuđenih ambicija u korist formiranja zdravog odnosa u društvu. Formirati će se odnosi u kojem će odrasli uvažavati mlade i gdje će se međusobne suprotnosti rješavati dogovorom. Formirati će se odnosi koji će omogućiti čovjeku da se od najranije mladosti ispravno razvija. I tek tada društvo može pronaći vlastitu dugoročnu konstruktivnu orijentaciju.

3.1.2.3 Cijena robe

Roba ima svoju prometnu vrijednost izraženu cijenom. U tržišnom sistemu cijenu robe određuje zakon ponude i potražnje. Cijena proizvoda se usklađuje sa proizvodnim mogućnostima, kupovnom moći i potrebama društva.

Predloženi sistem privređivanja predviđa oblik akcionarsko društvenog ili humanističkog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju na području komune, ali omogućava slobodnu proizvodnju i samostalnom privatnom poduzetništvu. Sva poduzeća slobodno formiraju cijene svojim proizvodima na slobodnom tržištu roba.

***

Roba ima i svoju proizvodnu vrijednost. Proizvodna vrijednost se uspoređuje sa tržišnom vrijednošću kako bi se ustanovila rentabilnost proizvodnje.

U udruženoj privredi komune proizvodna vrijednost robe je određena: (1) cijenom rada svih radnika koji proizvode robu; (2) pripadajućem odnosu cijene rada radnika u neprofitnoj privredi; (3) pripadajućem odnosu cijene rada nezaposlenih radnika na teritoriji komune, i (4) pomoću obrtnih novčanih sredstava uloženi u proizvodnju robe.

Sistem obračuna proizvodne vrijednosti robe je znatno precizniji od do sada usvojenih modela i ono što je najvažnije on će omogućiti daleko više pravde u sistemu raspodjele dobara nego što je to danas moguće. Proizvodnu vrijednost robe je moguće prikazati formulom:

$$A = \sum (B \times (1+C+D)) + E$$

Formula ukazuje da proizvodna vrijednost robe uključuje cijenu rada radnika koji neposredno proizvode robu, zatim davanja za radnike u neprofitnim radnim organizacijama, i za nezaposlene radnike kao i vrijednost uloženi obrtnih sredstava. Formula se podjednako odnosi na vrijednost svake pojedinačne robe i na ukupno proizvedenu robu u poduzeću. U daljem tekstu proizvodna vrijednost se odnosi na ukupno proizvedenu robu u poduzeću u periodu obračuna od mjesec dana.

Detaljnije obrazloženje formule:

A - Proizvodna vrijednost robe poduzeća u mjesec dana.

B - Cijena rada svakog pojedinog radnika koji sudjeluje u izradi proizvoda. Cijenu definira količina dohodovnih bodova minulog rada i cijena tekućeg rada radnika.

Količina bodova minulog rada određena je posjedom radnika a cijenu tekućeg rada određuju radnici slobodnim konkurentskim iskazom. Produkt ta dva vrijednosna koeficijenta daje cijenu rada radnika

C - Koeficijent zaposlenih radnika u neprofitnim organizacijama. Taj koeficijent se izražava omjerom cijene rada svih zaposlenih radnika u neprofitnim organizacijama i svih zaposlenih radnika u profitnoj privredi na području komune.

Omjer količine radnika zaposlenih u profitnoj privredi i neprofitnim organizacijama regulira rukovodstvo komune prema potrebama i mogućnostima. Cijena rada radnika u neprofitnim organizacijama utvrđuje se identično kao i radnika u profitnoj privredi. Radnici u profitnoj privredi proizvode robu čijom prodajom ostvaruju dobit na tržištu roba. Radnici zaposleni u neprofitnim organizacijama kao što su učitelji i policajci za svoj rad ne ostvaruju neposredno novčanu dobit iz razloga što je ista djelatnost besplatna radnicima u profitnoj privredi i stanovništvu komune. To znači da su ukupna proizvedena roba i usluge plod zajedničkog rada u profitnoj privredi i neprofitnoj privredi. Kako svi radnici u profitnoj privredi koriste usluge neprofitnih privrednih djelatnosti tako po principu uzajamnosti i radnici neprofitnih privrednih djelatnosti moraju koristiti proizvode rada radnika u profitnoj privredi. Primjenom ovog koeficijenta u cijenu proizvoda se ugrađuje doprinos radnika u neprofitnoj privredi i faktički se utvrđuje njihov udio u raspodjeli proizvoda rada radnika u profitnoj privredi.

D - Koeficijent nezaposlenih stanovnika a izražava se omjerom količine nezaposlenih i zaposlenih radnika u profitnoj privredi na području komune u funkciji cijene tekućeg rada i količine dohodovnih bodova minulog rada.

Koeficijent zastupa cjelokupno stanovništvo koje neposredno ne privređuje: mlade, učenike, umirovljenike, domaćice, invalide i općenito svo stanovništvo koje nije zaposleno u poduzećima komune. Nezaposleno stanovništvo u ime minulog rada ili budućeg rada kao i zbog ekonomske sigurnosti stanovništva, treba da prima dohodak i taj dohodak treba da se računa u cijenu proizvedene robe.

Količina dohodovnih bodova minulog rada nezaposlenih radnika određena je posjedovanjem dohodovnih bodova minulog rada. Cijenu tekućeg rada nezaposlenih radnika određuje rukovodstvo komune. Manja cijena tekućeg rada nezaposlenih će formirati manji dohodak što bi povećavalo interes za radom. I obratno, veća cijena tekućeg rada nezaposlenog stanovništva će formirati veći dohodak čime će se smanjiti dohodovni radni interes. Na taj način rukovodstvo komune usmjerava društveno djelovanje prema društvenim potrebama. Povećanjem cijene tekućeg rada učenika i studenta stimuliralo bi se obrazovanje itd.

Navedeni koeficijenti zastupaju u cijeni koštanja robe, dohodovna davanja svim stanovnicima komune. Prodajom robe na tržištu svi stanovnici komune ostvaruju svoj precizno utvrđen udio u ostvarenoj dobiti.

E - Količina novčanih obrtnih sredstava utrošenih na proizvodnju robe. Obrtna sredstva podrazumjevaju vrijednost dijela proizvoda koji proizvode drugi proizvođači, a odnose se na repromaterijal, poluproizvode i sirovine.

Obrtna sredstva se uglavnom izdvajaju iz rezervnog fonda komune formiranog otkupom novčanih sredstava u zamjenu za bodove minulog rada. Obrtna sredstva se uzimaju prema potrebama profitne privrede ali sa obavezom vraćanja u periodu obračuna.

U periodu obračuna faktori C i D su jedinstveni pa se kompjuterskom tehnologijom mogu lako izračunati bez obzira na količinu ulaznih podataka i prikazati koeficijentom **k**. Tako se proizvodna cijena robe može izraziti formulom:

$$A = \sum (B \times k) + E$$

Suma svih cijena rada radnika koji sudjeluju u izradi proizvoda opterećena doprinosima za radnike u neprivredi i nezaposlenim radnicima daje ukupnu cijenu rada za izradu određenog proizvoda. Pridodamo li tome utrošena obrtna sredstva dobijamo proizvodnu vrijednost robe.

Ukupna proizvodna vrijednost cjelokupne robe proizvedene u komuni će biti identična dohotku stanovnika komune odnosno kupovnoj moći društva čime se ostvaruje najveća moguća ravnoteža u sistemu proizvodnje i raspodjele tržišnog oblika privređivanja.

*****

Zašto je bilo važno utvrditi proizvodnu vrijednost robe? Zato što se pomoću nje može vidjeti efikasnost poslovanja poduzeća u komuni. Tamo gdje je proizvodna vrijednost robe veća nego tržišna cijena robe poduzeće posluje nerentabilno. A tamo gdje je proizvodna vrijednost robe manja od tržišne cijene robe poduzeće posluje profitabilno.

Usljed različite materijalne opremljenosti rada poduzeća ostvaruju različitu produktivnost a plasmanom robe na slobodnom tržištu ostvaruju različite dohotke. U sistemu slobodnog izbora rada radnom konkurencijom radna mjesta koja ostvaruju veći dohodak uz jednaka radna opterećenja bi pobudila velik interes radnika. Sa druge strane radna mjesta koja ostvaruju manji dohodak uz jednaka radna opterećenja bi pobudila znatno manji interes. To bi zasigurno izazvalo nestabilnost na tržištu rada pa tako i u društvu.

Uravnoteženje potražnje za svim radnim mjestima u poduzećima komune treba da riješi rukovodstvo komune analizom prednosti i nedostataka različitih oblika proizvodnje. Ravnoteža se može poboljšati zapošljavanjem većeg broja radnika u poduzećima koja ostvaruju dobit i smanjivanjem broja zaposlenih radnika u poduzećima koja ostvaruju manju dobit. Ukoliko takva opcija nije ekonomski opravdana ravnoteža se može uspostaviti a također se mogu povećati profiti, investiranjem u poduzeća koja već ostvaruju dobit i zatvaranjem poduzeća koja proizvode gubitke. Ukoliko ni takva opcija nije moguća ravnoteža se može uspostaviti investiranjem u poduzeća koja posluju sa manjim dobitkom što bi ostvarilo veću produktivnost pa tako i povećanje dohotka.

Međutim, razlika u produktivnosti pa tako i u ostvarenom dohotku između poduzeća u komuni će postojati dokle god postoji razlika u materijalnoj opremljenosti rada. Velika automatizacija procesa proizvodnje će uvijek značajno smanjivati potreban rad radnika, i sa time povećavati produktivnost i dohodak u odnosu na proizvođače u komuni koji imaju manju automatizaciju proizvodnje. Dakle, ukoliko bi radna konkurencija bila jedini koordinator između ponude i potražnje rada, ona bi uvijek stvorila nekakve nestabilnosti i nepogodnosti u komuni.

Predloženi sistem obračuna platnog prometa u kojem ukupan dohodak svih radnika odgovara ukupnoj vrijednosti proizvedenih roba i usluga, predviđa da će ukupan višak dohotka koji ostvare poduzeća sa boljom materijalnom opremljenošću rada u komuni odgovarati manjku dohotka koji ostvaruju poduzeća sa slabijom materijalnom opremljenošću rada u komuni.

Ravnoteža između ponude i potražnje za radom u komuni se može postići na taj način da se poduzeća koja ostvare višak dohotka odreknu dijela novčane dobiti u iznosu razlike između proizvodne i tržišne vrijednosti kompletne produkcije u korist poduzeća koja ostvaruju manji dohodak od potrebnog. Ovo je subvencija. Subvencija je nužna jer bez nje bi radnici u sistemu slobodnog izbora rada uglavnom kandidirali za rad u produktivnim poduzećima. Takva mjera ima isključivo zadatak da ujednači dohodovni interes radnika za svim potrebnim radnim mjestima.

Takvo prelijevanje dohotka će omogućiti da se sva roba u svim poduzećima komune plasira po tržišnoj vrijednosti jer je to još uvijek najbolja moguća distribucija robe potrošačima. Ujedno svi radnici će ostvariti dohodak proporcionalno svom udjelu u procesu proizvodnje bez obzira kakva je materijalna opremljenost rada poduzeća.

Radnici koji posjeduju veliku količinu bodova minulog rada će ostvariti veće dohotke i u poduzećima koja ostvare manju dobit a uvođenjem ovakve mjere to neće biti dohodovni teret takvim poduzećima. Takvo prelijevanje dohotka neće dohodovno oštetiti radnike u produktivnim poduzećima jer će oni ostvariti dohodak proporcionalan cijeni rada. Oduzeti će im se višak dohotka ostvaren na boljoj materijalnoj opremljenosti rada koje je zajedničko vlasništvo u korist radnika koji imaju manju materijalnu opremljenost rada.

Sa stanovišta kapitalističkog privatnog poduzetništva sistem je potpuno destimulativan jer ne omogućava stvaranje profita špekulacijama izvan neposrednog rada. Novi sistem će formirati novu radnu stimulaciju koja će proizaći neposredno iz radne konkurencije. Iz potreba nalaženja i potvrde individualne produktivne moći koja predstavlja jedan od najznačajnijih pokretača čovjeka. Takav sistem može ostvariti znatno veću produktivnost od postojećih modela pa tako i ostvariti veće pogodnosti pojedincima i društvu u cjelini.

U novom sistemu špekulacije su moguće samo pomoću različitog iskaza koeficijenta odgovornosti koji se neposredno veže za produktivnost rada radnika i poslovanje kolektiva. I dalje će se ostvarivati individualni i kolektivni profiti nastali porastom

produktivnosti ali ti profiti će biti manji jer neće uključivati privilegije nastale boljim položajem u društvu, boljom materijalnom opremljenošću rada u proizvodnji i slučajnih tržišnih pogodnosti već isključivo ravnopravnom borbom radnika za ostvarenje većih pogodnosti u društvu.

Drugim rječima, ako svaki radnik koristeći nova sredstva za proizvodnju može podjednako povećati produktivnost kolektiva tu se ne može govoriti o njegovom značajnom doprinosu u proizvodnji i on ne treba biti posebno nagrađen. Ali ukoliko pojedini radnik poveća produktivnost više nego što bi to mogli ostali radnici na njegovom položaju onda je to njegov doprinos i isti se treba prihvatiti i nagraditi.

Produkt svih cijena proizvoda i količine proizvoda daje ukupnu vrijednost tekuće proizvedene robe. Realizacija takve proizvodnje zahtjeva ekvivalentnu količinu novca u opticaju kao platežno sredstvo robe.

3.1.2.4 Novac

Novac je prometno sredstvo plaćanja robe i usluga. On služi za razmjenu proizvoda rada u tržišnoj privredi. Novac u opticaju formira državni aparat kroz centralnu banku. Svaka država nastoji da izjednači količinu novca u opticaju sa vrijednošću ukupno proizvedene robe. To nije lako ostvariti u tržišnoj privredi jer je ona bazirana na nezavisnim faktorima. Tako da se monetarna politika države puno više prilagođava anarhičnim tržišnim promjenama nego što vodi svjesnu ekonomsku politiku.

***

Državni aparat najveći posjednik akumuliranih novčanih sredstava ali i najveći potrošač. Organi državne vlasti održavaju administraciju, obranu države, državne rezerve, neprofitne djelatnosti, subvencije, osiguranja, itd. Država ostvaruje novčana sredstva poreznom politikom. Ukoliko zbog nestabilnih privrednih tokova, država ne može porezima ostvariti dovoljnu količinu novca tada državni budžet ostvaruje deficit. Država ne može bankrotirati i stoga pokriva manjak novca za potrebe budžeta emisijom novca. Države tako vrlo jednostavno rješavaju ekonomske probleme ali kad vlade počnu štampati novac one se lako naviknu na to i onda je teško stati. Emisija novca povećava masu novca u opticaju bez pokrića u proizvedenoj robi. Tada se u prometu nalazi više novca nego što vrijedi privredna produkcija. Privreda se brani povećanjem cijena proizvoda dok se ne uravnoteži ponuda i potražnja. Proizvod toga je inflacija u kojoj novac gubi vrijednost.

Država se brani od inflacije restriktivnom monetarnom politikom. Takva politika smanjuje količinu novca u opticaju. Tada se može javiti deflacijska napetost koja dovodi do gušenja prometa robe, do recesije i do ekonomske krize. U kapitalističkom sistemu država nastoji deflacijsku napetost ukloniti kroz kreditnu politiku. Centralna banka države emitira svjež novac kroz komercijalne banke a zatim visinom kamate uravnotežava ponudu i potražnju novca. Tada kamata postaje instrument ekonomske politike države koja pokušava dati stabilnost tržišnom obliku privređivanja.

Porast proizvodnje robe zahtijeva porast količine novca u opticaju da bi se proizvedena roba mogla kupiti. Kapitalizam nema mehanizam koji to može ostvariti na zadovoljavajući način. Kreditna politika emitira novi novac koji taj problem rješava samo privremeno jer se novac mora vratiti. Problem je još i veći jer u prometu nema dovoljno novca da bi posuđeni novac mogao vratiti sa kamatom. Dužnici nalaze privremeni izlaz u ponovnom zaduživanju kod banaka koje opet ne mogu vratiti. Tako kapitalistički oblik proizvodnje sam sebe guši a rezultat je često bankrot kompanija. Bankari preuzimaju takve kompanije za bagatel i to je još jedan način kako se enormno bogate. Bankari su se toliko obogatili da su u Americi uz pomoć lukavstva i korumpiranih političara uspjeli osnovati Banku Federalnih rezervi.

Banka Federalnih rezervi je Američka centralna banka i ona se od 1913 godine nalazi u privatnom vlasništvu. Njihovi vlasnici također imaju kontrolu nad primarnom emisijom novca. Oni posuđuju emitirani novac državi i drugim korisnicima i zahtijevaju njegov povrat normalno sa kamatom. Vlasnici federalnih rezervi bi po zakonu trebali

vratiti emitirani novac i profit državnoj blagajni ali ne postoji dovoljno moćna organizacija koja ima stvarnu moć kontrole poslovanja Federalnih rezervi. Čak i kada bi njihove knjige bile čiste oni još uvijek mogu uz pomoć inventivnog računovodstva proizvoditi novac praktično iz ničega i zadržavati ga za sebe. Tako vlasnici američkih federalnih rezervi eksploatiraju SAD i cijeli svijet. Tako su postali najbogatiji i najmoćniji ljudi svijeta.

Federalne rezerve su nastale kao rješenje koje bi trebalo osigurati stabilnu ekonomsku politiku zemlje ali to se nije dogodilo jer su interesi njihovih vlasnika drugačiji. U 1929 godini vlasnici federalnih rezervi su proveli vrlo ekspanzivnu monetarnu politiku pomoću povoljnih kredita. Kad se ogroman broj Amerikanaca zadužio oni su naglo preokrenuli monetarnu politiku u restriktivnu. Povukli su novac iz opticaja i tako smanjili promet robe. Ljudi koji su podigli kredite nisu mogli zaraditi dovoljno novca da vrate dugove bankama i došlo je do masivnih bankrota u kojem su bankari preuzeli njihovo vlasništvo. Izlaz iz krize je pronađen u javnim radovima koje su financirale Federalne rezerve. Svježi novac je izvukao SAD iz krize. Tako je Amerika platila izlaz iz krize istim ljudima koji su je i uvukli u krizu. Većinsko vlasništvo te banke je u rukama najbogatijih ljudi svijeta. Na njihovom čelu je porodica Rothschild.

SAD ne mogu vratiti dug federalnim rezervama. One ga otplaćuju Federalnim rezervama tako što se ponovo zadužuju kod Federalnih rezervi sa novom kamatom. Federalne rezerve proizvode za potrebe vraćanja američkih dugova i za potrebe pokrivanja budžetskog manjaka oko trilion dolara. Pridoda li se tome novac pomoću kojeg su spašavane američke privatne banke u 2008 godini, Federalne Rezerve su znale proizvesti oko dva trilion dolara godišnje. Tako je SAD postao najzaduženija zemlja svijeta. Novac proizveden da pokrije deficit američkog budžeta se štampa praktično iz ničega i donosi ogromne profite vlasnicima banke. Zato su vlasnici federalnih rezervi najbogatiji ljudi svijeta. SAD nemaju veliku inflaciju jer je američki dolar svjetska moneta i zato cijeli svijet podržava snagu američkog dolara. Međutim to nije ništa drugo nego još jedan oblik eksploatacije cijelog svijeta.

Američke federalne rezerve su glavni dioničar Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. Zajedno sa ostalim zemljama Zapadne evrope u kojima porodica Rothschild ima glavni utjecaj na formiranje politike, one imaju većinsku moć donošenja odluka u Međunarodnom monetarnom fondu i Svjetskoj banci. Na taj način oni su u stanju nametati ekonomsku politiku cijelom svijetu. Ta politika je uglavnom monetarno restriktivna, pa takve države otežano zarađuju novac i ne mogu vraćati kredite. Te države se sve više zadužuju i sve više moraju slijediti politiku nametnutu od porodice Rothschild. Tako je cijeli svijet sa izuzetkom Rusije i Kine, koje se još uvijek uspješno opiru, postao kolonija porodice Rothschild. Narod nigdje nema utjecaja na formiranje ekonomske politike i to je vjerojatno najveći problem današnje ekonomske politike u svijetu.

***

Na kraju se može zaključiti da tržišna regulacija količine novca u opticaju ne stvara

dovoljno poštenu i stabilnu ekonomsku politiku pa se javlja cikličko kolebanje konjunktura sa nestabilnim cijenama, produktivnošću i zaradama, što je nepovoljno za privredu i društvo. Stabilna ekonomska politika zahtjeva uravnoteženu raspodjelu rada, poznatu kupovnu moć stanovništva i poznate potrebe društva te efikasnu privredu koja takve potrebe zadovoljava. Slobodna tržišna privreda takve uvjete ne može ostvariti. Potpuno uravnoteženu ekonomsku politiku mogla bi voditi samo razvijena planska privreda i zato će ona morati nastupiti u budućnosti. Ona će nužno zahtijevati kreiranje takve monetarne politike koja će osigurati odgovarajuću količinu novca u opticaju i njegovu demokratsku raspodjelu. Monetarna politika u takvom sistemu će se temeljiti na društvenom vlasništvu novca i na njegovom neposrednom demokratskom usmjeravanju.

Novac u komuni

Svakoj privredi bi najviše odgovaralo da se u prometu nalazi upravo onolika količina novca kolika je vrijednost proizvedene robe. U idealnom slučaju u kojem privreda proizvodi upravo ono što društvo treba, takva količina novca u opticaju omogućava potpun promet proizvedene robe i ekonomsku stabilnost društva.

Potrošači posjeduju veliku masu novca. Ona je znatno veća od vrijednosti tekuće proizvodnje i znatno manja od ukupne vrijednosti svega što društvo posjeduje jer su te vrijednosti nastale obrtanjem istog novca. Dio novca se obrće u svrhu platnog prometa tekuće proizvodnje, a velika količina novca je akumulirana u vlasništvu građana. Taj novac se investira u nove poslove ili se čuva i tako daje ekonomsku sigurnost pojedincu i društva u cjelini. Veliki problem za ekonomiju leži u tome što se privatno akumulirani novac nekontrolirano plasira u teško predvidivom smjeru što privredi stvara poteškoće planiranja proizvodnje. Potrebno je uvesti više reda u ekonomsku politiku komune kroz proces planiranja proizvodnje.

Komuna ne emitira novac, ali ga može pribaviti otkupom akumuliranog novca u vlasništvu stanovništva pomoću bodova minulog rada. Veća količina bodova minulog rada radnika donosi veći dohodak pa tako posjednik novca može naći svoj interes u prodaji novca za bodove minulog rada. Prodajom novca stanovništvo komune gubi mogućnost rentijerstva sa bankovnom kamatom, ali ostvaruje porast dohotka proporcionalno porastu količine bodova minulog rada.

U novom sistemu društvo u cjelini materijalno osigurava svakog pojedinca, pa individualna akumulacija novca kao oblik sigurnosti više nije neophodna te se može očekivati značajna dobrovoljna prodaja novca za bodove minulog rada. Čovjek više neće morati raditi i štedjeti da bi osigurao svoju budućnost kao što je to slučaj danas. Manja individualna štednja novca će doprinijeti većoj stabilnosti privrednog sistema.

Svaka komuna treba da osnuje svoju javnu banku. Otkupljeni novac se udružuje u javnoj banci komune. Komuna će također udružiti i cjelokupne novčane fondove poduzeća komune u zajedničkom vlasništvu stanovnika komune. Novac koji pripada

privatnim licima i kompanijama ostaje u privatnom vlasništvu i ne udružuje se u javnoj banci komune ali novac prikupljen porezima od privatnih lica i kompanija se također udružuje.

Tako će komuna akumulirati veliku količinu novčanih sredstava. Ta količina je znatno veća nego što je proizvedena vrijednost u udruženoj javnoj kompaniji komune u periodu obračuna. Novi oblik ekonomske politike će pustiti u promet jednaku količinu novca koliko vrijedi ukupno proizvedena vrijednost robe udružene javne kompanije komune i ukupno prikupljen porez od privatnih kompanija.

Sada ću pojednostaviti analizu kako bi bio razumljiviji. Ako privatne kompanije ne postoje u komuni onda će ukupna količina novca puštena u cirkulaciju biti identična ukupno proizvedenoj vrijednosti robe u udruženoj javnoj kompaniji komune. To će ljudima dati potpuno jednaku kupovnu moć kolika je proizvedena vrijednost robe. Kompjuterskom tehnologijom se brzo može izračunati vrijednosti kompletne tekuće proizvodnje, oduzeti obrtna sredstva i izdvojiti ista količina novca u cirkulaciju. Povećanje količine proizvedene robe će zahtijevati proporcionalno veću količinu novca u opticaju, čime će se proporcionalno povećati kupovna moć društva. I obratno, smanjenje produktivnosti će reducirati količinu novca u opticaju da bi se reducirala kupovna moć ljudi.

Međutim, kada bi se količina novca u opticaju vezala samo za proizvedenu vrijednost robe tada bi postojala opasnost da se proizvedena roba ne proda na tržištu a da radnici ostvare dohodak kao da je dobit ostvarena. Takva proizvodnja bi stvarala zalihe na skladištu i trošila novac iz fonda novčane rezerve komune dok komuna ne bi bankrotirala. Zato količinu novca u opticaju treba formirati i prema ostvarenoj novčanoj dobiti na tržištu. U tom slučaju stanovništvo komune će formirati svoju kupovnu moć i na temelju plasmana proizvedene robe. Sa tim u vezi količinu novca u prometu treba formirati između vrijednosti ukupno proizvedene vrijednosti robe u komuni i ostvarene dobiti na tržištu u periodu obračuna. Količinu novca namjenjenu prometu robe treba utvrditi javna banke komune tako da ostvari optimalnu ekonomsko monetarnu politiku, i ekonomsku stabilnost komune.

Takvu količinu novca možemo nazvati dohodak komune. Dohodak komune je manji od količine novca koju komuna posjeduje. Višak novčanih sredstava će se koristiti kao obrtna i rezervna novčana sredstva komune. Privreda mora vratiti obrtna novčana sredstva u periodu obračuna kako bi se proces proizvodnje mogao obnavljati.

Kada se utvrdi količina novca potrebna za dohodak komune, tada će komuna omogućiti društvu da demokratskim putem odlučuje o raspodjeli tog novca na ukupnu količinu novca za potrebe individualne potrošnje i na ukupnu količinu novca namjenjenu za zajedničku potrošnju. Novčana sredstva za individualnu potrošnju definiraju ukupnu količinu novca za dohotke svih stanovnika komune isključujući radnike u privatnim kompanijama jer privatne kompanije zadržavaju svoj profit. Novčana sredstva za zajedničku potrošnju podrazumijevaju ukupnu količinu novca namijenjenu zajedničkoj potrošnji svih stanovnika komune.

Dohodak komune se raspodjuje za individualnu i zajedničku potrošnju neposrednim iskazom svih stanovnika komune. Stanovnici komune će u stvari raspoređivati bodove minulog rada koje posjeduju za potrebe individualne i zajedniške potrošnje. Na taj način će svaki stanovnik ostvariti moć odlučivanja proporcionalno posjedu bodova minulog rada. Ljudi sa vrijednijim minulim radom će imati veću moć u procesu odlučivanja.

Ukoliko pojedinac želi da se formira veću količinu novaca za individualnu potrošnju (dohotke), a manju količina novca za zajedničku potrošnju (porez), on će u takvom omjeru podijeliti vrijednost svojih bodova minulog rada. Rukovodstvo komune naravno treba prvo definirati minimalan omjer novca namjenjen porezu da bi komuna mogla zadovoljiti minimalne potrebe zajedničke potrošnje.

Svaki čovjek će svoj iskaz svoje odluke upisivati direktno na internetsku aplikaciju povezanu sa centrom za obradu podataka uprave komune. Sumirane vrijednosti iskaza svih stanovnika komune za potrebe dohodaka i poreza će utvrditi omjer raspodjele ukupnog dohotka komune za potrebe dohodaka i poreza. Tako će društvo neposredno formirati dohodovnu i poreznu politiku komune.

Ukupna količina novca za individualne dohotke će se raspoređivati stanovništvu komune (radnici u privatnim kompanijama su isključeni) prema zaslugama. Te zasluge će se prvenstveno bazirati na ostvarenoj produktivnosti i na količini bodova minulog rada koji ljudi posjeduju. O tome će biti više riječi u poglavlju Raspodjela dohodaka.

Društvo treba u raspodjeli dohodaka odrediti i minimalni dohodak pojedinca koji će regulirati raspon u visini dohodaka među ljudima. Tako će se regulirati odnos radnih zasluga, solidarnosti i dohodovne zainteresiranosti za rad radnika. Ukoliko bi radnici bili nezainteresirani da obavljaju nepogodan rad i time smanjili produktivnost komune, društvo može neposrednim iskazom smanjiti minimalni dohodak radnika. Tako bi dohodovno stimulirali radnike na veći rad čime bi ostvarili veću produktivnost i veći udio u raspodjeli rezultata rada. Sa druge strane ukoliko se u društvu ostvari veća produktivnost nego što je potrebna tada će društvo povećavati minimalni dohodak i na taj način smanjiti dohodovnu stimulaciju rada.

Sistem predviđa jedinstvenu poreznu stopu zato što je ona obračunski jednostavnija i zato što je tako stanovništvo može utvrditi neposrednim demokratskim izjašnjavanjem. Današnja regulacija progresivnog poreza koja ima zadatak uspostavljanja socijalne ravnoteže će se zamijeniti pomoću dohodovne politike komune o kojoj će biti više riječi kasnije. Štetni oblici potrošnje po zdravlje kao što je to alkohol i duhan mogu se efikasnije smanjiti razotuđenjem društva nego poreznom politikom.

Iz ukupne mase novca sa zajedničku potrošnju koja u stvari predstavlja porez na dohodak svih stanovnika komune, rukovodstvo komune je dužno prvo izdvojiti novac za saveznu potrošnju. Ta novčana sredstva služe za potrebe potrošnje države. Količinu novčanih sredstava za saveznu potrošnju određuje savezna skupština putem delegata ili poslanika svih komuna. Rukovodstvo komune iz fonda zajedničke potrošnje također

izdvaja novac za posebne potrebe udružene javne kompanije komune. Raspodjela novca za te svrhe se u načelu vrši istovjetno kao što se to provodi u velikim korporacijama danas.

Od ostatka novca za zajedničku potrošnju, stanovnici komune svojom neposrednom voljom izdvajaju novčana sredstva za razvoj privrede udružene javne kompanije komune. Novčana sredstva namjenjena razvoju privrede služe za proširenje reprodukcije privrede, za nabavku novih sredstava za proizvodnju ili čitavih postrojenja koji unapređuju proizvodnju.

Ovo ponavljam jer je vrlo značajno: Količinu novčanih sredstava namjenjenu razvoju privrede određuje stanovništvo neposrednim izjašnjavanjem u okviru mogućih vrijednosti koje određuje rukovodstvo komune. Svaki stanovnik komune će imati pravo glasa proporcionalno posjedovanoj količini glasačkih bodova minulog rada. Svaki stanovnik komune će prema vlastitoj želji izdvojiti određeni postotak vlastitih glasačkih bodova za potrebe razvoja privrede. Suma iskazanih glasačkih vrijednosti svih stanovnika komune će odrediti količinu novca namjenjenu razvoju profitne privrede komune. Kako je količina novca ograničena, veća količina novca namjenjena razvoju proizvodnje će smanjiti količinu novca namjenjenu zajedničkoj potrošnji i obratno.

Veća količina novčanih sredstava namjenjenih razvoju privrede će u većoj mjeri angažirati društveni rad u razvoj privrede što bi povećalo kvalitet sredstva za proizvodnju pa tako i produktivnost. Veće ulaganje u razvoj privrede će osigurati veće društvene pogodnosti u budućnosti ali bi se time smanjila novčana sredstva za tekuću potrošnju pa bi se umanjio tekući individualni i društveni standard. Takav sistem će omogućiti svakoj komuni da se razvija oslanjajući se na vlastite snage.

Novac koji preostane od sredstava namjenjenih zajedničkoj potrošnji služi za zadovoljenje svih zajedničkih materijalnih potreba društva. Novčana sredstva za zajedničku robnu potrošnju se koriste za sve što društvo kao zajednica treba za potrebe vlastitog standarda. Ona se koriste za održavanje postojećih objekata društvenog standarda i za izgradnju novih. Ta potrošnja zahvaća sve potrebe društva od zajedničke prehrane pa do izgradnje cesta, stanova, sportskih i kulturnih objekata. Ona podrazumijeva financiranje robne potrošnje u javnom zdravstvu, obrazovanju, sigurnosti, izgradnju i održavanje infrastrukture, itd.

Novčana sredstva za zajedničku potrošnju se mogu u određenoj mjeri raspoređivati neposrednim odlukama stanovništva, a kasniju parcijalnu raspodjelu mogu vršiti neposredno zainteresirani i udruženi članovi društva, dok krajnju raspodjelu najmanjih segmenata potrošnje treba da vrši nadležno rukovodstvo i da za istu podnosi neposrednu odgovornost društvu. Veća sredstva za zajedničku potrošnju omogućila bi viši zajednički standard na teret ostalih oblika potrošnje.

Ovdje je najvažnije napomenuti da će demokratska raspodjela zajedničkog novca usmjeravati privredu a to znači da će upravljanje ekonomijom po prvi puta biti neposredno u rukama društva. Na taj način zajednička akumulacija novca omogućava

demokratsko formiranje ekonomske politike komune. Ona će uključiti dohodovnu, poreznu, razvojnu i ostale ekonomske politike. Na taj način politika na najefikasnije slijediti potrebe društva.

***

Novi sistem glasanja će se bazirati na trajnoj valjanosti glasa glasača sve dok glasač ne promijeni svoj glas. Osim toga novi sistem po prvi puta omogućava stanovništvu komune da glasaju kada god to zažele. Oni će moći mijenjati svoje iskaze i nekoliko puta dnevno ukoliko to nađu za shodno a sistem će takve promjene brzo i precizno obraditi.

Stanovništvo će na temelju vlastitog iskustva uočiti prednosti i mane određenog oblika raspodjele novca pa će vršiti korekcije po svojoj želji tako da svi pojedinci i društvo u cjelini ostvari veće pogodnosti. Na taj način društvo će prihvatiti ekonomsku politiku kao svoju što je jedan od najvažnijih elemenata razotudjenja sistema privređivanja pa tako i društva.

Predloženi sistem će omogućiti stanovništvu komune da u znatnoj mjeri utvrdi zajedničke ekonomske potrebe. Poznate zajedničke ekonomske potrebe definiraju makro potrošnju a sa time naravno određuju i proizvodnju. Tako će stanovništvo komune faktički neposredno demokratskim putem formirati makroekonomsku politiku komune. To će biti uvod za formiranje izrazito stabilne demokratske planske privrede.

3.1.2.5 Obrtna novčana sredstva

U novom društveno ekonomskom sistemu će poduzeća u akcionarsko društvenom odnosno humanističkom obliku vlasništva nad sredstvima za proizvodnju imati zajednička novčana sredstva. Poduzeća u privatnom vlasništvu po svojoj volji mogu zadržati vlastiti status pa tako i novčana sredstva, te mogu nastaviti poslovati samostalno po principu kapitalističkog tržišnog oblika privređivanja.

Komuna u pravilu posjeduje znatno veću količinu novca nego što je potrebno za potrošnju stanovništva i razvoj profitne privrede u periodu obračuna. Višak novčanih sredstava predstavlja novčanu akumulaciju komune. Iz tog novčanog fonda komuna mora sačuvati određenu novčanu rezervu za pokrivanje eventualnih investicijskih poremećaja, zatim za pokrivanje šteta nastalih elementarnim ili na druge načine nastalim nepogodama. Sa tim novčanim sredstvima komuna sama sebe osigurava. Ostatak novca će se koristiti kao obrtna sredstva javne kompanije komune. Privatne kompanije će i dalje koristiti privatne izvore financiranja proizvodnje.

Obrtna novčana sredstva su akumulirana sredstva minulog rada proizvođača i služe kao prometno sredstvo plaćanja drugim proizvođačima za proizvode, poluproizvode, repromaterijale i sirovine koje profitna privreda prerađuje u svom proizvodnom procesu.

Komuna može dodjeljivati obrtna sredstva profitnoj privredi u akcionarsko društvenom odnosno humanističkom obliku vlasništva nad sredstvima za proizvodnju beskamatno, pod uvjetom da privreda vrati posuđeni novac u periodu obračuna. Ništa novo u stvari, komuna postaje nešto poput korporacije a velika kapitalistička poduzeća ne naplaćuju sama sebi obrtna sredstva. Nikakav interes društvo nebi imalo da naplaćuje samo sebi pozajmice.

Beskamatno dodjeljivanje kredita je pogodno jer ne poskupljuje proizvodnju i pojednostavljuje sistem obračuna cijene robe. Ukoliko komuna kreditira proizvodnju beskamatno, tada i privreda može u skladu sa svojim mogućnostima i potrebama društva, odgađati naplatu svoje robe beskamatnim kreditima. Kada komuna bude dodjeljivala kredite beskamatno tada više individualni kreditori ne bi mogli zarađivati posudbom novca pa bi se time ukidala kamata kao oblik rente. Važno je napomenuti da se kamata neće ukinuti nasilnim putem, tako da će ona još egzistirati neko vrijeme ali će društvo formirati takve uvjete kreditne politike, koja će obeshrabriti kamatu na posuđeni novac.

U zapadnom svijetu kamate su već danas vrlo niske jer samo malo podizanje kamata može dovesti do lanca bankrota koji bi uništili zapadnu ekonomiju. Malo smanjivanje kamata bi praktično ukinulo kamatu pa tako i rentijerstvo na posuđeni novac. Malo smanjivanje kamata u stvari predstavlja kraj kapitalizma.

Nestajanjem kamata banke bi gubile svoju osnovnu funkciju rentijerstva pomoću

akumuliranog novca. Ona više ne bi bile profitabilna poduzeća već bi mogla u komuni vršiti funkciju individualnog i društvenog knjigovodstva robno novčanog prometa. Banke mogu pomoću kompjutorske tehnologije voditi evidenciju o imovinskom stanju stanovnika, zatim evidenciju prihoda i rashoda stanovnika i privrede komune.

***

U klasičnom ekonomskom sistemu potrošači koji nemaju gotovog novca uzimaju kredite za kupovinu robe. Krediti opterećuju cijenu robe sa kamatom koju određuje tržište. Osim toga što je duži period otplate kredita to je veća kamata pa je potrošačima u interesu da što prije otplate kredite.

Uvođenjem beskamatnog kredita potrebno je formirati novi sistem raspodjele novca koji će biti najmanje podjednako obrtno financijski efikasan kao što je klasično kamatno kreditiranje. Kako je količina obrtnih sredstava velika ali i ograničena tako se može dogoditi da budu nedostatna za potrebe svih korisnika. Sa time u vezi obrtna sredstva treba raspodjeljivati među korisnicima u funkciji vremena obrta što se može prikazati formulom:

$$\text{K-obrtnih sredstava} = \frac{360}{\text{Vrijeme povrata novca}}$$

Veći K-obrtnih sredstava će ostvariti korisnik obrtnih sredstava koji u kraćem vremenu vrati posuđeni novac. Svi veći koeficijenti obrtnih sredstava će osigurati beskamatno kreditiranje od strane komune bez obzira na količinu potraživanih sredstava, dok se fond obrtnih sredstava ne istroši.

Sistem daje veću mogućnost pridobijanja novca privredi koja predviđa kraće vrijeme prometa robe, što je i razumljivo jer se tada novac brže vraća te se može ponovo obrtati. Proizvodnja koja u periodu platnog obračuna od mjesec dana nalazi svoju potrošnju moći će pomoću opisanog sistema raspodjele koristiti neograničenu količinu novčanih sredstava jer ih praktično odmah i vraća.

Privreda u zajedničkom vlasništvu stanovnika komune je dužna da posuđenu količinu novca vrati u periodu obračuna. Privreda može vratiti obrtna sredstva pod uvjetom da naplati proizvedenu robu, odnosno ukoliko proizvodi robu koju društvo treba. U slučaju neuspjeha proizvođači neće ostvariti dovoljnu dobit. Ukoliko dobit ipak bude veća od količine utrošenih obrtnih sredstava, tada poduzeća još uvijek posluju relativno pozitivno jer su u stanju vratiti obrtna novčana sredstva. Mala ostvarena dobit u periodu obračuna će smanjiti dohodak radnika.

Ukoliko ostvarena dobit padne ispod količine korištenih obrtnih sredstava, tada poduzeće bilježi gubitak obrtnih novčanih sredstava. Toleriranje takve situacije bi dovelo do smanjivanja količine novčanih sredstava u novčanom fondu komune pa bi proizvođači imali teškoće obnavljati proizvodnju. Naravno da finansijsku nedisciplinu ni

jedan ekonomski sistem ne može dozvoliti pa tako ne može ni komuna i stoga uvodi sistem mjera za podnošenje odgovornosti. U novom sistemu svi radnici podnose odgovornost za gubitak obrtnog novca i zajednički ga nadoknađuju pomoću bodova minulog rada minulog rada koji posjeduju.

Proizvodnja koja je namjenjena nepoznatom potrošaču ne mora se odmah plasirati na tržištu. U tom slučaju promet robe može trajati duže od mjesečnog perioda obračuna, pa poduzeće može ostvariti manju dobit od količine utrošenih obrtnih sredstava u periodu obračuna. Međutim, kako svako poduzeće posluje kontinuirano, može na temelju naplate proizvedene robe iz nekog prošlog perioda proizvodnje, ostvariti potrebnu dobit i osigurati povrat obrtnih sredstava.

Kada bi se na temelju mjesečnog obračuna poduzeća zahtjevala regulacija odgovornosti za različite ostvarene dobiti javljale bi se nepotrebne i nepogodne oscilacije nagrada i sankcija radnika pomoću bodova minulog rada prema trenutnoj solventnosti poduzeća. Odgovornost radnika treba podići iznad cikličkih mjesečnih poremećaja ponude i potražnje. Raspodjelu i oduzimanje bodova minulog rada treba vršiti po godišnjem obračunu platnog prometa.

Svako poduzeće u toku godinu dana uzima obrtna sredstva onoliko puta koliko je potrebno i vraća ih po ostvarenoj dobiti na tržištu. Ukoliko poduzeće u periodu od godinu dana ne uspiju vratiti sva obrtna sredstva tada se razlika između posuđenih i vraćenih sredstava odbija od posjeda bodova minulog rada svih radnika proporcionalno koeficijentu odgovornosti. U slučaju gubitaka poduzeća veći koeficijent odgovornosti radnika donosi veći gubitak bodova minulog rada i niži dohodak. I obratno, manji koeficijent odgovornosti radnika u slučaju novčanih gubitaka poduzeća donosi manji gubitak količine bodova minulog rada i manji pad visine dohotka. Inicijator pogrešne odluke će dopunski biti sankcioniran lošom ocjenom radnika i posebnih komisija. Na taj način uzimanje obrtnih sredstava za sobom povlači veliku odgovornost cijelog kolektiva što je uvjet produktivnog poslovanja. Tehnika oduzimanja bodova minulog rada radnika je detaljno je prikazana u poglavlju Razvoj privrede.

Svaki gubitak privrede smanjuje količinu novca u fondu obrtnih sredstava komune. Međutim može se pretpostaviti da će u sistemu koji efikasno sprovodi odgovornost poslovanja, gubici biti mali i da će ih komuna nadoknaditi otkupom novog novca pomoću bodova minulog rada i porastom novčane dobiti produktivnih poduzeća komune.

Ne ostvarenje predviđene dobiti uslijed elementarne nepogode kao što su potresi, poplave i požari, nebi se trebali smatrati gubicima privrede pa se isti nadoknađuju iz fonda novčanih rezervi komune.

Naravno, količina obrtnih sredstava u rezervnom fondu komune je uvijek ograničena i zato se može dogoditi da pojedini proizvođači ne osiguraju potrebna obrtna novčana sredstva. Privreda bez obrtnih novčanih sredstava ne može proizvoditi pa bi se pogoni trebali zatvoriti. U tom slučaju komuna predviđa rezervni izvor dodjele obrtnih novčanih

sredstava iz fonda namjenjenog razvoju privrede. Ukoliko pojedinim poduzećima ne pođe za rukom ni tada da se izbore za potrebna obrtna novčana sredstva mogu ih zatražiti od postojećih banaka sa tržišnom kamatom.

Međutim, kako će se obrtna sredstva komune raspodjeliti beskamatno, tako će posjednici akumuliranog novca imati teškoće da ostvare kreditnu proviziju. Tada će posjednici akumuliranog novca imati interes da novac zamjenjuju za bodove minulog rada čime će komuna ostvariti veća novčana sredstva za beskamatno kreditiranje privrede i potrošača.

Na kraju treba reći da bez obzira koliko se privreda komune udruživala, tržišna privreda nikada neće biti neosetljiva na kolebanje konjunktura. Zaoštavanjem uvjeta za podnošenje odgovornosti koje će donijeti radna konkurencija, neuspjesi proizvođača mogu biti izrazito nepogodni. Sa time u vezi proizvođači će morati tražiti veći stupanj sigurnosti privređivanja i nalaziti će je u proizvodnji za poznate potrošače.

Udruženi proizvođači će ispitati potrošače o njihovim potrebama te će postepeno organizirati proizvodnju po njihovoj narudžbi. Sa poznatom potrošnjom privreda može uspješno organizirati svoje djelovanje a radna konkurencija će omogućiti najuspješniju realizaciju. Takva privreda bi donosila pogodnosti društvu ali treba naglasiti da bi ona sve manje bila tržišna a sve više planska.

3.1.2.6 Razvoj privrede

Akumulacijom novca namjenjenog profitnoj privredi se osiguravaju novčana sredstva za razvoj profitne privrede.

U kapitalizmu količina novca namjenjena investicijama ovisi o poduzetništvu vlasnika sredstava za proizvodnju a formira se izdvajanjem iz ostvarene tržišne dobiti poduzeća. Veća izdvajanja novčanih sredstava iz dohotka omogućavaju formiranje veće količine novčanih sredstava za razvoj profitne privrede ali smanjuju potrošnju proizvođača. I obratno, manje izdvajanje novčanih sredstava namjenjenih razvoju u manjoj mjeri razvija profitnu privredu što omogućava veću potrošnju pa tako i standard proizvođača.

U kapitalističkoj privredi, konkurencija proizvođača na tržištu zahtjeva stalna novčana ulaganja u razvoj proizvodnje. Ulaganje u proizvodnju povećava produkciju i kvalitet proizvoda uz niže cijene proizvoda što društvu u cjelini donosi velike pogodnosti. Sa druge strane, velika produkcija stvara zasićenje što dovodi do smanjivanja dobiti poduzeća. Poduzeće u privatnom vlasništvu koje ne ostvaruje profit nema vrijednost. Pad profita donosi otpuštanje radnika do zatvaranja poduzeća, socijalne i ekonomske probleme. Iz tog razloga privatno poduzetništvo je prisiljeno vlastitim opstankom stalno pronalaziti nove tokove potrošnje novim proizvodima. Na tom polju vrši agresivnu propagandu koja stvara potrošački mentalitet. Kako se u svakom sistemu koji povećava potrošnju prije ili kasnije može očekivati stagnacija ili pad interesa tako je privatno poduzetništvo osuđeno na svoje odstupanje u korist sistema koji će primjerenije slijediti društvene potrebe.

Društvo je pokušalo probleme privatnog poduzetništva riješiti društvenim vlasništvom nad sredstvima za proizvodnju koja može otkloniti brojne nedostatke privatnog poduzetništva. Socijalistička revolucija donosi svrgavanje kapitalističke eksploatacije i socijalnu politiku koja osigurava zapošljavanje, obrazovanje, zdravstveno osiguranje i druge pogodnosti pa narod u početku ima visok elan i vjeru u bolju budućnost. U početku je gotovo sav rad namjenjen razvoju društva i rezultati su često spektakularni u eksploatacijom opustošenim društvima. Međutim sa vremenom kao zakonitost opada entuzijazam i jača egoistični interes pojedinaca. Tada radnici sa pravom odlučivanja u procesu proizvodnje kao što je to bio slučaj u jugoslavenskom samoupravljanju, više ne prihvaćaju društveno vlasništvo kao svoje i stoga nastoje osigurati veći dohodak na račun akumulacije privrede. Takvo privređivanje je neodgovorno prema vlastitoj budućnosti. Kao posljedica takva je privreda znatno neefikasnija od privatnog poduzetništva.

Centralizirani društveni privredni sistem kao što je bio u bivšoj SSSR iz jednog centra vrši planiranje proizvodnje cjelog ekonomskog sistema. Plan može u potpunosti definirati količinu rada namjenjenu potrošnji društva i razvoju privrede. Takav sistem po prvi put može definirati strategiju razvoja cijelog društva, što na određenom nivou razvoja proizvodnih odnosa može osigurati veliki porast produktivnosti privrede.

Međutim sistem ima veliki nedostatak u tome što je formiranje politike razvoja privređivanja prepušteno centrima moći i kao takvo je otuđeno od radnika. Radnici koji nemaju nikakvog utjecaja na formiranje ekonomske politike ne mogu je prihvatiti kao svoju pa se ne mogu u dovoljnoj mjeri zalagati za njeno provođenje. Centralizirani sistem utvrđivanja politike razvoja privređivanja, formira manje ili više uspješnu makroekonomsku politiku društvenog sistema, dok je zbog obima odluka potpuno nemoćan da zadovolji masu svakodnevnih potreba društva. Kako centralizirana planska privreda ne dozvoljava slobodno poduzetništvo jer ono lako može ugroziti stabilnost takvog oblika proizvodnje, tako u društvu velika količina potreba ostaje nezadovoljena. Takav ekonomski sistem je besperspektivan i može opstati samo kao zatvorena ekonomska cjelina.

*****

U novom ekonomskom sistemu poduzeća su u akcionarsko društvenom ili humanističkom obliku vlasništva nad sredstvima za proizvodnju. Odnos novčane akumulacije profitne privrede u odnosu na novčana sredstva namjenjena potrošnji utvrđuju se neposrednim iskazom svih stanovnika komune u funkciji individualnih glasačkih moći u okviru mogućih intervala vrijednosti koje utvrđuje rukovodstvo komune.

Ukoliko pojedini stanovnik komune bude želio da se privreda komune u većoj mjeri razvija, tada će iskazati veću količinu novca namjenjenu razvoju privrede. Kako je ukupna količina novca ograničena tako će morati izjasniti manju količinu novca namjenjenu potrošnji stanovnika komune. I obratno, stanovnik koji želi veću potrošnju iskazati će veću količinu novca namjenjenu potrošnji a manju za razvoj privrede. Iskazi svih stanovnika u funkciji njihove akcionarsko društvene ili humanističke moći upisani na internetsku aplikaciju centra za obradu podataka komune se sumiraju i tako se neposredno utvrđuje omjer količine novca namjenjenog za potrošnju i razvoj privrede.

Zatim se proporcionalno iskazu stanovnika iz ukupnog dohotka komune izdvaja količina novca namjenjena razvoju privrede. Ukoliko stanovništvo u cjelini bude težilo većem razvoju profitne privrede tada će se izdvajati veća količina novčanih sredstava namjenjenu akumulaciji profitne privrede u odnosu na potrošnju što bi ubrzalo razvoj profitne privrede a smanjilo bi dohodak stanovništva pa tako i društveni standard. Ovakva ekonomska politika omogućava svakoj komuni, bez obzira na stupanj ekonomske razvijenosti, da akumulira novac za razvoj vlastite profitne privrede oslanjajući se na vlastite snage. Kad se profitna privreda razvije do tog stupnja da može osigurati ekspanzivnu proizvodnju koja će smanjiti potrebu društva da ulaže u razvoj, tada će se povećati količina novca namjenjenu potrošnji. Tada bi porastao standard društva.

Možda je najznačajnija vrijednost takvog oblika raspodjele da se novac usmjerava demokratski, što znači da društvo u cjelini neposredno planira vlastiti razvoj. Takav oblik raspodjele novca će usmjeriti razvojnu politiku komune. Tako privreda dobija okvire usmjerenja razvoja pa može efikasno pripremiti i planirati vlastiti razvoj. Osim toga, tako

će se prevladavati otuđenje u procesu proizvodnje kao posljedica donošenja autoritativnih odluka u društvu.

Novčana sredstva namijenjena razvoju profitne privrede služe za privredne investicije kojima poduzeća dobivaju nove strojeve, industrijska postrojenja i obrtna sredstva sa kojima ostvaruju veću produktivnost.

Sredstva namijenjena razvoju profitne privrede potražuju rukovodioci poduzeća na temelju programa razvoja poduzeća. Program razvoja poduzeća sadrži definiranu količinu potrebnih novčanih sredstava, način njihovog usmjeravanja odnosno uklapanja u postojeću privrednu strukturu, predviđanje porasta produktivnosti odnosno novčane dobiti i rok realizacije.

Kada se formira masa novca namijenjena razvoju profitne privrede tada će se rasporediti onim poduzećima u komuni koja pojedinačno u okviru svog slobodnog djelovanja predviđaju ostvarivanje najveće dobiti u najkraćem roku uz korištenje najmanje količine novčanih sredstava. Novac se može raspoređivati poduzećima prema veličini K-razvoja po formuli:

$$\text{K-razvoja} = \frac{\text{Predviđen a novcana dobit}}{(\text{Potrebna novcana sredstva}) \times (\text{Vrijeme realizacije})}$$

Iz formule je vidljivo da se veća ostvarena dobit uz manja potrebna novčana sredstva i kraće vrijeme realizacije ostvariti veći K-razvoja. Veći K-razvoja će osigurati poduzećima novčana sredstva namijenjena razvoju profitne privrede. Raspodjela se vrši kompjuterskom obradom na taj način da najveći K-razvoja osigura potrebna novčana sredstva, zatim dolazi slijedeći K-razvoja po veličini i tako sve dok se novčana sredstva ne raspodjele. Na taj način poduzeća koja ponude najveći profit će dobiti novčana sredstva namijenjena razvoju profitne privrede čime se osiguravaju najveće pogodnosti društvu.

Novčana sredstva su ograničena tako da se ne mogu dodijeliti poduzećima koja ostvare manji K-razvoja od potrebnog. Takva poduzeća moraju čekati druga vremena ili moraju povećati predviđenu dobit uz manja potrebna novčana sredstva i kraće vrijeme realizacije.

Kako se novčana sredstva namijenjena razvoju profitne privrede obnavljaju u svakoj periodi obračuna iz ukupne novčane dobiti komune ona se dodjeljuju bespovratno. Komuna će postati neki oblik humanističke korporacije a korporacije niti u kapitalizmu ne naplaćuju same sebi svoje investicije. Dovoljno je da poduzeća ostvare predviđenu dobit pa da sredstva namijenjena razvoju profitne privrede nađu svoju društvenu opravdanost.

Naravno da sistem nebi imao nikakvog smisla bez egzaktne utvrđene odgovornosti radnika za korištenje zajedničkih novčanih sredstava. Prije ostvarenog natjecanja za

dodjelu novčanih sredstava namjenjenih razvoju profitne privrede, rukovodioci iznose vlastitu odgovornost za provođenje programa izraženu sa K-odgovornosti. Veći K-odgovornosti može radnicima između ostalog dati veće povjerenje u plan rukovodstva.

Radnici na temelju uvida koji im je rukovodstvo dalo ili na temelju povjerenja u svoje rukovodstvo, prihvaćaju po vlastitoj procjeni stupanj odgovornosti izjašnjavanjem vlastitog K-odgovornosti. Takav K-odgovornosti je na snazi od dana zapošljavanja ili od dana posljednjeg povećanja K-odgovornosti pa do isteka vremena potrebnog za realizaciju razvoja proizvodnje. Radnik u tom periodu ne može smanjiti svoj K-odgovornosti. On se može osloboditi odgovornosti samo ako neki drugi radnik zauzme njegovo radno mjesto i preuzme odgovornost za ostvarenje predviđene produktivnosti. Veći K-odgovornosti donosi veću konkurensku snagu za određeno radno mjesto i veći udio u raspodjeli dohodaka u slučaju porasta produktivnosti, dok u slučaju promašaja investicija donosi i veće gubitke u raspodjeli dohodaka.

Sredstva namjenjena razvoju profitne privrede povećavaju produktivnost privrede pa tako i vrijednost novoproducirane robe, što zahtjeva povećanje mase novca u opticaju. Veća količina novca u opticaju povećava dohodak komune čime stanovnici stjeću veću kupovnu moć za novo proizvedenu robu. Porast količine novca u opticaju povećava količinu bodova minulog rada radnika. Novu količinu bodova minulog rada treba raspodjeliti između radnika poduzeća i stanovništva, proporcionalno njihovim odgovornostima za doprinos u proizvodnji novonastale vrijednosti.

Privredna poduzeća imaju mjeru produktivnosti izraženu novčanom dobiti na tržištu. Po isteku utvrđenog perioda vrši se obračun uspješnosti poslovanja. Ukoliko poduzeće ostvari porast novčane dobiti tada se takva dobit tretira kao trajno unapređenje rada koje trajno donosi veći dohodak i sa time radnici poduzeća stjeću uvjete za dobivanje određene količine bodova minulog rada. Tada se razlika između ostvarene i postojeće dobiti prikazuje kao dobitak. Tada se radnicima u poduzeću raspodjeljuje količina bodova minulog rada u veličini neto porasta novčane dobiti poduzeća.

Međutim ukoliko pojedina profitna poduzeća komune sa korištenjem novca za razvoj privrede ne ostvare predviđenu novčanu dobit u predviđenom vremenu, tada se razlika između predviđene i ostvarene dobiti prikazuje kao gubitak. Tada se radnicima u poduzeću oduzima količina bodova minulog rada u veličini neto gubitka poduzeća.

Kada je poznata ukupna neto količina bodova minulog rada koja se pridododaje i/ili oduzima od radnika u poduzeću tada se uz pomoć kompjutorske tehnologije nagrade ili sankcije svakog radnika lako izračunavaju pomoću formule:

$$\text{Radnik-1 : Radnik-2 : Radnik-3 : ... : Radnik-n} = \\ \text{K-odgov.-1 : K-odgov.-2 : K-odgov.-3 : ... : K-odgov.-n}$$

A rezultat se brzo dobije u obliku:

Radnik-1 = +/- Količina bodova-1
Radnik-2 = +/- Količina bodova-2
Radnik-3 = +/- Količina bodova-3
...
Radnik-n = +/- Količina bodova-n

Produktivnost komune ostvaruju profitne privredne i neprofitne privredne djelatnosti i obje su u sistemu radne konkurencije podjednako značajne. Profitna privreda ostvaruje neposredno novčanu dobit na tržištu dok su neprofitne djelatnosti one koje za svoj rad ne ostvaruju neposredno novčanu dobit na tržištu. Proizvodi rada neprofitnim djelatnostima su besplatni za stanovništvo. U tu skupinu mogu spadati organi uprave, javna zaštita, obrazovanje, zdravstvo i slične djelatnosti. Produktivnost rada neprofitnih djelatnosti izražava se ocjenom uspješnosti koju daju specijalizovane arbitražne komisije i stanovništvo neposredno.

Neprofitne organizacije također potražuju novčana sredstva namjenjena njihovom razvoju ali ne iz fonda razvoja privrede nego iz fonda zajedničke robne potrošnje. Ocjena uspješnosti neprofitnih poduzeća može imati skalu vrijednosti ekvivalentnu novčanoj dobiti profitne privrede, pa bi svako unapređenje uspješnosti povećavalo indeks uspješnosti neprofitnih djelatnosti i obrnuto. Radnici u neprofitnim djelatnostima također trebaju imati pravo na ostvarivanje porasta količine bodova minulog rada u slučaju porasta produktivnosti koja se izdvaja iz dobiti poduzeća profitne privrede.

Količina bodova koja se dodjeljuje neprofitnoj privredi utvrđuje komparacijom ostvarenih produktivnosti profitne privrede i neprofitne privrede. Upotrebom koeficijenata moguće je efikasno matematički komparirati profit privrede i unapređenje djelatnosti neprofitne privrede i formirati ravnotežu nagrada i sankcija za sve pogodnosti i nepogodnosti rada radnika u profitnim i neprofitnim djelatnostima. U sistemu radne konkurencije takva komparacija će biti nužno objektivna jer bi svaki nesrazmjer dovodio do većeg prelijevanja rada tamo gdje bi uvjeti rada bili povoljniji što nikome ne bi bilo u interesu.

***

Privatni poduzetnici nastupaju nezavisno na tržištu kao i poduzeće komune. Privatni poduzetnici podnose odgovornost za svoje poslovanje vlastitim kapitalom. Radnici zaposleni kod privatnika podnose odgovornost za svoj rad neposredno privatnom poduzetniku. Privatno poduzetništvo ne izdvaja novac za fond namjenjen razvoju profitne privrede komune pa ne može ni koristiti ta novčana sredstva. Privatno poduzetništvo mora samostalno akumulirati novac ili ga posuditi od banaka sa kamatom.

Obzirom da će profitna privreda sa društvenim vlasništvom nad sredstvima za proizvodnju uz pomoć radne konkurencije koja donosi najproduktivniji rad, biti najmanje

jednako ili više produktivna od privatnog poduzetništva, može se očekivati da će samostalno privatno poduzetništvo gubiti konkurensku produktivnu bitku sa akcionarsko društvenim poduzetništvom. Osim toga, sa razvojem novog oblika privređivanja rasti će i produktivna svijest radnika te će hteti sami donositi odluke i podnositi odgovornost za svoje odluke. Kako u akcionarsko društvenom odnosno humanističkom obliku vlasništva nad sredstvima za proizvodnju radnici imaju znatno veća prava i slobode, može se očekivati da će privatni poduzetnici gubiti radnu snagu.

Tada će privatni poduzetnici biti prisiljeni prepuštati vlastita poduzeća komuni u zamjenu za ekvivalentnu količinu bodova minulog rada. Veća količina bodova minulog rada donosi veći dohodak, veću mogućnost izbora radnog mjesta i općenito veće priznanje moći u društvu.

Primjena koeficijenta odgovornosti u novom sistemu predstavlja povoljnu zamjenu za burzovne špekulacije kapitalističkog sistema privređivanja. Mogući dobici ili gubici bodova minulog rada, što je ekvivalent akcija, vežu se za uspješnost procjene buduće produktivnosti. Takav sistem stavlja radnike u ravnopravniji položaj u procesu proizvodnje, umanjuje otuđenje u procesu proizvodnje a zajednička odgovornost doprinosi većem prosperitetu privređivanja.

Demokratsko planiranje i upravljanje nad privredom, puna zaposlenost uz radnu konkuranciju, riješeno pitanje odgovornosti radnika i nagrađivnje prema radu definitivno uklanjaju nedostatke socijalističkog i kapitalističkog oblika privređivanja. Tako se otvara mogućnost za prosperitet profitne privrede sa akcionarsko društvenim odnosno humanističkom obliku vlasništva nad sredstvima za proizvodnju.

3.1.2.7 Raspodjela dohodaka

Komuna osigurava dohodak svim stanovnicima komune kao mjeru osiguranja egzistencije. Svi stanovnici komune su uključeni u sistem raspodjele dohodaka komune sa izuzetkom radnika u privatnim kompanijama jer oni zadržavaju profit koji ostvare. Privatne kompanije plaćaju porez kao što ga i danas plaćaju. Taj porez pripada komuni. On se koristi između ostalog za dohotke svih stanovnika komune.

Raspodjela rezultata zajedničkog rada u svim oblicima proizvodnih odnosa predstavlja problem jer svaki radnik teži većem udjelu u raspodjeli zajednički proizvedene robe. U autoritativnim sistemima privređivanja raspodjelu regulira rukovodilac. Rukovodilac je autoritet u najširem smislu koji procjenjuje radno opterećenje radnih mjesta i na temelju utvrđene produktivnosti određuje visinu dohodaka radnika. Rukovodilac je svojim statusom privilegiran i lako donosi odluke u svoju korist a na štetu radnika. Neopravdane razlike u raspodjeli rezultata rada uvijek stvaraju napetosti u procesu proizvodnje koje štete proizvodnji i donose nepogodnosti društvu.

U predloženom sistemu sa komunalnim akcionarsko društvenim odnosno humanističkim oblikom vlasništva nad sredstvima za proizvodnju, raspodjela rezultata zajedničkog rada vrši se raspodjelom dohodaka. Visina dohotka svakog radnika bazira se na cijeni rada i na ostvarenoj produktivnosti. Visina dohotka se može utvrditi koeficijentom pomoću formula:

$$\mathbf{K\text{-dohotka} = (Cijena rada) \times K\text{-dohotka}_R \times K\text{-dohotka}_P \times K\text{-dohotka}_K}$$

$$\mathbf{Cijena rada = (Vrijednost minulog rada) \times (Cijena tekućeg rada)}$$

Cijena rada utvrđuje se produktom vrijednosti minulog rada odnosno količine bodova minulog rada radnika i cijene tekućeg rada. Svaki radnik posjeduje onoliku količinu bodova koliko vrijedi njegov minuli rad zajedno sa vrijednošću minulog rada njegovih predaka. Količina bodova rada je datost sistema u kojem radnik sa većom vrijednošću minulog rada ostvaruje proporcionalno veći dohodak bez obzira koji posao obavljao. Bodovi minulog rada kreiraju humanistički oblik prihoda baziranog na vrijednosti minulog rada. Taj prihod može biti velik i zato on neće biti na teret pojedinog poduzeća već će se rasporediti na nivou komune kao što je to već objašnjeno u poglavlju Cijena rada.

Svaki radnik samostalno utvrđuje cijenu tekućeg rada uspoređujući radne pogodnosti i nepogodnosti sa drugim oblicima rada. Objektivnost vrednovanja cijene tekućeg rada osigurava sa radnom konkurencijom u kojoj pravo na rad ostvaruje radnik koji uz jednaku produktivnost zahtjeva manju cijenu tekućeg rada.

U novom sistemu svi stanovnici ostvaruju egzistencijalnu sigurnost dohotkom pa je

stoga potrebno formirati i cijenu tekućeg rada nezaposlenog stanovništva. Kako nezaposleni stanovnici komune neposredno ne privređuju tako ne mogu samostalno utvrđivati vlastite cijene tekućeg rada. Cijenu tekućeg rada nezaposlenog stanovništva utvrđuje rukovodstvo komune uz saglasnost skupštine komune prema radnim potrebama i mogućnostima komune, odnosno tako da uravnoteži ponudu i potražnju za radom u komuni. Ukoliko stanovnici komune ne bi bili dovoljno zainteresirani za rad, rukovodstvo bi smanjilo cijenu tekućeg rada nezaposlenog stanovništva što bi im smanjilo dohodak pa bi dohodovno porasla radna zainteresiranost stanovnika. Obratno, ukoliko bi radna zainteresiranost radnika bila prevelika rukovodstvo može povećati cijenu tekućeg rada nezaposlenih pa bi opao dohodovni interes za radom radnika. Rukovodstvo može dati veću cijenu tekućeg rada učenicima i studentima što bi stimuliralo obrazovanje. Cijena tekućeg rada invalida i starijih osoba se regulira u okviru socijalne politike komune. Komuna više neće imati klasično penzijsko osiguranje jer u preloženom sistemu svaki čovjek prima dohodak čak i ako ne radi. Isto tako čovjek će raditi dokle god hoće i može bez obzira na godine starosti.

***

Na kraju visina dohotka svakog radnika ovisi o K-dohodku. K-dohodku svakog radnika ovisi o omjeru ostvarene i predviđene produktivnosti radnika, poduzeća i komune u funkciji odgovornosti radnika za ostvarenu produktivnost. K-dohotku radnika može se prikazati formulom:

$$\text{K-dohotka}_R = \frac{\text{Ostvarena produktivnost radnika}}{\text{Potrebna produktivnost radnika}} \text{ (f-odgovornosti)}$$

K-dohotka_R utvrđuje odnos ostvarene i predviđene produktivnosti radnika u funkciji odgovornosti radnika.

Produktivnost se iskazuje u bilo kojim prihvaćenim radnim veličinama koji ukazuju na broj i kvalitet proizvoda u privrednim poduzećima i usluga u neprofitnim radnim organizacijama. Tamo gdje se produktivnost ne može egzaktno utvrditi količinom i kvalitetom proizvoda odnosno usluga tamo se produktivnost može odrediti ocjenom produktivnosti rada. Sistem ocjenjivanja će se tako formirati da raspon ocjena ukazuje na produktivnost rada podjednako kao kod egzaktnog utvrđivanja količine proizvedene robe.

Međusobno ocjenjivanje stanovništva donosi svakom stanovniku ravnopravnu moć odlučivanja što uvodi novi oblik anarhično demokratskog odnošenja u društvu. Svaki pojedinac može pomoću ravnopravne moći ocjenjivanja postati tužilac i okrivljeni bez prava žalbe. Utjecaj pojedine ocjene na dohodak stanovnika ne može biti veliki, dapače on će biti mali jer okrivljeni nema pravo da se brani ali će biti dovoljno visok da formira respekt čovjeka prema čovjeku. Takav respekt će ostvariti put prema većim pogodnostima u društvu. Sistem ocjenjivanja će prisiliti čovjaka da smanji vlastite mane

i povećava vrline u odnošenju sa društvom u najširem smislu.

Ukoliko se ostvarena produktivnost izjednači sa potrebnom produktivnošću tada je K-dohotka_R = 1. U tom slučaju će ostvareni dohodak odgovarati predviđenom dohodku. Ukoliko je ostvarena produktivnost veća ili manja od potrebne tada će dohodak radnika biti veći ili manji od predviđenog.

Na kraju visinu K-dohotka_R određuje K-odgovornosti radnika. Matematički se može jednostavno odrediti funkcija koja će radniku koji izjasni mali K-odgovornosti dati traženi dohodak bez obzira na predviđenu i ostvarenu produktivnost. Sa porastom K-odgovornosti će se povećavati dohodak u slučaju porasta produktivnosti i isti će se smanjivati u slučaju pada produktivnosti. Naravno, veći K-odgovornosti daje veću konkurensku moć za obavljanje svakog rada.

***

Radnici podnose odgovornost i za produktivnost poduzeća. Produktivnost poduzeća može se prikazati isto kao i produktivnost radnika. Formula može imati oblik:

$$\text{K-dohotka}_P = \frac{\text{Ostvarena produktivnost poduzeca}}{\text{Potrebna produktivnost poduzeca}} \text{ (f-odgovornosti)}$$

K-dohotka_P utvrđuje odnos ostvarene i predviđene produktivnosti poduzeća u funkciji odgovornosti svakog radnika.

Produktivnost profitnih poduzeća se izražava pomoću ostvarene novčane dobiti na tržištu. Novčana dobit predstavlja najefikasniji način ocjenjivanja produktivnosti odnosno vrijednosti rezultata rada u današnjem društvu.

Radnici ostvaruju predviđeni dohodak u slučaju ostvarenja predviđene produktivnosti, odnosno ako prodaju cjelokupnu tekuću proizvodnju na tržištu. Naravno, to bi zahtijevalo veliku brzinu obrta sredstava ili praktično proizvodnju za poznate potrošače.

Kako cjelokupna proizvedena roba teško može naći kupca u vremenu periodičnog obračuna, određeni dio robe će biti prodan u nekom drugom obračunskom periodu, te će ostvariti dobit u nekoj drugoj periodu obračuna. Takva poduzeća bi u tekućoj periodu obračuna ostvarila manju dobit od potrebne pa bi im konzekventno sa tim u vezi i dohodak trebao biti manji. Međutim, može se pretpostaviti da je iz perioda minulog rada ostala roba koja se plasira u sadašnjem periodu obračuna i donosi dobit u sadašnjem periodu.

Ako ostvarena novčana dobit poduzeća na tržištu bude jednaka predviđenoj novčanoj dobiti na tržištu tada će K-dohotka_P biti jednak 1 (jedan) pa će ostvareni dohodak poduzeća biti identičan predviđenom dohodku. Ukoliko se formulom ustanovi K-dohotka_P veći ili manji od 1 (jedan), tada će i dohodak poduzeća biti proporcionalno

veći ili manji od predviđenog.

Sistem radne konkurencije na tržištu rada osigurava ujednačenu raspodjelu svih radnih pogodnosti i nepogodnosti radnih mjesta u jednoj kompaniji. Ali ako neka kompanija ima značajno bolja sredstva za proizvodnju nego druga kompanija radnici u bolje opremljenoj kompaniji mogu i u novom sistemu ostvariti znatno viši dohodak nego radnici koji imaju zastarjelu tehnologiju. U tom slučaju radnici bi bili više zainteresirani za rad u bolje opremljenim kompanijama. Zato će rukovodstvo komune organizirati proizvodnju u poduzećima komune tako da jednako vrijedan rad definiran produktivnošću i bodovima minulog rada ostvaruje jednaki dohodak. U tu svrhu rukovodioci mogu tehnološki unaprijediti poduzeća koja imaju slabiju materijalnu opremljenost rada ili mogu prelijevati dohodak između kompanija u toj mjeri da osiguraju ujednačenu dohodovnu zainteresiranost radnika za sva radna mjesta.

Pomoću koeficijenta produktivnosti se mogu regulirati drugi oblici uspješnosti proizvodnje koje se ne mogu prikazati novčanom dobiti na tržištu a koji bi regulirali: zaštitu čovjekove okoline od zagađenja, odstupanja od svih standarda kvalitete robe, itd.

Države već uglavnom imaju propise koji utvrđuju standarde za većinu proizvoda i za način na koji se proizvodnja vrši ali sad će biti potrebno takvu regulaciju približiti daleko većim mogućnostima regulacije koje nudi novi sistem. Posebne komisije će prihvatiti državne standarde, analizirati moguća odstupanja od takvih standarda i predložiti intenzitet utjecaja svakog odstupanja od standarda na K-dohotka poduzeća. Naročito će biti važno utvrditi kriterije za zaštitu čovjeka i njegove okoline. Na kraju će takvi propisi biti usvojeni u skupštini komune. Na temelju takvih standarda potrošači robe, udruženja potrošača, stručne ustanove, specijalizirane arbitražne komisije na nivou komune i saveza komuna ili međunarodne arbitraže, daju vlastite ocjene o kvaliteti rada profitnih poduzeća.

Važno je napomenuti da sistem ne predviđa birokratsko ocjenjivanje svih proizvođača jer bi se tako formirao ogroman nepotreban birokratsko administrativni aparat. Sistem predviđa slobodno ocjenjivanje onih poduzeća koja po mišljenju korisnika njihovih proizvoda ili analizom stručnih službi po slučajnom odabiru ili prijavi, odstupaju bilo pozitivno ili negativno od utvrđenih standarda. Poduzeća koja ne dobiju nikakvu ocjenu tretiraju se kao da posluju u okviru predviđene produktivnosti i usvojenog standarda poslovanja.

Analogno ostvarenoj dobiti na tržištu, poduzeća koja budu proizvodila društveno prihvatljivije proizvode na društveno prihvatljiviji način će ostvariti ocjenu produktivnosti veću od 1 pa će ostvariti veći ukupan dohodak i obratno, poduzeća koja budu društveno neprihvatljivija ostvariti će manju ocjenu od 1 i sa time i manji dohodak. Obračun ostvarene produktivnosti se može prikazati u neograničenom broju faktora koji će na kraju međusobnim produktom dati finalnu vrijednost K-dohotka_P.

Upotrebom koeficijenata poduzeća mogu efikasno podnositi odgovornost dohotkom za zagađenje okoline ili lošu kvalitetu proizvoda. Poduzeća koja zagađuju okolinu ili

proizvode nekvalitetne proizvode, će ostvariti ovisno o utjecaju koje takvo odstupanje od standarda ima, niži dohodak od onoga što bi ga trebali dobiti na osnovu finansijske dobiti. Radnici će dopunski biti sankcionirani gubitkom bodova minulog rada. Takva poduzeća će morati konkurirati za sredstva namjenjena razvoju privrede u funkciji neprofitabilnog porasta produktivnosti izraženog ocjenom kako bi otklonili nedostatke svog privređivanja.

Iako su razvijene zemlje svijeta postigle zapažen napredak u zaštiti čovjekove okoline on još uvijek nije dovoljan. Teško je učiniti konsensus na intrnacionalnom nivou koji će osigurati zaštitu čovjekove okoline zato što je takva zaštita skupa. Današnji propisi koji reguliraju zaštitu čovjeka i njegove okoline su često neobavezujući i zato zagađenje prirode raste. Novi sistem će zasigurno i efikasno osigurati čiste rijeke, zrak, zdravu hranu itd. Zbog kvaliteta koje pruža društvu, predloženi sistem može biti prihvaćen od svih komuna svijeta. Tako će se osigurati da planeta Zemlja bude čista i zdrava.

Neprofitna poduzeća danas uglavnom nemaju mjerilo produktivnosti rada, odgovornosti kao ni vrijednosti rezultata rada. U ovu grupu spadaju obrazovanje, zdravstvo, uprava i sve ostale stručne i uslužne djelatnosti koje ne ostvaruju dohodak neposredno na tržištu nego su dotirani iz budžeta.

Neprofitna poduzeća treba staviti u podjednake uvjete privređivanja kao profitna poduzeća. Produktivnost neprofitnih poduzeća se može izraziti ocjenom uspješnosti rada. Ocjenu daju korisnici usluga, udruženja korisnika i stručnih ustanova. Ocjena uspješnosti rada neprofitnih poduzeća se može prikazati koeficijentom podjednako uspješno kao prikaz rada profitnih poduzeća. Upotrebom koeficijentata može se precizno komparirati uspješnost poslovanja profitnih i neprofitnih poduzeća i na temelju toga vršiti nagrađivanje prema vrijednostima ostvarenog rada.

Kako je u udruženom radu svaki rad neodjeljiv od drugog rada svaki radnik podnosi odgovornost i za poslovanje svog poduzeća izjašnjavanjem vlastitog K-odgovornosti. Radnik koji izjasni veći koeficijent odgovornosti preuzima i veću odgovornost za produktivnost poduzeća pa će ostvariti i veći dohodak u slučaju porasta produktivnosti poduzeća i obratno.

***

Svi stanovnici komune podnose odgovornost za produktivnu orijentaciju komune. Koeficijent ostvarene produktivnosti komune može se izraziti formulom:

$$K\text{-dohotka}_K = \frac{\text{Ostvarena produktivnost komune}}{\text{Potrebna produktivnost komune}} \text{ (f-odgovornosti)}$$

K-dohotka_K utvrđuje odnos ostvarene i predviđene produktivnosti komune u funkciji odgovornosti radnika.

Taj koeficijent nema tako velikog utjecaja na raspodjelu dohotka unutar komune. Razlike se formiraju samo prema stupnju odgovornosti koji pojedini radnik preuzima za vlastitu i zajedničku produktivnost. Utvrđivanje K-ostvarene produktivnosti komune biti će jako značajno kod udruživanja komuna i vršenja raspodjele dohotka među komunama.

Na nivou komune produktivnost se izražava ukupnom ostvarenom novčanom dobiti privrede. Moguće je proširiti mjerenje produktivnosti komune polifunkcionalnim sistemom koji ocjenjuje kvalitetu života kao što su zagađenost-čistoća komune, pismenost-nepismenost stanovnika, zakonitost-nezakonitost djelovanja stanovnika, itd. Također je pomoću K-dohotka komune moguće subvencionirati slabije razvijene komune. Tako bi se povećao dohodovni interes radnika za rad u takvim komunama što bi omogućilo brži razvoj komune. Čak je moguće regulirati natalitet komune. Ukoliko komuna ima preveliki ili prenizak natalitet on se može regulirati sa smanjivanjem K-dohotka_K za odgovarajuću veličinu.

Definiranje takvih kategorija, njihova regulacija i implementacija će biti zadatak saveznog parlamenta. Definirane kategorije vrijednosti omogućile bi efikasnije sprovođenje socijalne, ekonomske, ekološke, kulturne i svih ostalih politika udruženih komuna.

***

Dohodak svakog radnika u udruženom radu i svakog stanovnika komune može se prikazati koeficijentom pomoću formule:

$$\mathbf{K-dohodka = (Cijena rada) \times K-dohotka\_R \times K-dohotka\_P \times K-dohotka\_K}$$

Iz formule je vidljivo da K-dohodka svakog radnika ovisi o predviđenoj cijeni rada i o koeficijentu ostvarene produktivnosti na nivou radnog mjesta, poduzeća i komune u funkciji odgovornosti za ostvarenu produktivnost. Primjenom kompjuterske tehnologije se može brzo izračunati visina koeficijenta dohotka svih radnika bez obzira na količinu faktora koji dohodak određuju. Može se pretpostaviti da će radnici najveću odgovornost podnositi za vlastiti rad jer su oscilacije u produktivnosti poduzeća manje, dok su na nivou komune najmanje.

Navedeni društveni ekonomski sistem zastupa akcionarsko društveni odnosno humanistički oblik vlasništva nad sredstvima za proizvodnju ali dozvoljava produkciju samostalnog privatnog poduzetništva. Privatno poduzetništvo podrazumjeva nezavisnu proizvodnju sa privatnim vlasništvom nad sredstvima za proizvodnju. Radna mjesta u privatnom poduzetništvu su u vlasništvu privatnika pa ne podliježu radnoj konkurenciji. Vlasnik poduzeća zapošljava radnike prema potrebi i mogućnostima.

Po ostvarenju novčane dobiti na tržištu privatni poduzetnici zadržavaju obrtna novčana

sredstva prema potrebama. Oni također zadržavaju novčana sredstva za unapređenje i amortizaciju proizvodnje. Oni imaju obavezu plaćati poreze na dobit i za privatno korištenje imovine kao što je to danas slučaj. Porezom ostvarena novčana sredstva su namijenjena zaposlenim radnicima u neprivredi, nezaposlenim radnicima, zatim za zajedničku potrošnju komune i saveznu potrošnju. Visina poreza za samostalne privatne poduzetnike će biti identična davanjima koje izdvaja udružena kompanija komune. Visinu izdvajanja određuje neposredno stanovništvo komune. Vlasnik privatnog poduzeća može odlučiti da samostalno utvrđuje visinu dohodaka svojih radnika i da ih samostalno isplaćuje ili se može uključiti u zajedničku raspodjelu dohodaka stanovnika komune.

Ukoliko samostalno privatno poduzetništvo u svom radu koristi javnosti nepoznatu tehnologiju proizvodnje i sa njom ostvari veću novčanu dobit na tržištu od udruženog rada sa akcionarsko društvenim odnosno humanističkim vlasništvom nad sredstvima za proizvodnju, ostvariti će veći dohodak. Takvo privatno poduzetništvo može opstati i privlačiti radnu snagu i u novom sistemu.

Međutim, novopredloženi oblik ekonomije će investirati novac u vlastiti razvoj koliko god to bude potrebno. Sistem radne konkurencije će razviti ekonomiju do te mjere da će postati produktivnija od samostalnog privatnog poduzetništva. U trenutku kada samostalni privatni poduzetnici ostvare manji dohodak od poduzeća u zajedničkom vlasništvu, smanjivati će se broj dohodovno zainteresiranih radnika za zapošljavanje kod privatnih poduzetnika. Pridoda li se tome sloboda izbora rada radnika koju novi sistem nudi, zatim mogućnost donošenja odluka o radu, zatim pravo radnika na samostalno odlučivanje o visini dohodaka, pravo radnika na raspodjelu profita poduzeća, broj zainteresiranih radnika za rad kod privatnih poduzetnika će biti još manji. Ukratko, novi sistem će potisnuti privatnike sa tržišta i preuzeti njihove radnike. Može se očekivati sa velikom sigurnošću da će samostalni privatni poduzetnici potražiti spas u ustupanju vlasništva nad sredstvima za proizvodnju društvu u zamjenu za ekvivalentnu količinu bodova minulog rada. Veći broj bodova minulog rada osigurati će veći dohodak, veću konkurensku moć za izbor rada i zato veću moć u društvu.

***

Novac namijenjen dohodcima svih stanovnika formira se na nivou administrativnog centra komune izdvajanjem iz dohotka komune. Količina novca se utvrđuje neposrednim iskazom stanovnika izdvajanjem iz ukupne novčane mase namjenjenoj prometu robe u komuni. Dobijena količina novca namjenjena dohodcima stanovnika komune načelno treba odgovarati predviđenoj količini novca namjenjenih dohodcima stanovnika jer se sistem bazira na cijeni rada koji odgovara dohodku radnika. Međutim, zbog različito ostvarenih produktivnosti moguća su odstupanja tako da za ukupni dohodak svih stanovnika bude na raspolaganju manje ili više novca nego što je sistem predvidio.

Takva odstupanja će se uskladiti na taj način da se ukupna masa novca namjenjena dohodcima rasporedi radnicima proporcionalno utvrđenim koeficijentima dohodaka. Na taj način više ne može postojati manjak ili višak novca namjenjen dohodcima. Više neće

biti potrebno nedostatak novca nadoknađivati kreditima banaka. Količina novca namjenjena dohodcima će se rasporediti ljudima proporcionalno njihovom udjelu u proizvodnji i svi će biti uvjereni da je raspodjela dohodaka pravedna.

Tehnika raspodjele dohodaka može se ostvariti iz kompjutorskog centra komune. Utvrđivanje stvarnog dohotka može se vršiti prema formuli produženog omjera:

$$\text{Dohodak-1} : \text{Dohodak-2} : \text{Dohodak-3} : \dots : \text{Dohodak-n} = \\ \text{K-dohotka-1} : \text{K-dohotka-2} : \text{K-dohotka-2} : \dots : \text{K-dohodka-n}$$

Iz ukupne mase novca predviđene dohodcima i prikazanog produženog omjera koji može imati i milionski broj članova može se primjenom kompjutorske tehnologije, brzo i precizno izračunati dohodak svakog radnika u obliku:

$$\text{Dohodak-1} = \text{Vrijednost-1} \\ \text{Dohodak-2} = \text{Vrijednost-2} \\ \text{Dohodak-3} = \text{Vrijednost-3} \\ \dots \\ \text{Dohodak-n} = \text{Vrijednost-n}$$

Dobijeni dohodak iskazuje vrijednost rezultata rada svakog stanovnika komune u određenom novčanom iznosu.

Centralizacijom sistema raspodjele dohodaka, omogućava se primjena jedinstvenih kriterija raspodjele po principu da jednakom radu pripadaju jednaki dohotci. Profit koji u klasičnoj ekonomiji donosi pogodnosti vlasnicima sredstava za proizvodnju sada se društveno prihvatljivim načinom raspoređuje cijelom stanovništvu. Nema više eksploatacije.

Ni jedan rad nije neovisan pa se stoga ni dohodak proizašao iz rezultata zajedničkog rada ne treba neovisno raspoređivati. Raspodjela dohodaka pomoću produženog omjera i koeficijenata omogućava da se ukupna količina novca namjenjena dohodcima u komuni elastično rasporedi među stanovnicima komune proporcionalno cijeni uloženog rada i odgovornosti radnika za ostvarenu produktivnost bez ostvarenja viška ili manjka novčanih sredstava u završnom obračunu.

Eventualne nagle promjene u ostvarenom dohotku radnika uslijed velikog porasta ili pada produktivnosti mogu se amortizirati matematičkom funkcijom koja neće dozvoliti nagli porast ni pad dohotka što bi doprinijelo većoj ekonomskoj stabilnosti društva.

Završnu riječ u raspodjeli dohotka treba imati stanovništvo komune neposrednim izjašnjavanjem visine minimalnog dohotka. Srednja dobijena vrijednost iskaza svih stanovnika u funkciji njihove glasačke moći odlučivanja predstavljala bi zagarantovani egzistencijalni minimum koji svaki radnik odnosno stanovnik komune dobija u

obračunskom periodu bez obzira na veličinu njegovog udjela u proizvodnji i cijenu njegova rada.

Niži minimalni dohodak stanovnika uz utvrđenu dohodovnu masu novca namjenjenu svim dohotcima formirao bi veći raspon između dohodaka što bi povećalo radnu angažiranost, pa tako i produktivnost privrede i društveni standard. Visoki standard uz veliku produktivnost može formirati zasićenje tržišta, što smanjuje radne potrebe. Tada bi stanovništvo svojom slobodnom voljom moglo povećati najniži dohodak stanovništva što bi smanjilo raspon između dohodaka pa bi radnici zbog manje dohodovne stimulacije u procesu proizvodnje smanjivali vlastitu radnu angažiranost do te mjere dok se ne uravnoteži ponuda i potražnja rada.

Korekcije se mogu lako i brzo izračunati primjenom kompjuterske tehnologije gdje bi najmanji K-dohotka osigurao demokratski utvrđen minimalni dohodak. Primjenom produženog omjera razlike u visini dohodaka će se proporcionalno povećavati ili smanjivati prema potrebama društva.

Ovim zahtjevom se završava kompleksan pristup utvrđivanja raspodjele dohodaka stanovnika komune isključujući radnike u privatnim kompanijama jer oni zadržavaju svoje dohotke. Dobijena vrijednost izražava definitivnu finalnu visinu dohodaka pa tako i kupovnu moć stanovnika u komuni. Dohotci radnika mogu biti javno prikazani ili držani u tajnosti po opredjeljenju društva i svakog pojedinca posebno. Svaki stanovnik koristi vlastiti dohodak po slobodnoj volji.

3.1.2.8 Upotreba nekretnina

Nekretnine su čovjeku potrebne za zadovoljenje egzistencijalnih potreba kao i za doseganje većih pogodnosti. Korištenje nekretnina donosi velike pogodnosti i zato ih čovjek osigurava vlasništvom. Vlasništvo lako poprima subjektivna obilježja kojima čovjek sebi pripisuje veću moć nego što je objektivno ima u prirodi. Takvo vlasništvo postaje otuđeno od svoje prirode i otuđuje čovjeka od njegove prirode. U otuđenom društvu, u društvu koje razvija posjedovanje, vlasništvo nad nekretninama postaje jednostavan, efikasan i priznat oblik prezentacije čovjekove moći. U takvom društvu čovjek postaje ono što ima. Otuđene potrebe ljudi su nezastitne što rezultira bespoštednom eksploatacijom prirodnih resursa koju planeta Zemlja ne može dugo trpjeti. Ograničeni prirodni resursi povećavaju otuđenu vrijednost resursa što doprinosi borbi za ostvarenje prava na vlasništvo nad nekretninama.

Stanovnici koji nisu stekli vlasništvo nad stambenim prostorom su prisiljeni da uđu u najamni odnos sa vlasnicima nekretnina. Oni plaćaju rentu po tržišnom principu ponude i potražnje koja vlasnicima nekretnina donosi prihode. Iako tržišna renta doprinosi racionalnoj izgradnji i korištenju nekretnina ona nije dovoljno društveno prihvatljiva jer veliča otuđene vrijednosti i tako stvara otuđenje u društvu.

Poznata alternativa privatnom vlasništvu nad nekretninama je društveno vlasništvo. Društveno vlasništvo bi trebalo da podrazumijeva podjednako pravo korištenja nekretnina svih stanovnika ali društvo nije steklo znanje kako da to sprovede u djelo. Osim toga društvo nije pronašlo prihvatljiv način podruštavljanja privatnog vlasništva pa je privatnim vlasnicima oduzimalo nekretnine. Ono u osnovi predstavlja otimanje akumulirane vrijednosti minulog rada vlasnika nekretnina i kao takvo predstavlja nepravdu počinjenu u ima jednakosti među stanovnicima. Ta nepravda donosi brojne nepogodnosti u društvu.

Nadalje, treba naglasiti da društvo nije uspjelo riješiti probleme raspodjele stambenog prostora u društvenom vlasništvu. Izgradnja i korištenje nekretnina određuje se administrativno birokratskim aparatom. Kandidati u pravilu čekaju godinama dok ne steknu pravo korištenja stambenog prostora. Birokratska struktura je nesposobna da prati promjene stambenih potreba stanara i još više da ih zadovolji. Rezultat takve društvene politike je neracionalna raspodjela i nesrazmjer u raspodjeli nekretnina što uvijek rezultira privilegijama povlaštenih članova društva. Naravno da takvo stanje također razvija otuđenje i antagonizmom u društvu. Treba naglasiti da korisnici stambenog prostora u društvenom vlasništvu nisu vlasnici stanova pa nemaju potrebu da održavaju stambene prostore i nemaju odgovoran odnos prema istima.

Pravo korištenja nekretnina u društvenom vlasništvu je općenito neefikasnije od privatne rentijerske raspodjele. Efikasna politika korištenja nekretnina u društvenom vlasništvu može se omogućiti novom društvenom politikom korištenja nekretnina.

***

U novom sistemu se pravo korišćenja proizvodnih nekretnina utvrđuje radnom konkurencijom. Analogno tome, korištenje objekata individualnog standarda se treba vršiti najamnom konkurencijom korisnika nekretnina.

Najamna konkurencija korisnika nekretnina zahtjeva udruženo vlasništvo stanovnika komune nad nekretninama. To je moguće ostvariti zamjenom vlasništva nad nekretninama bodovima minulog rada što bi formiralo komunalno akcionarsko odnosno humanističko vlasništvo nad nekretninama. Bodovi minulog rada formiraju glasačku moć ljudi. Vlasništvo bez obzira da li je ono privatno ili društveno predstavlja vrijednost u društvu. Sa time u vezi vlasnici privatnog vlasništva trebaju dobiti glasačku moć na temelju privatnog vlasništva. Ali ako to vlasništvo ostaje privatno ono ne može utjecati na formiranje visine dohodka ljudi u zajednici komune. Drugim riječima dohodovni bodovi minulog rada će biti manji od glasačkih bodova minulog rada ako vlasnik nekretnine ne prepusti svoje vlasništvo društvu. Ako to vlasnici nekretnina učine ti bodovi će imati istu vrijednost i zvati će se samo bodovi minulog rada.

Ukoliko ne žele, privatni vlasnici nad nekretninama ne moraju prodati svoje vlasništvo komuni. U tom slučaju samostalno koriste nekretnine i plaćaju porez kao što ga i danas plaćaju. Međutim, vlasništvo nad nekretninama više neće predstavljati najširi oblik prezentacije moći čovjeka već će to biti bodovi minulog rada. Prodaja privatnog vlasništva povećava količinu bodova minulog rada pa sa time povećava dohodak, povećava moć korištenja nekretnina, povećava mogućnost izbora rada, itd. Obzirom da se bodovi minulog rada nasljeđuju vlasnici nad nekretninama mogu naći veliki interes u prodaji nekretnina komuni.

Vrijednost nekretnina se procjenjuje slobodno prema tržišnoj vrijednosti i uz administrativnu kontrolu. Vlasnicima nekretnina sa mjestom boravka u drugim komunama se ne mogu dodjeljivati bodovi minulog rada zato što bi korist od minulog rada ostala u jednoj komuni a dohodovni teret bi se prenio u drugu komunu. Iz tog razloga vlasnicima nekretnina iz drugih komuna trebaju prodati svoje nekretnine tim komunama u zamjenu za novac u zajedničkom vlasništvu stanovnika tih komuna. Novac dobijen od prodaje nekretnina stanovnici mogu u svojim komunama zamjeniti za bodove minulog rada.

Najamna politika treba na jednostavan i brz način osigurati racionalno i društveno prihvatljivo korištenje nekretnina, u prvom redu stambenog i poslovnog prostora. Društvo treba osigurati slobodan uvid u vrijednost nekretnina. U informativnom centru komune može se voditi evidencija svih nekretnina sa tehničkim opisom, položajem i visinom najamnine.

Čovjek je individualno biće, sa individualnim osjetom pogodnosti i nepogodnosti, a to znači da ista nekretnina može jednom čovjeku donijeti veće pogodnosti a drugom manje. Svaki stanovnik će licitirati u administrativnom centru komune za nekretninu od najvećeg vlastitog interesa u skladu sa svojim dohodovnim mogućnostima. Stanovnik koji ponudi najveću najamninu stjeće pravo korištenja nekretnina.

Postupak stjecanja prava korištenja nekretnina je vrlo jednostavan. Najveća iskazana najamnina odmah stupa na snagu i odbija se sa dohodovnog računa korisnika stambenog prostora ili druge privatno korišćene nekretnine. U slučaju da nekretnina ima svog korisnika koji može i želi podnijeti porast najamnine za stambeni prostor on ostaje korisnik te nekretnine. Konkurent koji nije uspio zauzeti željeni stambeni prostor konkurira dalje za drugi stambeni prostor.

Svaka iskazana najamnina obavezuje korisnika nekretnine na određeni period korištenja po iskazanoj cijeni. Nakon proteklog perioda, korisnik nekretnine može spustiti visinu najamnine ukoliko mu to dozvoli potencijalni konkurenski korisnik nekretnine.

Korisnik nekretnine (stan ili kuća) koji nije u mogućnosti ili ne želi pratiti najveću iskazanu najminu mora se izjasniti odmah i prepustiti korištenu nekretninu jačem konkurentu u razumnom roku. U tom periodu on traži jeftiniju nekretninu za sebe. Napuštanje korištenja nekretnine je nepogodno ali će se u ime ostvarenja većih zajedničkih pogodnosti u društvu prihvatiti.

Konkurenciji korištenja nekretnina podliježu svi prostori koji mogu služiti za stambene i poslovne namjene. Ukoliko bi poduzeća ponudila veća novčana sredstva nego što bi ih dali stanari tada bi takva nekretnina postala poslovni prostor i obratno. Na taj način će tržište osigurati društveno najkorisniju upotrebu nekretnina.

Nekretnine kao što su poljoprivredna zemljišta i industrijski objekti podliježu radnoj konkurenciji i stoga za takve objekte nisu potrebna najamna davanja kao drugi oblik konkurenškog utvrđivanja prava korištenja.

Društvenim prostorima i objektima kao što su administracija, uprava, sudovi, škole, zdravstveni objekti, klubovi utvrđuje se namjena korištenja odlukom delegata skupštine komune. Takve objekte koristi cijelo društvo namjenski i stoga oni ne podliježu konkurenciji korisnika.

Novi oblik društvenog odnošenja ne treba rentu u klasičnom smislu kao oblik prihoda jer su nekretnine u vlasništvu cijelog društva. On ne treba rentu kao novčana sredstva za izgradnju i održavanje nekretnina jer se takva sredstva izdvajaju iz fonda zajedničke potrošnje. Novi sistem treba rentu samo za regulaciju prava korištenja nekretnina.

Masa novca namjenjenu najamninama svih nekretnina u komuni se utvrđuje sumom neposrednih iskaza svih korisnika nekretnina. Takvu masu treba pribrojiti masi novca namjenjenu dohodcima stanovništva komune i rasporediti je stanovništvu proporcionalno visini individualnih dohodaka. To znači da će svaki radnik iz sume novca namjenjenog svim najamninama ostvariti udio koji je proporcionalan njegovom dohodku. Radnik koji ostvaruje veći dohodak više je doprinio razvoju društva pa sa time ima veće pravo na korištenje nekretninama što ostvaruje dobitkom veće količine najamnog novca. Masa novca namjenjena najmnim davanjima će se u cjelosti ubirati neposredno sa

dohodovnog računa stanara i tako neće remetiti platni promet u komuni.

Raspodjela nekretnina će ovisiti o razlikama u visini dohodka stanovnika komune i o vrijednosti odnosno potrebnosti nekretnina. Veće razlike u dohodcima će omogućiti veće razlike u moći najamnog davanja pa tako i veće razlike u korištenju nekretnina.

Vrijednije nekretnine će ostvariti veće najamnine i obratno. Radnik koji bi sa relativno niskim dohodkom želio koristiti relativno vredniju nekretninu odvajao bi za korištenje nekretnine novac namjenjen najmu i dio novca namjenjenog vlastitoj potrošnji u korist radnika koji koristi manje vrijednu nekretninu i na taj način bi zadržao cijeli dohodak i dio novca namjenjenog najamnini što će povećati njegovu potrošačku moć.

Stambene prostore unajmljuju porodične zajednice. Svaki član porodice ostvaruje dohodak u komuni. Sa time u vezi, veće porodične zajednice ili grupe ljudi ostvaruju veći dohodak i veću mogućnost korištenja nekretnina.

Predloženi sistem raspodjele nekretnina predstavlja najefikasniju, najpravedniju i najprihvatljiviju raspodjelu nekretnina bez obzira na odnos količine stambenih prostora i količine stanara jer konkurencija korisnika na tržištu nekretnina neposredno uravnotežuje raspodjelu. Ovakav oblik najamnine će prihvatiti sve pozitivne osobine privatnog i društvenog rentijerstva i odbaciti sve negativnosti što će doprinijeti prosperitetu društva.

Konkurencija korisnika nekretnina bi formirala objektivnu vrijednost nekretnina. Tamo gdje je prometna vrijednost nekretnina veća, postoji veći interes stanovništva, što predstavlja dobar pokazatelj za usmjeravanje novčanih sredstava za izgradnju nekretnina. Nova izgradnja potrebnih nekretnina će formirati veću ravnotežu ponude i potražnje za nekretninama u okviru dohodovne moći stanovnika. Izgradnja, rušenje i adaptacija nekretnina vrši se iz fonda zajedničke robne potrošnje.

Život u ovakvom sistemu će omogućiti svakom stanovniku da praksom ispita stvarnu potrebnost nekretnina i da demistificira otuđene premise sagledavanja vrijednosti nekretnina. Takva orijentacija može smanjiti prometnu vrijednost nekretnina i reducirati je na upotrebnu vrijednost a tada društvo može osigurati zadovoljenje potreba za nekretninama svih stanovnika.

3.1.2.9 Zajednička potrošnja

Svako društvo organizira službu koja zadovoljava zajedničke potrebe na određenom teritoriju. Zajedničke službe trebaju novčana sredstva za zajedničku potrošnju. Takva sredstva se u svim društvima osiguravaju poreznom politikom iz prometa robe, iz dobiti poduzeća i iz dohodaka radnika.

Poreznu politiku određuje vlast na području na kojem ostvaruje suverenitet. U današnjim demokratskim društvenim poretcima narod bira ljude na vlasti i oni bi trebali zastupati interese svojih birača. U praksi izabrana vlast je u pravilu više sklona zastupati svoje interese ili interese privilegiranih članova društva koji imaju veliku moć utjecaja.

Stanovništvo nema direktnog niti značajnog utjecaja na formiranje poreza niti na namjenu korištenja poreznog novca. Sa time u vezi bez obzira koliko vlast svojom poreznom politikom objektivno zadovoljava društvene potrebe, porezna politika je članovima društva otuđena pa je ne mogu prihvatiti kao svoju. Društvo je prisiljeno prihvatiti poreznu politiku formiranu od strane vlasti i zato je doživljava kao čin nasilja nad vlastitim potrebama. Rezultat takvog odnosa je nezadovoljstvo plaćanjem poreza i nedovoljno izgrađen stav prema zajedničkom vlasništvu, sa čime društvo u cjelini gubi.

*****

Novo predloženi sistem treba poreznu politiku ali bi se ona bitno razlikovala od porezne politike u klasičnom smislu. Novu poreznu politiku formira neposredno stanovništvo komune.

Po ostvarenom prometu robe, ostvarena novčana dobit javnih poduzeća se registrira u administrativnom centru komune kako bi se utvrdila produktivnost svakog poduzeća a zatim se sav novac udružuje u javnoj banci komune. Udružena novčana sredstva omogućuju stanovništvu da brzo, jednostavno i efikasno vrši raspodjelu zajedničkog novca i na taj način usmjeri zajedničko djelovanje.

Iz te mase novca izdvaja se količina novca namjenjena zajedničkoj potrošnji u iznosu koje odredi stanovništvo komune neposrednim izjašnjavanjem. Raspodjela se vrši u okviru mogućih intervala vrijednosti koje utvrđuje rukovodstvo komune a odobrava skupština komune. Stanovnik koji procjeni da je za zajedničku robnu potrošnju potrebno izdvajati veću sumu novca nego za ostale oblike potrošnje izjasniti će se za veće izdvajanje. Veća količina novca namjenjena zajedničkoj potrošnji će u većoj mjeri zadovoljiti zajedničke društvene potrebe, ali će smanjiti količinu novca namjenjenu individualnoj potrošnji i razvoju privrede. Suma izjašnjenih vrijednosti svih stanovnika u funkciji glasačkih moći će predstavljati omjer raspodjele dohotka komune.

Treba naglasiti da sredstva namjenjena zajedničkoj robnoj potrošnji služe isključivo za robnu potrošnju jer se svi dohodci stanovnika isplaćuju neposredno iz fonda individualnih dohodaka.

Stanovništvo komune će iskazom na internetskim aplikacijama odrediti namjenu novčanih sredstava za zajedničku potrošnju i tako ostvariti optimalno zadovoljenje zajedničkih potreba. Stanovnici komune bi se mogli izjašnjavati kad god to žele i njihovi bi glasovi imali valjanost dokle god ne naprave izmjene i tako novi glas učine važećim. Osnovna raspodjela novca namjenjenog zajedničkoj potrošnji se dijeli na sredstva namjenjena održavanju i izgradnji zajedničkih objekata komune.

***

Novčana sredstva namjenjena održavanju je nadalje potrebno podijeliti između administracije komune, uprave, pravosuđa i društvene zaštite, zatim zdravstva, obrazovanja, nauke, kulture, sporta i rekreacije, uređenja okoline, za potrebe prometnica i infrastrukture, transporta, društvene prehrane i ostalih oblika potrošnje.

Moguće intervale vrijednosti za raspodjelu novca u pojedine grupe bi formiralo rukovodstvo komune. Rukovodstvo komune je dužno formirati granice minimalnih sredstava koje pojedine grupe zajedničke potrošnje moraju osigurati za vlastito funkcioniranje kao i optimalnu i maksimalnu moguću količinu novca potrebnu za pojedine oblike potrošnje.

Stanovnik koji procjeni da je za pojedini oblik zajedničke potrošnje potrebno izdvojiti veća novčana sredstva, kako bi se u većoj mjeri zadovoljile njegove individualne i zajedničke potrebe društva, će izdvojiti veću sumu novca na teret oblika zajedničke potrošnje koja je po njegovom mišljenju manje potrebna. Iskazane vrijednosti svih stanovnika komune se zatim obrađuju u administrativnom centru komune. Suma svih iskazanih vrijednosti po grupama u funkciji glasačke moći stanovnika predstavljala bi odnos raspodjele novčanih sredstava.

Poznate sume namjenjene grupama zajedničke potrošnje će formirati određeni standard pojedinih grupa. Stanovnici će na temelju prakse spoznati da li je za potrebe pojedinih grupa potrebno povećavati ili smanjivati novčana sredstva. Ovakva praksa omogućava stanovništvu da upozna potrebe svoje komune. Svaka grupa zajedničke potrošnje ima masu sitnih i krupnih troškova i ograničenu sumu novca na raspolaganju. Stanovništvo u cjelini ne mora imati interes da vrši daljnju raspodjelu novca ali zainteresirani pojedinci mogu vršiti utjecaj na raspodjelu novca dokle god imaju interes.

Novac se također može raspoređivati djelatnostima koje njegovom upotrebom ponude najveće zadovoljenje društvenih potreba. Nešto slično principu raspodjele novca namjenjenog razvoju profitne privrede. Ocjenu zadovoljenja društvenih potreba daju arbitražne komisije, ocjenjivački sudovi, udruženja i neposredno stanovništvo. U društvu u kojem ocjena rada utječe na dohodak ili još više na dohodovnu količinu bodova minulog rada korištenje novca namjenjenog zajedničkoj potrošnji će biti jako odgovorno.

Finalnu raspodjelu novčanih sredstava unutar pojedinih grupa će određivati nadležno

rukovodstvo. Zbog izrazito velike odgovornosti rukovodstvo će koristiti novac namjenjenog zajedničkoj potrošnji u nekom obliku dogovora sa zainteresiranim stanovništvom ili pomoću anketa kako bi se u većoj mjeri zadovoljile društvene potrebe. U novom sistemu rukovodioci će biti radnici koji više ne mogu zadovoljiti vlastite potrebe ako prethodno ne zadovolje društvene potrebe. Takav princip predstavlja garanciju da će se konačna raspodjela čak i najmanjih sredstava namjenjena zajedničkoj robnoj potrošnji usmjeravati tako da na najefikasniji način zadovolje društvene potrebe.

***

Stanovništvo neposredno utječe i na izgradnju novih objekata od društvenog interesa. Izgradnja objekata društvenog standarda odnosi se na izgradnju svih objekata, saobraćajnica i infrastrukture kao i dobavu opreme koja zahtjeva velika novčana sredstva. Sa time u vezi, što se stanovništvo u većoj mjeri izjasni za veću količinu novca namjenjenu zajedničkoj potrošnji, a u okviru nje za potrebe izgradnje, to će se moći više graditi objekti zajedničkog standarda i obratno.

Rukovodstvo će na temelju količine novca na raspolaganju i procjene društvenih potreba uočenih anketama i neposrednim izjašnjavanjem stanovnika uz suradnju sa stručnim službama, vršiti planiranje izgradnje kapitalnih i ostalih objekata. Zatim će putem sredstava javnog informiranja definirati namjenu i mjesto izgradnje, tehničke karakteristike i količinu novca potrebnu za izgradnju te sve pogodne i nepogodne posljedice koje takva izgradnja ili neizgradnja donose.

Obzirom da izgradnja zahtjeva veliku količinu novčanih sredstava, da angažira veliku količinu zajedničkog rada te da trajno unosi promjene u strukturi komune, ona treba da prođe neposredno izjašnjavanje stanovništva na referendumu. Svaki stanovnik će trebati dati suglasnost za izgradnju kapitalnih ili skupih objekata a može se izjasniti o izgradnji bilo kojeg objekta u komuni. Kapitalni objekti će se izgraditi ukoliko većina stanovnika komune svojim glasom u funkciji individualne glasačke moći odobri izgradnju. Ostali objekti manjeg značaja će trebati samo većinu glasova od broja stanovnika koji se izjašnjavaju o izgradnji.

Predloženi sistem raspodjele novca za zajedničku robnu potrošnju podliježe širokom i brzom društvenom dogovoru što doprinosi konstruktivnoj orijentaciji društva. U ovakvom društvenom sistemu stanovništvo po prvi put ima moć da neposredno upravlja zajedničkom potrošnjom. Takva moć će doprinijeti tome da stanovništvo prihvati zajedničku potrošnju kao dio svoje potrošnje. U ovakvom sistemu zajedničko vlasništvo više nije otuđeno ni u jednom segmentu što će doprinijeti da stanovništvo prihvati svoju zajednicu. Treba naglasiti da čovjek voli više ono o čemu zna više, odnosno gdje djeluje više. U takvoj zajednici se može očekivati odgovoran odnos stanovništva prema zajedničkoj imovini.

Eventualna odstupanja od konstruktivne orijentacije pojedinaca će biti spriječena i neposrednim ocjenama društva. Stanovništvo će neodgovornim pojedincima davati loše dohodovne ocjene što će im umanjiti dohodak i količinu bodova minulog rada. Veća

neodgovornost od strane pojedinaca će biti sankcionirana putem arbitražnih komisija i sudova.

Zajednička robna potrošnja je najracionalniji oblik potrošnje i omogućava najviši stupanj zadovoljenja društvenih potreba pa se može očekivati da će stanovništvo sa vremenom povećavati količinu novca namjenjenu zajedničkoj potrošnji što će doprinosti većem blagostanju društva.

Savezna potrošnja

Komuna je u pogledu formiranja vlastitih sredstava zajedničke potrošnje u potpunosti suverena. Međutim, komuna po svojoj političkoj pripadnosti predstavlja dio državne zajednice. Odnose sa drugim komunama regulira putem delegata u skupštini šire teritorijalne zajednice. Predstavnici svih komuna na teritoriji države utvrđuju zajedničku potrošnju na državnom nivou u saveznom parlamentu.

Sredstva za saveznu potrošnju potrebna su za budžet saveza komuna u državi. Novčana sredstva se koriste za potrebe administracije, državne obrane te za izgradnju i održavanje objekata od saveznog interesa. Kada se utvrde potrebna novčana sredstva ona se prikupljaju iz komuna na taj način da podjednako opterete svaku komunu proporcionalno njenom dohotku. Po prometu robe takva novčana sredstva se izdvajaju i upućuju saveznoj administraciji.

Raspodjelu novca na saveznom nivou kreira državno rukovodstvo a odobravaju je delegati komuna u saveznom parlamentu. Dakle na saveznom nivou stanovništvo komune nema neposredan utjecaj na formiranje i raspodjelu novčanih sredstava za zajedničku potrošnju. Može se očekivati da će stanovništvo naučeno da neposredno odlučuje o raspodjeli zajedničke potrošnje na nivou komune zahtjevati pravo na odlučivanje i na saveznom nivou. Neposredno odlučivanje stanovništva na saveznom nivou je tehnički lako izvodivo poput odlučivanja na nivou komune, ali zahtjeva kompatibilnost sistema odlučivanja. Drugim riječima ovakav ili sličan sistem bi trebale prihvatiti sve komune u državi.

3.2 Razotuđenje udruženih komuna

3.2.1 Udruživanje politike

Nastanak država uglavnom nema nikakve veze sa demokracijom. Narod gotovo da nikad nije pitan u kojoj državi želi živjeti. Države su proizvod nametanja potreba vladara autokrata. Naravno da nije izlaz u negiranju država zbog njihovog nedemokratskog nastanka. Izlaz leži u njihovoj maksimalnoj demokratizaciji.

U današnjim državama prevladava parlamentarni oblik demokracije prihvaćen od društva kao najdemokratskiji oblik vlasti. Međutim, čovjek poslije obavljenog biranja lidera, delegata ili stranke nema nikakvog utjecaja na formiranje pravila zajedničkog djelovanja. Delegirani članovi u parlamentu provode posredan oblik demokracije koja se lako otuđuje od svojih izbornih programa. Današnja država je manje ili više zatvorena, autoritativna formacija koja sistemom veće ili manje presije održava koordinaciju otuđenog društvenog djelovanja. Takve država proizvodi autoritete, a sa njima i nepogodne pojave kao što su otuđenje, autarhiju, eksploataciju, protekcionizme, nacionalizme, destruktivnost.

Elementi sadašnje politike i ekonomije u svjetu su u razvoju društva učinile veliki napredak na demokratskom i proizvodnom planu, međutim oni se dalje ne mogu razvijati pa stoga predstavljaju kočnicu razvoja društva. Novi način društvenog odnošenja u komuni nalazi zamjenu i unapređenje za sve elemente klasične politike i političke ekonomije i na taj način omogućava nastavak političkog i ekonomskog prosperiteta.

Ja se nadam da će ova knjiga zainteresirati neku fondaciju, državno rukovodstvo, političku partiju, udruženja i pojedince koji nebi žalili svoj doprinos u razradi ideje koju ova knjiga predlaže. Predloženi političko ekonomskog sistema će zahtijevati opsežnu analizu ekipe znanstvenika svih zainteresiranih profila, teoretsku simulaciju djelovanja komune, a kada se uspostave zadovoljavajući rezultati moguća je eksperimentalna primjena sistema u manjoj cjelovitoj društvenoj zajednici koja bi na prijedlog neke partije slobodnim izborom i referendumom takav sistem prihvatila.

***

Komuna je dio države kao suverene društvene organizacije. Delegati komune u državnoj skupštini zastupaju interese svoje komune. Na taj način svaka komuna sudjeluje u donošenju državnih odluka u kreiranju vanjske i unutarnje politike kao i obrane zemlje. Svaka komuna je suverena u toj mjeri da može donositi vlastite zakone i propise na vlastitoj teritoriji ukoliko oni nisu u koliziji sa prihvaćenim Ustavom i zakonima države. Svoje unutrašnje uređenje komuna određuje sama.

Svaka komuna je suverena na unutrašnjem ekonomskom planu ukoliko se isti ne sukobljava sa saveznim zakonima. Nova komuna će i dalje imati zatvoreno tržište rada

u odnosu na državu i neovisnu ekonomiju. Radnici iz komuna sa danas postojećim kapitalističim sistemom neće moći slobodno konkurirati na radnim mjestima komune sa novim sistemom. Oni ne mogu ostvariti dohodak u komuni sa novim sistemom ukoliko ne posjeduju bodove minulog rada. Prelazak radnika se može dozvoliti administrativno, ukoliko radnik u svojoj komuni proda svoje vlasništvo i tako sakupi dovoljnu količinu novca da može kupiti bodove minulog rada u komuni sa novim sistemom. Takav radnik će i tada biti u nepovoljnijem položaju jer neće moći dobiti novac u svojoj komuni za svoj doprinos u izgradnji zajedničkog vlasništva i zato će imati niži dohodak i manju glasačku moć od radnika koji je ostvario jednako vrijedan minuli rad u novoj komuni. Prelazak radnika iz jedne komune u drugu će biti slobodan samo ako komune uspostave jednaki sistem. Tada bi se organizacija rada vršila na nivou udruženih komuna a regulacija prijenosa vrijednosti proizašlih iz minulog rada bi se vršila automatski.

***

Opisani sistem društvenog djelovanja osigurao bi ekonomsku, socijalnu i političku stabilnost komune. Omogućio bi brži i stabilniji razvoj komune od svih ostalih sistema na svim potrebnim poljima, a to znači i mogućnost doseganja većih pogodnosti nego ostali sistemi. Kada eksperiment novog sistema pokaže pozitivne rezultate može poslužiti kao uzor drugim komunama. Tada će takav model organizacije društvenog djelovanja prihvatiti političke partije drugih komuna što će doprinijeti da se produktivna orijentacija takvog sistema širi svijetom.

Prihvatanjem ovakvog političkog modela društvenog uređenja od strane više komuna otvara se mogućnost višeg stupnja udruživanja komuna baziranog na implementaciji novog političkog i ekonomskog sistema. Na taj način komuna zadržava dio svoje političke i ekonomske suverenosti a dio prenosi na udruženje komuna. Udruživanja će se bazirati na zajedničkom tržištu rada i zajedničkom kapitalu. Takvo udruživanje će donositi neposredne pogodnosti ali može donositi i nepogodnosti stanovnicima komune.

Pogodnosti bi se manifestirale u slobodnom izboru rada u udruženim komunama čime bi se ostvarila veća mogućnost nalaženja posla od interesa radnika i veća mogućnost nalaženja odgovarajućeg mjesta boravka pa tako i mogućnost ostvarenja većih pogodnosti. Nadalje udružene komune imaju veću ekonomsku moć pa tako mogu ostvariti veći prosperitet društva i veću sigurnost poslovanja u slučaju poremećaja na tržištu.

Stanovništvo može iz istih razloga udruživanje komuna doživjeti i nepogodno. Naime, veći broj radnika stvara veću radnu konkurenciju pa može biti teže ostvariti pravo na rad na polju vlastitog interesa. Isto se odnosi na izbor stambenih prostora. Veća stabilnost ekonomskog sistema će nužno zahtijevati određeno prelijevanje novca među komunama za potrebe dohodaka, zajedničke potrošnje i razvoja privrede koje će amortizirati poremećaje na slobodnom tržištu. Takvo prelijevanje novca stanovništvo može ocjeniti kao nepogodno.

Sa time u vezi skupštine komuna koje se žele udružiti će formirati program koji će jasno utvrditi modalitete i postupak udruživanja. Takav program će se usvojiti koncenzusom

političkih partija svih komuna koje se žele udružiti. Vjerojatno se takav koncenzus neće lako usvajati ali on je nužan za doseganje bolje i stabilnije budućnosti. Svaka odluka protiv interesa manjine je neprihvatljiva. Osim toga ona stvara neprijatelje zajednici. Pregovori i međusobni ustupci građeni bazirani na optimalnim pogodnostima svih članova zajednice vode najboljem rješenju.

Po ostvarenom koncenzusu predlagači programa i stručne službe će javnom raspravom u sredstvima javnog informiranja ukazati stanovništvu na prednosti i mane takvog čina. Kako udruživanje komuna može donijeti stanovnicima pogodnosti i nepogodnosti, ono se mora provoditi demokratskim izjašnjavanjem stanovništva putem referendumu. Udruživanje komuna je značajan čin koji bitno utječe na društveno djelovanje pa je potrebno da isto prihvati značajna većina stanovnika. Neka to bude 2/3 glasova u funkciji glasačke moći stanovnika koji su izašli na glasanje i najmanje polovica od ukupnog broja stanovnika svake komune. Poslije obavljenog koncenzusa političkih partija vjerojatno neće biti teško prikupiti dovoljan broj glasova stanovnika komuna na referendumu.

Treba pretpostaviti da će sa vremenom praksa pokazati da udruživanje komuna donosi veće tržište koje omogućava veću zaradu privrede. Komune koje se ne budu htjele udruživati sa drugim komunama će postati ekonomski slabije od udruženih komuna. Osim toga veće udruživanje omogućava veću produktivnost ostvarenu većom radnom konkurencijom pa tako i veće pogodnosti u rezultatima rada. Veće udruživanje će donijeti veću sigurnost privređivanja u slučaju nastanka bilo kakvih poremećaja na tržištu. Veće udruživanje komuna će formirati veću akumulaciju zajedničkog novca, što osigurava zadovoljenje veće količine zajedničkih potreba. Veće udruživanje će dati stanovništvu veću mogućnost neposrednog utjecanja na donošenje odluka od zajedničkog interesa na području udruženih komuna. Veće udruživanje će dati stanovništvu mogućnost ocjenjivanja djelovanja bilo kojeg čovjeka na području udruženih komuna. Ukratko, veće udruživanje će donijeti veće pogodnosti zajednici u cjelini pa se može očekivati da će stanovništvo komuna generalno težiti većem udruživanju komuna.

***

Udruživanje se lako može razvijati do nivoa republike odnosno države kao suverene društvene organizacije na određenoj teritoriji. Država za razliku od komune kao potpuno suverena društvena organizacija donosi Ustav i zakone zemlje. Donošenje i izmjene konstitutivnog zakona ili Ustava priprema i utvrđuje parlament države sa svojim stručnim službama. Kada delegati u parlamentu države formiraju koncenzus o izmjenama Ustava tada ga prosljeđuju na izjašnjavanje stanovništvu na referendumu.

Stanovništvo se izjašnjava pomoću kompjuterskih aplikacija preko interneta, prihvaćanjem ili odbijanjem svake točke izmjene Ustava posebno. Takve kartice se predaju u državne ispostave u komunama gdje se brzo sređuju kompjuterskom obradom. Točke koje dobiju najmanje 2/3 glasova u funkciji glasačke moći stanovnika koji su glasali i koje prihvati najmanje 1/2 od ukupnog broja stanovnika države, bi se

usvajale a ostale bi se odbacivale ili išle u doradu.

Razvojem demokracije stanovništvo treba da odlučuje i o prihvaćanju osnovnih zakona i najvažnijih odluka. Osnovni zakoni i odluke reguliraju prava i dužnosti građana, odnose u proizvodnji i raspodjeli. Takvi zakoni i odluke moraju biti naglašeno prezentirani stanovništvu putem sredstava javnog informiranja sa komentarima organa koji ih formira. Isto tako je potrebno dozvoliti javnu kritiku predloženih zakona. Poslije mogućih korekcija, uz visoki stupanj koncenzusa delegata, savezni parlament utvrđuje zakone i daje ih na usvajanje stanovništvu. Osnovne zakone i odluke od općeg društvenog interesa glasači usvajaju također sa najmanje 2/3 glasova u funkciji glasačke moći stanovnika koji su glasali i najmanje 1/2 od ukupnog broja stanovnika države. Takvo usvajanje zakona nebi trebalo biti problematično ukoliko političke partije u parlamentu države prethodno uspostave koncenzus. Kako stanovništvo neposredno odlučuje o vlastitim zakonima ono ima interes da ih upoznaje i vlastitom voljom prihvaća i stoga oni više nisu otuđeni od društva.

Manje važni zakoni, propisi i odluke koji zastupaju posebne djelatnosti pa nisu od općeg interesa stanovnika prihvaćaju se ako dobiju većinu glasova delegata ili poslanika u parlamentu države.

Promjene Ustava kao osnovnog zakona i drugih značajnih zakona u državi moraju biti tako koncipirane da ostvare većinu glasova stanovnika svih komuna udruženih u državu. Takvu koncepciju je moguće ostvariti jer se stanovništvo svake demokratske države uglavnom slaže u formulaciji osnovnih ljudskih, civilnih, etičkih, teritorijalnih prava. Međutim, razlike mogu nastupiti na ideološkom polju i na polju regulacije proizvodnih odnosa i raspodjele.

Ukoliko stanovnici pojedine komune ne bi prihvatili izmjene Ustava, tada Ustavni sud države treba analizirati odstupanja od zajedničkog Ustava. Ukoliko se razlike ne sukobljavaju sa osnovama državnog uređenja Ustavni sud može prihvatiti poseban status takve komune a parlament države to može potvrditi. Međutim, ukoliko neprihvaćanje promjena Ustava od strane pojedine komune remete osnove državnog uređenja i kao takve donose štetu cijeloj državi, tada Ustavni sud i savezni parlament takav poseban status ne mogu odobriti. Tada skupština komune sa posebnim potrebama odustaje od svog opredjeljenja ili inzistira na svom opredjeljenju a može ga ostvariti djelomičnim ili potpunom secesijom.

U pravilu se razdružuju države sa nezadovoljnim, neodgovornim i izmanipuliranim stanovništvom, sa liderima željnim velikih privilegija što u novom sistemu ne može biti slučaj. Iako je teško očekivati secesiju u novom sistemu, demokratski sistem po svom određenju treba dozvoliti mogućnost razdruživanja komuna.

***

Danas ne postoje nikakva međunarodna pravila koja bi regulirala secesiju. Pravila ne postoje uglavnom zato da bi moćnici sami prema potrebi, utvrdili ko ima pravo na

secesiju a ko ne. Generalno rečeno, svaka nezavisna država čija vlada ne dozvoljava kontrolu svjetskih moćnika će dobiti jaku opoziciju podržanu od strane svjetskih moćnika. Ukoliko takva opozicija nebi bila uspješna tada svjetski moćnici u svrhu porobljavanja takve države rade na razgradnji te države. Tada svjetski moćnici pomažu secesioniste koji rade na dezintegraciji države. To se dogodilo u Jugoslaviji i Sovjetskom savezu.

Pravo naroda na samoopredjeljenje u Baskiji, Korzici, Sjevernoj Irskoj, Kaliforniji, Palestini, Tibetu, Kurdistanu ne postoji ni u kakvom obliku. Secesija nije moguća jer bi takvo pravo naroda oslabilo te države. Isto tako narod u manjim teritorijalnim cjelinama u pravilu nema pravo na samoopredjeljenje. Izuzetak predstavljaju referendumi o secesiji u Kvibeku, Kanada i u Škotskoj, Velika Britanija. Oni su dozvoljeni od strane vlasti zato što te secesije faktički ništa nebi promijenile. Naime tamo vlada krupni kapital koji bi podjednako nastavio da vlada bez obzira na secesiju. Tu se u stvari radilo samo o kozmetičkim promjenama.

***

Ja ću biti slobodan da ponudim svoj prijedlog o samoopredjeljenju naroda o kome se može diskutirati. Države su nastale kao autoritativne tvorevine i one su zadržale taj status bez obzira što su uvele neke demokratske elemente. Puna demokracija mora omogućiti preispitivanje statusa država, odnosno provjeru spremnosti naroda da živi u istoj državi tamo gdje se takvo pitanje pokrene.

Pravo na samoodređenje treba da ima svaka republika, provincija pa i najmanja teritorijalna zajednica ljudi, u ovom slučaju komuna. Za takvu odluku skupština komune treba formirati program koji će egzaktno utvrditi postupak razdruživanja i koji će se usvojiti koncenzusom političkih partija. Zatim će predlagač programa i stručne službe u sredstvima javnog informiranja ukazati stanovništvu na prednosti i mane takvog čina.

Razdruživanje je proces koji bitno utječe na komunu i stoga stanovnici komune koja želi samostalnost trebaju sakupiti najmanje 2/3 glasova glasača koji su izašli na referendum u funkciji njihove glasačke moći i najmanje 50% glasova od ukupnog broja stanovnika komune.

Ukoliko bi referendum u komuni potvrdio želju naroda za samostalnošću tada bi predstavnici obe interesne strane radili diobeni bilans razdruživanja zajednički stečenih dobara sa regulacijom svih obaveza, potraživanja i utvrđenim novonastalim odnosima. Na temelju ostvarenog dogovora bi trebalo obaviti referendum na području cijele države.

Utvrđeno razdruživanje bi se prihvatilo ukoliko bi to bilo u interesu najmanje 50% od ukupnog broja stanovnika države. Kako komuna ima pravo na samoopredjeljenje tako i država treba imati pravo na svoje samoopredjeljenje koje može spriječiti secesiju komune. Ukoliko referendum ne bi uspio tada se proces može uskladiti i ponoviti. Proces razdruživanja bi bio težak i dugotrajan zato što se ogroman broj veza među komunama,

kompanijama i stanovnicima, stvaran od osnutka države ne može jednostavno prekinuti.

Demokratski pristup udruživanja komuna zahtijeva i slobodu razdruživanja kao i ograničene međusobne veze. Što komuna manje ovlašćenja prenese na državu to će više biti suverena i obratno. Veći stupanj suvereniteta komune će stanovništvu donositi određene pogodnosti i nepogodnosti a praksa će utvrditi optimalne veze.

Objektivnom analizom se može pretpostaviti da će stanovništvo vlastitom praksom odbacivati procese razdruživanja jer isti ne mogu donositi veće pogodnosti ni na ekonomskom ni na općedruštvenom planu. Veće pogodnosti generalno proizilaze iz procesa integracije. Integrirana država sa novim sistemom može funkcionirati isto kao i komuna a to znači da može ostvariti veće pogodnosti društvu nego komuna jer su bogastva različitih opredjeljenja veća, mogućnosti udružene privrede veće i sigurnost ekonomskog sistema veća. Nova država će osigurati svojem stanovništvu veću slobodu, veću mogućnost ostvarenja pogodnosti i neposrednu moć odlučivanja svih stanovnika o svim zajedničkim potrebama kao što je to opisano u komuni.

Udruživanjem komuna stanovnici dobijaju mogućnost da samostalno vrše nagrade i sankcije ocjenjivanjem počinioaca pogodnih i nepogodnih djelovanja na području cijele države. Ocjene će u maloj ali respektivnoj mjeri utjecati na dohodak i količinu bodova minulog rada radnika, poduzeća ili komuna i na taj način će osigurati visoko produktivnu orijentaciju stanovništva cijele države.

Predloženi sistem je baziran na objektivnim kategorijama vrijednosti i na taj način demistificira autoritete i prevladava otuđenje. Život u ovakvom sistemu može potisnuti značaj različitih ideologija u korist života u skladu sa čovjekovom prirodom. Predloženi sistem omogućava svakom čovjeku da sam pronalazi svoje potrebe, da ih formira u granicama svoje mogućnosti te da ih zadovolji i na taj način dosegne pogodnosti.

Proces razotuđenja u ovakvom sistemu prevladava destrukciju. Eventualni sukob je moguć između pojedinaca, ali sukob neće biti nikome u interesu jer će međusobnim negativnim ocjenjivanjem sve strane gubiti. Sukobi će se rješavati međusobnim uvažavanjem i zajedničkim dogovorom. Možda najznačajnija posljedica ovakvog sistema leži u tome da niko neće moći sukob pojedinaca podići na društveni ili nacionalni nivo, jer će svaki pokušaj biti sankcioniran. Jer progresivna orijentacija društva neće davati sljedbenike koji bi ga podržali.

3.2.2 Udruživanje ekonomije

Veća društvena zajednica daje veće mogućnosti razvoja ekonomije pa tako i većeg prosperiteta društva ali zahtjeva veći napor za ostvarenje koordinacije zajedničkog djelovanja. Regulacija odnosa u proizvodnji se danas uglavnom vrši novcem u opticaju. Novac u opticaju formira mikroekonomsku i makroekonomsku politiku društva.

Mikroekonomska politika regulira ponudu i potražnju robe i rada na tržištu. Ta politika je proizvod slobodne kupovine i prodaje roba od strane pojedinaca ili poduzeća. Slobodno tržište je teško prevedivo što stvara velike teškoće uspostavi stabilne ekonomije. Potpuno stabilnu mikroekonomsku politiku može ostvariti samo visokorazvijeni oblik planske privrede. Takva opcija zahtijeva proizvodnju po naruđbi individualnih potrošača. Kako takvu opciju društvo za sada nema ono mora prihvatiti tržišnu privredu sa svim njenim prednostima i manama.

Makroekonomska politika regulira ekonomiju u državi. Tu politiku vodi državno rukovodstvo u svrhu zadovoljenja državnih potreba. Makroekonomska politika države regulira monetarnu, fiskalnu, kreditnu, dohodovnu, carinsku i druge novčane politike. Zadatak makroekonomske politike jeste da osigura porast produktivnosti privrede, da uravnoteži platnu bilancu države, da formira socijalnu sigurnost stanovnika i ravnotežu ponude i potražnje robe i rada na tržištu. Državna regulativa ekonomskih odnosa ima zadatak da donese stabilnu i efikasnu ekonomsku politiku koja će stanovništvu donijeti prosperitet.

Države sa kapitalističkim sistemom podržavaju slobodnu tržišnu privredu i zato imaju malu operativnu mogućnost da utječu na ekonomsku stabilnost i prosperitet privrede. U takvim državama makroekonomska politika više nastoji nadoknaditi nedostatke stihijskog kretanja novca formiranjem novčanih politika nego što može svjesno upravljati novčanim tokovima pa tako i državnom ekonomijom.

Država je veliki posjednik i potrošač novca za potrebe administracije, obrane, svih oblika osiguranja, investicija, robnih rezervi, raznih subvencija itd. Usmjeravanjem novca ona usmjerava i privredu. Osim toga država zapošljava ogroman broj ljudi. Ona može taj broj i povećati organizirajući plansku proizvodnju za svoje potrebe. Takva privreda daje najstabilniji oblik privređivanja i države je često prakticiraju kao izlaz iz ekonomskih kriza. Međutim krupni kapital se oštro suprotstavlja državnim poduzećima jer im odvlače profite pa se takva privreda pod utjecajem bogatih moćnika u velikoj mjeri privatizira svugdje u svijetu. To im polazi za rukom i zato što veliki državni sistemi imaju izrazito razvijenu birokratsku strukturu koja smanjuje produktivnost. I zaista današnje državne službe su često neefikasne kao što je bio i centralizirani socijalistički sistem privređivanja. Sa druge strane, efikasnost organizacije djelovanja velikih sistema privređivanja nije nerješiv problem što dokazuje stalno jačanje i udruživanje privatnih velikih korporacija koje imaju sve veći i veći broj radnika, posluju jako dobro a mogu i još bolje.

Nadalje, svako državno rukovodstvo bi na primjer moglo u potpunosti ukinuti nezaposlenost radnika donošenjem zakona o skraćivanju radnog vremena proporcionalno stopi nezaposlenosti. Problem naravno leži u činjenici da puna zaposlenost poskupljuje rad čime se smanjuju profiti vlasnika poduzeća. Krupni kapital daje veliku podršku političkim partijama koje pobjeđuju na izborima i te partije neće podržati interese obespravljenih. One neće ostvariti punu zaposlenost radnika i uravnoteženu raspodjelu pogodnosti i nepogodnosti u društvu.

Ipak, rukovodstvo svake države nastoji osigurati ekonomski prosperitet svoje države ali nisu pronašli opće društveno prihvatljive metode i nemaju operativne mogućnosti koje mogu ostvariti ekonomski prosperitet i stabilnost društva. Današnja državna rukovodstva nisu dovoljno uspješna jer ne postoji mehanizam koji može pratiti i voditi opće zadovoljavajuću ekonomsku politiku ogromnog nezavisnog prometa robe i rada.

*****

Novopredloženi sistem uvodi nove elemente koji mogu formirati zadovoljavajuću ekonomsku politiku. Predloženi sistem se bazira na dogovoru najproduktivnijih proizvođača što omogućava maksimalnu produktivnost privrede i relativnu stabilnost sistema. Stabilnost novog ekonomskog sistema će se temeljiti na stabilnoj proizvodnji, stabilnim cijenama proizvoda, stabilnim prihodima i poznatim potrebama stanovnika. Na taj način će se formirati stabilna proizvodnja i potrošnja što je uvjet stabilnosti države.

Udruživanjem komuna u državu omogućava se viši stupanj podjele rada sa punom zaposlenošću radnika kao što je to prikazano u komuni. Rukovodstvo će usmjeravati rad na taj način da u što većoj mjeri iskoristi regionalne i proizvodne mogućnosti pojedinih komuna. U centraliziranom sistemu organizacije proizvodnje, državno rukovodstvo će slijediti interese naroda i težiti udruživanju poduzeća čime će se umanjiti do potpunog ukidanja konkurencija poduzeća sa jednakim programima proizvodnje. Vertikalna hijerarhijska subordinacija će osiguravati racionalniju proizvodnju i stabilnije privređivanje.

Novi sistem donosi veliku produktivnost spuštanjem konkurencije poduzeća na nivo radnih mjesta. Unutar države će vladati jedinstveni princip ostvarenja prava na rad radnom konkurencijom. Svaki stanovnik može konkurirati za svako radno mjesto u državi. Bilo bi svakako dobro da radnici koji žele posao u nekoj drugoj komuni prethodno objave svoje namjere kako bi rukovodstvo moglo pripremiti radna mjesta za takve radnike. Ali sloboda izbora rada ne može biti dovedena u pitanje. Radna konkurencija će sa jedne strane dati objektivnu vrijednost svakog rada a sa druge će unaprijediti produktivnost svakog radnog mjesta čime će stanovnici ostvariti veće pogodnosti nego u kapitalizmu.

Slobodan izbor rada u državi otvara i problem mogućnosti nastanka prekomjernih migracija stanovnika iz smjera privredno nerazvijenih krajeva u privredno razvijene krajeve. Takve migracije bi također otežavale planiranje proizvodnje i smanjivale bi stabilnost privređivanja.

Rukovodioci države će biti dužni da uvažavaju interese stanovnika svih komuna pri usmjeravanju regionalnih djelatnosti. Njihov program će biti usvojen koncenzusom političkih partija saveznog parlamenta. Međutim ukoliko rukovodstvo države svojim odlukama ne bude u dovoljnoj mjeri uvažavalo interese svih komuna došlo bi do velikih migracija radnika u krajeve koji su u boljem položaju. To bi svakako povećalo konkuranciju rada za ograničeni broj radnih mjesta u privilegiranim komunama što bi nesumnjivo izazvalo veliko nezadovoljstvo naroda. Rukovodioci država koji nebi pružili podjednaku šansu za razvoj svim komunama bi dobijali negativne ocjene od nezadovoljnog naroda koje će im smanjiti količinu bodova minulog rada. Neuspješni rukovodioci će po prvi puta biti stvarno odgovorni narodu i zato će sami otići a samo uistinu najsposobniji će se usuditi obavljati rukovodeće poslove. To je dobra garancija za prosperitet države.

Kad se uspostavi pravedna raspodjela rada među komunama, sistem će u potpunosti riješiti problem migracija radnika iz nerazvijenih komuna u razvijene pomoću bodova minulog rada radnika. Radnici u nerazvijenim komunama imaju manje vrijedan minuli rad jer su u manjoj mjeri izgradili privredni sistem, ostvarili manju produktivnost i stoga ostvaruju manju dobit pa tako i dohodak. Manji dohodak im donosi manju količinu bodova minulog rada kao trajni oblik prezentacije njihove ukupne moći. Prelaskom iz jedne u drugu komunu radnik prenosi i svoje bodove minulog rada koji formiraju dohodak. Radnici iz nerazvijenih krajeva posjeduju manju količinu bodova minulog rada, pa će stoga slobodnim prelaskom na rad u razvijene krajeve ostvariti relativno jednaki dohodak na jednakom radu kao i u nerazvijenim krajevima. Primjenom ovakvog sistema radnici neće biti dohodovno stimulirani da migriraju iz nerazvijenih komuna u razvijene.

Dakle migracije radnika će biti moguće ali će biti dohodovno i sa stanovništva posjeda bodova minulog rada destimulativne. Radnici će više biti stimulirani da ostaju u nerazvijenim krajevima jer takvi krajevi mogu upotrebom bespovratnih sredstava namjenjenih razvoju privrede ostvariti bržu i veću stopu rasta privrede pa tako mogu osigurati brži porast dohodka i zatim količine bodova minulog rada.

Sistem u cijelosti predviđa egzaktno utvrđivanje odgovornosti radnika, poduzeća i komuna za ostvarenje predviđene produktivnosti kao garant vlastitog opstanka kao što je to prikazano u komuni. Odgovornost se podnosi dohodkom i bodovima minulog rada radnika. Sistem također predviđa i utvrđivanje odgovornosti putem međusobnih ocjena stanovnika, potrošača, udruženja, arbitraža i ocjenjivačkih sudova na nivou države. To će biti garancija uspostave odgovornih odnosa u ekonomiji države pa tako i prosperitetu države.

***

Predloženi sistem može osigurati i znatno viši stupanj stabilnosti društva udruživanjem novca, jer se na taj način poremećaji konjunktura mogu ravnomjernije raspoređivati. Novi sistem formira jedinstvenu masu novca koja se elastično raspoređuje svim oblicima potrošnje po tržišnim i demokratski utvrđenim načelima.

Dosad je makroekonomsku politiku države, a to znači i osnovu društvenih odnosa, reguliralo rukovodstvo države. To znači da su društvom uvijek upravljali autoriteti. Kako autoriteti često imaju posebne interese u odnosu na stanovništvo, tako stanovništvo lako može ostati nezadovoljno odlukama autoriteta. Osim toga, odluke koje donose autoriteti su otuđene od stanovnika i stoga ih ono ne može prihvatiti kao svoje.

Može se reći da je današnja makroekonomska politika dosegla svoj maksimum efikasnosti i da se dalji razvoj ekonomskih odnosa može omogućiti razvojem demokratskih odnosa u ekonomiji. U razvijenom demokratskom sistemu svaki stanovnik će sudjelovati u kreiranju makroekonomske politike zemlje neposrednom participacijom u raspodjeli udruženog novca. Suma svih iskaza stanovnika u funkciji njihove glasačke moći će formirati raspodjelu zajedničkog novca.

Tako će narod neposredno pomoću raspodjele zajedničkog novca formirati novu ekonomsku politiku države koja će zamijeniti monetarnu, fiskalnu, kreditnu i dohodovnu politiku današnjih sistema. Uz to će formirati novu proizvodnu i razvojnu politiku privrede pa tako i društva. Neposrednom raspodjelom zajedničkog novca će se drastično smanjiti otuđenje u procesu proizvodnje i raspodjele a privreda će dobiti makroekonomske orijentire vlastitog djelovanja i sa time elemente za viši stupanj stabilnog privređivanja.

Država emitira novac. Ukupna masa novca u prometu u državi treba da se formira približno između vrijednosti ukupne proizvedene robe i ukupno ostvarene dobiti na tržištu kako je to već opisano u komuni. Sistem omogućava relativno laku kontrolu količine novca u opticaju i sa time ostvaruje veliku kontrolu nad inflatornim i deflatornim procesima čime se osigurava veća stabilnost poslovanja privrede.

Ukupna masa novca predviđena za promet robe u državi raspoređuje se na novčana sredstva namjenjena komunama i novčana sredstva namjenjena državi. Odnos novca namjenjen komunama i državi određuje se neposredno demokratskim iskazom svih stanovnika države u funkciji pojedinačnih glasačkih moći i u okviru mogućih intervala vrijednosti koje određuje rukovodstvo države.

Raspodjela novčanih sredstava namjenjenih komunama vrši se proporcionalno produktivnoj moći komuna, na prvom mjestu proporcionalno ostvarenim novčanim dobitima komuna na zajedničkom tržištu. Ali isto tako raspodjela novčanih sredstava među komunama će se vršiti proporcionalno drugim faktorima koji određuju dohodak kao što su zagađenje okoline, kriminal, itd o čemu je već bilo riječi u poglavlju Raspodjela dohodaka. To znači da će svaka komuna dobiti na raspolaganje onoliko količinu novca koliko je svojom cjelokupnom produktivnom produkcijom zaslužila.

Udruživanjem novca zarađenog u svim komunama moguća su i mala odstupanja od ostvarene dobiti kao ulog za osiguranje stabilnog dohodka svih komuna. Naime, u slučaju da pojedina komuna uslijed elementarnih nepogoda ili lošeg poslovanja ostvari značajnije novčane gubitke, dohodak komune se može pokrivati iz zajedničkog fonda i postepeno smanjivati dok se privreda takve komune ne konsolidira a zatim bi opet

postepeno rastao. Na taj način sistem osigurava ekonomsku stabilnost svih komuna.

Stanovništvo produktivnih komuna može ocijeniti nepogodnim prelijevanja dohodaka među komunama. Međutim, kako takvo prelijevanja ne bi bila značajna niti česta, a omogućila bi dohodovno osiguranje komuna može se pretpostaviti da će stanovnici svih komuna prihvatiti takvo udruživanje. Ostvareni novac za potrebe komune, svaka komuna raspoređuje potpuno suvereno neposrednim dogovorom stanovništva na već opisan način.

Novčana sredstva namjenjena savezu komuna služe za potrebe zajedničke potrošnje i razvoja cijele države. Takva sredstva se formiraju i raspoređuju neposrednim iskazom svih stanovnika države. Sa time u vezi treba naglasiti da veća sredstva namjenjena državi, proporcionalno smanjuju količinu novčanih sredstava namjenjenih komunama. U dijelu novaca koji se izdvaja za potrebe države, komune gube svoj ekonomski suverenitet.

Sredstva namjenjena zajedničkoj robnoj potrošnji države, raspoređuju se po skupinama isto kao i raspodjela sredstava namjenjenih zajedničkoj potrošnji u komuni sa razlikom da sredstva zadovoljavaju potrebe države. Sredstva se koriste za održavanje i izgradnju objekata državne uprave, za potrebe državne obrane, za potrebe izgradnje i održavanja značajnih objekata, zdravstva, obrazovanja, nauke, kulture i sporta, magistralnih prometnica, infrastrukture i ostalih objekata koji su potrebni svim stanovnicima države a predstavljaju preveliki investicioni teret pojedinoj komuni. Na taj način se osigurava racionalnije i efikasnije korištenje zajedničkog novca.

Sredstva se koriste prema mogućnostima a raspoređuje ih neposredno stanovništvo države na istovjetan način kao što je to opisano u komuni. Neposredno izjašnjavanje stanovništva je možda najznačajnija mjera sistema jer će stanovništvo koje ima moć da upravlja nastojati da upoznaje potrebe svoje države. Takav sistem će doprinijeti razotuđenju stanovništva od države pa će je stoga u većoj mjeri prihvatiti kao svoju.

Sredstva namjenjena razvoju privrede države služe za potrebe razvoja udružene privrede smještene u više komuna, zatim za potrebe velikih investicija pojedinih komuna kao i svim poduzećima koja ne mogu ostvariti sredstva namjenjena razvoju privrede u svojim komunama. Sredstva se raspoređuju poduzećima prema veličini koeficijenta razvoja na isti način kao u komuni. Poduzeća koja predviđaju veću dobit uz manja potrebna novčana sredstva u kraćem periodu obrta će osigurati potrebnu količinu novca namjenjenu razvoju privrede. Novčana sredstva su zajednička i ona se dodjeljuju bespovratno jer se obnavljaju izdvajanjem iz dohotka države u svakoj periodi obračuna. Tada će cijela država biti faktično udružena u jednu veliku kompaniju a kompanije ne moraju same sebi vraćati uložena novčana sredstva. Poduzeća imaju obavezu ostvarenja predviđene novčane dobiti u određenom periodu čime bi novčana sredstva namijenjena razvoju privrede ostvarila svoju namjenu a cijeli sistem bi nalazio svoje dostatno opravdanje.

Može se pretpostaviti da će komune sa razvijenom privredom biti manje zainteresirane

da povećaju razvoj jer će im standard biti već toliko velik da se može približiti zasićenju. Porast produktivnosti razvijene privrede može donijeti veći rizik ostvarenja dobiti zbog zasićenja tržišta i nedovoljne kupovne moći nerazvijenih komuna. Ova činjenica daje veliku šansu nerazvijenim komunama da osiguraju veća sredstva potrebna za razvoj nego što bi ga samostalno mogla izdvojiti. Nerazvijene komune će povećanjem produktivnosti povećati svoju kupovnu moć i na taj način povećavati državno tržište. Na taj način sistem će doprinijeti uravnoteženom razvoju cijele države.

3.2.3 Udruživanje država

Države organiziraju vlast na svojoj teritoriji da bi građanima osigurale ostvarenje većih pogodnosti. Međutim, kada vlast ne odgovara prirodi društva tada države vode otuđenu, autarhičnu, autoritativnu politiku. Takva politika stvara neracionalnu i nestabilnu ekonomiju naroda, nepogodnu i nepravednu orijentaciju među narodima, napetosti i rizike u odnosima među državama. Države su odgovorne za najveća krvoprolića u povijesti čovječanstva.

Državna rukovodstva nastoje formirati uspješniju politiku i ekonomiju nego što je imaju druge države. U otuđenom svijetu, države kroz privid kooperativnosti vode bespoštednu borbu za političku i ekonomsku prevlast. SSSR i SAD su primjer dugogodišnje borbe ideologije komunizma i kapitalizma. Obje države su ulagale ogromna sredstva u razvoj kako bi prikazali svoju državu uspješnijom. Amerika je pobijedila SSSR ne toliko zbog američke uspješnosti već zbog dugogodišnje pogrešne politike SSSRa koja u takmičenju sa SAD nije vodila dovoljno računa o potrebama svog čovjeka. Kada se pojavio nesposobni lider Michail Gorbačov, SSSR je osuđen na propast. Kao posljedica SAD je uzela pravo da nameće svoje interese cijelom svijetu. Ona prvenstveno nameće liberalni kapitalistički model koji omogućava najbogatijem sloju ljudi da vladaju svijetom jer se danas niko ne može suprotstaviti njihovoj ekonomskoj moći.

Najznačajniji nedostatak današnjih političkih sistema leži u činjenici da se efektivna vlast nalazi u rukama male skupine moćnih ljudi na čijem čelu se nalazi porodica Rothschild. Ti ljudi grade svoju moć pomoću vlasništva nad velikim korporacijama a naročito nad velikim bankama. Tako ostvaruju moć da vladaju nad vladama država zapadnog svijeta a preko njih praktično vladaju svijetom. Oni su vrlo organizirani i potpuno neeksponirani. Čak što više, kriju se tako da javnost i ne zna da oni vladaju svijetom. Tako sakriveni mogu vladati neograničeno jer ne postoji nikakav mehanizam njihove smjene sa vlasti.

Ako analiziramo odluke UN vidjet ćemo da je većina odluka nametnuta od strane USA koja provodi gotovo isključivo interese porodice Rothschild. Ako analiziramo sredstva javnog informiranja, lako možemo zaključiti da je na "slobodnom" zapadu informacija pod kontrolom. Sredstva javnog informiranja su privatna i nije teško zaključiti čiju politiku provode. Porodica Rothschild preko svojih agenata nameće svoje interese podjednako kroz dnevne izvještaje, kulturne i zabavne manifestacije, reklame. Ako analiziramo ko dobija priznanja u svijetu, lako je uočiti da ista politika stoji iza svih njih, politika koja koristi svjetskim bogatašima. Oni postavljaju svoje ljude na sve značajne funkcije u svijetu.

Državni rukovodioci razvijenog svijeta su najeksponiraniji primjeri. Oni nastoje prikazati interese svojih sponzora kao interes naroda. Ukoliko su dovoljno uspješni zadržavaju svoju funkciju, u suprotnom narod bira nove rukovodioce koji opet provode istu politiku slijedeći interese bogatih ljudi. Državne politike razvijenih zemalja se gotovo uopće ne mijenjaju sa promjenom rukovodstva. Nikakvog smisla nema slušati državna

rukovodstva jer oni ne govore istinu. Njihove laži generiraju moralnu krizu u vrhu države koja se širi svugdje. Moj savjet glasačima u razvijenom svijetu je da ne idu na izbore. Nemojte davati legitimitet korumpiranom sistemu. Bojkotirajte tu patvorevinu dok vam politika ne dozvoli da stvarno odlučujete o svojim potrebama.

Porodica Rothschild donosi sve značajne odluke u svijetu. U svrhu ostvarenja veće ekonomske i političke moći u svijetu oni čak udružuju države. Tako su odlučili ujediniti Evropu, kontinent u kojem milenijima postoji antagonizam među nacijama. Gdje je u svakoj državi drugačiji jezik u upotrebi, gdje se sastaju različite kulture i religije. Takav pokušaj je izgledao gotovo nemoguć ali uz ulaganje velike energije, novca i propagande krupnog kapitala, udruživanje Evrope se sprovodi u djelo. Čak i ako stanovnici pojedine evropske zemlje odbiju na referendumu udruživanje to neće zaustaviti bogataše. Uz dopunski trud oni će svoju zamisao provesti u djelo. Tako Evropska zajednica formira jedinstveno tržište, parlament i vladu pa Evropa postaje jedna država.

Ujedinjenje Evrope je dobra ideja ali ona ne može biti uspješna zato što je proizvod želje grupe moćnih ljudi da uspostave veću moć i kontrolu nad njom. Sve odluke značajne za udružene države će se i dalje donositi na otuđenom državnom, ministarskom i parlamentarnom nivou čime se ne može prevladati nepogodna orijentacija društva. Kako ni jedna današnja vlada ne može riješiti osnovne društvene probleme na svom teritoriju, tada će ih udružene države još manje moći riješiti. Na političkom planu danas je jako teško uskladiti različite nacionalne, ideološke, religiozne, kulturne, ekonomske i druge interese.

Ekonomski gledano, sistem slobodnog tržišta nema mehanizam koji može uspostaviti stabilne okvire raspodjele rada i proizvoda rada. Zajednica država može pokušati ostvariti stabilnost sistema selektivnom poreznom politikom i subvencijama. Međutim, na međudržavnom nivou ne postoji objektivni kriterij usaglašavanja različitih interesa što donosi teškoće stvaranja sporazuma. Slobodna privreda nema stabilnu osnovu pa svako kolebanje konjunktura predstavlja iskušenje za takav sistem i lako donosi ekonomske i političke krize. Udružene države će se boriti za svoje parcijalne materijalne interese što lako stvara proturječnosti, antagonizme i raskole.

Porodica Rothschild preko svojih agenata planira ujediniti cijeli svijet pod svojom kontrolom ali to se neće uskoro dogoditi. Stanovnici razvijenih zemalja su generacijama odgajani da slijede interese bogataša dok bi ostatak svijeta sa pravom glasa mogao reagirati izvan njihove kontrole. Osim toga stanovnici razvijenih zemalja su generacijama odgajani da obavljaju visokoproduktivan rad od kojeg bogataši neosporno vuku veliku korist. Ostatak svijeta bi im stvarao troškove i zato je ujedinjenje cijelog svijeta za sada nemoguće.

Bogati imperijalisti su za sada ostatku svijeta spremni ponuditi samo vlastiti diktat i u najboljem slučaju slobodne tržišne odnose formiranjem Svjetske trgovinske organizacije. Razlog je jednostavan, na većem tržištu oni će ostvariti veću dobit pa tako i pogodnosti uz gotovo nikakve obaveze prema takvim državama i narodima. Manje razvijene zemlje i privrede ne mogu u dovoljnoj mjeri konkurirati svojim proizvodima pa

će sve više biti prisiljene dozvoliti svjetskim bogatašima da jeftino kupuju njihove resurse i jeftino plaćaju radnu snagu. Logika je jednostavna i poražavajuća; za njih je bolja i teška eksploatacija nego nemati nikakve prihode na okrutnom svjetskom tržištu. Porodica Rothschild preko svojih agenata kupuje kompanije po cijelom svijetu. Oni više nemaju primarni interes da povećaju svoje bogatstvo, oni jednostavno žele kontrolu nad svijetom.

Zemlje koje pokušaju pronaći vlastiti put i suprotstave se svjetskim moćnicima, će trpjeti ne samo ekonomske, već političke i oružane pritiske. Svjetski moćnici ne samo da putem kredita ekonomski iscrpljuju manje razvijene zemlje, oni ruše vlade u takvim zemljama tražeći poslušna rukovodstva. Oni proizvode građanske ratove u takvim zemljama u funkciji dugoročnog slabljenja takvih zemalja i stvaranja ovisnih država o njihovoj moći. Zato se može očekivati mnogo organiziranih ratova, građanskih ratova, naročito u zemljama bogatim prirodnim bogatstvima. Kad ratovi dovoljno iscrpe te zemlje tada će porodica Rothschild uz pomoć razvijenih zemalja uspostaviti svoju kontrolu.

Moćnici razvijenih zapadnih zemalja imaju otuđenu a to znači nezasitnu potrebu da kroje svijet po svojoj volji. Takva politika uvijek stvara poremećaje koji ugrožavaju mir u svijetu. Svjedoci smo do sada najorganiziranijeg pokušaja uspostavljanja kontrole nad svijetom. Međutim, svi dosadašnji pokušaji su završavali krvavim neuspjehom i čini se da će i ovaj tako završiti ukoliko se svjetska politika značajno ne promijeni.

Postoji mala mogućnost da se takva politika promijeni na samom zapadu pomoću organizirane pobune ili revolucije protiv kapitalističkog sistema. Takva opcija zahtijeva veliku ekonomsku krizu i većinu ljudi bez osnovnih ljudskih prava. Međutim, moćnici svijeta imaju operativnu moć da spriječe nastajanje tako loše situacije. Pokraj toga oni mogu usmjeriti nezadovoljstvo naroda gdje god to žele uz pomoć propagandnog aparata koji imaju pod svojom kontrolom. Takva opcija najlakše donosi destrukcije i ratove. Ne može se isključiti ni mogućnost nastanka jake opozicije politici najmoćnijih ljudi svijeta ali ta opcija je također gotovo neostvariva uglavnom zato što javnost ne zna tko donosi odluke u svijetu. Narod je u stanju da vidi samo rezultate njihove politike koju pogrešno pripisuje eksponiranim liderima. Jaka opozicija može samo usporiti realizaciju njihove politike ali je ne može zaustaviti. Postoji i mala mogućnost da će svjetski moćnici sami smanjiti svoje apetite i uvažiti interese naroda u cjelini. Na žalost moć koji oni razvijaju je po svojoj prirodi nezasitna i zato će problemi najvjerojatnije rasti. Sa time u vezi, male su šanse da se agresivna politika svjetskih moćnika zaustavi na samom zapadu.

U povijesti, Rusija iako oslabljena zbog različitih razloga, uvijek je uspijevala zaustaviti pohod zapadnih imperijalista. Ali novi imperijalistički napad koji je u toku neće biti proveden tenkovima jer su oni uglavnom stvar prošlosti nego korupcijom opozicije u Rusiji koja će prije ili kasnije po prirodi današnje demokracije doći na vlast. Tada će i Rusija postati kolonija porodice Rothschild.

Na kraju će se porodici Rothschild suprotstaviti jaka Kina zato što je kao jednopartijska

država prilično imuna na podvale zapadnog svijeta. To je jedini razlog zašto je toliko napadana u zapadnom svijetu. U otuđenom društvu veću moć ima država u kojoj lideri imaju veća ovlaštenja. Ali ne treba moć države prihvaćati kao prednost jer ona to nije. Ljudi u takvim državama naime žive slabije.

Kina je preuzimanjem zapadnog tržišnog ekonomskog modela postala jedna od najrespektabilnijih zemalja svijeta i može obuzdati zapadne moćnike. Ali Kina isto kao i zapadne zemlje nema nikakav odgovor na ekonomske i političke probleme koji su već poznati na zapadu i koji će svakako zahvatiti i Kinu. Što će se tada dogoditi teško je predvidjeti. Razloga za optimizam nema. U Kini je na vlasti privilegirana partijska elita koja podjednako nedemokratski vlada kao i bogataši u zapadnom svijetu. Hoće li međusobni antagonizam voditi u rat ili će se uspostaviti opet neka nova nedovoljno stabilna hladnoratovska ravnoteža sila dok se otuđeni, korumpirani ili jednom riječju nemoralni sistemi ne raspadnu iznutra ostaje da se vidi.

Današnji svijet definitivno ne poznaje model zajedničke koegzistencije koji može osigurati prosperitet čovječanstva. Današnji svijet bazira svoje odnose na opasnom i okrutnom takmičenju opredjeljenja a ne na kooperaciji. Današnja svjetska politika stvara objektivne nepravde među državama prouzrokovane velikim razlikama u privrednim razvijenostima i u pravu korištenja prirodnih bogastava. Sa jedne strane postoji prekomjerna produkcija a sa druge glad u svijetu.

Bilo je u povijesti čovječanstva pokušaja izgradnje boljeg svijeta kroz udruživanje. Na tom putu formirane su svjetske organizacije koje nastoje međusobno približiti države i narode u međuovisnu cjelinu. Iz tog razloga je formirana Organizacija ujedinjenih nacija, Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond, Interpol, međunarodne zdravstvene organizacije i masu drugih. Vjerojatno je na početku stvaranja tih organizacija i postojala ideja stvaranja bolje planete zemlje. One su trebale donositi pogodnosti kao posljedicu većeg povezivanja naroda, rada i kapitala, veće bogastvo opredjeljenja, veću snagu produkcije i potrošnje pa tako i veće blagostanje. Takve organizacije su trebale umanjiti mogućnost nastanka oružanih sukoba među državama. Međutim rezultat je suprotan očekivanjima. Takve organizacije se danas koriste uglavnom za ostvarenje prevlasti u svijetu i kao takvo predstavljaju opasnost za čovječanstvo.

Svakako najveća opasnost u svijetu proizilazi iz otuđenja koji nameću autoriteti. Živimo u otuđenom, egocentričnom, narcisoidnom svijetu u kojem ljudi formiraju velike otuđene potrebe. Otuđenje zavarava čovjeka da može prevladati svoju nemoć pred prirodom, ali nikakvo djelovanje to ne može ostvariti i zato je otuđeni čovjek u pravilu vrlo nezadovoljan. Nezadovoljene otuđene potrebe predstavljaju osnovu nastanka destruktivne energije koja donosi svakodnevno ogromne probleme u svijetu. Otuđenje je bolest od koje boluje cijeli svijet, bogati i siromašni. Autoriteti lako mogu usmjeriti tu destruktivnu energiju u ostvarenje velikih destrukcija bilo gdje u svijetu. Naravno najveći autoriteti svijeta su tada najopasniji ljudi svijeta. Kako svijet nije pronašao mogućnost da prevlada svoju otuđenu orijentaciju nije pronašao osnovu za ostvarenje vlastitog prosperiteta.

Danas se svijet ponosi razvojem tehnologije i produkcije ali se u razvoju čovjekove svijesti nije ni pomakao, čak što više, ulazimo u periodu velike svjetske degradacije osnovnih ljudskih vrijednosti. Sa time u vezi sve negativnosti, destrukcije, ratovi ne samo da nisu stvar prošlosti, nego je razvojem tehnologije problem podignut na viši nivo koji prijete čovječanstvu više nego ikada.

*****

Pa dobro što nedostaje da se situacija promijeni? Nedostaje znanje! Ja sam u ovoj knjizi prikazao znanje potrebno da se formira zdravo i dobro društvo. Ono će oduzeti moć autoritetima i dati će ga ljudima. Sve navedene probleme može efikasno riješiti opisano humanističko društveno političko uređenje. Navedeni sistem usvaja i razvija sve pozitivne osobine poznatih društveno ekonomskih formacija a potiskuje ili uklanja negativne karakteristike. On uvažava demokraciju, ljudska prava, posebne individualne interese, minuli i tekući rad i prirodne konstruktivne međuljudske odnose a sprečava postojanje otuđenja, privilegija, hegemonije, eksploatacije i svaku destruktivnost. Novi sistem je toliko produktivan i elastičan da ga mogu prihvatiti stanovnici drugih država. Takvim činom se otvara mogućnost udruživanja na nivou država. Kada proces integracije počne među državama, tada je samo pitanje vremena ostvarenje udruženih država na nivou cijelog svijeta.

Udruživanjem države gube dio suvereniteta jer ga prenose na zajednicu država ali ostvaruju nove kvalitete društvenog života. Kada čovječanstvo prihvati opisani društveno ekonomski sistem tada će cijeli svijet funkcionirati kao komuna. Tada će po prvi put svijet točno znati u svakom trenutku koliko ima stanovnika i kakve su njihove individualne i zajedničke potrebe. Tada će svijet po prvi put biti u mogućnosti da vodi razumnu racionalnu politiku i da zadovolji potrebe čovječanstva.

U takvom sistemu će svaki stanovnik imati mogućnost slobodnog djelovanja na području cijelog svijeta. Imati će mogućnost da bira mjesto boravka i posao bilo gdje u svijetu. Ili bolje, to će učiniti uz najavu ovlaštenom rukovodstvu, ili još bolje, uz dogovor sa drugim radnicima. Ta sloboda će ipak imati ograničenje. Čovjek neće biti slobodan da stvara nepogodnosti drugim članovima društva. Sistem će razviti efikasnu zaštitu svakog pojedinca od nepogodnog djelovanja bilo kojeg člana društva.

Opisani sistem će svakom stanovniku omogućiti da neposrednim iskazom u administrativnom svjetskom centru ili njegovom satelitu u komuni daje ocjenu o bilo kojoj pogodnosti ili nepogodnosti koju doživljava sa bilo koje točke zemaljske kugle. Sistem ocjenjivanja može formirati potpuno novi vrijednosni sistem u svijetu koji će valorizirati i sankcionirati bilo koju nepogodnost ili nagraditi bilo koju pogodnost koju čovjek čovjeku može učiniti. Kako će takve ocjene neposredno utjecati na dohodak i bodove minulog rada ocjenjenog čovjeka, svaki čovjek će biti odgovoran ispred cijelog svijeta. On će se truditi da proizvede što manje nepogodnosti i što više pogodnosti cijelom svijetu što će formirati osnovu produktivne konstruktivne orijentacije u svijetu.

Novi sistem predviđa neposredno izjašnjavanje svih stanovnika svijeta o bitnim

političkim, ekonomskim i ostalim oblastima od zajedničkog interesa, čime će se neposredno na demokratski način utvrditi pravila zajedničkog djelovanja u svijetu.

Sistem bi formirao svjetsku monetarnu politiku i svjetsku raspodjelu novaca. Zajednički novac bi čovječanstvo neposredno demokratski usmjeravalo za svjetsku individualnu potrošnju, zajedničku potrošnju i razvoj privrede i na sve parcijalne interesne sfere.

Novi sistem uvodi novu univerzalno utvrđenu vrijednost u svim državama u obliku cijene rada, koja zastupa objektivni prikaz vrijednosti minulog i tekućeg rada svih radnika u svijetu. Na takvoj se vrijednosti mogu graditi svi ostali ekonomski vrijednosni sistemi tako da se na međunarodnom nivou uspostavi ujednačena, pravedna i prihvatljiva raspodjela svih oblika pogodnosti i nepogodnosti proizašlih iz minulog i tekućeg rada svih radnika. Upravo su to elementi koji nedostaju Evropskoj uniji za uspostavu stabilne ekonomske politike a to znači i opće stabilnosti.

Novi ekonomski sistem predviđa svjetsko udruživanje privrede u jedno veliko poduzeće svijeta, svjetsko rukovodstvo, svjetsko planiranje proizvodnje i svjetsku raspodjelu rada po principima slobodne radne konkurencije. Rukovodstvo svijeta bi uz pomoć kompjuterske tehnologije, koja je već danas dovoljno razvijena, vršila brzo, racionalno i efikasno usmjeravanje rada što će formirati visoku i stabilnu produktivnost koja bi optimalno zadovoljavala materijalne potrebe cijelog čovječanstva. Slobodno tržište rada će ukinuti radne privilegije u cijelom svijetu a tada će se nužno formirati takvo planiranje proizvodnje, raspodjela rada i dohodaka koje će optimalno odgovarati interesima cijelog čovječanstva i svakom stanovniku.

Takav sistem će svakom stanovniku omogućiti da upozna kroz praksu svoje prirodne potrebe i tako da prevladava otuđenje. Mogućnost ispoljavanja neposrednog prirodnog interesa svakog čovjeka će osloboditi društvo ovisnosti od otuđenih ideoloških, nacionalnih, regionalnih, kulturnih, ekonomskih i ostalih otuđenih interesa. Čovjek će konačno dobiti mogućnost da živi pun život pa će idoli, otuđeni uzori i fetiši gubiti značaj. Priroda čovjeka je jedinstvena za cijelo čovječanstvo pa se približavanjem čovjeka njegovoj prirodi ostvaruju uvjeti formiranja homogene društvene zajednice cijelog svijeta.

Svaki čovjek će se oslanjati isključivo na vlastite snage pri zadovoljenju vlastitih potreba pa će naučiti da formira potrebe u skladu sa vlastitim mogućnostima realizacije, što predstavlja osnovu mogućnosti zadovoljenja potreba i tako konstruktivne orijentacije društva. Ljudi koji konstantno zadovoljavaju svoje potrebe nisu destruktivni. Ovakav sistem će formirati faktičnu ravnopravnost među ljudima, pa će se prevladati narcisoidna osobina karaktera kao glavnog uzročnika otuđenja i sukoba među ljudima u korist prirodnih kooperativnih odnosa.

U takvom sistemu narodi više neće moći biti ugroženi. Može se očekivati da će sredstva namjenjena oružanim snagama, neposrednim izjašnjavanjem čovječanstva ukinuti što bi definitivno onemogućilo nastajanje ratova.

Predloženi sistem će formirati novu svijest čovjeka, novu etiku društva i nove odnose u svijetu. Takav sistem će svim stanovnicima svijeta osigurati sigurnost, pogodnu egzistenciju, duhovni i materijalni prosperitet. Ukratko, sistem će formirati raj na zemlji. Kako će takav društveno ekonomski sistem formirati neposredno čovječanstvo, država kao oblik autoritativne presije nad društvom više neće biti potrebna.

3.3 Očekivanja novog sistema

Novi sistem ima mogućnost reguliranja svih oblika vrijednosti upotrebom bodova minulog rada koji će podjednako presentirati dohodovnu i glasačku moć radnika. Između ostaloga bodovi minulog rada mogu regulirati optimalnu populaciju planete zemlje. Nizak natalitet se može povećati dodjelom stimulativne količine bodova minulog rada za rađanje djeteta i obratno, visok natalitet se može umanjiti oduzimanjem dovoljne količine bodova minulog rada bračnim parovima koji žele više djece nego što društvo smatra prihvatljivim. Sistem će također razviti isti oblik odgovornosti stanovništva svijeta za zaštitu čovjekove okoline što će doprinijeti da planeta Zemlja bude čista i zdrava. Pomoću bodova minulog rada će biti moguće uspostaviti odgovoran odnos čovječanstva prema vlastitoj budućnosti.

Novi sistem neće trebati veliku količinu današnjih radnih mjesta. Redukcija radnih mjesta će početi u administraciji, narodnoj obrani, policiji, marketingu, trgovini, osiguranju, itd. Administracija će biti puno manje potrebna jer će knjigovodstvo biti automatizirano. Narodna odbrana neće biti potrebna jer više neće postojati opasnost za bilo koji narod. Policija više neće biti potrebna jer više neće postojati opasnost za bilo kog pojedinca. Marketing više neće biti potreban jer više neće postojati konkurencija između kompanija. Trgovina će biti manje potrebna jer će se potrošnja naručivati direktno od proizvođača. Osiguranje više neće biti potrebno jer će sistem direktno ostvariti socijalno i svako drugo osiguranje svim stanovnicima. Teško je sada precizno reći koja sve radna mjesta neće biti potrebna u budućnosti ali se može pretpostaviti da će to biti sva radna mjesta izvan neposredne proizvodnje i servisa za zadovoljenje prirodnih potreba društva. Ovdje se radi o negdje oko 50% radnih mjesta. Ako uzmemo u obzir da sistem osigurava punu radnu zaposlenost tada će takva redukcija automatski smanjiti potrebno radno vrijeme radnika na 4 sata po danu za održavanje jednake produktivnosti kakvu imamo danas. Skraćivanjem radnog vremena će se smanjivati nepogodnosti koje rad donosi pa će rasti neposredna vrijednost rada.

Rad u svom trajanju neposredno donosi pogodnosti i nepogodnosti. Čovjek teži radu koji donosi veće pogodnosti i nastoji da izbjegne nepogodan rad. U predloženom sistemu svaki radnik ima veliku mogućnost izbora rada koji mu u svom trajanju donosi veće pogodnosti ukoliko ostvari zadovoljavajuću produktivnost. Može se pretpostaviti da će svaki radnik na polju vlastitog djelatnog interesa uložiti veći trud, što će uvećati njegove radne sposobnosti pa će ostvariti pravo na rad od vlastita interesa.

Radnici koji ne mogu ostvariti zadovoljavajuću produktivnost na pogodnim oblicima rada mogu se osloboditi radne obaveze ali će ostvariti manji dohodak od zaposlenih radnika. Svaki radnik koji svojim radnim vijekom i nasleđem sakupi veću količinu bodova minulog rada, također se može osloboditi svakog oblika rada a da pri tom na temelju rezultata minulog rada pridobije zadovoljavajući udio u raspodjeli dohodaka.

Radnicima kojima rad donosi veće pogodnosti, rad će predstavljati vrijednost pa će u svrhu ostvarenja veće konkurentske moći za željeno radno mjesto spuštati cijenu tekućeg rada. Pojedini radnici zaposleni na radnim mjestima koja im donose veliku pogodnost će sa vremenom prihvaćati dohodak podjednak kao da ne rade ili još niži. To znači da će takvim radnicima rad predstavljati vrijednost veću od vrijednosti proizašle iz korištenja rezultata rada. Oni će pravo na rad od vlastita interesa ostvariti na račun manjeg udjela u raspodjeli dohodaka. Već danas bi se našlo dosta ljudi koji bi potpuno besplatno radili na današnjim atraktivnim radnim mjestima kao što je mjesto predsjednika države ili u ulozi glavnog filmskog glumca. Novi sistem će demistificirati radna mjesta. Kada sva radna mjesta postanu podjednako pristupačna radnicima, radna praksa će im oduzeti otuđenu mističnu vrijednost. Sistem će također učiniti sva radna mjesta podjednako atraktivnim što će ujednačiti interes za istima.

Oblici rada koji će biti u većoj mjeri nepogodni, biti će uočeni većom cijenom tekućeg rada. Može se pretpostaviti da će to biti manuelni, fizički i nekreativni oblici rada kao što je proizvodnja na traci, u rudarstvu, građevinarstvu ili zemljoradnji. Takvi oblici rada će se postepeno pomagati ili potpuno zamjenjivati automatizacijom proizvodnje.

Tehnološki napredak u proizvodnji je već danas uveliko oslobodio čovjeka izrazito nepogodnih oblika rada i taj proces će se svakako razvijati. Nadalje, rukovodstvo privrede može nepogodnije oblike rada raspoređivati na više radnih mjesta u kraćem radnom vremenu, što će doprinijeti uravnoteženoj raspodjeli radnih opterećenja. Razvojem tehnologije i novom raspodjelom rada uz upotrebu radne konkurencije, rad će početi donositi veće pogodnosti radnicima. To može značiti da će radnici početi ostvarivati veće pogodnosti u radu nego izvan rada. U takvom sistemu rad će postati neposredna vrijednost.

Neposredna vrijednost rada zastupa bivstvene pogodnosti proizašle iz samog rada. Bivstvene pogodnosti imaju duge i intenzivne periode do stanja zasićenja. Novi sistem može doprinijeti spoznaji da trajni, intenzivni i uravnoteženi oblik pogodnosti proizilazi iz bivstvovanja. Bivstvovanje podrazumjeva sve aktivnosti pri formiranju i zadovoljenju potreba. Ono prvenstveno zahvaća slobodno odlučivanje i kreativno djelovanje u proizvodnji ali isto tako u politici, nauci, kulturi, sportu i svim ostalim oblicima aktivnosti. Predloženi sistem dozvoljava veliku mogućnost bivstvovanja na svim poljima pa stoga daje mogućnost svakom čovjeku da osigurava velike pogodnosti življenja.

Posredna vrijednost rada zastupa pogodnosti proizašle iz konzumacije radom proizvedene robe. U procesu defetišizacije i demistifikacije robe koju novi sistem promovira, novi sistem može brzo zadovoljavati prirodne potrebe čovjeka. Opisani sistem radne konkurencije zastupa visokoproduktivni oblik ekonomije koja će donijeti obilje proizvoda potrošnje. Novi sistem raspodjele sredstava potrošnje će omogućiti svakom čovjeku njihovo korištenje. Kada obilje sredstava potrošnje bude dostupne svakom čovjeku, on će se oslobađati otuđene predodžbe o stvaranju moći posjedovanjem robe. Ukoliko ponuda robe preraste potrebe potrošnje, roba će gubiti svoju otuđenu prometnu vrijednost. Karakteristika prirodne upotrebe robe jest lako i brzo zasićenje poslije koje čovjek daljnom konzumacijom robe više ne može doživjeti pogodnosti.

Treba reći da će zbog predložene radne konkurencije produktivnost profitne privrede biti znatno veća nego što je danas. Razvojem proizvodnje u razvijenom svijetu moguće je da uslijed općeg zasićenja stagnira ili padne interes društva za robnom potrošnjom, odnosno da se smanji potrošački mentalitet. Osim toga treba uzeti u obzir proces razotuđenja društva koji će dopunski smanjiti potrebe za konzumacijom proizvoda rada pronalaženjem bivstvenih vrijednosti u društvu pa velika produkcija koju imamo danas neće biti ni potrebna.

Stagnacija razvoja produktivnosti profitne privrede u klasičnom tržišnom sistemu privređivanja donosi krizu raspodjele rada i rezultata rada pa tako i do društveno ekonomske krize. Novi društveno ekonomski sistem će takvu krizu prevladati sa brzom i bezbolnom reorganizacijom rada i još većim skraćivanjem nužnog radnog vremena. Budućnost vjerojatno neće zahtijevati po radniku više od dva do tri sata rada dnevno za ostvarenje dovoljne produktivnosti koja će zadovoljiti potrebe društva. Skraćivanjem radnog vremena još se više smanjuje nepogodan oblik rada, dok sa druge strane radna sloboda može radnicima osigurati velike radne pogodnosti. Tako će još više porasti neposredna vrijednost rada.

Skraćivanje potrebnog radnog vremena nipošto ne znači da će sistem spriječiti bilo koga da radi koliko hoće. Ovdje je prikazana prosječna količina rada koja će osigurati dovoljno bogati prirodni standard života svim ljudima. Radnici će vjerojatno raditi samo dva dana tjedno po osam sati i imati će pet dana dug vikend.

Dali je to moguće? Ne samo da je moguće nego je takvo radno vrijeme nužnost budućeg privređivanja koje kapitalizam ne može ostvariti. Danas kompanije provode znatno više radnog vremena u nalaženju proizvoda koje će tržište trebati nego u samu proizvodnju. Osim toga oni također često ulažu više rada u marketing i trgovinu u svrhu nalaženja kupaca nego u samu proizvodnju. Proizvođači često proizvode robu koja nema nikakvu utilitarnu vrijednost sa nadom da će uz plitku propagandu i nisku cijenu ipak plasirati svoje proizvode. U tržišnoj ekonomiji oni nemaju drugog izbora, oni moraju nešto proizvesti da bi zaradili novac za život. Koje je to besmisleno rasipanje prirodnih bogatstava! Kako je to besmislen život!

Budućnost će zahtijevati, a novi sistem će osigurati, veliku racionalizaciju potrošnje prirodnih bogatstava. Ogromna racionalizacija je moguća kroz nove izume, bolju organizaciju rada i sa promjenama ljudskih potreba kroz proces razotuđenja.

U tehnološki razvijenoj proizvodnji može se očekivati da će većina radnika doživljavati sve veće pogodnosti u radu te će zbog povećanja radne konkurentnosti smanjivati svoju cijenu tekućeg rada pa tako i visinu dohodka. Kada ukupni radni interes postane veći od proizvodnih potreba, tada će stanovništvo svojim glasanjem povećavati minimalni dohodak radnika kako bi se smanjio dohodovni interes zapošljavanja. Veće konkurensko smanjivanje cijene tekućeg rada više neće moći snižavati dohodak pa će veću radnu konkurentnost, uz produktivnost, formirati koeficijent odgovornosti radnika.

Povećanje minimalnog dohotka će proporcionalno smanjivati veće dohodke jer je količina novca namjenjena dohodcima stanovnika ograničena. Smanjivanje razlika između dohodaka radnika neće imati nikakav utjecaj na privatni posjed količine bodova minulog rada. Individualna količina bodova minulog rada ostaje neprikosnoveno u vlasništvu svakog stanovnika kao prikaz individualne produktivne moći.

Veći koeficijent odgovornosti će i dalje u većoj mjeri povećati količinu bodova minulog rada radnika u slučaju porasta vlastite ili zajedničke produktivnosti. U slučaju pada vlastite ili zajedničke produktivnosti radnici koji izraze veći koeficijent odgovornosti će biti u većoj mjeri sankcionirani smanjivanjem količine bodova minulog rada. Već je prikazano da će takav sistem upućivati svakog čovjeka da formira prirodne potrebe u granicama vlastitih mogućnosti realizacije što će osigurati realizaciju predviđene produktivnosti. To je ujedno i osnova konstruktivne orijentacije društva.

Tržišna privreda koju ovaj sistem usvaja neće moći u dovoljnoj uspješno predvidjeti društvene potrebe. Privreda koja proizvodi a na tržištu ne nailazi na potražnju ostvaruje gubitke. U opisanom sistemu će se zaoštavati pitanje odgovornosti proizvođača jer će se gubici profitne privrede sankcionirati bodovima minulog rada. Iz tog razloga profitna privreda će postepeno morati tražiti sigurniji oblik privređivanja i naći će ga u proizvodnji za poznatog potrošača. Za posebne i skupe oblike potrošnje već se i danas formira proizvodnja po narudžbi potrošača.

Novi sistem predviđa zajedničku društvenu potrošnju kao potrošnju po narudžbi potrošača. U svrhu ostvarenja još stabilnijeg privređivanja, udružena privreda može postepeno zahtijevati od stanovništva da planira i naručuje svoje posebne materijalne potrebe. Proizvodnjom po narudžbi potrošača postepeno bi se stvarala demokratska planska privreda koja više ne bi mogla pogrešno investirati pa tako ni ostvariti gubitke. Takva privreda bi donijela stabilnost i prosperitet društvu.

Sredstva namjenjena razvoju profitne privrede će se utvrditi na nivou komune, države i na svjetskom nivou po neposrednim demokratskim načelima. Tako će sve komune svijeta imati mogućnost da utječu na formiranje fondova namjenjenih razvoju profitne privrede i svojom će konkurentskom sposobnošću privređivanja ostvariti pravo na njihovo korištenje.

U ekonomsko razvijenim krajevima svijeta doći će prije ili kasnije do pada potrošačkih potreba zbog općeg zasićenja što će smanjiti potražnju za novčanim sredstvima namjenjenim razvoju profitne privrede. Pad interesa razvijenih zemalja za razvoj profitne privrede će olakšati pristup nerazvijenim zemljama do zajedničkih novčanih sredstava namjenjenim razvoju profitne privrede. Sa vremenom će se i nerazvijene zemlje razviti do stanja potrošačkog zasićenja. Zasićeno svjetsko tržište proizvodima rada će smanjivati potrebu razvoja profitne privrede pa tako i potražnju novca namjenjenu razvoju profitne privrede. Tada će stanovništvo svijeta izglasavati manje izdvajanje novca u tu svrhu. Može se očekivati da će na višem stupnju razvoja privrede cijelog čovječanstva, sredstva namjenjena razvoju tržišne privrede kao oblik krupne potrošnje težiti nuli.

Međutim, društvo će uvijek imati potrebu da razvija svoju proizvodnju i za to je potreban rad pa tako i novčana sredstva. Potrebna novčana sredstva za razvoj privrede nadalje se mogu izdvajati planski iz fonda novčanih sredstava zajedničke potrošnje. U razvijenom društvu razvoj privrede više neće ovisiti o tržištu nego o planu proizvodnje.

Kada sredstva namjenjena razvoju tržišne privrede budu težila nuli tada će društvo u većoj mjeri usmjeravati novčana sredstva za potrebe potrošnje. Može se pretpostaviti da će stanovništvo zasićeno individualnom potrošnjom i svjesno racionalnosti zajedničke potrošnje, veći dio novčanih sredstava koje su koristile za razvoj privrede usmjeriti u zajedničku potrošnju.

Veća količina novca namjenjena zajedničkoj potrošnji će omogućiti veću, kvalitetniju, bolju zajedničku potrošnju. Namjenu novčanih sredstava za zajedničku potrošnju određuje neposredno stanovništvo prelijevanjem novca u fondove od vlastitog interesa. Pojedini fondovi koji budu dobili veću količinu novca će u većoj mjeri razvijati posebne oblike zajedničke potrošnje.

Moguće je očekivati da će u jednom trenutku razvoja društva, zbog općeg zasićenja, ostajati neiskorišćena određena suma novca u pojedinim oblicima zajedničke potrošnje po obavljenoj namjenskoj potrošnji. Takav novac se može postepeno koristiti na području komune za uvođenje određenih besplatnih roba koja će se davati stanovništvu.

Kako danas u svijetu već postoji besplatno ili subvencionirano zdravstvo i obrazovanje, tako je moguće uvesti i besplatnu potrošnju roba i novih usluga. Distribucija besplatne robe nije strana ni kapitalizmu. U Torontu se na primjer svakodnevno besplatno distribuiraju dnevne novine "Metro", vjerojatno sa namjerom širenja kapitalističke propagande. Zašto besplanu distribuciju roba nebi mogao provesti i novopredloženi sistem? U prvom redu besplatna roba treba da obuhvati robu i usluge koje su neophodne svakom stanovniku kao što je hrana ili transport a zatim i ostali oblici potrošnje kojima je tržište zasićeno i koji uvijek mogu zadovoljiti potražnju.

Proizvođači besplatne robe će automatski postati neprofitna poduzeća. Do tada će sistem već potpuno izjednačiti rad i sve vrijednosti koje iz njega proizlaze u neprofitnim i profitnim poduzećima. Uvođenje besplatne potrošnje nipošto ne znači pad kvalitete proizvoda kao što je to slučaj u poznatim socijalističkim oblicima zajedničke potrošnje jer sva radna mjesta podliježu radnoj konkurenciji u funkciji produktivnosti izraženoj količinom i kvalitetom proizvoda i odgovornosti dohodkom i bodovima minulog rada.

Uvođenje besplatne robe ne znači determiniranu distribuciju sredstava potrošnje u kojoj bi svaki stanovnik dobio određenu količinu roba jer to predstavlja najprimitivniji oblik raspodjele i nasilje nad potrebama stanovnika. Ona podrazumjeva slobodnu raspodjelu roba u kojoj ih svaki stanovnik slobodno prema vlastitim potrebama koristi.

Može se pretpostaviti da će se uvođenje besplatne robe početi provoditi na području najrazvijenije komune iz viška fonda zajedničke potrošnje komune. Rukovodioci komuna mogu na temelju potreba društva prihvatiti zajedničko finansiranje robe iz fonda

zajedničke robne potrošnje. Tada će roba postati besplatno dostupna narodu. Članovi porodice ne naplaćuju jedni drugima robu i usluge. Radi se o tome da cijelo društvo postane jedna porodica i to je intencija ovog sistema.

Zajednička robna potrošnja i radna konkurencija će omogućiti ekspanziju izgradnje svih objekata potrebnih društvu i omogućiti njihovo održavanje. Predloženi sistem može osigurati svakom stanovniku korištenje bilo kojeg stambenog prostora ukoliko je spreman da isplati konkurentsku najamninu. Može se pretpostaviti da će sa vremenom i pojedinci sa nižim dohodcima moći iznajmiti vrijedne stambene prostore ukoliko se odreknu nekog drugog oblika potrošnje. Takva mogućnost će doprinijeti demistifikaciji vrijednosti nekretnina, odnosno omogućiti će svakom čovjeku da vlastitom praksom utvrdi granice prirodnih potreba korištenja nekretnina. Korištenje velikih nekretnina zahtjeva više vremena i veći trud posvećen održavanju što neće predstavljati vrijednost u odnosu na veliku mogućnost nalaženja bivstvenih moći u bogatom društvenom odnošenju koje novi sistem nudi. Osim toga kako se bude smanjila razlika između visine dohoda, tako će se smanjivati i razlika između mogućnosti davanja najamnina. Ujednačenost visina najamnine za nekretnine zahtjevat će izgradnju i adaptaciju nekretnina ujednačenih optimalnih vrijednosti tako da se uspostavi ujednačena potražnja.

U takvom sistemu može se pojaviti višak stambenog prostora. Višak stambenog prostora nema prometnu vrijednost. Kako bi svi stambeni prostori bili ujednačene visoke kvalitete izvedbe, može se očekivati da će stanovi gubiti svoju prometnu vrijednost. Može se očekivati da će u razvijenom svijetu najamnina za korištenje nekretnina težiti nuli. U izrazito razvijenom društvu gdje će postojati višak stambenog prostora, raspodjela nekretnina se može vršiti međusobnim dogovorom stanara. Odgovoran odnos korisnika prema nekretninama će se osigurati pomoću bodova minulog rada.

Kada društvo prevlada potrebu prezentacije otuđenog oblika moći posjedovanjem robe, može se očekivati da će izdvajati sve veću količinu novca za zajedničku robnu potrošnju a smanjivati količinu novca namjenjenu individualnoj potrošnji. U društvu će se razvijati svijest da je zajednička potrošnja racionalnija u pogledu iskorištenosti robe kao i u potrošnji prirodnih bogastava.

Ponavljam, smanjivanje dohodka stanovnika ne dovodi u pitanje količinu bodova minulog rada u vlasništvu građana. Količina bodova minulog rada svih radnika komune jednaka je visini bruto dohodka komune. Bruto dohodak komune čine sredstva za individualnu i zajedničku potrošnju. Smanjivanjem individualnog dohodka rasti će društveni dohodak. Ukupni bruto dohodak će ostati nepromijenjen pa će količina bodova minulog rada, koja daje prikaz čovjekove moći u društvu ostati nepromijenjena.

Veća izdvajanja sredstava namjenjena zajedničkoj robnoj potrošnji bi omogućila uvođenje nove besplatne robe do te mjere da sve zajedničke potrebe društva postanu zadovoljene. Tada sredstva namjenjena zajedničkoj potrošnji mogu početi pokrivati troškove posebnih materijalnih potreba stanovnika. Sistem će razvijati svijest da čovjeku veća potrošnja od prirodne ne bi bila potrebna pa

tako ne bi predstavljala vrijednost. Međutim, sistem treba da bude dovoljno jak da zadovolji i stanovnike koji bi imali otuđene materijalne potrebe, bez obzira što posjedovanje u društvu ne bi bilo vrijednost. Možda će sistem razviti takvu društvenu svijest da posjedovanje prikaže kao negativnu osobinu čovjekova karaktera, pa će takva orijentacija biti sramotna i sankcionirana lošim ocjenama ostalog stanovništva. Naravno, ukoliko sistem ne uspije zadovoljiti otuđene potrebe pojedinaca tada će morati zaustaviti distribuciju besplatne robe.

Veliki doprinos ovakvog sistema leži u elastičnoj mogućnosti prelaza iz rigidnog kapitalističkog oblika proizvodnje i raspodjele, kada se svaki rad i roba neposredno naplaćuje pa do potpuno slobodnog oblika proizvodnje u kojoj se raspodjela rada i roba vrši prema potrebama stanovnika. Sistem podnosi sve oscilacije društvenih potreba uključujući povratak na naplaćivanje svih roba i usluga bez kriza, neposredno slijedeći društvene potrebe.

Kada bi društvo formiralo prirodne materijalne potrebe tada bi ih u razvijenim zemljama već današnja privreda mogla lako zadovoljiti. U takvom društvu raspodjela materijalnih dobara više ne bi mogla biti osnova sukobljavanja u društvu jer bi svako ostvario u raspodjeli udio prema vlastitim potrebama. Tada bi čovjek izgubio potrebu posjedovanja robe u korist bistvenih vrijednosti proizašlih iz rada i bogatog odnosa sa društvom i prirodom.

Kada zajednička robna potrošnja bude zadovoljavala individualne potrebe stanovnika, tada bi dohodak kao kupovna moć stanovnika gubio značaj. Naravno rad će i dalje biti potreban da održi ili poveća društveni standard. On će opstati zato što će sam za sebe postati vrijednost. Organizacija rada će uvijek biti strogo determinirana i stoga će ga obavljati rukovodstvo. Radne obaveze će uvijek preuzimati radnici putem radne konkurencije u funkciji produktivnosti i odgovornosti bodovima minulog rada. To će prisiljavati najproduktivnije proizvođače da zajednički dogovaraju strategiju usmjerenja zajedničkog proizvodnog procesa. Radna konkurencija se može razvijati do takve točke da udruženi proizvođači preuzimaju odgovornost za opće zadovoljenje svih društvenih potreba.

Kada dohodak počne gubiti značaj odgovornost će se podnositi samo bodovima minulog rada radnika. Odgovornost će se utvrđivati međusobnim ocjenjivanjem stanovnika. Sistem nužno zahtjeva i omogućava stanovništvu razgranat sistem ocjenjivanja kvalitete proizvedenih robe i usluga. Svaka pozitivna ocjena koju radnik dobije, njegovo poduzeće ili komuna od bilo kojeg stanovnika, udruženja potrošača, ocjenjivačkih ili arbitražnih sudova će u maloj mjeri povećati ukupnu količinu bodova minulog rada radnika, čime će povećati produktivni izraz moći u odnosu na drugog čovjeka. I obratno nepovoljna ocjena bi opterećivala stanovnike, poduzeća i komune prema stupnju odgovornosti koju utvrđuje neposredno stanovništvo, udruženja potrošača, arbitražni ili ocjenjivački sudovi. Sankcije će se vršiti oduzimanjem bodova minulog rada u funkciji dobijenih ocjena i koeficijenta odgovornosti radnika.

Takav način vrednovanja pogodnosti i nepogodnosti može formirati prirodne norme odnošenja u društvu koji će u velikoj mjeri zamijeniti otuđene normativne oblike

regulacije društvenih odnosa utvrđene zakonima i propisima. Međusobno ocjenjivanje će formirati nova nepisana pravila društvenog odnošenja koja će pokrivati svaku poru društvenog odnošenja na taj način da društvo u cjelini ostvari veće pogodnosti i prosperitet

Kada se dohodak stanovništva bude ukidao, bodovi minulog rada će i dalje ostati kao oblik čovjekove garancije za ispunjenje obaveza, kao faktor radne konkurencije i mjere čovjekove bivstvene moći.

Kada potražnja za radom kao oblikom ispoljavanja bivstvene moći postane veća od potrebe i kada ponuda materijalne potrošnje postane veća od potražnje, tada bi individualni dohodak odnosno vlasništvo kao otuđeni oblik čovjekove moći izgubio smisao, a funkciju dohodka u smislu prezentacije produktivne moći bi preuzeli bodovi minulog rada.

Radna konkurencija bi sa vremenom mogla dati mogućnost za opću radnu slobodu radnika. Odnosno, radnici će moći na određenom stupnju razvoja proizvodnje, birati radna mjesta i radno vreme prema svojim željama i mogućnostima u dogovoru sa drugim radnicima. To je moguće postići automatizacijom proizvodnje kompjuterskom tehnologijom koja bi zamjenjivala prisilan i nepogodan rad i formirala pogodan rad baziran na individualnom, kreativnom i konstruktivnom pristupu kao i u relaksirajućem radu.

Ukoliko se uspostavi koordinacija djelovanja bez prisile i tako zadovolje potrebe, dohodak bi potpuno izgubio značaj a upotrebna vrijednost rada kao izraz bivstvene potrebe radnika bi ostala. Kada rad prestane uvjetovati materijalnu naknadu već svoje postojanje bazira na zadovoljstvu slobodnog ispoljavanja bivstvenih potreba, tada postaje slobodan rad, tada postaje čista neposredna vrijednost.

U takvom sistemu se može pretpostaviti da bi dohodak kao oblik individualne kupovne moći, neposrednim iskazom stanovništva bio jednak nuli. Tada bi sistem ostvario besplatnu proizvodnju robe.

Novčana sredstva tada više ne bi imala funkciju uspostavljanja platnog prometa ali bi i dalje služila kao sredstvo neposrednog izjašnjavanja društva o individualnim i zajedničkim potrebama. Tada novac više ne bi bio simbol otuđenja koji razdvaja zajednicu ljudi već koordinator homogenog kretanja u društvu. Tada odnos čovjeka prema čovjeku više ne bi bio odnos roba već bivstveni odnos koji odgovara čovjekovim prirodnim potrebama.

U takvom sistemu bi sva novčana sredstva bila namjenjena zajedničkoj potrošnji. Zajednička potrošnja će se neposrednim izjašnjavanjem stanovnika utvrđivati na nivou komune, republike i svijeta. Kako je dosad navedeno može se pretpostaviti da će na određenom stupnju razvoja društva svaki potrošač moći sam sebi planirati i naručivati sredstva posebne potrošnje. Međutim, nije realno očekivati da će svaki stanovnik imati potrebu da određuje sve oblike potrošnje koji su mu potrebni jer takva lista može biti preopširna u detaljima. Svaki stanovnik može pomoću količine novca namjenjene

pojedininim oblicima zajedničke potrošnje i vlastitog iskustva opskrbom, vršiti utjecaj na parcijalnu i globalnu opskrbu proizvodima rada.

Pomoću fondova zajedničke robne potrošnje se usmjerava sva potrošnja u društvu. Masa novčanih sredstava bi i dalje odgovarala ukupnoj vrijednosti robe, a svi proizvodi zadržavaju dogovorom utvrđenu cijenu. Ukupna količina novca i cijena robe će služiti kao instrumenti demokratskog usmjeravanja proizvodnje. Okvire raspodjele novca će određivati potrošačka praksa uz korekciju rukovodstva komune, države i svijeta. Unutar takvih okvira raspodjelu novca vrši neposredno stanovništvo. Utjecaj se vrši prelijevanjem novca u fondove koji su stanovnicima potrebniji za zajedničku potrošnju. Bogatiji fondovi će rukovodstvu komuna ukazivati na smjer potrošačkog interesa stanovništva pa će na tom polju usmjeriti veći rad čime će zadovoljavati društvene potrebe. Nadalje, svaki stanovnik može sudjelovati i u parcijalnom obliku raspodjele bilo kojeg fonda do nivoa u kojem nalazi svoj interes. Takav novac će biti nužan dok društvo ne otkrije savršeniji način koordinacije zajedničkog djelovanja.

Predloženi sistem omogućava stalnu koordinaciju slobodnog sistema proizvodnje i raspodjele. Sistem ima beskonačnu količinu varijanti koje mogu utjecati na društveni život i svijest čovjeka tako da svaki pojedinac u društvu ostvari široki prosperitet. Još treba naglasiti da nije svrha predloženog sistema formiranje besplatne proizvodnje i potrošnje već nalaženje prirodnog odnosa u društvu koji takav sistem omogućava. Sistem će prevladati antagonizam između ljudi nastao kao rezultat otuđenih vrijednosti, potreba i djelovanja. Najveća vrijednost predloženog društveno ekonomskog sistema leži u mogućnosti formiranja prirodnih i harmoničkih društvenih odnosa koji će formirati prirodne potrebe i vrijednosti.

U takvom sistemu čovjek će nalaziti nove interese u vanjskom svijetu i u vlastitom duhovnom razvoju. Tada će čovjek imati veliku količinu slobodnog vremena da se posveti sebi, društvu, prirodi, radu, umjetnosti, nauci, kulturi, filozofiji, sportu, zabavi, odmoru. Formirati će se nova etika sa kojom čovjek možda više neće imati potrebu da ocjenjuje drugog čovjeka niti da bude ocjenjen od drugog čovjeka. Kada čovjek prestane stvarati potrebe upoređujući se sa drugim čovjekom tada će se približiti vlastitoj prirodi, tada će formirati odnose sa prirodom i društvom koji odgovaraju njegovoj prirodi.

Bodovi minulog rada mogu biti zadnji otuđeni oblik ispoljavanja čovjekove moći koji će prevladati nalaženjem vrijednosti u sebi i u svojoj okolini. Čovjek kada spozna svoj vlastiti put ne treba ići nikuda da traži ono što treba, jer sve što treba može naći u neposrednoj svojoj okolini ili još bliže u sebi samome. Najveći doseg čovjekovog stvaralaštva je on sam. Sam upoznaje i razvija sebe, svoje misli i osjećaje. Što više upozna sebe, to više može graditi harmoniju sa okolinom, to se više može približiti drugom čovjeku, to će više naći lakoću življenja, slobodu¹⁷, mir¹⁸, radost¹⁹, ljubav²⁰,

---

¹⁷ Hajde da budemo slobodni, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/2005_07_06.htm

¹⁸ Hajde da spriječimo ratove, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/2005_02_04.htm

¹⁹ Humanizam je radost življenja, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/da_li_volite.htm

²⁰ Da li volite?, Aleksandar Šarović, http://www.sarovic.com/da_li_volite.htm

mudrost²¹, to će više ostvariti dug i kvalitetan život.

---

²¹ Mudrost, Aleksandar Šarović, <http://www.sarovic.com/mudrost.htm>

Tumač pojmova

Besplatna potrošnja - predviđa potrošnju stanovništva koja se neposredno ne naplaćuje od potrošača već se finansira iz fonda zajedničke robne potrošnje. Količinu novčanih sredstava namjenjenih zajedničkoj potrošnji i njenu namjenu utvrđuje neposredno stanovništvo.

Bodovi minulog rada - pokazuju koliko je svaki čovjek doprinjeo stvaranju vrijednosti u društvu. Količina bodova minulog rada čovjeka je proporcionalna vrijednosti njegovog ukupnog radnog doprinosa i nasljeđu radnih doprinosa njihovih predaka u kreiranju zajedničkog vlasništva komune. Veća količina bodova minulog rada će ostariti veći dohodak i veću glasačku moć čovjeka u društvu. Takav sistem zarade i moći odlučivanja približno odgovara kapitalističkom akcionarskom sistemu ali od njega odstupa u određenim tehničkim, socijalnim i etičkim elementima.

Cijena rada – predstavlja produkt vrijednosti minulog rada izražene količinom bodova minulog rada i cijene tekućeg rada radnika. Veća količina bodova minulog rada i veća cijena tekućeg rada ostavriti će veći dohodak i obratno.

Cijena tekućeg rada - prikazuje vrijednost koja je obrnuto proporcionalna neposrednoj vrijednosti rada. Formira se neposrednim iskazom svakog radnika u intervalu od 0.1 do 10. Rad koji ostvari manju neposrednu vrijednost odnosno teži, opasniji, prljaviji rad zahtjevati će veću cijenu tekućeg rada pa će osigurati i veći udio u raspodjeli rezultata zajedničkog rada i obratno. Objektivnost cijene tekućeg rada se osigurava radnom konkurencijom.

Demokratska planska privreda - zastupa planiranje proizvodnje bazirano na neposrednim iskazima potreba potrošnje svih stanovnika.

Demokratska anarhija - predstavlja novi oblik društvenih odnosa u kojem svaki stanovnik ostvaruje ravnopravnu zakonodavnu, pravosudnu i izvršnu vlast u društvu. Ravnopravnost se manifestira u jednakom pravu stanovnika da ocjenjuje počinioca bilo kojeg djelovanja u društvu. Pozitivna ocjena treba dobitniku u maloj mjeri povećati dohodak i količinu bodova minulog rada. Negativna ocjena treba dobitnika sankcionirati malim smanjivanjem dohodka i oduzimanjem male količine bodova minulog rada. Kako svaki stanovnik ima pravo da ocjenjuje slobodno, nezavisno od bilo kakvih pisanih pravila takva demokracija predstavlja anarhiju. Demokratska anarhija će prisiliti svakog stanovnika u društvu da ostvaruje što veće pogodnosti i što manje nepogodnosti društvu u najširem smislu, što će predstavljati osnovu produktivne orijentacije društva.

Humanistički oblik vlasništva nad sredstvima za proizvodnju - je oblik akcionarsko društvenog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju na određenoj teritoriji. Svaki

radnik participira u zajedničkom vlasništvu u mjeri u kojoj je zajedno sa svojim pretcima doprinio stvaranju tog vlasništva uz određeno etičko socijalne korekcije. Ta participacija je određena pomoću bodova minulog rada. Sistem po svojoj konstituciji odgovara kapitalističkom obliku akcionarstva ali u vlasništvo uključuje sve stanovnike po zajednički prihvaćenim humanističkom kriteriju jer su svi stanovnici svojim minulim radom doprinijeli stvaranju zajedničkog vlasništva.

Humanizam - je novi oblik društveno ekonomske formacije u kojem je čovjek osnovno mjerilo vrijednosti. Humanizam unaprijeđuje političke i ekonomske elemente kapitalizma i omogućava daljnji razvoj društva. Humanizam stvara kompromise koji podjednako odgovaraju svim članovima društva i zato ga svi članovi društva podjednako svojim voljom prihvaćaju.

Koeficijent odgovornosti - u novom sistemu predstavlja element radne konkurentnosti izražen samostalnim iskazima radnika određenom vrijednošću u intervalu od 0.1 do 10. Veća vrijednost formira veću odgovornost i daje veću radnu konkurentnost radnika za svako radno mjesto. Veća odgovornost radnika za vlastitu i zajedničku produktivnost će u slučaju ostvarenja porasta produktivnosti donijeti viši dohodak i veći udio u raspodjeli bodova minulog rada. U slučaju pada produktivnosti veća odgovornost će rezultirati većim sankcijama u obliku nižeg dohotka i oduzimanjem sistemom određene količine bodova minulog rada.

Koeficijent predviđene produktivnosti - prikazuje odnos predviđene i postojeće produktivnosti u bilo kojim veličinama, kao što su novčana dobit na tržištu, broj i kvalitet proizvoda ili ocjena uspješnosti poslovanja. Radnici koji predlože koeficijente predviđene produktivnosti veći od 1 (jedan) predviđaju porast produktivnosti i sa time u vezi ostvaruju veću radnu konkurentnost i veća prava zapošljavanja na željenom radnom mjestu.

Koeficijent ostvarene produktivnosti - prikazuje odnos ostvarene i predviđene produktivnosti u bilo kojim veličinama, kao što su novčana dobit na tržištu, broj i kvalitet proizvoda ili ocjena uspješnosti poslovanja. Radnici koji ostvare koeficijent ostvarene produktivnosti veće od 1 (jedan) ostvarili su porast produktivnosti pa će ostvariti proporcionalno veći dohodak i obratno.

Neposredna demokracija – je oblik demokracije u kojoj svaki stanovnik neposredno bez posrednika odlučuje o svim pitanjima u društvu od njegova interesa. To je moguće postići ispunjavanjem internetskih aplikacija. Iskaz većine stanovnika u funkciji njihove glasačke moći utvrđene posjedovanjem bodova minulog rada, treba da potvrdi ili odbaci pripremljene odluke i tako odredi pravila zajedničkog djelovanja. Stanovništvo će neposredno formirati makroekonomsku politiku komune raspodjelom zajedničkog novca za potrebe razvoja privrede, individualnu i zajedničku potrošnju i sve parcijalne oblike raspodjele. Suma iskaza svih stanovnika u funkciji njihove glasačke moći utvrđene posjedovanim bodovima minulog rada bi formirala okvire privrednog djelovanja.

Neposredna vrijednost rada - prikazuje pogodnosti i nepogodnosti koje svaki oblik

rada neposredno donosi u svom trajanju. Novi sistem predlaže skalu za mjeru neposredne vrijednosti rada u intervalu od 0.1 do 10. Manju neposrednu vrijednost rada će ostvariti nepogodniji rad. Neposredna vrijednost rada je obrnuto proporcionalna cijeni tekućeg rada. Nepogodan rad će zahtijevati veću cijenu tekućeg rada pa sa time i veći dohodak i obratno. Objektivnost iskaza utvrditi će se tako da će pravo na rad ostvariti radnik koji uz jednaku produktivnost predvidi veću neposrednu vrijednost rada odnosno radnik koji zahtjeva manji dohodak.

Posredna vrijednost rada - se izražava pomoću vrijednosti proizvedene robe. Veću posrednu vrijednost rada ostvaruju proizvođači robe koja je u društvu ima veću prometnu vrijednost. Prometna vrijednost robe se utvrđuje cijenom robe na slobodnom tržištu roba. U takvim uvjetima može se reći da cijena robe određuje cijenu rada, odnosno ukupnu posrednu vrijednost rada.

Radna konkurencija - predstavlja novi oblik raspodjele rada u sistemu humanističkog oblika vlasništva nad sredstvima za proizvodnju. Na svako radno mjesto u javnim kompanijama se zapošljava radnik koji vlastitim iskazom predloži najveću produktivnost, najveću odgovornost i najnižu cijenu tekućeg rada izražene koeficijentima. Takav oblik raspodjele rada zastupa tržišne kriterije privređivanja ali omogućava prijelaz na demokratsku plansku privredu. Radna konkurencija uvodi više tržišta rada nego što ga kapitalizam može podnijeti.. Ona će ostvariti veću produktivnost od kapitalizma pa će poslati kapitalizam u povijest.

Vrijednost minulog rada – se analizira samo u posrednom obliku preko rezultata minulog rada. Ta vrijednost se utvrđuje pomoću bodova minulog rada.